

نادره

میر جعفر پیشه‌وری

بو رمان ۱۳۱۱. تاریخینده یازیلیب.

محمود مصور رحمانی و صفدر تقی‌زاده

ترجمه : ذکيه ذولفقاری

۹۹/۶/۷

سرشناسه	: پیشه‌وری، جعفر، ۱۲۷۲ - ۱۳۲۶.
عنوان قراردادی	: نادره، ترکی آذربایجانی
عنوان و نام پدیدآور	: نادره / میرجعفر پیشه‌وری، محمود مصور رحمانی، صفر تقی‌زاده ؛ ترجمه ذکیه ذولفقاری.
مشخصات نشر	: تبریز: آذرتوران : انتشارات نباتی ، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۳۹۲ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۷۳۴۸-۵۹-۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: ترکی.
یادداشت	: کتاب حاضر ترجمه "نادره" به ترکی آذربایجانی است.
موضوع	: داستان‌های فارسی -- قرن ۱۴
موضوع	: Persian fiction -- ۲۰th century
شناسه افزوده	: مصور رحمانی، محمود، ۱۳۱۹-
شناسه افزوده	: تقی‌زاده، صفر، ۱۳۱۱ -
شناسه افزوده	: ذولفقاری، ذکیه، ۱۳۴۱ - ، مترجم
رده بندی کنگره	: PIR۷۹۹۲
رده بندی دیویی	: ۸۴۳/۶۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۵۶۱۶۳۵
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیبا



نادره

میر جعفر پیشه‌وری

محمود مصور رحمانی و صفر تقی‌زاده

ترجمه: ذکیه ذولفقاری

ناشر / آذرتوران - نباتی

جیلد سایه ۱۰۰۰ ج / بیچیم / رقی

صفحه سایه / ۳۹۲ / بیرینجی چاپ ۱۴۰۰

دیری / ۸۰۰۰۰ تومن

شابک / ۹۷۸-۶۲۲-۳۷۴۸-۵۹-۰

مرکز فروش: تبریز- مابین سه راه طالقانی و تربیت - مجتمع تجاری استاد

شهریار طبقه زیر همکف پلاک ۴۶ - تلفن: ۳۵۵۴۷۵۱۰

كتايين ايچينده كيلر

۵ اۇن سۆز
۹ آتا، اوغول، ميرزه
۱۶ گئجه قوناقليغى
۲۶ هر كس اۆزلوگونده (۱)
۳۱ گۆرونوسوز معلم
۴۱ هر كس اۆزلوگونده (۲)
۵۴ آغاداداش
۶۲ قارداش ليق لار
۶۷ مهرانگيزين ائوى
۷۰ بير كلمه: بلى يوخسا يوخ
۸۳ يولجولوق
۸۸ نيشان اوزوگو
۹۴ اوشاقلیق چاغلاريم
۹۵ اوشاقلیق عشقى
۱۰۰ قوناقلیق
۱۱۶ خوش گونلر
۱۱۸ اوزاقلیق گونلرى
۱۲۳ نادره نين ايلك مکتوبو
۱۳۸ نادره نين اوچونجو مکتوبو
۱۴۰ نادره نين بئشينيچى مکتوبو
۱۴۲ فريدونون وصييتى
۱۴۷ فريدونون مکتوبو:
۱۴۹ توپلومدا
۱۵۰ سگگيزينيچى مکتوب
۱۵۴ احمد آغانين ماراغى

۱۵۷	احمد آغانين اونوتدوغو شئيلر
۱۶۹	خوش بير خبر
۱۷۸	ايكى رقيب
۱۸۷	اعلان
۱۸۸	دامادلا- قايين آتا
۱۹۸	آفتاب الوكاله و اونون باغى
۲۱۳	اوغورلوق و جينايت
۲۲۳	آغاداداشين خصوصى حياتى
۲۲۷	حبسخانادا
۲۳۹	احمد آغانين مكتوب ساوادى
۲۴۴	مهرانگيزله نادره رشتده
۲۴۴	يئيدن نيشانلانديم
۲۵۲	غفيلدن بير قضا
۲۵۴	قورخونج بير يوخو
۲۵۷	جادوگر
۲۶۵	وحشتله جنون
۲۸۱	قارا بشير
۲۹۳	تائينمايان بير خسته خانيم
۲۹۷	كلثومون باشينا گلنلر
۳۰۴	آفتاب الوكاله نين عاقبتى
۳۱۱	گۆزلنيلمز بير گۆروش
۳۱۶	حاجى قاسمين سونو
۳۲۱	رشت سفرى
۳۲۷	آغاداداشين تويو
۳۳۹	خيلاصكار
۳۴۴	حسن آغا و كئچميشى
۳۶۲	حسن آغايلا آغاداداش
۳۷۰	گۆروشون تاثيرى

اُون سۆز

سید جعفر میرجاواد اوغلو پیشه‌وری (جاوادزاده) هجر تاریخله ۱۳۱۳-جو ایل صفر آیینین ۱۳-ده) آذربایجاندا، خالخال ماحالی نین زئیوه کندینده اکینچی عائله‌سینده دنیا یا گۆز آچمیشدیر.

ناصرالدین شاهین اؤلوموندن سونرا یئرینه کئچمیش اوغلو مظفردالدین شاهین دورونده دریلک و سویغونچولوق خیلی یاییلمیشدی. بو وضعیّت مینرله آذربایجانلی عائله‌لر کیمی جاوادزاده عائله‌سینی ده ۱۹۰۵-جی ایل آنادان اولدوغو کندی ترک ائدیپ باکییا کۆچمک مجبوریتینده قویموشدور.

بو عائله باکییا ۱۹۰۵-جی ایلین نوروز بایرامی عرفه‌سینده داخل اولموشدو. اونلار اول باکی نین اطرافیندا یئرلشن بولبوله کندینده بیر هم‌یئرلیسی نین ائوینده قالسالار دا، سونرادان صابونچو قصبه‌سینه کۆچوب و بورادا مسکونلاشمیشدیلار.

س.ج. پیشوری ۵ یاشیندا ایکن آتاسی اونو کنده ملا میر ابراهیمین قرآنی و شریعتی تدریس ائدن مدرسه‌سینه وئریر. ایتی حافظه‌یه و تئز قاوراما قابیلیتینه مالک اولدوغوندان میرجعفر قیسا مدته قرآنی بیتیریر و چوخ زامان ضعیف یولداشلارینا کمکلیک ده ائدیرمیش.

ابتدائی دوورونو یاخشی نمرلرله قورتالدیقدان سونرا س.ج.پیشوری باکیدا کی "اتحاد" (بیرلیک) مکتبینه، سونرا ایسه "دارالمعلمین" مدرسه‌سینه داخل اولور و اورانی دا بیتیردیکدن سونرا حاجی خالخال آدلی هم‌یئرلیسی نین واسطه‌سی ایله واختی ایله اؤزونون اوخودوغو، "اتحاد"

مکتبینه معلّم تعیین اولونور. "اتحاد" مکتبی ایله یاناشی باکی شهردارینا مخصوص اولان ۹ نمرلی مکتبده ده عرب، فارس و اسلامیت فنلریندن درس دئییر.

س.ج.پیشوری نین معلّم، ژورنالیست، یازیچی و سیاسی خادم کیمی یئتیشمه یینده و فعالیتینده باکیداکی ادبی-سیاسی محیطین، او دورون مطبوعاتین، ادبی و سیاسی سیمالاری نین تأثیری دانیلمازدی. س.ج.پیشه وری نین یئنی یئتمه و گنجلیک ایلرینده باکیدا چاپ اولونان چوخلو روزنامه و درگی، او جمله دن "ارشاد"، "حیات"، "تکامل"، "دعوت" "قوچ"، "یولداش"، "اتفاق"، "ترقی"، "حقیقت"، "صدای باکی"، "صدای وطن"، "صدای قافقاز"، "آچیق سوّز"، ایراندا چاپ ائدیلن "فریاد"، "شورای ایران" "مکافات"، "نالہ-ی ملت"، "شمس" روزنامه-لری، ائله جه ده "ملا نصرالدین"، "فیوضات"، "زنبور"، "طوطی"، "مکتب"، ایرواندا چاپ اولان "لیلک" و س. مختلف یؤنلو درگیلرین بیر چوخونون دائمی اوخوجوسو اولان س.ج.پیشوری نین ادبی-سیاسی جهندن فورمالاشماسیندا و انکشافیندا، اونون ژورنالیستلییه و مطبوعات ایشینه گوجلوه هوسین اوپانماسیندا مستثنا رول اوینامیشلار.

س.ج.پیشوری نین ۱۹۴۵-جی ایله قدر یازیلاری نین چوخو فارس دیلینده اولموشدور. بو بیر طرفدن اونون فارسجا یاخشی بیلمه سی ایله باغلیدیر. ۱۹۲۷-جی ایلهده تهراندا گلدیکدن سونرا بیر مدت ایشسیز قالیر. سونرا تهرانین "رفاهی" خیابانیندا یئرلشن آمریکالی بیر شخصدن ۶۰۰ تومنه اونون کتاب ماغازاسینی آیر. ایکی کمکچیدن علاوه علی شرقی آدلی اولدن یاخشی تانیدیغی شخصی اؤزونه ساتیجی قبول ائدیر. ایکی ایل همین کتاب ماغازاسینی ایشله دیر. ماغازانین گلیری یئترینجه اولمادیغی اوچون

۱۹۲۹- جو ایلده اونو میرزه حسین خان آدلی شخصی ساتیر. همین ایل (۱۲۵ تومن ایللیق معاشلا) تهرانداکی سووئت مکتبینه معلم قبول اولونور. او، روس دیللی صنفلره ریاضیات، تاریخ، جغرافیا و فارس دیلینی تدریس ائدیر. س.ج. پیشوری هارادا ایشلمه ییندن آسیلی اولمایارق رضا شاهین خفیہ سی اونو گؤزدن قویمور. آددیم- باددیم اونو ایزله ییرلر، اونو حبسه آلماق اوچون بهانه آختاریلیر.

نهایت ۱۹۲۹- جو ایل گونلرین بیرینده پولیسین اینه بئله بیر بهانه دوشدو. س.ج. پیشوری ایله واختیله کتاب ماغازاسیندا ایشله یین علی شرقی دولت علیهینه سیاسی فعالیتده سوچلاناراق حبسه آئینیر. اونون سندلری آراسیندا س.ج. پیشوریدن و دوکتور سلام الله جاویددن بورج آدیغی پولون قبضی (چئکی) تاپیلیر. بو س.ج. پیشوری ایله علی شرقی نین علاقه سی نین اولدوغونا "دلیل- ثبوت" کیمی قبول ائدیلیر. بئله جه س.ج. پیشوری ده حبسه آتیلیر.

"نادره رومانی حبسه اولان زامان یازیلیب و اینقلابدان سونرا ایرشاد ایداره سی نین ایجازه سیله چاپ اولوبدور."

و نهایت...

۱۹۴۷- جی ایل اییول آیینین ۱۱- ده گنجه شهریندن قاییدارکن یئولاخ یاخیلیغیندا پیشه وری معمالی شکلده ماشین قزاسینا دوشموش و دونیاسینی دیشمیشدیر. پیشوری نین مزاری باکی شهرینده بیرنجی فخری خیاباندا دیر.

آتا، اوغول، میرزه

حاجی قاسم آغا، کئچمیش عادت لری اوزره، ایکی- اوچ دفعه اوجا اؤسگورندن سونرا، ائشیکده کی اوتاغا کئچدی. میرزا علمدار اونو گؤرچک، تله سیک یئرین دن قالخیب، اوزون- اوزادی تعظیم دن سونرا، آلچاق ماساسی نین آرخاسینا کئچیب، همئشه کی ایشی اولان، میرزه لیگینه باشلادی.

نئچه دقیقه دن سونرا، یاراشیق لی گؤزل بیر اوغلان قاپیدان گیردی. بوولور بیر قلیانی ادب له حاجی نین قاباغینا قویوب، نئچه آددیم گئری چکیلدی. اسکی نؤکرلر کیمی، حاجی اونو مرخص ائدیب یا خود باشقا امر بوپورار دئییه، الینی الی اوستونه قویوب، دایاندی.

حاجی قلیانی آلیب دئدی:

- آفرین حسن آغا! بو اولدو. دئییه سن، یانلیش و پوچ دوشونجه لریندن ال چکیب، آلیش- وئرشین، تجارتین لذتینی آنالایسان! سنین ده بو یوک قارداشین کیمی، گئنیش مییدانین اولسون دئییه، سنه بیر مستقل ایش عیارلاماق ایستیرم.

آنچاق حسن آغانین شش دانگ دقتی، باشقا یؤنده اولدوغونا گؤره، حاجی قاسمین اؤنملی و سابقه سیز التفاتینی اؤنمسه مه دی. گؤز آلتی میرزا علمدارین قوزلو و گولونج اندامینی سئیر ائدر کن، آتاسی نین دانیشیق لارینی دینلر کیمی اؤزونو آپاریردی. بیر حالدا کی او، او آن، او دورومدان خیلاص اولوب، باشقا یئرده بونو گؤزله یین بیر گؤزل وارلیق لا گوروشمک دن باشقا،

بیر شئی دوشونموردو. بو اومودلا حاجی قاسم دانیشارکن اونون قارشى-
سیندا سکوت ائتمیشدی.

باخمایاراق حاجی قاسم، بوندان بئله یئنی جه رام اولان اوشاغی، یئترینجه
ایشلده بیله جک فیکریله، اونون سکوتونو راضی لیق کیمی حساب ائدیپ،
سؤزلری نین دوامیندا دئدی:

- سنه عیارلادیغیم باغیم سیز ایش، اؤلکه دیشینا ایدخال- ایخراج (واردات-
صادرات) اوچون، بیر اوفیس آچماق دى. بو ایش سنین ان یاخشی
باجاردیغین ایش دى. یقین سنین ذوقون لا او یغون دور. بیرینجی بو کی،
یابانجی دیل لری اونوتمازسان، ایکینجی سی، کیمسه سنین ایشینده، مداخله
ائتمیه جک دى. سن ایسه اوزوووه گوره، مستقل و اوزگور بیر کیشی اولارسان.
حسن آغا آتاسی نین سؤزونو جواب سیز قویماسین دئییه، چوخ ادبله باش
اییب، دئدی:

- سیز نجه بو یورسانیز ائله اولسون. آنجاق یابانجی دیل قونوسوندا دفعه لرله
دئمیشم گنلده، اسکی مارق لا- اینامیمی بوراخیب، اوزون آرزولاری
هممشه لیک اوزومدن اوزاق لاتمیشام. ایندی من بیر تاجیر اوغلو، بازاری یام و
تام فیکر- خیالیم بو باره ده دولانیر. سیز بو یوران بو ایش پیس دئییل. البته
سیزین بو یوردوغونوز کیمی داوارانا جام.

حاجی، اوغلونون ایکی باش لی دانیشماغینی آنلامادی. اونو آلتیش لاسین
دئییه، سئوینجک گورونوردو. دئدی:

- البته منیمده گؤزله دیگیم بو ایدی. سن منی اومودلان دیریب گنچمیشده
اولان اوشاق یانا داوارانیش لاریندان اولان ناراضی لیغیمی ایی جه سیل دین.

آفرین! اوغول جان گئت، مرخص سن! بو گئجه دینجل صباح دان یئنی ایشیوه باشلارسان.

حسن آغا باش اییب اوتاق دان چیخدی. آنجاق حاجی نین بویوروغونا عمل ائتمک یئرینه، تله سیک بونو گؤزله یین یئر یول لاندی.

حاجی قاسم ایسه، قلیانی نین موشلویو آغزیندا، میرزه علمدار حیزلا یازارکن، آریق بارماق لاری نین حرکتیندن لذت آلراق، اؤز-اؤزونه دئدی:

«نهایت حسن اصلاح اولدو، حیدر ایسه، اؤز ایش لرینده دقت لی و هوشیار دی. آنجاق اعتیراف ائتمه لی یم ایش لرین چتینی، بو قوجا اوجا بویلو، گؤزلوک لو کیشی نین بونوندا دیر. بو قوجا اولمازسا ایشیم آشماز. خالق هر نه دئییر- دئسین. من آتا- بابامین اسکی یولوندان چیخمایا جاغام. میرزه علمدارین سوغانا بنزر، گؤن قابیق لی بو دفتری، قمیش دن اولان الوان قلمی، تیرمه پوش قلمدانی، خئیر- برکت گتیرن دیر.

من بو آریق، عبالی- قبالی آدامین بیر توکونو مین دانا فرنگی مآب، فوکول لو، سیرتیک جوان لا دییشمه رم. قوی اونلار قولچاق کیمی ساچ لارینی دوزلتمک له هوس لری آرخاسینجا گئتسین لر. قوی بو فرنگی مآب لار بیین سیز باش لارینی عمومی دفترلرده، گونده لیک لرده، اؤزل حسابات لا، ایل لیک، آلتی آلیق، حساب لاردا ایتیرسین لر. من میرزه علمدار ی بیه نیب دفترلینی قوتساییرام. آهان! بویورون گؤروم، اونلارین مختلیف دفترلریندن، بیر شئی چیخاردیب لازیم اولان حسابی بیلیمک اولارمی، یوخسا میرزه علمدارین دفتریندن می؟ اونلارا یوزتومن معاش وئریرلر ایش لری ده هممشه لنگی ییر. آنجاق میرزه علمدار اون بئش تومن معاش لا هم منشی دیر، هم میرزه دیر، همی ده سایمان (حسابدار) و آلیمجی دیر (تحویلدار). لازیم اولان

يئردە ايسه، قوللوقچو و نوكر. پس من بو آريق بارماق لارين قدريني بيلمزسم، آخماق اولمالي يام.

خالق دئير علمدار سفتهدى. آنجاق من بيليرم اوندان عاغيل لى سى تاپيلماز. البته عاغيل ليدى كى، اون بئش ايل دى گوج له، اراده ايله بير ايشده دا يانيب، منيم كيمي آدمين اعتمادي نى قازانا بيليب دير.

نه ايسه، حاجى دوشونر اولماديغينا رغماً، ميرزانين بارماق لارى نين حيزلا حركتى، اونا ائله ماراقلى ايدى كى، ميرزا باشيني قاشيماق دان او ترو قلمى يئر قويماسايدى، ساعات لار جا بو قونو حاقد ا دوشونه بيلردى.

ميرزه علمدار نهايت ايشيني بيتيريب، باشيني قاشيماغا قلميني يئر قويان زامان، اونا خيتاب دئدى:

– حاجى آغا! باغيشلايين. من احمد آغانين حسابيني دوز تمكده يديم. چون اوزونوز بيليرسينيز بو بير واجيب ايش ايدى گنجيتمك اولمازدى.

حاجى موشلويونو آغز يندان گوتوروب يوموشاق جا جواب وئردى:

– هه ... خاطر لاتماغين ياخشى اولدو. بيرينجى، دئنه اونون حسابى نئجه دى؟ اي كينجى، اونو بوگون گوره بيليسن سه، سونوج نه اولدو؟

ماشين كيمي هر موضوعا جوابى اولان ميرزا، دا يانمادان دئدى:

– بلى حاجى آغا! بوگون، هر ماناتى اوچ قيران ياريم دان آلديغيم اون مين مانات دان علاوه، بير دانا ايكي مين بئش يوز تومن ليك، ايكي دانا دورد مين تومن ليك، دورد مين بئش يوز تومن چيخ قند بابتيندن، اون بير مين تومن آلا جاغيميز وار كى، اونون چوخونو بو آى او دمه لى دير. او، آيين سونونا كيمي مَهلت ايستيردى! ايجاز هم يو خدور دئيه، سؤز وئرمه ديم. ايش – گوجونو آواند گورمه ديم. قور خورام يازيغين ايشى الله ائله مه ميش خراب اولسون. چونكى

نچھ نفر ده الی بوش قاییتدیلار، تکجه من خواهیش- تمنّایلا روس کاغاذ پول لارینی آلا بیلدیم.

حاجی قاسم، او گئجه چوخ دانیشان، صمیمی گۆرونوردو، بس میرزه علمدارین جوابیندا دئدی:

- علمدار، مانات لارین عئینینی آماقدا یاخشی ایش گۆروبسن. فیرنگی مآب خاخول گنده نهایت مالینی باتیریب، ال آچیق لیغی نین عاقیبتینی گۆرچک- دیر. سفئهین بیر، دئیر بس، ایران فیرنگیستان دیر. زاووت گتیریر، مختلیف شعبه لر ورور. ماشین، دفتر، جوره به جوره قولوقچولار، گرچکدن ایلگینج آدام دی. آغا میرزه دی گۆروم، داها نه خبر؟

- میرزه مهدی اصفهان دان حرکت ائدی، بوگون تلگرافی گلدی. او تلگرافدا باجی اوغوسو احمد آغایا مهلت ایستییدیر. بیرسی گون گله جک دیر.

- بو نابلد دغل باز هاردان تاپیلدی دا؟ آغا میرزه اونون حاققیندا، سنین باخیشین نه دیر؟

- بوگونه کیمی بیزیمله حساب- کتابی دوزدور. آنجاق بیلدیگینیز کیمی یاخشی لیقدا آدی چیخماییدیر. البته سیز اونلاری هامیدان یاخشی تانییرسینیز.

- بلی من میرزه مهدی نی یاخشی تانییرام. زیرنگ و حوققبا باز دی. بو گون لر ایش- گوجو یاخشی اولماغینا باخما، قارداش لاری نین هامیسی شارلاتان و نادوزدولر. کیمسه آغیزلاریندان بیر دوز سۆز ائشیمه ییب دیر. هر دن بیر دونا گیریب، ایش لری نین آشارینا باخارلار. نچھ ایل اؤنجه، عرب و انصار طایفاسیندان اولدوق لارینی ادعا ائدیردیلر. بیر آز سونرا، اؤزلرینی

اردبیللی تانیئدیردیلار. بیر نئچه واختلار، خالیص ایصفهانلی اولدولار. ائشتمیشم ایندی روس وطنداشی اولوب، دئییرلر: قافقازلی بیق. نه ایسه، باخاق گۆرک، بیز ده اوشاق و اغیل سیز دئییلیک. داها نه ائشیدیسن؟ من بویون چالیشدیغیما رغماً، اؤزومو حوجره یه یئتیره بیلمه دیم.

– ناھارا یاخین بیر یئکه پر آدم، سانیرام رستم ایدی، گلیب دئییردی: «حاجی نین اؤزویله ایشیم واردی.» آدی حاجی عبدالصمد رشتی ایدی.

– آھا...! تانیدیم باشی یئکه، یوغون بیر دئییلدی می؟ یقین، یا سیگار چکیر یا بیر شئی یئیردی! یا خود گولوردو؟

– یئری گلمیشکن، هر اوچ ایشی ده گؤروردو. اوتورماق هم، سیگار چکدی، هر سؤز باشی گولوردو، چیخیب گئندنه ایسه، آغزی ترپه نیردی، یقین بیر شئی یئیردی.

– رشتلی لرین چوخو آخماق دیرلار. اؤزل لیکله قوجالیدا فرنگی مآب اولان قوجالار فوکول، اودکلون و نم نمندن ال گؤتورمورلر. یاخشی، سؤزو نه ایدی؟

– تکجه دئدی واجب ایشی وار. خارجی ایشلر ناظیرلیگی نین عوضوو، جمشیدخانین ائوینده اوتورور. دئدی هر زامان ایسترسزسه، تلفون لا خبر وئیرن. تلفون نومره سی...

– چوخ یاخشی صاباح سحر تلفون آچ دئنه، گلیب منی گؤرسون. آخماق- لیغنا باخما یاراق پیس آدم دئییل. ایش- گوجو ده یاخشی دیر.

– داها نه بین وار؟

- حاجی آغا! ماناتین قیمتی یئنه ده، اون شاهی ائنیب دی. خالق وحشت ائدیر. دئییرلر روسیه نین ایشی دوزلن دئییل. هر نه قدر مانات وار، تۆکوب بازارا.

- آی آغا! سن بو قدر ساده دئییلدین کی؟ او عظمت ده دؤلت هئج واخت پولونو اعتباردان دوشمه گه قوبماز، بونلارین هامیسی آلمانین مطبوعاتی نین ایشی دیر. صاباح باشاردیقجا مانات آل.

- آلماغینا آلام. آنجاق بو ایشین سونونو یاخشی گؤرمورم. تاخیل قونوسو دا اؤنملی اولوب دور. تبریز، شیراز و خراسان دان یازیرلار، ارزاق تاپیلیمیر و گون به گون ده باهلاشیر. تکلیف نه دی؟

- بونو بیلیردیم. بو گئجه بیلهرک بو ایشدن اؤترو سنی معطل ائتمیشم. یاز کی، قیمتی نئچه اولسا دا، تاخیل آلماقدان مضایقه ائتمه ییب، خرسیز بیر حبه ده بئله، ساتماسین لار. احمد آغادان باشاردیقجا پول آل. آنجاق ائله ائلمه، بیردن اؤزونو یئره ووروب، مالیمی باتیردیم دئسین. ایندی لیک ایشیم یوخدور. صاباح نهاردان سونرایاجان حوجره یه گله بیلمه دیم بلکه. اؤزل-لیکله تاخیل لا کاغاذ پول لار قونوسونو، اونوتما.

یوخاری داکی بویوروق لارلا میرزه علمدار راحت نفس چکدی. چون بیلیردی دانیشماق بیتمه یینجه حاجی سون بویوروغو وئرمز. بئله ده اولدو. چون حاجی بو امرلردن در حال سونرا، گئتمک قصدیله یئریندن قالخدی و بئله-لیکله میرزه علمدار دا قالخیب، گئتمک ایسته دی. قاپی آغزیندا یئنی دن قاییدیب گولومسه یهرک دئدی:

- آغا میرزه، آلاهین سنه بیر قیز داها باغشیلاماسینی ائشیتیمیشم. آیاغی خیرلی اولسون ان شاء الله.

میرزه علمدار اوتانجاق حالدا، جواب وئردی:
 - بلی کنیزلرینیزین سایبی آرتدی. الله عؤمور وئرسین.
 - عیبی یوخدور! غصّه ائتمه. دیش وئرن چؤرک ده وئرر. من سنین کیچیک
 قیزیوین آیاغینی موبارک گوورورم. اونون اوچون بو آیدان سنین معاشیوی
 ایکی تومن آرتیراجاغام. الله کریمدی.
 - آلاها شوکر ائدیرم کی، حاجی آغا کیمی اربابیم، صاحبیم وار. الله
 کؤلگه نیزی باشیمیزدان اسکیک ائتمه سین.
 بئله لیک له ارباب لا- میرزه نین دانشیغی سونا چاتدی. حاجی، میرزه نین
 صمیمی تشکورلریندن سخاوته گلیب، علمدارا چوخ دیرلی اولان ایکینجی
 گولوشو، قارا قالین دوداق لاریندا اوتورتدو.
 میرزا علمدار ایسه گوژنیلیمز بو نعمتدن چوخ سئوینجک، موتلو حالدا تیکرار
 خداحافیظالیک و تشکوردن سونرا حاجی دان آیریلب ائولرینه ساری یول-
 لاندی. همی ده، آیلغی نین چوخالما موناسیبتینه، ماشین کاراژی نین
 یانیندان میرزا نصراله نین توکانیندان بیر آز شیرینی له، یئمیش آلیب اؤزو ایله
 ائوه آپاردی.

گئجه قوناق لیغی

باهالی کاشی لار، الوان جام لار لار، بز نمیش ارسی لر، آنتیک قاب لار لا چینی
 گولدان لار، ایران ال توخوشو خالچالارین هامیسی، اویغون دوزن له چئوره
 نین گوژل لیک له شکوهونا آرتیریب، ائو صاحبی نین بو یوک لوغونو سرگی له-
 ین باهالی لوکس اشیا لار ایدیر لار. آنجاق بو اشیا لار، حاجی قاسمین ائوینده
 بو تأثیر الی دن وئریب، اورانی بیر خاراب قصر، اسکی معبد و یاخشی

دئسک، خارابا بیر قبره چئویرمیشدی و بو مکان لارا گیریش خاطرهلری، بیئینده جانلاندیریردی. دئییه سن ائو صاحابی حاجی قاسمین، سلیقه‌سی، روح‌سل و چوروموش دوشونجه‌لری بو اشیاءنین درین‌لیگینه هوپوب، اونلارین طراوت‌له ظرافت‌لرینی آرادان آپاریردی. بئله‌لیک‌له اردیبهشتین روح‌لاری اوخشایان اسینی، هر یئردن کئچدیگی کیمی حاجی قاسمین کسالت‌لی ائوی‌نین حیطیندن ده کئچیب، تورپاق‌دان باش قالدیران دوزن‌سبز قیزیل گول بوداق‌لاری‌نین اوستونده -بو بوداق‌لار ائو خانیم‌لاری‌نین پالتار آسلاماق‌لاری اوچون قوللانیردی- اسیب، قیزیل گول‌لرین ملایم عطیرلرینی هاوایا داغیدیردی. آنجاق، نه فایدا تالارین نمو قوخوسو و اوتورمالی اولمایان اوتاق‌لاری‌نین اورک بولاندیرجی قوخولاری، زئرزمی لرین چیرک‌لری، تئور-تؤکونتو حیط‌له قاریشیب، اینسانا بو عطیر قوخوسونو چکمه‌گه مانع اولوردو. البته بو حاجی قاسمین وئجینه دئییلدی. چون او بو دوروما آلیشمیشدی. گنل‌ده ایسه قوناق‌لارینی چوخ راحت‌جاسینا بوردا آغیرلاردی.

او گئجه اصفهان‌لی میرزه مهدی، حاجی صمد رشتی و احمد آغا تهرانی، ظاهرده گئجه قوناغی اوچون، آنجاق اصلینده اؤز تجاری ایش‌لرینی یئر‌به یئر ائتمه‌گه، حاجی قاسمین ائوینه دعوت اولموشدولار.

یازین قیسسا گئجه‌لری گئجه قوناق‌لیغینا ائله‌ده اویغون اولماز، اؤزل‌لیک‌له گونده‌لیک ایش‌لرینه گۆره، گون چیخمادان ائودن چیخان‌لارا. نه ایسه، آنجاق چون آدی چکیلن‌لرین هر بیر‌نین بو گئجه قوناق‌لیغیندا اولماغا اؤزل ندن‌لری واریدی، بو سورونو اؤنمسه‌میردیلر.

حاجی قاسم بوجونو آلماق ایستیردی، میرزه مهدی، ایشی تئز بیتیریب اصفهانا قایتماق ایستیردی. احمد آغا ایسه، ایمکان داخیلینده مالی نین باتماسینا مانع اولماق ایستیردی. بو آزادا حاجی عبدالصمد رشتی نین واجب ایشی یوخ ایدی. او سونکو گون ناهارا جان یاتیب گنجه یوخوسوزلوغونو، آسیلا بیلردی.

نه ایسه، طبیعت اوژ ایستگیندن واز گنچمز. انسان زحمت سیز کئچمیش آلیشقالیق لارینی بیردن - بیره ترک ائده بیلمز. چون انسان نرمال حالدا معین وخت یاتار، هر زامان مختلیف ندن لره گوره، آلیشقان لیغی نین ترسینه عمل ائتمک مجبوریتینده اولاندا، داینامق چوخ چتین اولار.

ائله او گنجه ده، گنجه یاریسی کئچندن سونرا یورقون لوق، کسالت هامینی بورودو. بوندان بئله، اونلارین هر بیر یی یاخشی بیلیردیلر داینامق دان باشقا چاره لری یوخدور. چون ادب لی - تربیه لی اولماق دان علاوه، جمعین اصلی هدفی الهه ائدیلمه ییب، و بیر قطعی سونوجا وارمیشدیلار.

«بو دورومدا، نه ائتمه لی بیک؟» سوروسو بیر ساعات او نجه دن میرزه مهدی نین ذهنینه گلیب، اونو مشغول ائتمیشدی. بو سببه سونوندا اوژ - اوژونه دئدی: «یوخ دا نهایت ایشی بیتیریب یاخشی سونوج آلمالی بیق.» بونو نظره آلمالی بیق او، دئدی ک لینه عمل ائدیب، قرار لاری اجرا ائدن شخصیت لردن ایدی، درحال اوردا کی لارین سکوتوندان استفاده ائدیب، دئدی:

- آغالار! قونو آیدین دی، قطعی قرارین وختی چاتیب دیر. اوژل لیک له کی، یاواش - یاواش گنج اولور، نهایت صحبت لرین سونوجو بللنمه لی دیر.

حاجی قاسم قوناق لیغین اوزانماسی و یوخوسوزلوق دان حال سیز اولاراق،
میرزه مهدی نین اؤنرینی قارشسی لاییب دئدی:

- البته میرزه دوز بویورورلار. سورون لار یئته ری قدر آچیق لاندی، آغالارین
هر بیر ی ده اؤز عقیده لرینی گئیش آنلاتدی لار.

میرزه مهدی فرصتی ایتیرمه دن، اؤز بیانات لاری نین دوامیندا دئدی:

- منجه آغالارین هامیسی نین دئیش لری بونون اوستونده دی. حاجی قاسم
آغا آلا جاق لاری نین یاریسینی آلیب، قالانینا بیر ایل مهلت وئرسین لر. باجی -
او غلوم احمد ال - آیاغینی بیغیشدیریب، لازیم اولمایان شیرکت لرین
بعضی سینی ساتیب، بورج لارینی اؤده سین. احمد آغا احمد آباد کندی نین
قباله سی له احمدیه سارایینی حاجی آغایا وئرمک شرطی ایله. بو مولک لر،
اون بئش تومنه ده یر. حاجی، آلا جاقی نین یاریسینی چیخیب یاریسینی ایسه،
ایکی هفته عرضینده، اؤده سین.

بوردا حاجی قاسم میرزه مهدی نین سؤزونو کسب دئدی:

- دوز بویورسونوز، آنجاق یئددی مین بئش یوز تومن پولو ایکی هفته ده
اؤده مک چتین ایش دیر.

حاجی عبدالصمد، حاجی قاسمین سؤز لرینه گولوب یئکه باشینی کنایه یله
ترپه دیب، دئدی:

- آفرین حاجی آغا، آفرین.

بو طرفدن ایسه، احمد آغا قارشسی سینا قویولان، بو پیس اؤنری لردن چوخ
راحت سیز اولوب قرار وئره بیلمیردی، آنجاق سکوت دان باشقا چاره
تاپانماییب، سوسدو. میرزه مهدی ایسه، سؤز لرینه دوام ائدیب دئدی:

- بو پول سیزین نظارتیزله یالیز، احمد آغانین بورج لارینی اؤدهمه گه بوراخمالی دی. آیریجا بوگونون دورومونا گؤره، بیزیم هامیمیزین اشتراکی لا، اویغون زاماندا تاخیل لا- ارزاقی یاخشی بیغا بیلک دئییه، دؤرد نفرلیک بیر شیرکت یاراتماق گرکلی دی.

بو ایشین باشلاماسینا، لازیم اولان سرمایانی الده ائتمک اوچون، حاجی عبدالصمد مازندران دان یکی یوز خالوار شالی، گیلان دان ایسه، یوز خالوار دویو الده ائدیپ، شیرکتین اختیاریندا قویماغینی بوینونا آلیر. حاجی قاسم آغا ایسه، یکی آی عرضینده اوچ یوز خالوار بوغدا تهراندا شیرکتته تحویل وئرجک لر. من ده، اصفهان دان دؤرد یوز خالوار آرپایلا- بوغدا، بیغمالی یام. احمد آغا ایسه، اؤز وارینی صاباح دان شیرکتته وئرمه لی دیر. شیرکتین اساس سرمایاسی هشتادمین تومن و هر بیر اؤبه نین پایی، ایرمی مین تومن دی.

احمد آغا بو سؤزلردن سونرا، اراده سیز ایرلی له ییب دئدی:

- آغالار منیم بوردا سؤزوم چوخ دور. بو بؤیوک لوکده ایشی، بو ساده لیکده حل ائتمک اولماز. شیرکتین دوزوگو (نظامنامه سی) وار، قایدا- قانونو اولار، رئیس، مدیر، اوفیس و مین لرجه باشقا ایش لری اولمالی دی.

میرزه مهدی جاوان تاجیرین سؤزونو کسب، حیرص له دئدی:

- ریجا ائدیرم، سیز دانیشما یین چون تامام دئییش لرینیز هوی- هوس اساسیندا دیر. من سیزین بؤیوگونوز اولاراق، هر نه مصلحت گؤرسم، سیز دینمز- سؤیلمز قبول ائدیپ، اطاعت ائتمه لی سیز.

بوردا حاجی قاسم، یئنی دن صحبتته قاریشیپ، دئدی:

- بلی جناب میرزه حاقلی دیر. سیز چوخ گنج و تجربه سیز سینیز. میرزه نین بو بروق لاریندان اطاعت ائتمه لی سینیز.

میرزه مهدی، یئنی دن سۆزونون آردیندا دئدی:

- بلی! قاییدین اصل قونویا. آغالارین آلدیغی تکلیفلردن بیرى ایسه، احمد آغانین گئنلمه‌سی نین (گشاده بازی) قارشى سینی آماق دیر. بوندان - بویانا، اولار بیر آز احتیاطلا ایشلمه‌لی دیرلر. الله ائله‌مه‌میش ایفلاس اولا بیلرلر. چون او ایشین، پئینی چوخ بوؤوک و گئنیش گوٲورولر. هامیمیز بیلیریک بو بدبخت‌لیک اونلا برابر بیزی ده، هده‌لییر. بیز اونون بوتون داورانیش و ایش‌لرینی اؤز حیمایه‌میز و نظارت‌یمیزده ساخلامالی‌یق. ائله گونو صباح‌دان اونون خارجه و بوردا اولان آرتیق مؤسسہ‌لری، شعبه‌لری له لغو اولمالی‌دیر. یالنیز بیر مرکزی شعبه، اونا یئتر. لازیم اولورسا ایش‌لرینی بیزیم شعبه‌لر و تجاری طرف‌لریمیزه وئره بیلرلر. اؤزل‌لیک‌له صنعتی قورولولار (مؤسسہ‌لر) کرخانالار، اکینچی‌لیک ماشین‌لاری و س... تئزلیک‌له ساتیشا قوبولمالی‌دیر. حاجی قاسم بو اؤنریدن چوخ سؤینیب هئیکل کیمی قاپی قاباغیندا دوران میرزه علمدارلا - حسن آغادان ایشاره‌یله جای‌لا - قلیان گتیرمه‌لرینی ایسته - دی، سونرا قوناق‌لارا اوز توتوب دئدی:

- میرزه گرچک‌دن سیز احمد آغانین دادینا چاتدینیز. بیزه ده، بوؤوک یاردیم ائتدینیز. سیزین تدبیر‌لرینیزدن چوخ خوشوم گلدی.

بوردا میرزه مهدی، حاجی قاسمین سۆزونو کسب، دئدی:

- دوشونورم تجارت قونوسو عمومیتده آیدین‌لاشدی. ایذین وئیررسز، نئچه کلمه‌ده قوهوم‌لوق علاقه‌لردن دانیشیم. چون بو ایکی سورون بیر - بیرى‌له ایلگی‌ده دیرلر. بو گئنجه‌نین بیرلیگینه، گوج‌لو اساس‌لا پئی لازیم‌دیر. اودا قوهوم‌لوق علاقه‌سی‌دیر..!

بو قونودا ياخلاشيق، اورداكى لارين هاميسى دانيشيغا قوشولور. حاجى قاسم، ميرزه مهدي نين سؤزلى نين تاييدنده دئدى:

- دوز بويويورسونوز. من دفعه لرله دئميشم هر شئى دن اؤنجه بيزيم عائله وى قوهوم لوق، ايليشگى لريميز اولمالى دير.

حاجى عبدالصمد دئدى:

- بلى ياخشى فيكر دير. من مخاليف دئييلم. آنجاق نئجه؟

اما احمد آغا اعتراض لى حال دا دئدى:

- ميرزه داىى، سيز اوزاق لاشدiniz، تجارى قرارلارiniz هله شوبهه لى و اولقون سوزدور. هاندا قالسين باشقا شئى لر. قوهوم لوق علاقه لرى يانى نه؟ بيزيم مين لرجه مانع لر و انگل لريميز واردى.

ميرزه مهدي دئدى:

- انگل لرى قالديرا بيلمه سك، داها نئجه تاجير و ايش آدام لارى بيق؟ انسان مانع لر، انگل لرله مبارزه ائتمه لى دير. ايندى ليك سيزين سورونوز مال باتيرماق دير، بودا بيزيم وار- يوخوموزو هده له بير. بوندان بؤيوك ندنيز نه اولاي بيلر؟ سيز بوتون فرنگى مآب لار كيمي بو مملكتين دوروموندا خبرسيز سينيز. سيزين اولچو قابينيز خارجى اولكه لره ياخشى دى والسلاام! گيردين بير شهره گوردون هامى كور، سنده كور!

حاجى قاسم دئدى:

- گرچك دن دوز بويويورسونوز. بيز آتا- بابا رسم لريميزى قوتلايب اوندا قاقمامالى بيق. بويورون... چاينيز بوزلادى.

ميرزه مهدي دئدى:

- بلی سۆزوموز قوهوم لوق علاقەسى قورماق دى، بو ايسه، ائله چتین ایش گۆرونمور. حاجی قاسم آغا، بندهزاده لريمین بيرینی نؤکرلیغا قبول ائدیب قیزلاری نین بيرینی اونلا نشان لالار. ائشیتیمش حاجی عبدالصمدین عاغیل لی بیر قیزی وار، منجه او احمد آغایا او یغون بیر ائش اولار. اینانیرم حاجی آغا بیزیم ایسته ییمیزی قبول ائده جک دیر.

بو آن دا حاجی عبدالصمد آغا یئنی یو خودان آیلان آدام لار کیمی حئیرت له دۆره یه باخیب، دلی توتولا - توتولا دئدی:

- بنده! من! اؤزومون سۆزوم یو خودور، آنجاق بندهزاده بلکه راضی اولمادی. دوشونورم دوستوموز احمد آغا اؤز فرانسه لی خانیمینا وفالی دیر و اونا بئله جسارتی ائتمز. احمد آغا سیز نه دئییر سینیز؟ من دئین کیمی دئییل می؟ یوخسا، منیم بو وصلتی استقبال لا قارشیلایا جاغیمی بیلیر سینیز. میرزه مهدی دئدی:

- حاجی قیزی، سیز راضی ائده جک سینیز. قیزلار اؤزل لیک له فرنگی مآب- لار ایلک باشد، عصیان ائدرلر، مجبور اولاندان سونرا قوزو کیمی رام اولارلار. آنجاق احمد آغانین فرانسه لی خانیمی ایکی ایل دی اولوب دور. نئجه ایندی ه جن بو ماجرانی بیلمه ییب سینیز؟

حاجی عبدالصمد دئدی:

- من! بنده! ایران دا دئییلدیم. دؤرد ایل دی تهرانا گلمه میشم. الله رحمت ائتسین یاخشی خانیم ایدی. عزیز دوستوما ایندی یه کیمی باش ساغلیغی دئمه دیگیمدن عذر ایستیرم.

- سیزین تسلیت یینیزدن چوخ تشکور ائدیرم. گومان ائدیگینیز کیمی بیر داها منیم ائولمه ییم ایمكان سیزدی. آیری جا، بو بیر خصوصی ایش دیر،

باشقالاری مداخله ائتمه‌مه‌لی دیرلر. ریجا ائدیرم عالیجناب‌لار ایسه، بو قونو
 حاقدانیشماق‌دان واز کئچسین لر.

میرزا مه‌دی دئدی:

– بیر سؤزو نئچه دفعه تیکرار ائدیرسینیز؟ ایش لری بیتیرمه‌گه ایدین وئیرین،
 گئج‌دیر. بو وصلت‌لرین آن لازیم اولانی احمد آغانین قیزی‌لا، حاجی
 قاسمین اوغلونون وصلتی دیر.

حاجی قاسم دئدی:

– گرچک‌دن یاخشی بو بورورسوز! بو وصلت منه باش اوجالیق و فخر دی.
 اومود ائدیرم احمد آغا بیزیم قوهوم‌لاردان بو ایفتخاری مضایقه ائتمه‌سین.

احمد آغا دئدی:

– چوخ تأسف‌له دئمک مجبوریتینده‌یم بو قونودا منیم رأی وئرمه‌گه حاققیم
 یوخدور. منجه قیز – اوغلان لارین حیات یولداشی سئچمکده یالنیز، اؤزلری –
 نین سئچیم حاق‌لاری وار.

میرزه مه‌دی دئدی:

– احمد آغا! عزیزیم! تیکرار ائدیرم بوندان آرتیق قوهوم‌لارین اوتانجینا سبب
 اولان بیر ایش گؤرمه‌مه‌لی‌بیک. سن فرنگی مآب‌لیغینی فیرنگستانا ساخلا.
 قوی ایران‌دا بیز آتا – بابا‌لاریمیزین، عادت – عنعنه‌لری‌له عمل ائدک. آیری –
 جا، من سنین بؤیوگونم، آتاوین یئرینده‌یم. سنه امر ائدیرم سن ایسه، اطاعت
 ائتمه‌لی‌سن.

احمد آغا سوسماق‌دان باشقا چاره تاپمادی، باشینی ترپتمک‌له اؤزونون
 ناراضی‌لیغینی گؤرسه‌دیب اؤز یانیندا دئدی: «بوردا سوسماق‌دان باشقا چاره

یوخدور. صاباحا کیمی الله کریم‌دی. قوی اورک‌لری نه ایستیر دئسین‌لر. بیزده اوره‌بیمیز ایستیین کیمی عمل ائدریک.»
میرزه مهدی دئدی:

- بلی، اوماریم ایش‌لرین سونو بو گنجه کی قونو کیمی، اوغورلو اولسون. ایندی‌لیک سورون بیتدی. تجارتی شیرکتین یارانماسی و یئنی آل- وئریش‌لری، سیزین هامینیزا تبریک دئییرم.

سونرا بیر حلقه اوزوک، جیبیندن چیخاردیب، احمد آغایا وئریب، چوخ اصرارلا احمد آغا، اوزویو حاجی عبدالصمد تاپشیرماسینی ایسته‌دی. آیری بیر حلقه‌ایسه، حاجی قاسم‌دان آلیب، احمد آغایا وئریب، اوچونو ده، تبریک ائتدی.

بو ایش‌لره رغماً، احمد آغا اوزویو آلاندان سونرا، ناراضی‌لیق و اعتراض لحنی‌له اورداک‌ی لارا دئدی:

- آغالار! من بو اوزوگو شرط‌له قبول ائدیرم. بنده‌زاده، راضی اولماسا قایتاراجام.

اورداک‌ی لار اؤز آرالاریندا، خوش- بئش‌له مشغول ایدیلار، اونون سؤزلرینی ائشیتمه‌مزلیگه ووروب اونا قارش‌ی‌لیق وئرمه‌دیلر. چوخ چکمه‌دی میرزه علمدار، بؤیوک شیرینی مژمئی‌سیله اوتاغا گیریب، هامی‌یا التفات و قوللوق ائتمه‌گه باشلادی. بئله‌لیک‌له قوناق‌لار چای ایچیب، قلیان چکیب، شیرینی یئیندن سونرا، نهایت قالخیب گئتمک ایسته‌دیلر. حاجی قاسم ایسه، قاپی‌یا کیمی اونلاری اؤتوروب، هر بیرینه دیل- آغیز ائندن سونرا ائوینه دؤندو.

هرکس اؤز لوگونده (۱)

گنجه قوناق لیغی بیتندن سونرا، میرزه مهدی، حاجی قاسمین ائویندن چیخیب فایتون لا دوست لاری نین بیرینین ائوینه گتدی و واختی فوتا وئرمه دن، آرخابین لبق لا دینجلمه گه باشلادی. آخی او، اؤز لرنی مالیخولیایی دوشونجه لرله، یورمایان اینسان لاردان ایدی. بو اینسان لارین دوشونجه لری، ائدینتی (عملی) فیکیرلری بسیط، خیال لاری منطقی اولار، ایش لری اؤنجه دن بیتکین و ایشه باشلامادان عمل لری نین سونوجو بیلینر.

او، دون کی قوناق لیغین قراری قونوسوندا ایسه، اؤز اخلاقی نین اساسیندا عمل ائتدی. چون بیلیردی حاجی عبدالصمد و حاجی قاسم لا ایشتراک لا- و صلت، اونلا قارداش لاری نین تجاری نفوذ و اعتبارینی چوخ- چوخالیدیب گوج لندیره جک دیر. یالینیز بو یول ایله اونودولموش بورج لارینی آلا بیلجه گینی ایسه بیلیردی. او، همچنین اورتاق سرمایه ایله، ارزاق توپلاماق- دان، بوللو قازانچ الدهه ائده جه گینه اینانیردی. همچنین، اوغلو آغاداشین، زنگین گلیندن خوشلانا جاغینا امین ایدی. بئله لیکله واخت ایتیرمه گه بیر فیکیر قالمامیشدی. یالینیز تنزلیکده، اصفهانا دؤنوب قرارلارینا عمل ائتمه گه باشلاماق، لازیم ایدی.

حاجی عبدالصمدین ائوی ائله اوزاق دئییلدی. او خارجی ایش لر ناظیر لیگی نین عضوی، جمشیدخانین ائوینده قالیردی. او ائو، حاجی قاسمین ائوی کیمی «برق خیوانیندا» ایدی. یورقون جانی لا، یوخولو، یورقون حالی لا یول لانیب اون دقیقه سونرا مقصده چاتدی.

اوتاغا گيردى، بير سيگار آيشديريب ياتاقتا اوزاندى. آنجاق گئجه قوناق- ليغيندا وئرلين قرارلارى اينجه لمكدن اونجه يوخلويا بيلمهدى. مختليف فيكىرلر بئىنيندن گليب- گئتدى. بو دوروم دوام اتتى، نهايت ذهينده اولان لارى، كترل اتديب بير باشا گئجه قوناق ليغيندا اولان صحبتلرى دوشوندو:

«بو سرمايه ايله شيركت ياراتماق بؤيوك ايشدى. هر بؤيوك ايشه، بؤيوك سرمايه و اشياء لار لازيمدى. اوروپالى لار و آمريكالى لار بئله بؤيوك اورتاق سرمايه لرله بؤيوك اوغورلار قازانا بىلىبلر. بيز ايسه ايندى دهنه ريك. بو ايشه بير نئچه تومن آيبراييق. بلكه انشاء الله بير ايش لر گوردوك. آنجاق وصلت ايشى چتتيندى. نادره او يوكسك دوشونجه لرى له گورمه ميش، تانيماميش دامادى قبول اتتمه سينه اينانميرام. باخما باراق احمد آغا فرنگى ماب، ساوادلى و مدنى اينسان دير، آنجاق تأسفله قيرخ ياشى وار. او ايرمى بئش ياشدا بير گنج اولسايدى ايش چوخ راحت اولاردى. يوخ- يوخ، بوكز اونا داها، مختليف باهانا لارلا، ساوادلى و وارلى بير نيشانلىنى رد اتتمه- سينه ايدين وئرمه مه لى يم. آتا ياساسيندان ايستفاده اتديب، اونو بو اتولى ليگه مجبور اتتمه لى يم. ميرزا مهدي ياخشى دئبيردى كى، يئنى چى قيزلار ايلك باشدا، سايلانغان (مشكل پسند) وگوئى له گئدن اولارلار. آنجاق زامان گئچديكجه آليشيب- رام لاشار. بلى نادره ايسه، نئچه واخندان سونرا رام- لاشيب، احمد آغانى سئوه جك دير. من اوژ اتولى گيمى اونوتماميشام كى، اتله ايكى ايل اونجه، ميه، مه جبين له علاقه ده من بئله دئييلديم مى؟ ميه، اونون عشقيندن، محبتيندن اوژومه شوبه هم يوخ ايدى؟ ايندى نه اولوب؟ او منى سئوميرمى؟ مندن راضى دئييل مى؟ باخمى باراق من له احمدين فرقى چوخ-

دور. من باشقایام او باشقا. من قادین لارین قلبینی راحتجا اله گنیره بیلهرم، آنجاق احمد آغانین منجه باشاراجاغی اولماغینا گومان ائتمیرم. هر حالدا اؤنجه دن نادره نی راضی ائتمک گرکیر. یاخشی یادیم دوشدو! ائله گونو صباح، ایران خانیمی گوروب، مکتوب لا نادره نی قورشالاییب، راغیب ائتمه - گه مجبور ائتمک، ان یاخشی یول دور. یقین نادره اونون سؤزونو رد ائتمز. ایندی داها بیر سورون اولای بیلمز. یاخشی تاپدیم. بوندان یاخشی یول اولای بیلمزدی.»

بئله لیک له یئکه پر خاخول حاجی، اؤزونون هوشونه، زیرنگ لیگینه، آفرین لر دئییب، یای پتوسونو باشینا چکیب یاتدی و در حال قولاق باتیران خورولتو سسی، گویه قالخدی.

هامیدان چوخ حاجی قاسم، وورغولادیغیمیز اتقاق دان سئوینجک ایدی. چون مادی آماج لارینا اویغون بیر یول تاپیلیمشدی. و بوندان ایستفاده ائدیب گله جکده اولان قیطلیق دان، بؤیوک گلیر لر اله ائده بیلردی.

یانی مرکز و بؤیوک شهر لر ده اولان ارزاقی اؤز انبار لاریندا ساخلا یاردی، بئله لیک له بازارین تاختیلینی اؤز اختیاریندا ساخلا ییب مئیلی چکدیگی قیمته، ساتا بیلردی. بورجونو آلماق دان باشقا، احمد آغانین کندینی تصرف ائتمک، بو قوزلو حاجی یا چوخ اؤنملی ایدی. اوسته لیک احمد آغانین قوهومویلا، قوهوم لوق ائتمک بو اوغور لارا آرتیردی. بونا گووره، حاجی بونلارین هامی سینی حساب لاییب اوست - اوسته قویاندا چیچه گی چاتلا بیلردی. بس، اوغولویلا قیزی نین ائولی لیک سورونونو آراشدیریب، قیز لاری نین هانکی سینی میرزه مهدی نین اوغولویلا نیشان لاماغینی و

هانکی اوغلونا دا احمد آغانین گوژل قیزینی آماغینی عیارلاماسی لازیم ایدی.

البته بو آرادا، آنالارینین رضایتینی آماق دا، راحت ایش دئیلدی. بونا گوره ده، اونلارین راضی لیغینی الده ائتمه گه، قانع ائدیجی ندن لرله، باهانالار تاپمالی دیر. ایندی لیک نه قدر دوشونوردو بیر یول عاغلینا گلمیردی. بس اؤز - اؤزونه دئدی:

«بو آرادا، میرزه علمدار ائو اهلینی بو ماجرادان خبردار ائدیب دیر. اونون اوچون، من اؤزومو اونلارا گۆرسه تسم، بو راحت الیقدا ال چکمییه جک لر. بویون جمعه آخشامی دی دا، بو گئجه کلثومون یانیندا قالماق مصلحت دی. صباح راحت خیال لا، بو سورونون حللینی دوشونه رم. اؤزل لیکله، اینسان حامما دا آیری یئرلردن یاخشی دوشونه بیلر. الله حامام چیخاردانا رحمت ائتسن. نئجه ده گوژل فیکیرلشیب. اینسان نه قدر ایستی سودان لذت آپاریر؟ نئجه ده، فیکیرلشمه گه خلوت و راحت یئردی. اوو کالاماق نه یاخشی دی! گرچک دن قدیم کی لر یاخشی دئیب لر کی، دونیانین ان یاخشی شئی لری بونلاردان عبارت دیر: چوخ پول، گوژل و جاوان خانیم و ایستی حامام. شوکر ائدیرم الله منه - اؤز گوناھکار بنده سینه - هر اوچوندن ده بول - بول وئریب دیر.»

حاجی قاسمین خیال لاری، سنگلجین ایری - بویروق کوچه لریندن کئچیب جاوان خانیمی، معشوقه سی کلثومون ائوینه یئتیشنده، سونا چاتمیشدی. قاپینی دؤیمه دن یادینا دوشدو، واختی بیلسه یاخشی دی. گوموشو ساعتینی تیرمه قاپیندان چیخاردیب، فانوسون اؤنونه توتدو، ایلیب بالاجا گوژلری له

اونون ال لرینه (عقربه) باخدی. ساعات گئجه یاریسی ایکی نی، گۆرسه دیردی. تتر ساعاتینی جیبینه قویوب، قاپینی دؤیدو.

بیرینجی و ایکینجی کز جاواب گلمه دی. حاجی حیرص لیب بو دفعه نه کی گوجو وار، قاپینی سیلکه لدی. بو آن، آغیر بیر شئین دوشمه سسی ائشیدیلدی، حاجی، قاپی نین سیلکنمه سیندن دیوارین خاراب اولماق سسی- نین اولماسینی سانیب، عجله ایله نئچه آددیم دالی چکیلدی. دوز بو آندا، بیرری عباسی باشیندا توستو کیمی، حاجی نین قاباغیندان قاجیب، کوچه نین دؤنومونده ایتدی.

قاپی نین گنج آچیلماسی، آغیر بیر شئین دوشمه سی، هامیسی شوبه له شئی لر ایدی. آنجاق حاجی نین یوخوسوزلوغوندان، گیج اولدوغو، و جاوان خانیم یسی لا گؤروشمک هوسی اونو شوبه له لندیریب، او قونولاردا دوشونمه- گه قویمادی. چوخ چکمه دی، عمه خانیمین یوخولو سسی قولاغینا دهیدی، او دئییردی:

- گئجه نین بو واختیندا کیمدی قاپینی سیندیریر؟ نه خبردی؟
حاج آغا بیر نئچه اؤسکورکدن سونرا، اؤزونو معرفی ائدیب، کلثومون حالینی سوردو.

عمه خانیم ایسه خوش - بشدن سونرا، جاواب وئردی:
- قارداش قیزی بیر آز حال سیزدی. بلکه ده سویوق دهیب دیر. بیر واختا جان یوخولیا بیل میردی. بیر ساعات اؤنجه، بیر اسپیرین آتیب ایندی ترلیب یاتیدیر.

حاجی، عمه خانیم گئجن خیر دئییب، سس سیز، یاواش آددیم لاری لا کلثومومون اوتاغینا ساری گئتدی.

بوردا بیز دئییه بیلمه ریک حاجی ایچهری گیرنده، اونون جاوان خانیمی گرچکدن یاتمیشدی یا ارینی آلتاسین دئییه، اؤزونو یوخویا وورموشدو؟

اللى ياشيندا ارله، ايرمى ياشدا خانيمين آراسيندا بوندان سونرا نه كئچدى؟
 بونون ايضاحيندان واز كئچيريك. بو قدر دئيه بيلهريك، حاجى گئجهنى
 خوشلوق و شادلىق لا باشا وروب، سحر تئزدن كامل رضائتله، جاوان
 خانيميسى نين اوتاغيندان چيخيب، جمعه غسلى و واجباتى يئرینه يئتيرسين
 دئيه، هاماما يول لاندی.

گۆرون توسوز معلم

آغلار- گولر آيينين ملايم گونشى، اصفهان قلمكار پرده لریندن كئچيب
 كلثوم خانيمين ياتاقدا اوزانان يارى لوت و داغينيق ساچ لارينا ساچاندا،
 ناھارا ياخين ایدی.

يئنى يوخودان دورموش گنج خانم، تاماميله شاد و راضى گۆرونوردو. چون
 زورلو و كسالتلى گئجه حياتيندان سونرا، صبح ناھارا كيمي آرخابين ياتاقدا
 اوزانيب يوخوسوز لوغونو نئچه ساعات درين يوخويلا اؤده ميشدير. بونا گۆره،
 دال با دال نئچه دفعه اسنه يندن سونرا، ايپك يورقانى قيراغا آتدى، اؤزونو
 نازلا ياواش- ياواش بويجا (قدى)، گۆزگويه يئتيريب، اؤنونده اؤزونون
 ياراشيقلى گؤوده سينه، آلا (دلفريب) جمالينا باخماغا مشغول اولدو.
 يئرى گلميشكن، او آندا، عمه خانيم ايسه، صبحانه حاضيرلاماغي يئتيريب،
 ساختا قارداش قيزىنى اوياتماق قصديله، اوتاغا آياق قويدو. اونو سئوينچلى و
 آياقدا گۆرمك دن درين دن راضى ليق دويدو.

دئمهلى يم بو ايلگينچ قادين ايسه، قوندارما قارداش قيزى نين اويارلى و
 گۆزل اندامى نين تاماشاسيندان شدتله لذت آپاراردى. بونا گۆرده، بئله
 فرصت لرى الدن وئرمه مه گه چاليشاردى. او بو قوندارما قارداش قيزى نين

گۆۋوده سینه هر دفعه باخاندا، آنی حظاً دن علاوه، بو يول ایله گله جکده الده ائتدیگی بوللو گلیری خاطر لاییب، چوخلو سئوینج حس لری یاشاییردی. نه ایسه، او دورومدا گنج قادین، تئز عمه خانیمین گلمه گینی بیلسه ده، بو قوجا قاری نی، اونو تاماشا ائتمک لذتیندن محروم ائتمک ایسته میردی. هم ده اؤزو ایسه، اونون تحسین لی، نوازش ائدیجی باخیش لاریندان لذت آلیب و غرور حس یی یاشاییردی. ایندی ایسه، بیلهرک اونون گلمه سینی بیلمه میس کیمی، گۆرسه دیب، یئنه اعتناسیزجا اؤز گۆزل جمالینا گوزگوده تاماشا ائتمه گه، دوام ائدیردی. اوردا- بوردا، بوینوندا، قول لاریندا گۆی لکه لری گۆرونجه، کئچن گئجه اؤزویله عشقی نین آراسیندا، اولان ماجرالاری خاطر لایماسی، اونو ائله مدهوش ائتدی کی، بیر آن عمه خانیمین اوردا اولماسینی اونودوب، ائله بیر ایش لر گۆروردو کی، بو ادالار، دلی عاشیق لردن باشقا، بیریندن گۆزله نمزدی. نهایت، او ادالاردان تحریک اولونموش عمه خانیمین، صبری داشیب، او گۆزل لیک سیمگه سینی قوجاق لاق هوسی له، آیاق لارینی دره- دره، اونا ائله یاخین لاشدی کی، پیس صیفتی جاوان قیزین گۆرونوتوسونون کناریندا، گۆزگویه دوشدو.

بو آن، بئله بیر خوشا گلمه یین گۆرونوتودن دیسکینن کلثوم، اؤزونه گلیب، هممشه اولدوغو کیمی اونا باش ایدی.

عمه خانیم قوجا، چوپور، قیسا بوی و چوخ یوغون بیر قادین ایدی. اتلی اوزو، شیشیب ایکی طرفدن ساللانمیش اوودلاری، اونون قیسا، یوغون، قارا بوینونون بیر آزینی گیزلتمیشدی. قارا و یئکه، بورنو ایسه، چوخ توخوملو بیر قارا بادمجانا اوخشیوردو. بالاجا قچله گۆزلری، پیشیک گۆزلری کیمی پاریلدا ییردی. قارنی ایسه بؤیوک بیر تولوخ کیمی دیزلریندن اوسته

سالانمیشدی. او یول یئرینده حامیله دونوزلارین قارنی کیمی اویان- بویانا لیغیرلانیردی.

قیسسا سۆزله، اوست- اوسته هر زادان چوخ لیغیرلانان بیر تولوغا، بویلو بیر جامیشا، اتدن- دری دن، سومو کدن اولان بیر داغا اوخشاییردی. دوراجاق نقطه سی بللی دئییلدی. آتا- آناسینی کیمسه تانیمیردی. بیر سوره «ماه- تابان» آدیندا بو یئرلرده کیشی لره قوللوق ائدیب، سونرا اؤز امکداش- لاری نین بیر یله مستقل ائو کرایه ائدیب، اؤزلرینه تایی بیر نئجه نفری ایشه آلماق- لا، عملینی آشیریب و نهایت زامان کئچدی کجه، او محیطده ایش و مستقل منزله صاحب اولور.

یئری گلمیشکن او ائوده، مشهدی حسین آدیندا بیر باققال لا دوست و تانیش اولور. اوتوز یاشیندا مشهدی حسینه عاشیق اولور و بیر مدّتده بو عوالیمده سئیر ائدیر. بو زامان لار اؤز ایشیندن نیفرت تاپیر، آزادلیق، نجابت حسّ لری باشینا دوشور، مدام اؤز ایشیندن ناراضی لیق ائدیر، خالقین آراسینا قاییدیب قالان عؤمرونو شرافتله یاشاماق ایستیر.

بو سببدن مشهدی حسین بین کئی ساز اولان زامان یوغون قول لارینی اونون بویونونا سالیب دئییردی:

- مشهدی جان! من سندن هئچ نه ایسته میرم. اؤزوم ائوین بوتون مصرف- لری نین خرجینی، بیر تورلو چیخاردارام . فقط سنین آدین اوستومده اولماسینی ایستیرم. بوتون اشیالاری قیر- قیزیل لاریمی ساتیب شهرین ائشیگینده بیر اوتاق کرایه ائدرم. تنزیلیمیز اولان نئجه تومن له، بیر ساده، کیچیک و شرافت لی حیات قوراریق. مشهدی جان بو داش لاری اتگیندن تۆک. عیناد آتیندان ائن یئر، صاباح گئدک محضره!

ایلک گون لر، مشهدی معشوقه نین چشیتلی یئمک لر و قول لوغونون تأثیریندن، اونون اوئیزی سینه تئزلیک ده عمل ائتمه سینه سؤز وئیردی. أما سحر تئزدن، معشوقه سینی یوخودا قویوب ایشینه گئدیردی. خلاصه یاخلاشیق هر گئجه قونو یئنی دن باشلاناردی، ماه تابان اوژ اصراریندا و مشهدی اوژ لاقئیدلیگینده قالدیلار.

توپلومون هر بیر عضوو بیر آرزوی دادیلار. آنجاق جامعه نین محیطی کیمسه نین آرزوی- ایسته گینه تابع دئییل، اوژ طبیعی یولونا دوام ائدیر. اینسان لار محیطین ایسته گینه او یغون، موتلو و یا موتسوز اولارلار. خالقین آمال، آرزوی لاری چوخ گولمه لی و توتارسیز زمین لرده دیر. فقط عمه خانیم، مشهدی حسین باقال، حاجی قاسم و س... کیمی کیچیک شخص لر دئییل، بوؤوک کیشی لر، یوخاری مقام لار، فیلسوف لار دا بئله دیرلر. بیر مولک ایستیر، او بیر مقام آرزوی سیندا دیر. او بیرینه شهرت له- مقام، لازیم دی. بو حالدا، کیمسه باشقالارینا خاطر اوژ آرزوی لاریندان واز گئچمه گه حاضر دئییل. و یا خود باشقالاری نین بدبخت لیک و محرومیت لریندن راحت سیز اولما غا دا حاضر دئییل لر. او ایستک، یوزلرجه آرزوی ائدن لری، بئز دیریب اولدورسه بئله.

بئله بیر اصل اولان یئرده، ماه تابان گئجه- گوندوز اوژونون بیرینجی آرزوسونون پئشینده ایدی. نذیر- نیاز، قوربان لیق، صدقه، طلیسم، جادو و نهایت بو زمان لار اکثریت قادین لارین ال آتدیق لاری بوتون شئی لردن استفاده ائدیردی. او آرزوی سینا چاتماق لا، اوتان دیرجی ایشیندن ال چکه بیلسین دئییه، مشهدی حسینی بو ایشه مجبور ائدیردی.

کیمسه‌نین ایسه اونو بو هدفی اوچون قیناماغا، حاققی یوخ ایدی. چون سونوندا هر کسین اؤزونه گۆره آرزوسی وار و بو ایستک باشقالارینا زیان وئره بیلر. ائله بو زاماندا، گنج و نجیب بیر قادین ایسه، بالا‌جا بیر ائوده صیبرسیزجه، اؤز آرزوسینا چاتماغی، معصوم اوشاغی‌نین دونیایا گلمه‌سینده، گۆزلو یوردو. اونا پالتار تیکیب، بشیک آلیردی، قیز- اوغلان آدلاری سئچیب، اونون گلجه‌یینه شیرین آرزو لار بسله‌ییردی. بو جاوان خانیم، مشهدی حسین باقالین خانیمی ایدی، او کاسیب کوماسی‌لا، کاسیب ارینی چوخ سئویب، اؤزونون، اوشاغی‌نین و اری‌نین موتلوغونو ایستیردی.

تأسوفله، روزگار همئشه بئله گتتیر. بو کز طبیعت، نجیب خانیمین علیه‌ینه اولوب، ماه‌تابانی ایسته‌گینه یاخین‌لا‌دیردی. تأسفله مشهدی حسین باقالین گنج خانیمی دوغاندان بیر آن سونرا اؤلدو، و بوتون شیرین آرزو- لارینی قارا تورپاغا تاپشیردی.

بئله‌لیکله مشهدی حسین باقال آزادلاشیب، ماه‌تابان شاد اولدو. چون بوندان- بویانا کۆرپه اوشاغی ساخلاماق و ائو ایش‌لرینه یئتیشمه‌گه بیر یی لازیم ایدی. البته بو ایش اوچون ماه‌تابان‌دان او یغون و اورگی یانان یوخ ایدی. بو سببه چوخ تئز ماه‌تابان‌لا بو حاقدانیشیلدی. ماه‌تابان ایسه، بو فرصتی غنیمت سایدی، اؤز ائوینی آیری‌سینا وئریب، مشهدی حسین باقالین ائوینه کؤچدو.

بیر گون استادعلی بنا، مشهدی حسین‌ین قدیم‌کی دوستو و مشتری‌لریندن، ایشله‌دیگی بینانین ایکینجی قاتیندان تول‌لانیب، سوموک‌لری‌نین چوخو سیندی. فهله‌لر یازیغین یاری جانینی ائوه آپاردیلار. اوستاعلی همدان‌لی ایدی. تهراندا جاوان خانیم‌سیندان باشقا، بیر کسی یوخ ایدی، بونا گۆره

مشهدی حسین دوستلوق و رفاقته گۆره، الینی ایشدن چکیب، بیر هفته تامام گنجه- گوندوز اونون یاستیغی نین یانینی ترک ائتمه‌دی. تأسفله مشهدی حسین نین زحمتلری بره بیتیرمه‌دی، سکگیزینجی گنجه ناخوشون حالی خاراب لاشیب و نهایت سحره یاخین اؤلدو. مشهدی حسین امین اولسون دئییه، نبضینی تکرار الینه آلیب، عزیز دوستونون رحمته گنتمه‌گینی آنلادی. کدرلی، اومودسوز حالدا اورکدن آه چکیب، ال لرینی گۆیه قالدیریب دئدی: «الله گوناھلاریندان کتچ! گرچکدن نجیب بیر کیشی و یاخشی بیر دوست ایدی»

نرمال اولاراق اوستا علی نین بدبخت و گنج خانیمی بو سؤزلری ائشیدرکن، ناله ائده- ائده ساچین یولماغا، اوزونو جیزیب، پالتارلارینی جیرماغا باشلادی. مشهدی حسین بو حال لاری گۆرچک، اونو اوغوتماغا چالیشدی. آنجاق جاوان قادی نین آرام- قراری یوخ ایدی. اونون تسلی وئرن سؤزلرینی سایمادان، اوز- گۆزونو، سینه‌سینی جیریردی.

مشهدی حسین سؤزلری له بیر ایش گۆره بیلمه‌دیگینی گۆرونجه، گنج قادی نین آز قالا اوزونو هلاک ائتمه‌گینی گۆرچک، جنازه نین یانیندان قالخیب اونا یاخین لاشدی. ال لرینی محکم الینه آلیب دئدی:

- او حاققین دعوتینه لیبک دئییب. سیزین چیغیر- باغیریزین، اونا بیر خیری یوخدور. انتحارینیز دا بئله اونو دیریتمییه جک دیر، عکسینه بو ایشینیزله اونون روحونو عذاب وئیریرسینیز. بو ایش لرین یئرینه، اونون روحونون حوضورو اوچون، فاتحه اوخویوب، الله دان اونون باغیشلانماسینی ایسته‌مه‌نیز یاخشی دیر. یوخسا اؤز جیسمینیزی اذیت ائتمه‌گین گوناھدان سونرا، بیر خیری یوخدور.

او تاریخ‌دن مشهدی حسین‌له اوستاعلی بنانین خانیمیمی آراسیندا محکم بیر علاقه یارانیب، مشهدی حسین‌له، ماه‌تابانین نئچه ایل لیک دوست‌لوق، علاقه‌لری سوستالدى. بئله اولدو کی، مشهدی حسین باققالین توکانی‌نین سرمایاسی بیر ایلین عرضینده یئنی معشوقه‌نین یولوندا تلف اولدو. مشهدی حسینیه قالدی بازارا یوز تومن بورج‌لا، عمه‌نین ایکی یوز آلاجاغی، اون یئددی یاشیندا بیر جاوان قیز، بیر گنج خانیم و بیر دانا دا قوجا معشوقه.

کلثوم اوزونو استه‌دیگی نعمت‌لری الدهه ائتمه‌گه حاضر ائتمه‌لی ایدی. قیزلارین بوتون طنزلیق‌لارینی اؤرگنم‌لی ایدی، عمه خانیم کیشی‌لری دلی ائدن جاذبه‌لی شئی‌لری اونا اؤیرتمه‌لی ایدی. اؤز گؤزل‌لیگینی‌نین قدرینی بیلمه‌لی ایدی. اونون کیمی گؤزل قیز گرک هامینی اوینادیب رقص ائتدیره، هامینی اؤز عشق‌ینی آتشینده یان‌دیرا، جیب‌لرینی بوشال‌دیر اوزونون عظمت‌له، راحت یاشایشینا لازیم اولان اشیاء‌نی الدهه ائده. بلی قارداش قیزیم، سنین گۆره‌وین بودور. آنجاق اونوتما آتان بو راحت‌لیقدا سندن ال گۆتورمیه‌جک‌دیر. او، سن ده قونشو قیزلاری کیمی، اوزونه تایی بیر کیشی ایله ائولنیب عزیز عؤمرونو چیرک‌لی پالتارلا ائوکنیزی کیمی، آشپازخانادا، کئچیردیب بو لطیف بدنوی اوجاغین توزلاریندا چوروتمه‌گیوی، ایستیر. بو اولاسی دئیل. من یاشارکن او سنی بئله بیر بدبخت‌لیک‌لره، بالالارا مجبور ائده بیلمز. بونولا بئله، سن ده هوشیار اولوب اونون سؤزلرینه آلدانمالمی‌سان.

بلی! مشهدی حسین استاعلی بنانین خانیمینی آلیب، ائوینه آپاراندا، قورخولو اؤیرتمن عمه خانیم، اون یئددی یاشیندا، ساختا قارداش قیزینا بئله بیر دوشونجه‌لری اؤرگه‌دیردی! بو سببدن اولای‌لارا ائله‌ده تپکی گۆرستمه‌دی.

او بیرى ياندان، کلثوم ایسه آخماق لیقدان عمه خانیمین سئحیرلی سؤزلرینه آلدانیب واله اولموشدو. اونا دئییردی، آتاسی نین ائویندن آیری بیر شهره قاچیب عالی یاشایشا باشلا سین لار. آنجاق عمه خانیم هله لیک بو ایشه راضی اولمویوب، او یغون بیر زامان گۆزله بیردی. او بیرى ياندان دا، قیزی قورشالاماغا دوام ائدیب اونو صبرلی اولماغا دعوت ائدیردی. او دئییردی:

– سنین منه کامل اعتمادین اولمالی دی. آتاوین عاغلی یوخدور. سنه اورگی یانان منم! هر نه دئییرم ایکی میزین ده صلاحیمیزا دیر. بو خارابا قالمیش ائودن گئتسک هر ایش دوزله جک دیر. هله لیک بو جیریم – جیریق پالتارلارلا اؤزونو گۆرسه دیب، کیمسه نی اؤزووه جذب ائده بیل مییه جکسن. بو چوروموش پالتارلارین ایچینده سنین بوتون گۆزل لیک لرین محو اولور. ایلک باشد، یترلی پول قازانمالی ییق. بو چتین ایش دئیل. بیر آز صبر – حؤصله لازیم دی. انشاء الله تنزلیک له آرزوی لاری میزا چاتاریق.

دوز بو واخت لار، روزگار بیر کز داها عمه خانیمین مئیلی له داوران دی. یانی بیر کلیمی دلال، مشهدی حسینین ائوینه گلیب راحتلیق لا عمه خانیم لا قرار لاشدی. ایکی گون سونرا حاجی قاسم، مشهدی حسینین ائوینه گلدی. کلثوم کنیز نقشینی کامل اویناییب. عمه خانیمین بو بروق لارینی دنه – دنه عمل ائتدی.

حاجی، چادرا آلتیندان کلثومون گۆزل آیاق لارینی گۆردو. باققال قیزی نین آل یاناق لاری، قارا قاش – گۆزونو، دولو بدینی تاماشا ائتدی. آلا گۆزلر، حاجی نین قلبی نین درین لیگینه جان گئتدی. نهایت قوز حاجی، قیزی بیه نیب، عمه خانیمین اؤنری سیله او مجلس ده ایش بیتیب، کلثوم حاجی نین خانیمی اولدو. عمه خانیمین ایکی یوز تومن طلبی آلی نیب. حاجی قاسمین یاردیمی لا

مشهدی حسین بن باققال توکانی یئنی دن ایشه باشلادی. ایکی گون سونرا، کلثوم عمه خانیم لا بیرگه، بیز اونلاری بویجا گوزگونون اؤنونده بوراخدیمیز ائوه، داشینیمیشدیرلار.

ایندی، ایکی ایل دن بری دی، کلثوم له عمه خانیم نؤگر- کلفت سیز، سس- سیز او ائوده یاشاییرلار. حاجی قاسم اول لر گون آشیری، سون گون لرده ایسه، هفته ده ایکی گنجه کلثومون یانیندا اولوردو. اونو چوخ سئودگی معلوم اولوردو. چون ذاتی قیتمیرلیغینا رغماً، اونون راحت لیغی اوچون هر تورلو اشیا آلیب، اونون سونسوز ایستک لری نین هئچ بیرینی رد ائتمیردی. عمه خانیم یین سلیقه سیله آلبان باهالی فرش لر، گؤزل قاب لار، یاتاق لار، چئشیتلی تخت خواب لار، او زامانین مودو اصلوبوندا ائله سوس لیمیشدی کی، چیرک لی، پینتی حاجی قاسم دا بئله، اورانی تعریف لیب آلقیشلاماقدان چکینمیردی. دفعه لرله کلثومون بالاجا ال لرینی ایینه آلیب، کیچیک گؤزلرینی اونون بادام گؤزلرینه تکیب شیطنت له گولومسه یله تیکرار ائتمیشدی:

- عزیزیم کلثوم، من یاشابشین دادینی ایندی آنلاییرام. استراحتین لذتینی بو خلوت گوشه ده دادیرام. بورا منه بهشتین عالی قصرلریندن داها گؤزل دی. سلیقه لی بو کیچیک ائوده دونیا و دونیانین خیالاتینی اونودورام. تکجه بو گؤزل ائوده کئچیرتدیگیم ساعات لاری، عؤمور- گونومدن حساب ائلییرم.

عزیزیم سن چوخ گؤزل اورک آپاران، ادب لی، چوخ سلیقه لی سن. تمیز اوتاق لار، تمیز یاتاق لار، دادلی یئمک لر، شیرین سؤزلر، موددا اولان

پالتارلار، سئویملی حرکتلر، بیرجه کلمه ده دئسمسه، سنین هر بیر شئینی آلقیش لاییب، خوش لاییب و سئویرم.

یئترینجه عمه خانیملا، کلثومون کیملیگیندن ایضاح وئرلندن سونرا، آرخایا دؤنوب بویجا اولان گوزگونون اووننده عمه خانیملا کلثومون آراسیندا اولوب- بیتن لره باخاق.

دئدیگیمیز کیمی، کلثوم عمه خانیمین قورخولو اوزونو گوزگوده گورنده، اوزونه گلیب، اونا ساری قایتیدی و عادت اوزره باش اییب، سلام وئردی. عمه خانیم ایسه الینی اونون لوت چینینه قویوب، یالتاق لانتماق لحنی له دئدی:

- کلثوم جان! عزیزیم و الله، آلاها آند اولسون! سنین عزیز جانین! گؤزل- گویچک سن، شوخ سان، نازلی سان. من سنه یالان دئمیرم. دونیادا سنه تایی تاپیلماز، تک جاوان لاری یوخ بو قوجا عمه ن ده بئله سنین آئی کیمی اوزوه ورولوب دور. گل عزیزیم عمه جانیوی اوپ، اونون اولوشکمیش قلبینی جانلاندير. گل عزیزیم گل قوربانین اولوم!

کلثوم، اورگنمک اوچون ساعاتلار، گون لر زحمت چکیب یاخشی باجاردیغی، سونسوز ناز غمزه یله سینه سینده، قول لاریندا اولان قارا لکه لره اشاره ائدیپ دئدی:

- عمه جان، باخ گور بو دلی اوغلان نئيله ییب دیر؟ گرچکدن سفته دی، آنجاق نه ائدیم کی، من بو سفته ی ائله سئویرم کی، اراده م- اختیاریم اونون اراده سی یانیندا هئچ دی. گرچکدن ده، اوزومو اونون یانیندا خوشبخت، موتلو گورورم. چای حاضیرسا، منیم پالتارلاریمی وئر کی، چوخ یورقون و آجام.

عمه خانیم نوازش لی، مهربان سسله جاواب وئردی:

- بلی قوربانین اولوم! چای، سوت له کاکائو هر شئی حاضیردی. بودا پالتارلارین، رنگین چوخ قاچیب. ضعف حالوی اورتمه گه قیرمیزی گوللو-

گوللو پالتار اويغون دور. ياخشى شيطان، دننه گوروم بو لکه لری نئجه گيزلتدين کی، ميمون حاجی آنالایا بيلمه دی؟
کلثوم جاواب وئردی:

- بونون دئمہ گی یوخدور کی! خسته یديم، باشیمی باغلامالی ايديم، اسپيرين اتميشديم، اوزون پالتار گئيمه لی ايديم، ترلیيه نندن سونرا سو یوق ديمه سین دئيه یاخامی باغلاميشديم. ایشیق قويموردو راحت یاتام، چیراق دا سؤنمه لی ایدی. ايندی گوردون! حاجی آغا او زيرنگ ليکده نييه قارا لکه لری گورمه دی؟
عمه خانيم دئدی:

- آفرين! ايندی داها شيطان دا سنين توپوغوا يئتیشمز. من ده صبحه کیمی یاتماميشديم قورو یوردوم. سنين اوتاغیندان چيخاندا، تئر قاباغا گليب ديل- آغیزدان سونرا، قاپی یا جان یولا سالدیم. اوردا ایسه، مين حوقایلا ایرمی- بشش تومن سنه پالتار پولو، بشش تومن ده اوزومه آلدیم. بير کله قندله ایکی کيروانکا چای دا بوینونا قويدوم. گوروسن عمه نئجه ایش بیلن و زيرنگ- دی؟ بو قیتیمیر ميمونو، راحتلیق لا باغیشلاماغا و سخاوته مجبور اتدی. دا نه سؤزون وار؟!

هرکس اؤز لوگونده (۲)

گئجه قوناق لیغی نین دانشیق لاریندان بئله آنلادیق کی، احمد آغا اوردا کی جناب لارین قرار لاری لا گئلده مخالف ایدی. آنجاق مخالف باخشینی دئمہ گه بير فرصت تاپماييب، چاره سيز ميرزه مهدي نين، سرت داوارانیشی قارشى سیندا سوسموش دور. بير ياندان، بو یئنی چی تاجیره، قوناق لیقدا دئیلین سؤزلر اینانیلماز و خاپدان ایدی. بو سبب دن بو جناب، اوردا دئیلن سورون لار

حاقدا بېر- بېر دوشونوب اؤز دورومونو معين ائتمهلى ايدى. بونا گۆره، دولغون و توتولموش حالدا حاجى قاسمىن ائويندن چىخىب ائو صاحابى و باشقا قوناق لارلا خودافىظلشندن سونرا، ماشىنىنا مېنىب شوفره دئدى:

- گئت.

- آغا هارا؟

- هارا گئده بېلسن!

شوفر اربابىن اخلاغىنى بېلدىگىندن، داها بېر سؤز دئمه دن ماشىنى ياندىردى. تئز دروازا دؤلتى كئچدى.

او گئجه يازىن قارانلىق و دومان لى گئجه لرىندن بېرى ايدى. گۆى اوزونو قارا- قارانلىق بولودلار اؤرتموشدو. ياغىش ياغمىردى آنجاق گوجلو گورولتولر و گۆز قاماشدىران ايلدىرىم، قورخولو طوفان دان خبر وئىردى. يازىق احمد آغانىن حالى دا، طبيعت كىمى چوخ خاراب و پرىشان ايدى. خيال اوفوق لارى چوخ قارانلىق و دهشتلى ايدى. آنجاق هاوانىن دئورىمى له اربابىن پرىشان فىكرلرى ماشىنىن حركت له سورعتىنده ائله ده، تاثيرى يوخ ايدى. صنعتىن، علمىن معجزه سى دومانى يايىب، شىمرانىن چالا- چوخور يولونو آرخادا قويوب، چوخ چكمه دى احمد آغانى شىمران دا اولان يايلاق ائوينه يئتتىردى. بوردا «آرام» احمد آغانىن شوفرى ماشىنى سؤندورندن سونرا، ائىب اربابىن امر يا ايشاره سىنى گۆزلمه دن قاپىنى دؤيدو.

چوخ چكمه دى، «آغا سىد محسن» باغبان قاپىنى آچدى. احمد آغا ماشىندان ائىندن سونرا، «آرام» ماشىنى كاراژا آپارىب، اؤزو اوردا، شوفر پالتارى و اوزون چكمه لرى له درىن يوخويا گئتدى. آغا سىد باغبان ايسه اربابى، اؤزل اوتاغى نىن قاپى سىنا كىمى اؤتوروب بويوروق لارىنى گۆزلىدى.

احمد آغا جیبیندن چیخاردان آچارلا قاپینی آچیب، دؤنوب آغا سید محسنه باخیب دئدی:

- چیراغی یاندیر، پنجره لری آج گئت یات. سنله داها ایشیم یوخدور. سونرا اوتاغا کئچیب سیگار آلیشدیردی. یولدا بینیندن کئچن فیکیرلرین آردینی توتوب، اؤز اؤزونه دئدی:

«سورون بوردادی من ایندی اوباتاق لیغا دوشن آداما اوخشایرام کی، ال-ایاق چالدیق جا هلاکا دوغرو گئدی، هر نه یه ال آتیر کور پشمانلیق دان سونرا بیر شئی الدهه ائتمیر!

بلی اینسان عاجیز و یازیق دی. اینسان اؤز وجودونا دایانا بیلمه ییب، توپلومون پولاد اراده سینه باغلی اولور. عاغیل، آرزوی- دوشونجه، لازیم اولان آراج اولمایان یئرده، هئج بیر ایش گؤره بیلیمیر. آنجاق گرچک دن بئله دیر می؟ گرچک دن من یازیق لیغین باشا راجاق سیز لیغین سون درجه سینه یئتیشیمیشم می؟ گرچک دن باشقا بیر علاج یولو قالما ییب دیر می؟ گر کیرمی، شیرین و قوتسال آرزوی لاریم دان، هدف لریم دن ال چکیب، محیطه قضا یا تسلیم اولوب، باشقالاری کیمی ساختالیق، حيله کار لیغی اؤزومه ایش ائدیم؟ بلکه ده سهو ائدیرم. بلکه ده میرزه مهدی یاخشی آنلاییر. بلی احمد! خطرلی دوروم داسان! فیکیریوی باشیوا توپلا! اؤزوون داورانیش لاریوا، حرکت لریوه دقت لی اول...! آددیم لاریوی اولچ! سن ... التجار سان! بوتون ایران دا عائله وین آدی دوزلوک، پاکلیق لا مشهور دور! باخ گور هارا گئدیرسن؟ نه ائدیرسن؟ میرزا مهدی لر سنه گورسه دن یول لار سنی هارالارا آپاریر؟

شیرکت و اورتاق لیق یاخشی بیر شئی دیر. گوج بیرلیکده، بیر اولماقدا دیر. متمدن دونیا یالیز اورتاق چالیشمالارلا گون به گون عاغیلا سیغیشمایان اوغورلاری الدهه ائدیرلر. ایران لی، دوشمن لیک و بیر اولماق دان گونو- گوندن گئری یه گئدیر. بونلارین هامیسی دوز و شوبهه سیز سؤزلردی. آنجاق دوشونمه لی یم آغالارین هدفی شیرکت یاراتماق و ایش بیرلیگیندن نه اولاییلر؟ بو قوروم توتدوغو یول هانکیسی دی؟ بلی! پول پرست قورومون اویه لری، بیغیمجی لیق اوچون، عمومی بدبختچی لیک، قیطلیق، آج، لوت اینسان لارین سون داملایا جان، قانینی سورماق. بودور میرزه مهدی لرین، حاجی قاسم لارین، قوروم لاری نین روحو. اونلار بئله لیک له منیم پیس دورومودان استفاده ائتمک ایستیرلر. میرزا مهدی دوننه کیمی منیم آدی می ائشیتیمک دن بئزار ایدی، بوگون آنادان مهربان دایه اولوب، مثلا اورگی منه یانیر! دئمک ایستیر. بیر حالداکی، حوققا بازلیق لارین هامیسی، غیر شرعی طلبی آماق، و منیم بئچار الیغیمدان استفاده ائتمک اوچون دور.»

یوخاری داکی خیال لارلا دوشونجه لر، احمد آغایا چوخ آجی و چتین ایدی. یازیق اؤزو بیلمه دن، آدیم لارینا آرتیریب و دال با دال سیگار چکیردی. اؤزونو قیناییب دئییردی:

«نییه میرزه مهدی نین دعوتیله، حاجی قاسمین ائوینه گئدیب؟ نییه او سؤزلره قولاق آسب؟ نییه قیزی نین آدی گلنده مجلس دن چیخماییب. بو کیفیر محیطه لعنت اولسون! بو فاسد اخلاقا توپوروم! عجب آلچاق آدامام؟ نه قدر باشا راجاق سیز اولدوم؟ بلی نهایت یئنیلیب، باسیلیم! اوچا اخلاق دونیاسیندان آلچاق، پول پرست لیک دونیاسینا آتیلدیم! مادی منفعت لر اوچون اخلاق سل کارا کتیریمی، بالامی بئله الدن وئردیم. عزیز مهرانگیزی می

تجارته قوربان وئردیم. بیلیمیرم کیملره، نهلره ساتدیم؟ بیلیمیرم اونو کنیز ائدن ار نه شکیلده دیر، هانکی اخلاقا، بیلگی یه صاحب دیر، کوردورمو، کئچل دیرمی؟ چولاق دیرمی؟ آتاسی کیمی انگلی قوزدو مو، نه چی دی؟ یوخ- یوخ! اونون هئج بیر اوئری لرینی قبول ائتمه مہلی یم. اؤزل لیکله مہر انگیزین اره وئرمه سینى. بو منیم ایشیم دئیل. آخی نئجه اونون نازلی اوزونه باخیب، دئیهرم سنین خبرین اولمادان، سن له مشورت ائتمه دن، سنى تانیمادیغیم بیر کیشی یه نشان لادیم؟ دئمییه جک می نییه بو ایشی گؤردون؟ میه مندن دویموسان می؟ منی ساخالایا بیلیمیرسن می؟ خرج لریمی وئره بیلیمیرسن می؟ سنین اوچون منیم اولماغیم آرتیق بیر چؤرک یئنه ایدی می؟ من سنین اوچون قاتلانمالی یوکودوم مو؟ گرچک دن گول قول- لارینی بوینوما دولاییب، ماوی گؤز لرینی گؤز لریمه تیکیب سوروشورسا، آتا جان اونودوبسان می، آنام دونیادان کؤچنده منی سنه امانت وئردی؟ یازیق جانیم او فرشته نین حرکت لری نین اؤنونده دانیشیب، جاواب وئرمه گه قادیر اولای بیلجه گم می؟ حیوان بالا بئله سانیر من اونو بوتون وارلیق لاردان، اؤز جانیم دان بئله چوخ سئویرم. ایندی بو ظولمون، اخلاق سل جینایتین اؤنونده دئمز می بابا جان! سن منی آلدادیب سان، مین دفعه یالان دان دئییب سن کی، سنى بوتون وارلیق لاردان چوخ سئویرم. او حاقلی اولمایا جاق می؟ بو اخلاق لا مہر انگیز کیمی معصوم بیر قیزا آتا اولماق لیاقتیم اولاجاق می؟ یوخ! آلاها دونیانین بوتون قوتسال لارینا آند ایچیرم، بو آچاق اخلاق لار لا مین لر آعاج مسافه م وار. من اؤزونو سئون مادى آدام اولمامیشام، اولمارام. من اورگیمین بندى بالامى چوخ سئویرم، اونون بیر قیلینی دونیانین بوتون

وارلاری لا دیشمییه جگم. دیلنچی لیک، فهله لیک، حامبال لیق ائدرم، ساخین تاریخ سل بو ننگه بویون ایمهرم.»

فیکیرلری بورا چاتاندا یئنی دن سیگار آلیشدیریب، اراده سیز چارپایادا اوتوردو. سونرا عائله آلبومونو ماسانین اوستوندن گوْتوروب آچدی. بیرینجی شکل دقتینی چکدی، عزیز خانیمسی نین یئنی شکلی ایدی. بو شکل خسته لیک زامانی یانی اولمه میشدن ایکی آی اونجه چکیلیمیشدی.

مهرانگیز وورغولادیغیم شکیلین اطرافینا قارا ناوار توتوب اوستونده عزیز آناسی نین آدی، سوی آدی دوغوم و اولوم تاریخینی قید ائتمیشدی.

احمد آغا خانیمسی لا همئشه صمیمی و وفالی ایدی. اونو بیر معبود کیمی سئویب اورگینده بسلردی. اون آلتی ایل لیک اورتاق حیات لاریندا اوتانجاق-لیقدان و یا خود احترامدان دولایی خانیمسی نین گوْزلرینه دیک باخمامیشدی. او همئشه اوْزونو کیچیک و آشاغا گوْروب دئییردی:

«من الیزابت خانیم لیاقت لی بیر ائش دئییلیم. یئتیشدیگیم بو موتلولوق، خوشبخت لیک عاغلیما- خیالیما سیغیشمیر. اینانمیرام حیاتیمن خوشلوق-لاری گرچک و حقیقت دیر. بونلارین هامیسی، مهرانگیزین دوغولماسی بئله، منه بیر شیرین رؤیا کیمی گلیردی. هئچ عاغلیم اینانمیردی الیزابت بوتون سئون لری نین ایچینده یالنیز منی بیه نیب منه خاطر قوهوم لاری، تانیش لاریندان، او عظمتده، او گوْزل لیکده پاریس دن، آتا- آناسیندان بئله، ال چکیب من له ایرانا گلیمیش اولاردی. گوْردوک لریمن هامیسی یوخو و خیال ایدی.»

نه ایسه، بیز احمد آغانی ایندی لیک عزیز سئوگیلیسی نین اؤنونده دالمیش عشق و موتلولوقدا بوراخیب، الیزابت و ائولندیکلری حاقدای قیسا بیر ایضاحات اوخوجولارین نظرینه چاتدیراق.

الیزابت خانیم مشهور شرق شناس پروفیسور «م. ژ. فیلیپ» نین کیچیک قیزی ایدی. بو محترم شخص یانی پروفیسور «م. ژ. فیلیپ» دیرلی تألیفلرینه گووره، ایران توپلوموندا چوخ مشهور دور. عالیجنابین اثرلرینین چوخو، اؤزل-لیکله ایرانین ادبیات تاریخینده یازان کتابی، چوخ مشهور دور. الیزابت بو مشهور ایران شناسین تربیتی نین تأثیری آلتیندا، اوشاق لیکدان ایرانی چوخ سئورمیش بئله کی، ایرانی تانیماق بو گوؤل قیزین اسکی آرزوی لاری نین بیر ایمیش، او سببه دفعه لرله آتاسینا گئدیب، دئمیشدی:

- نه قدر موتلو اولاردیم او گونو گورسئیدیمسه، ایرانا گتتمیشم حافظا، سعدی، نظامی و باشقا سئوملی ادیب لرین قیبرلری اوستونده سجده ائدیب، او عشق له- محبتدن دولو قیبرلری اؤزل لریم له، طبیعی گول و شکوفه لرله بزه یردیم؟ نئجه موتلو اولارام! ایرانین شاعیرلری نین بیر نین کناریندا ایدی استراحت اوچون کیچیک بیر یئر تاپیب، اوردا قیامته کیمی او عشق قوخولو تورپاغین عطریندن فایدالاناردیم؟ قیسساجا الیزابت اون یئددی یاشینا کیمی بو روح لا بؤیودو. همئشه، ایرانا سفر ائتمه گه جان آتیردی. یئری گلمیشکن بیر گون پروفیسور بیر یاراشیق لی ایران لی جاوانی اؤزویله ائوه گتیریب، اونو الیزابته تانیدیب، دئدی:

- عزیزیم الیزابت، ایندی بیر ایران لی گنجی سنه تانیتدیریرام. بو نجیب شخص، ایرانلی لارین بوتون اخلاق- عادت لرینه، روحیاتینا تانیس و عالی درجه ده بیلگی یه صاحب دیر. او سنین سئودینگین شاعیرلرین شعرلرینی

فارسیین اورک آچان لهجه‌سی له سنه اوخویا بیلر. او، شعرلری سؤیلن لرین روح لارینی، کامل سنه ایضاح ائده بیلر. همچنین، سنین سئوملی ایرانیوین ادب، اخلاق، فلسفه و رسم‌لرینی اولدوغو کیمی سنه سؤیله یه بیلر. اونلار نئجه واختدی پاریسه گلیب‌لر. هله‌لیک دوست‌لاری نین بیرینی نین ائوینده قالیرلار. منیم ایران‌لی دوست و امکداش لاریم‌دان بیرینی، اونلارین حاققیندا منه اوزون مکتوب یازیب‌دیر، اونون سئوملی اخلاغیندان، فیطری نجابتیندن، ادبی معلوماتیندان چوخ سؤزلر دئییب‌دیر. من ایسه، تعطیل‌گون-لری، بوش واخت‌لاریندا اوندان، بیزه گلمک‌لرینی خواهیش ائتمیشم. سن عزیز الیزابتیم، اونلا هم‌صحبت اولماغیوی چوخ ایستیرم. بو گئدیش-گلیشله دوست‌لوق، سنین فارسجا و اونون فرانسیزجا تحصیلاتیندا چوخ فایدالی اولاجاق‌دیر. اونون ادبی بیلگی‌لری چوخ کامل‌دی. ایرانین ادبیات تاریخینه گؤره ایسه، فایدالی باخیش‌لار، بیلگی‌لر سؤیله‌دیله. سئوینج‌له ایکینجی چاپدا اونلارین دا باخیش‌لاریندان استفاده ائده‌جه‌گم. تعاروف‌سوز، ریاسیز منیم کیچیک سهولریمی دئمکده اوندان چوخ ممنون قالدیم. من کسین اونلاری اصلاح ائده‌جه‌گم. اومودوم وار اونلارین بیلگی‌لریندن بوندان داها چوخ فایدالانام.»

حؤرم‌تلی ایران‌شناسین یوخاری‌داکی آچیق‌لاماسی بیتندن سونرا، قیزینین اینی توتوب، احمد آغایا یاخین‌لاشاراق دئدی:

- عزیز اوغولم احمد آغا! کیچیک قیزیم الیزابتی ایفتخارلا سنه تانیتدیریرام. اونلار چوخ-چوخ سیزی تانیماغی ایسترلر. اونو دوست‌لوغوزلا باشی‌اوجا ائتمه‌گینیزی ایستیرم. اونون روحو ایرانا ساری اوچور. ایرانین شعرله ادبیاتینی، عبادت حد‌دینده سئویر. گؤره‌جک‌سینیز فارس دیلینی ایسه پیس

دانشمیر. سیز اونا، خواجه حافیظین شیرین غزل لرینی اوخوماقلا، فردوسی نین روح لو، شهامتلی شعرلری له اونو سئویندیرجک سینیز. اونون، اؤز لهجه سینی سیزین لهجه نیز اساسیندا دوزلمه سی، چوخ گرکلی دی. چونکی گؤره جک سینیز، دانشماسی کیتابی و ادبی دیلده دیر. منیم کیتابخانام سیزین اختیارینیزدا اولاجاق دیر. باخمایارق سیز اؤزونوز جانلی دانشان کیتاب سینیز کی، الیزابت ایل لر بویو سیزدن علم، ادب ساحه سینده فایدالانا بیلر.

بو تاریخ دن بری، احمد آغایلا- الیزابت بوش واخت لارینی صداقت- صمیمیت له بیر یئرده کئچیریردیلر. اورا جان کی، بیر- بیرلری نین اخلاق- روحیاتی لا تانیس اولوب دوغمالاشدیلار. ایلک گون لر، غزل لری، شعرلری اوخویان زامان، بعضی ایشاره لر، کینایه لر، اوست اؤرتولو دانشمالار آرالاریندا کئچیردی. بعضاً کلمه لر له عیبارت لری دئدیکلرینه، عشق له تعبیر ائدیجی بیر حس لر آرالاریندا گؤرونوردو. نهایت، بیر گون احمد آغا او یغون زاماندا عشقینی آشکارا اعلان ائندی. الیزابت بونو چوخدان گؤزله بیر کیمی، ایران لی جوانین عشقینه، محبتینه قارشلیق وئردی. پروفور «م. ژ. فیلیپ» ایکسینی ده قوجاق لاییب. بئله لیک له الیزابت له احمد آغانین ائولمه گینه رضایت وئردی. ایکی آیدان سونرا تهران دان دا مثبت جاواب گلیب، تویون ایش لری بیتدی.

او تاریخ دن، الیزابت احمد آغایا بیر دوست و بیر وفالی خانیم اولدو. اونونلا ایرانا گلدی، اوچ ایل ایراندا قالاندان سونرا حصبه خسته لیگی له دونیا یا گؤز یومدو. درین دن اؤز آرزوی- دیله گی له معروف شاعیرلرین بیرینی نین قبری نین یانیندا باسدیریلدی. روحو، جیسمی - مختصر فرق له- اؤزونه اوخشیان، بیر

گوژل قیز یادگار قویدو. بو قیز بیغینجاق دا میرزه مهدی اوتانماز- اوتانماز قوز حاجی قاسمین اوغلونا ائلچی لیک ائتدیگی مهرانگیز ایدی. احمد آغا چوخ دوشونوب، سوساندان سونرا، الیزابتین شکلینی احترام لا اؤپوب بیر جانلی لا دانیشان کیمی اونو خیطاب ائدیب دئدی: «عزیزیم الیزابت! اونوتمامیشام، سن گئندنه مهرانگیزی منه تاپشیردین. ایندی حیله یله- زورلا، مندن آلیب اونو هلاک اولماغا، بدبخت لیگه سالیرلار. آنجاق امین اول من هله او حدده آچاق و ذلیل اولمامیشام سنین وصیت لرینی اونودوب، اورگیمیزین پارچاسینی کنیزلر کیمی ساتام. آرخیین اول، دونیاین مادی وارلیغینی آیاق لاییب اؤز آدیمیزی، حیثیتیمیزی قوروماغا شهامتیم واردی. قوتسال روحووا، آنامین پاک ناموسونا آند ایچیرم، مهرانگیزین الینی، اؤزو سئویب- سئچدیگی آدام دان باشقا، کیمسه نین الینه وئرمه رم. سونرا، یئنن دن آلبومو اؤپوب، ماسانین اوستونه قویوب، بیر سیگار آلیشدیردی، یئریندن قالخیب آدیم لادی.

ایندی فیکیر- خیالی یونگول لشمیشدی. آنجاق الیزابتین شکلینه باخاندان سونرا خاطر لایان قونونو دوشونوب، تکلیفینی بیلندیرمه دن اولمازدی. ایندی داها، نرمال حالدا راحت دوشونوردو. بس، بوتون سورون لاری استرس سیز حل آنده بیلردی. بو سبب دن خفیف جه گولوش دوداق لاریندا اوتوروب اؤز- اؤزونه میز یلدادی:

«گرچک دن حاجی عبدالصمد ایلگینج بیر کیشی ایدی. منیم اخلاغیمی بیلدیگیندن، دوشونمه لی ایدی کی، منیم کیمی بیر آدام گؤرمه دن- تانیمادان بیر له ائولنمز. آیری جا، بو یاشدا جاوان قیزلا ائولنمه گی، بشرین ویجدانی لا- ناموسویلا مخالف بیلن بیر آدام. عوام حاجی یئنیچی لیک

حس لری و تمدن ادعاسی لا، دانشمأمیش، حیلہ کار تولکویہ، (داییم میرزہ مہدی) یہ تسلیم اولدو. هر حالدا، من اؤزومو گولونج ائتمہرم. حاجی عبدالصمد بو ائولی لیگین باش توتاماسیندان، اورکدن مندن ایجیمہ سینہ اینانمیرام. اینجیسهده الیمن نہ گلر؟ من کُمدین آکتورلار کیمی هر یئردہ، کیچیک قولچاغیم لا گُورونوب، دئیہ بیلمہرم بویورون سیزہ تانیتدیریم، بو منیم خانیمیم دیر! یوخ- یوخ بو گولونج ایش لری من باچارمارام. خالقین قیزی نی بدبخت ائتمک اولماز. بلکه آتاسی آخماق دیر! من، اؤز اوشاغیما پیس بیلدیگیم بیر شئی، باشقالارینا اویغون گُورن بیر سفئہ دئیلم.

یازین قیسا گنجہ سی تئز بیتدی. آذانچی نین الله اکبر سسی، مختلیف فیکیرلرده بوغولان آبیق احمد آغانی، نرمال حالینا گتیریب یئنه بیر سیگار یاندیریب، پنجرہ قاباغینا گئتدی.

ایندی هاوا دورولموشدو. دان اولدوزو گوئیده ایدی، اوفوقون ایشیغی گوئیده یاواش یاییلیردی. شدت لی طوفان لا یاغیش، یازیق تاجرین فیکیرلری تک سهلی میشدی. سحرین جانا یاتان سرین اسینی، اردیبہشتین گول، غونچه- لری له بیرگہ، اونون حساس روحونو اوخشوردو. اوفوقون تاماشاسی، تومورجوق لار لا دولو آغاج لاری گُرمہ سی، باغین زومورود کیمی تورپاغینی گُرمہ سی یورقون بئینی نی آزجا راحت لاییب کدرلی قلبی یئنی دن آچیلماغا باشلادی.

بو منظرہ لرین اتکی سیندن هله لیک راحت لاشیب، ایچ درد لرینی اونوتدو. بیر آز طبیعتین گؤزل لیک لرینی سئیر ائتدی. گون چیخماق لا سانکی خاپدان بیر شئی خاطر لاییب یازی ماساسینا ساری گئدیب بونلاری یازدی:

«خالقین بدبخت‌لیگینه قورولان بیر شیرکته، ایشتراک ائتمک اولماز. حاجی قاسمین ائلچیلیگی نی کسین رد ائتمک لازیم‌دی. حاجی عبدالصمدی، قیزی نین ائولمه‌سیندن واز کئچمه‌گه زورلاماق. میرزه مهدی‌یه مکتوب یازیب، اوردا اونون بوتون اؤنری‌لرینی رد ائدیب، اونا وکالت وئرمک، تجارت‌خانانین داغیلما‌سینی اعلان ائدیب، خالقین بورج‌لارینی اؤده‌مه‌سی، نهایت چوخ تئز مهرانگیزی گوٚتوروب ایران‌دان چیخماق.»

یوخاری‌داکی یادداشت‌لاری یازاندان سونرا، دفتری بوکوب قولتوق جیبینه قویوب، بو مکتوبو میرزه مهدی‌نین عنوانینا یازدی:

«قوربان اولوم! بیرینجی، تأسف ائدیرم بو مطلب‌لری شفاهی اولاراق قوللوغونوزا دئییه بیلمه‌دیم. سیزین خیرلی و جدی تشبوٚنونوزدن تشکور ائدرک، عذرله نظرینیزه چاتدیرمالی‌بام، دونن گنجده توتولان قرارلارا چالیشسام دا بئله، تسلیم اول بیلمه‌دیم. سیز منی آخماق و یا باشقا بیر شی آدلاندیرماق‌دا، اؤزگورسونوز. آنجاق من بیر پارا آج، بدبخت اینسان‌لارین آذوقه‌لرینی انبار ائدن بیر کومپانی‌نین قورولما‌سیندا اورتاق اولمایاجام. اؤز نجاتیمی، باشقالارین هلاکیندا آرامایاجام. قبول ائدیرم مال باتیرماق‌دا، یاخشی و قبول ائدیجی دئییل. آنجاق اونوتمایاق بو سهویم‌ده، چوخ آز آدم ضرر ائده‌جک‌دیر، هامی یا خود بیر اؤلکه‌نین اهلی دئییل. آیری‌جا منیم طلبکارلاریم سیزله حاجی قاسم دیر.

اؤزونوز بونو یاخشی بیلیرسینیز کی، بو پیس اولایین اوز وئرمه‌سی‌نین ندنی، بو حاجی‌نین طاماح‌کارلیق‌لاری، بویون - صاباح ائتمک‌لری‌دی. منه ده‌ین ضررلرین چوخو، اونلارین حوقابازلیق و کلک‌لری‌نین سونوجو دور. بس اونون زیان گوٚرمه‌سیندن او قدر ده، قورخوموز اولمامالی‌دی. سیز اؤزونوز، اؤز

طلبینیزی آنامین ارث‌یندن گوٲوره بیلرسینیز. باشقا بورجلولار او قدر ده اؤنملی دئییل لر. ایکینجی سی، منیم مولکوم- مالیم، اونلارین زیان لارین بیر آز اؤدر. منیم هله‌لیک الده انده بیلمه‌دیگیم آلاچاق لاریم، بورجلولار یاواش- یاواش آلا بیله‌جک، گوٲزه گلن پولدولار.

قوربانیز اولوم، بوندان- بئله منیم شخصی ایشلریم‌له ایشینیز اولماسین، بلکه اصلاً اونودون. منیم واریم خیردادان- بوٲوگه دوزن‌لی، دفترلرده یازیلیب، ثبت اولوب‌دور. آیریجا هوشنگ خانین منیم ایش‌لریمدن بیلگیسی واردیر. لازیم اولورسا اونون بیلگی‌لریندن فایدالانا بیلرسیز. ایندی‌لیک جنابیزین آدینا وکالت یوللادیم. نرمال‌دا قانون‌لا، رسم‌لر اساسیندا منیم تجارت‌خانامی پوزوب، حساب‌لاریمی پاک‌لایین. وصلت‌لر قونوسو ایسه، اؤز- اؤزونه پوزولور. حاجی قاسمین اوزویونو اؤزونه یوللایین. حاجی عبدالصمدله اؤزوم دانیشاجام. بوندان آرتیق زحمت وئرمیرم.

سیزه قوربان احمد تهرانی»

او، مکتوبو یازاندان سونرا اؤزونو راحت، یونگول حسّ ائتسه ده، آنجاق طبیعت ایستک‌لریندن ال گوٲورمز. قورخو، چتین‌لیک، بدبخت‌لیک، سئوینج شاد‌گون‌لر ده بئله، یوخونو، استراحتی اونوتماق ممکن اولسا‌دا، بو اونوتماق چوخ دوام ائتمز. نهایت عادت اؤز وارلیغینی گوٲرسه‌دیب اینسانی یاتماغا مجبور ائدر. بو اساسدا، احمد آغا‌دا بو قدر یورقونلوق‌دان سونرا بیر شیرین و اوزون یوخویا محتاج ایدی. بئله کی، گوجلو بیر قوه اونو چارپایا اوسته چکدی. پالتارلی اونون اوستونده اوزانیب در حال یوخو لشگرینه تسلیم اولدو.

آغاداداش

اینسان فطرتاً دوغال شکیلده سوسیال، نجیب اینسان سئور بیر وارلیق دی. بئله اولماسایدی، حیوان لیق و آلچاق دونیادان عالی بشر دونیاسینا کئچمزدی. ایش بیرلیگی، اینسان ایندن توتماق، مظلومدان حیمایت ائتمک، بوتون قاتلارین نجاتی، باشقا اینسانین نجاتی اوچون جانندان کئچمک، ظولم، نیفرت، فساد و قان تۆکمکدن چکینمک، اینسانین یاخشى خاصیت لریندن دیر. کامل اینسان لار هممشه دوزگون، باشقالارینا خیرخواه و مهربان اولوب لار و اولاجاق لار. بؤیوک اینسان لارین آرزى - هدف لری تکجه، عذابدان - ظولمدن بوش، سعادتله دولو بیر دنیا یاراتماق، عدل - اینصاف لار بیر توپلوم قورماق اولوب دور.

تکامل قانونو ایسه، جبرله اینسان توپلومونو او طرفه سوروک لییر. هر اینامدا اولان اینسان لار او خیالی عالمه یول لانیرلار.

بونا رغماً، بؤیوک یاراتیغین ایچینده، بیرى لری تاپیلار کی، اینسانین دوغال فیطرتله - طبیعتینه رغماً، وحشى اخلاقا و روحا صاحب دیرلار. بو اینسان - لار دوغال فیطرت لرینی مختلیف نوعدا گۆرسه درلر. مثلاً بعضى سی قان تۆکن دیرلر، اؤلدورمکدن، غارتدن خوش لانارلار، اوولاری نین ال - ایاق چالمالاریندان لذت آپارالار، قانین قوخوسوندان، رنگیندن ذوقا گلرلر. جولوی سزار، نرون، تیمور لنگ، ضحاک و س... بو اینسان لاردان دیرلار. عادى قاتلر، نئچه باکیره قیزی اؤلدورن او آلمان لی پلیس، ایلگینج حالدا اوتوز نفردن چوخ اینسانی اؤلدورن بامیه ساتان اصغر، اونلارجا آدمی زهرلهین لهستان لی خانیم، بونلارین هامیسی او سیرادان دیرلار. بعضى لری ایسه

میزی دیرلار. هامینی زحمت ده، اذیت ده گۆرمک ایسترلر. بونلار دۆیمک دن، دیشله مک دن، آتماق دان و سایر فیزیکی اذیت لردن حظ آپارارلار. جنسی ایلیشگی ده، اۆز جفت لرینی جیسمی اذیت ائدن لر، مثلا قیرتیب دیشله یین لر ده، میزی لاردان حساب لانیرلار. بعضی لری ایسه، پاخیل و قیسقانچ دیرلار. بونلار باشقالارین خوشبخت لیک لرینی گۆره بیلمز لر. بیریندن تعریف ائدیپ یا خود بیرینه یاردیم ائتمز لر. الیندن گلدیک لری قدر، باشقالاری نین اوغورلارینی انگل لر. بعضی لری ایسه فتنه چی اولوب، اینسان لاری پیسلیک - لره چکیب علاقه لری آرادان قالدیرماق اوچون چالیشارلار. خبرچین لیک، تهمت، افترا وورماق بو آدام لارین دوغال و میزی اۆزل لیک لریندن دیر. بعضی لری ایسه اوغرو، بعضی لری اۆزلرینی سئون (خودخواه)، بعضی لری باغناز (تعصب لو دورلر) و ...

آنچاق بعضی تهلوکله ی عنصرلار هر توپلومدا، هر خالقین آراسیندا اولسالار، او توپلومون بدبخت لیگینه سبب اولارلار. چون بونلار نرمال اخلاقدا دئییل - لر، هامینی بدنام، یازیق، بدبخت ائتمه گه چالیشیرلار. اۆزلری نین شهوت، قیسقانچ لیق، اۆزگۆره لیک، میزی لیق و بدجینس لیک اودلارینی سؤندورسون لر دئییه، هئچ بیر اوتان دیریجی ایش دن واز کئچمز لر. اوتانماق، حیا، بۆیوک لوک، صداقت، شرافت و دوزلوک بونلارین گۆزونده پوچ و زای بیر قاوراملار دیر. بو آدام لار اۆزلری نین خائن جه دوشونجه لرینی هر دوندا، هر تورلو اجرا ائدرلر. فتنه سالماق دان اۆترو، اینسان لاری خراب ائتمک دن اۆترو یوزلر تهمتی، افترا نی یونتالارلار. مختلیف اوتان دیریجی حوققالار ایشلدرلر. سۆز گزدیرمک له، غیبتی اۆزلرینه کسجی، ایتی بیر شمشیر کیمی هر کیمسه نین حاقیندا قوللانا رلار. حتی چوخ واخت لار اوتانمازجا، اۆز

جینایت‌لرینه فداکارلیق و ایگیدلیک دونو گیردیرلر. قیسا دئسک، بونلار یاراماز، قورخولو، تهلوکه‌لی اینسان لاردیرلار. کسین‌لیک‌له میرزه مهدی اصفهانی‌نین اوغلو آغاداداش بونلاردان بیرى دیر.

میرزه مهدی اصفهانا یئتیشمک هم، اوغلو آغاداداش لا حوجره‌ده گؤروشوب، اونا اؤز سفریندن اوزون ایضاحات وئریب، احمد آغانین حسابینا یئتیشمک ایش‌لرینی ایسه، اونا وئریب، دئدی:

- عزیزیم، سن اؤزون بو ایش‌لرده نه ائده بیلدیگینی یاخشی بیلیرسن. سنین هوشوا، جسارتیوه تام امینم. بوتون چابا و اراده‌وی ایشله‌دیب، بو فرنگی‌مآب دلی‌نین ایش‌لری، بیزیم ضرریمیزه، روسوای‌چیلیمیزا سبب اولماسینی قویما... صلاح بیلدیگین هر یولدان، اؤز آلاجاغیمیزی هامیدان اؤنجه آلارسان. بو دورومدا، یئر- یورد همی ده تهراندا اولان لار بیزیم دردیمیزه دیمز. تجاری شیرکتی اونوتما. گلجه‌گی چوخ قارانلیق گؤرورم. آبیق آدم‌لار گله‌جکده، بؤیوک بیر قیطلیغین اولاجاغینی گؤرورلر. حاجی قاسم آغا گلپایگانی‌نی بیر ال‌لی توتما. او چوخ کؤپئی‌اوغلو و رند دی. اؤن گؤرن‌لیگی اؤنجه‌دن بیلیم، ایش‌لرینی یاخشی دوزنلیب‌دیر. بیز اونون واریندان اشیاسیندان فایدالانمالی‌بیق. حاجی عبدالصمد ساده و دوز آدم‌دی. بونا باخمایاراق کی، گیلان- مازندران‌دان‌دا، الی اولدوغو اوچون، قیطلیق زامانی درده ده‌یجک‌دیر.

آغاداداشین تهراندا سفر ائتمک آرزوسی ایدی. چون اصفهان اونون شر- شورلی، خیلاف ایش‌لرینه چوخ کیچیک یئر ساییلیردی. او گئیش بیر محیطده بؤیوک آدم‌لارلا مبارزه ائتمک ایستیردی. اؤزل‌لیک‌له بو سفر، اونون ائلچی‌لیغینی رد ائدن احمد آغا و مهرانگیزدن انتقام آلمانا اونا ایمکان

یاراداردی. بو سببه، بیر آز اؤنجه، اصفهان دان چیخیب، اؤزونو تهرانا چاتدیرماق ایستیردی. پس آتاسیندان تشکّور ائدیب سوروشدو:
- نه زامان حرکت ائتدیگیمی بویویورسونوز؟
میرزا مهدی دئدی:

- هر نه قدر تنز بیر او قدر یاخشی! ائله گونو صاباح!
آغاداداش دئدی:

- چوخ یاخشی.

میرزا مهدی دئدی:

- حاجی قاسمین قیزلاریندان بیرینی سنه ائلچی لیک ائتدیگیمی، سنه دئمگی اونوتدوم. او راضی دیر. اؤزون اوردا توی قرارینی قویوب، بیزه خبر وئرسن.

اوندان سونرا خداحافیظالشیب هره اؤز ایشینه گئتدی.

آغاداداش ایشلری یوبادان، قرارینی اثرتهلهین آداملاردان دئییلدی. اونا گوره ده، آتاسی لا خداحافیظلشدن سونرا، کیرایه دوروشکه ایله جولفایا طرف گئتدی. چوخ چکمه‌دی اؤزونون سوت قارداشی عبّاس اصفهانی‌نی، ریضا یزدی آدینا مشهور اولان، اثرمنی میناسین مئیخاناسیندا تاپدی. بو عبّاس یاش‌دا، بوی- بوخون‌دا، اخلاق‌دا آغاداداشین اؤزونه کامل اوخشوردو. بونلارین قیسسا بوی، کچیچک بورون، قیرمیزی صورت، گوی گؤزلی، ائله بیر- بیرلرینه اوخشوبوردو کی، آن یاخین تانیش لاری بئله، اونلاری سئچه بیلمیردیله. بو فرق له کی، وارلی آغاداداش اؤزونون شر اخلاغینی بازاردا، حوجره‌ده تجارت‌ده گؤرسه‌دیردی. عبّاس ایسه مختلیف کؤتو گئچمیشی له، ریضا یزدی دبیشیک آدی لا، محکم صاندىق لاری، قاپی لاری

سیندیرماقدا، اوجا دوارلاردان آشماقدا، یول کسن لیکده، شرارتده بیرینجی مقاما چاتمیشدی. بوندان بئله، اصفهاندا سوت قارداشی، اوشاق لیق دوستو اولان آغاداداشدان باشقا، کیمسه عبّاسین اولدوغوندان خبرلری یوخ ایدی. هامی اونو ریضا یزدی آدینا تانیردیلار. چون بو آدام اون ایل اؤنجه، یانی مکلف اولمامیشدان، زیندان دان قاجیب اصفهان دان چیخمیشدی. کیمسه بیلیمیردی هاردا نه ایش گؤرور. کلانتری ده دئییرلیردی او «گودک» ده سوپوق دان اولوب دور، چاروادالار جنازه سینی تاپیب باسدیریب لار. آنجاق او هله دیری ایدی، دئدیگیمیز کیمی همئشه سوت قارداشی لا علاقه ده ایدی، دفعه لرله اصفهانا گلیب بؤیوک اوغورلوق لار ائتمیشدی.

آغاداداش، قارداش لیق - دوستلوق دان علاوه، اؤز قازانجینا گۆره، عبّاس لا دوست لوغا، یولداش لیغا، مئیلی وار ایدی. چون عبّاسین تامام واری - نقد و جنس لری - آغاداداشین یانیندا ساخالنیردی. همچنین او عبّاسی، تجاری رقیبلری آرادان گؤتورمک اوچون ده، قول لانیردی. آغاداداشین ایشاره سی - له، حاجی تقی له قارداش لاری نین بوتون وارینی، تجاری سندلرینی اوغورلایان لار عبّاس لا صمیمی دوست لار ایدی. اونلار، میرزا مختارین خانیمسینا، یالانچی عشقبازلیق و ایضاسیز مکتوب یازماق لا، او یازیق تاجیری انتحارا سورک له دیلر. قیسساجا بو ایکی شرف سیز و ناپاک اینسان بیر - بیرلری نین حالیندان خبر توتاردیلار.

عبّاس، آغاداداشی گؤرمک همن، دوست لاری نین یانیندان قالخیب، بیر باهانایلا میخانادان چیخدی. آغاداداش ایسه اورداکی لار بیلمه سین دئییه، شراب پیاله سینی ایچیب، ایکی قیران میناسین ماساسی نین اوستونه آتیب،

- عبّاسین آرخاسینجا چیخدی. بو ایکی گندهنین دانشیق لاری چوخ ساده و قیسا ایدی.
- صاباح گئدیرم.
 - هارا؟
 - تهرانا.
 - یاخشی.
 - منیم ایشاره می گوژله.
 - چوخ یاخشی.
 - پول لازیمین دئیل می؟
 - نییه! لازیم دی.
 - نه قدر؟ اون تومن یترمی؟
 - ایندی لیک یتر. تاپیشیر لازیم اولورسا نه قدر ایسته سم وئرسین لر.
 - یاخشی، سن ده مکتوبو آماق همن، گلمه لی سن.
 - یالقیز می؟
 - بیر نفر باشقاسی لا. تهراندا یاخشی دوست لاریم وار.
 - چوخ یاخشی.
 - خداحافیضا.
 - گوژوشنه دک.
 - ننه یه سالام دئنه. هاردادی ایندی؟
 - بیلیمیرم! رشتده اولمالی دی. تهرانا گلیرسم سه یانینا گنده جه گم.
- اون بئش گون او گئجه قوناق لیغیندان سونرا، ناهاردان سونرا ایکی ده، آغاداداش حضرت عبدالعظیم دروازاسیندان تهرانا کئچدی. اسکی دن تانییان

خلوت ائوده بیر اوتاق کیرالادی. او گونو حاماما ، اصلاحا و ائوی نظمه سالماغا کئچیرتدی. فقط گون باتان چاغی دیشیک پالتارلا یانی کت-شالوار، فوکول لا ائشیکه چیخدی. او اؤزونو نیشان وئرمکدن اؤنجه، بیلیمک ایستیردی آتاسی قاییداندان بری نه لر اولوب؟ بی بی اوغوسونون ایشی هارا چاتیب؟ آغاداش کیمی آداما بونو بیلیمک سورون دئییلدی چون او احمد آغانین دوست- آشناسینی تانییردی. شهرین بوتون نوقطه لرینی تانییردی. تامام قاتلارین ایچیندن پلیس مأمورلاریندان دا، دوست- آشناسی چوخ ایدی. بو سببه، هله ایکی ساعات گئجه دن کئجه دن بو بیلگی لری راحت آلا بیلدی:

«اون گون دور احمد آغادان کیمسه نین خبری یوخدور. گرچک دن خسته دیرمی یا خود سفرده دیر؟ بیلینمیر. هوشنگ همشه حوجرده حاضیر اولور، آما تجاری ایش لری تعطیل ائدیب. باش ووران لارا دوزگون جاواب وئرمیر. دئیش لره گو ره، احمد آغانین ایشی خاراب ایدی، بورج لولارین الیندن گیزلین جه قاجیب دیر. دئیرلر تجارت خانانین مدیری، رسمی وکالت له تهرانا گلیب، تجارت خانانین باتماسینی اعلان ائتسین دئی، میرزه مهدی نی گو زله ییر. بورج لولارین چوخو محکمه یه گتتمک ایستیرلر.»

آغاداش بو بیلگی لری او گئجه یه یئترلی گو روب ائوه قاییتدی. سحر تئزدن بیر پتو، بیر چمدان گو توروب، همن گون گلیر دئین احمد آغانین قاپی سینا گئتدی. قولوقچو حسن عمی، اونو تانیب قوناق اوتاغینا یؤنلتدی. آغاداش حسن عمی نی یاخشی تانییردی، اونون اربابینا اولان محبتیندن خبری وار ایدی. بئله لیک له، لطافت له قوجا کیشی نی یارق یی یا چکیب عائله و اوغنونون حالینی سوردو. حسن عمی بیر آه چکیب جاواب وئردی:

- آی آغا! کاش آرواد- اوشاغیم، اؤزوم اؤلردیم، بو قارا گونو گۆرمه بیدیم.
- عمی جان سن الله دوزونو دئنه نه اولوب؟ نه باش وئریب؟ احمد آغا هاردا؟
مهرانگیز هانی؟ هوشنگ نه ایش گؤرور؟
- نه عرض ائدیم سیز اؤزگه سی دئیلسیز. غم- غصّه میز چوخ بؤیوک دور.
اؤلمه دیم اؤز گؤزوم له گؤردوم احمد آغا، ... التجارین اوغلو، قاچاق آدم لار
کیمی اؤز جاوان قیزی نی گؤتوروب، تهران دان چیخیب دیر. بلکه ده مال
باتیرمانین اوتانج و عاریندان، اؤزویله عزیز بالاسینی تلف ائدیب دیر؟! آه... نه
بؤیوک کیشی ایدی سیزین بی بی اوغونوز. بدبختلیک و فلاکت ده بئله،
ایشچی لرینی اونوتمادی. گئندنه بیزی اطرافینا ییغیب دئدی:
- سیزدن چوخ راضی یام. باخمایارق ایندی سیزه تای کاسیب لامیشام
سیزین الینیزدن توتا بیلیمرم. آنجاق سیزین معاشینیزی بیر آی اوستونده
شخصی اشیاء لاریمی ساتیب وئره جه گم. تأسوف له باشقا مال- مولکوم ده
حاققیم یوخدور. اونلار بورجلولارین دیرلار. هله لیک تأسوف له سیزدن
آیریلیرام! سیزی آلاها تاپشیریرام.
آغاداداش حسن عمی نین تعریف، تمجیدیندن دیشیلیب، قوجانین اوزون-
اوزادی سؤز لری اونون بیلگی سینه آرتیرمایا جاغینی آنلادی. اونون سؤزونو
کسیب، اؤزونون نرمال زهرلی لهجه سی له دئدی:
- مداح لیک بس دی! من بو لیاقت سیزی ایلك گون دن یاخشی تانیمیشدیم.
نهایت اؤزونون و بؤیوک بیر فامئین ابریسینی آپاردی. تئز گئت هوشنگه دئنه
گل سین.

گوده بوی، قیرمیزی صورت جوانین سیماسی نین دیشمه سی، ایلک کز اولاراق حسن عمی نین باخیشیندا مئیمونا اوخشوردو. ناتوان قوجا کیشی نین کورک لری اسیب نچّه ثانیه حئیرت دن سونرا جسارت ائدیب دئدی:

- آغا بویورون تلفون لا اؤزونوز چاغیرین. منیم ائودن دیشاری چیخماغا حاققیم یوخدور.

آغاداش در حال، تلفون ماساسینا ساری گئدیب تلفونون دسته گینی گوئوردو، هوشنگی اؤزونون گلمه سیندن خبردار ائدیب دئدی:

- تئز گلین، یوبانمایین سیزین له تعجیلی، لازیم لی ایشیم واردیر.

قارداش لیق لار

هوشنگ او تاریخ ده یانی احمد آغا اوروپا سفرینه قرار وئردیگی زامان ایرمی بشش یاشیندا، خوش اخلاق لی، آغیر باش، یاراشیق لی بیر جوان ایدی. احمد آغانین آناسی اونو بیر یاشیندا یول اوستوندن گوئتوروب، عزیز بالالاری کیمی ناز نعمته بؤیوتموشدور. بو مهربان آنانین زحمت لری نین سایه سینده، او دا قارداشلیغی احمد آغا کیمی، اؤز زامانی نین بیلگی لریندن یئترینجه فایدالانمیشدی.

احمد آغا چوخ حساس، عصبی مزاج، ایده آلیست و مالخولیایی ایدی. همئشه خیالی حیات، رومان تیک عالم لر و گوئی سل اخلاق لاردا سئیر ائدردی. چئورسینده خالقا، مادی قونولارا آلچاق گؤزویله باخاردی. اؤز آلیش - وئریش ایشیندن، بازارداکی تاجیرلردن فیلان دان بئزار ایدی. آنجاق هوشنگ ایسه اونون ترسینه، محکم اراده لی، یورولماز کاراکتتری وار ایدی. بوتون ایش - لرده عاغیل - منطیق له عمل ائدردی. اؤزونو، اوزون - اوزادی خیال لارلا

یورمازدی. خالقی اولدوق لاری کیمی گۆرردی، اونلارین داورانیش لاری و اخلاق لاری اوندا تأثیر ائتمزدی. اینسانین دوشونجه و خیال لاری نین قایناغینی، مادّیات بیلردی. آنجاق منفعت پرستلیک، قورو مادیاتین آرخاسینا دوشمزدی. معنوی و روحی لذت لرینی دانمازدی. اؤز گۆره ولرینده جدّی و نظم لی ایدی. واخت لارینی بیر پیلان اساسیندا معین لشدیرردی. ایشله مه گه، دینجه لیب، ایلنمه گه، گنّدیش - گلیشه محدود بیر واخت لار تعیین ائتمیشدی. چوخ آدم لار کیمی، اؤز اختارینی قضا - قدره، اولاجاق لارا تاپیشیرمازدی. اولاجاق لاری، اوز وئرن ایش لری اؤز پیلانی لا یورومه گه چالیشاردی. هئچ بیر تهلوکه دن، ماجرادان قورخوسو یوخ ایدی. هئچ بیر اوغورسوزلوق اونو اؤز قراریندان دؤنדרمزدی. طبیعت کیمی محکم و دیشیلمز ایدی. اؤزگۆرن، غرور، حوقق بازلیق و ساختا کارلیق دان اوزاق گزدی. بیرینی اونو آلداتماسی یا اونون گۆزوندن گیزیلی قالان بیر هدفی گیزلیدیب، باشقا دونا گیردیرمه سی ممکن دئییلدی. قاش - قاباق لی، بد اخلاق دئییلدی، آنجاق جیلف گولمک لردن، یونگول شوخلوق لاردان و یئرسیز دانیشیق لاردان آجیغی گلردی.

احمد آغا ایسه مُدا، آرایش، شیک پالتار گئیمه گه ماراقلی ایدی. آنجاق هوشنگ هر بیر شئیده، اؤزل لیک له گئییمده ساده لیگی چوخ سؤردی. بونا باخمایاراق بوتون تانیس لاری اونون ساده گئییم لری نین یاراشیغیندان حیرت ائدیب، اوندان تقلید ائتمه گه چالیشاردیلار.

احمد آغا مالخولیایی روحیاتیندان، اؤز اینام و قرارلاریندا دایاناق لی و محکم دئییلدی. هرگون بیر یئنی ایشی باشلایب، اونو بیتیرمه دن، باشقا ایشین دالیسی جا گئدردی. بو سببه ایش لری نین هامیسی یاریمچی لیق، دوزن سیز

قالاردی. أما هوشنگ باشلادیغی هر ایشی اوغورلا بیتیریب سونوجا چاتدیراردی. احمد آغا بونلاری بیهنیب قارداش لیغینی نین چیخارینی آلقیش- لاییب اؤزونون ضعیف اراده سینه اعتراف ائدردی.

احمد آغا ایشینی یئنی باشلایان زامان لار، چوخ واخت آرالاریندا بعضی قونولاردا اختلاف لاری اولاردی.

حتی بضی واخت لار احمد آغا اونون الیندن اینجیبردی. چون او هوشنگی تجربه سیز، ملاحظه کار بیر جاوان خیال ائدردی. آنجاق بئش ایل اورتاق- لیقدان سونرا، اونا ثابت اولدو هوشنگین گنج اولماغینا رغماً، اوندان داها ایش بیلن و لیاقت لی دیر. أما یئنه چوخلو ایش لرینی اونولا مشورت ائتمه دن، باشلاردی. چون هوشنگی حد دیندن آرتیق احتیاط لی اولدوغوندان دولای، دلیل- منطق له اونو رأییندن دؤندریب، قراری نین دیشمه سینه مجبور ائتمه- سیندن قورخاردی.

احمد آغا، میرزه مهدی نین اؤنری لرینی رد ائدیب، مال باتیرما اعلانینا قرار وئرن گون، هوشنگ خبر سیزجه همئشه اولدوغو کیمی سحر تئزدن حوجره ده حاضیر اولوب، جدیت له ایشه باشلادی، او، سرمایانی ائله دوزن لمک ایستیردی کی، دال با دال زیان لار، گؤز لرینده بؤیومه سین. همچنین، دوشونوردو قارداشین بضعی مولک- معاش لاری ساتماغا مجبور ائتسین، یای- یازی یایلاق لارین بیرینده استراحت ائدیب، جیسمی- روحی ساغلام- لیغینی الده ائتسین دئییه، اوندان هله لیک ایشدنن آیریلماسینی ریجا ائتمه- گه، قرار وئرمیشدی. ذهنینده دئییردی: «پاییزین اولیندن، یئنی روح، یئنی گوج له ال- اله وئریب، محکم آددیم لارلا ییخیلمادان ایشه باشلاریق.» آنجاق گؤز نلیلمز حالدا، سحر تئزدن احمد آغانین حوجره ده اولماغی

گرکدیگی حالدا، ناهارا بیر ساعات قالان تلفون سس لیب، احمد آغا هوشنگی ائوینه چاغیردی. او بو گۆزلنیلمز ایشدن چوخ نیگران قالب تعجیلی قارداشی ائوینه قاچدی.

احمد آغا شیمران دان قایتیمیشدی. مزاجی سالیم، فیکری ایسه راحت گۆرونوردو. نئچه ساعات سحر یوخوسو اونون یورقون لوغونو هارداسا آزالتمیشدی. گنجه قطعی قرارلاری، اونون چین لریندن آغیر یوکو قالدیرمیشدی. هوشنگ یتیشن زامان احمد آغا کامل اشتها یلا صبحانه یئیردی.

هوشنگ سلام و خوش - بئش دن سونرا، قارداشی نین یانیندا اوتوردو. او احمد آغانی نئچه ناواخ دان بری بئله راحت و سؤینج لی گۆرمه میشدی. اونو اشتها لی و شاد اوزونو گۆرونجه چوخ سؤینیب حالین سوردو.

احمد آغا صبحانه یئیندن سونرا، گنجه قوناق لیغی نین راپورونو، اؤزونون دوشونجه و خیال لاری قرارلارینی، حؤصله یله هوشنگه نقل ائدیب سونوندا دئدی:

- عزیزیم بیلیرم بو قراردا من له فیکیرداش دئیل سین. آنجاق ریجا ائدیرم منی قانع ائتمک اوچون، ندن - فیلان گتیرمه ییب منی شوبه به یه سالما. بو قراری چوخلو زحمت لردن سونرا، وئرمیشم. اصلاً اونو گۆزوم دن سالماق ایسته میرم. بو قرارین وئریلمه سیندن اؤزومو چوخ راحت و یونگول حس ائدیرم. نه ایسه، من تنزلیک له تهران دان چیخمالی یام. مهران گیزی ده اؤزوم له آپاراجام. سن ایسه، ایش لری بیتیرمک دن اؤتور تهراندا قالمالی سان. ایش - لر بیتندن سونرا، ایسترسن اوروپا دا بیزه قاوشارسان. اوروپا و یا خود آمریکانین شهرلری نین بیرینده آدسیز - سان سیز، فهله لیک له یاشاماق، ظاهرده عالی، باطین ده چیرکین و فاسید بو یاشاماق دان ایی دیر.

هوشنگ اونون سۆزلربندن اصلا شاشيرمادى. اونو تانييردى و تجارت- خانانين دورومونا دا اصلا اومودلو دئييلدى. سويوق قانلىق لا دئدى:

- محترم آغام، من سيزين ايسته گينيزين قارشى سيندا، ايراد توتماغا نئجه حاققيم اولاييلر؟ اؤزونوز بيليرسينيز همئشه ايفتخارلا سيزين دستورلا رينزدان اطاعت ائتميشم و ائده جه گم. ايندى كى، بئله قرار وئريب- سينيز اونا عمل ائتمك دن باشقا گوره ويم يوخدور. باخمايارق، باشقا يول- لارى دا، تاپماق اولاردى دوشونورم. نه ايسه اولوب- كئچيب دير. خير دى انشاءالله.

احمد آغانين بو سۆزلردن سونرا اورگى يوموشاندى. جاوان قارداش ليغيني باغرينا باسيب، اوزونو- آلنينا اوپوب، دئدى:

- عزيزيم! سن بو فاسيد محيطده، سالييم، پاك، صميمى، فداكار، هر تورلو دوستلوقا- يولداشليغا، تام لاييق اولان بيرينجى آدام سان. عزيزيم منى باغيشلا، ضعيف- باجاريق سيز اراده مله سنين گلجه گيني كورلاديم.

هوشنگ حورمت له احمد آغانين اينى اوپوب دئدى:

- حورمتلى بگ! سيزين اورگينيزى من تانييرام. تكجه من بيليرم، نئجه بير بؤيوك اينسانين نؤكرليك و قوللوقچولوق ايفتخاريندا ال تاپميشام! محبت له دولو اولان بو قلب مينده بير ياخشى ليق لاريني ائشيبه چيخارتماغيني، من بيليرم. چون ايل لر بويو ائله بير خانيمين رافت، محبت لرى له بؤيوموشم كى، بو بؤيوك قليبين و ماسكاسيز روحنو اناسى و اويرتمنى دير. سيزدن ريجا انديرم بو نؤكرينيزى بوندان آرتيق اوتانديرمايين. منيم اؤزومون شخصاً بير شئييم يوخدور. بير روح لا وارليغيم دى اودا سيزين كى دير.

احمد آغا دئدى:

- عزیزیم! اوزون بیلیرسن، سنین فداکارلیق، قورخمازلیق و دایاناجاغیندان کامل خبریم واردی. آنجاق باشقانندن لره اؤز داییم میرزا مهدی نی تجارت- خانانی بیغیشدیرماق و خالقین حساب لارینی پاک لاماق اوچون وکیل ائتمیشم. بو ایشین، ظاهیری گورونوشودور. حقیقتده، منیم اومودوم سنین لیاقتله یئته نگینه دیر. سن خالقین مالینی داغیدیب، فامیلین شرفلی آدینی خاراب ائتمه گی قویمامالی سان. پس بو مکتوب لا سته بیر پارا ایختیارلار وئرمیشم، میرزا مهدی نین ایش لریندن خلاف گورسن سه، دادگاها گئدیب اؤز سلیقه نله ایش لری بیتیرسن. من صباح ناهاردان سونرا حرکت ائده جه- گم. مهرانگیز سنی گؤزله بیر. اونو اصل ماجرادان خبردار ائتمه مه لیبیک. دئمیشم درمان دان اؤتور گئدیریک. اونو اووندوروب، دئنه تنزلیک ده پاریس- ده گوروشجه ییبیک.

مهرانگیزین ائوی

اوخوجولارین ایذنی له، خیال عالمینده مهرانگیزین یانینا گئدیب گورک بو اینجه وارلیق، بیر آزدان سونرا ترک ائدیگی ائوینده نه حالدادیر. ایلک، ماوی رنگده شکوه لو دروازادان بؤیوک باغا گیریب، اوپان- بویانیندا، قلمه آغاج لاری سیرای لا دوزولن خیواندان کئچیریک. الوان گول لره و چئشتملی تومورجوق لارینا کئچه ری باخیب، ائن سیز فرش لرله دؤشنمیش پیله لردن یوخاری قالخیریق، بؤیوک ایواندان کئچیب، بؤیوک بیر تالارا کئچیریک. بو تالاردا، او دئورده رسم اولان زنگین لرین تالارلاریندا اولان شئی لر، واردیلار. بوردا دقتیمیزی چکن دؤرد قطعه رسیم تابلوسودور.

بونلاردان ایکی قطعه سی «کمال الملک» ون اثری، ایکیسی ایسه «رافائل»
 ین تابلوسوندان تقلید اولان، تانیمایان بیر رسامدان دیر.
 بو مهارتلی اوستادلار یارادان گۆزل لیک و ظرافت لره باخیب، آلقیش-
 لایاندان سونرا، ساغا دؤنوروک. احمد آغانین آناسی اولان رحمتلیک حاجی
 ... التجارین قوجا، آغایانا، بویا- بوی شکلی نین اؤنوندن کئچیب، نسبتاً
 کیچیک بیر سالونا گیریریک.

بش ایلدن بری بو گۆزل قیز، واختینین چوخونو تحصیل، موسیقی مشقی،
 رساملیق، گول تیکمک و عشقین وورقونلوغون شیرین خیالاری لا کئچیردن
 یئر، همن بو اوتاق دی.

اوتاق دا اولان گۆز- گۆز آتیشقلار، الوان جام لار، تاوان لار، آلچیلاما
 (گچکاری)، رسیم لر، اینالاما، شاه عباسی نقشه ده قالی لار، ایرانین اسکی
 گولدان لاری، قیمتلی عتیقه لر، صفویه دئوری نین سالون لارینی
 خاطر لادیردی. رسیم تابلولاری، بیرینجی چیچک سالمالار (گلدوزی)،
 کیچیک مرمر گولدان لار، سوبا اوسته بورونج ساعات، داش دان اولان اوجا
 اینالار، عتیقه یله دولو کمدلار، چئشیتلی ماسالار، ظریف مخمل مبل لار،
 گول، پروانه و ... کلکسیون لاری، آز تاپیلان کارت پوستال لار، گول له دولو
 گولدان لار، نهایت پیانو، گرامافون و اوروپانین سایر لوکس شئی لری اورد،
 فرانسانین وارلی، تحصیلاتلی و اشراف قیزلاری نین یئنی سالون لارینی
 نمایش ائتدیریردی. آنجاق بیزیم اورا گیردیگیمیز زامان، او گۆزل بینانین
 گورونتوسو، جنگ مئیدانینا، دؤیوش محل لینه اوخشوردو، بیر جاوان
 تحصیلاتلی قیزین ایش یئرینه دئیل.

پرده‌لر دوشوک، گنج‌لرین قاپیسی آچیق، تابلولار لا کلکسیون لارین هره-سی بیر طرفه دوشوب، گولدان لارین چوخو سینیق، مبل و باشقا اشیاء لار هره‌سی بیر طرفه داغیلیمیشدی. چون مهرانگیز عجله‌یله سئویملی یوواسینی ترک ائتمه‌گه حاضیرلاشیردی.

آتاسی دئمیشدی، بیر گون‌دن چوخ واختیمیز یوخدور، او، چکی‌ده یونگول، قیمت‌ده آغیر شئی‌لری اؤزویله گۆتوروب، قالانی‌نی تانیش‌لاری‌نین بیر-نین ائوینده امانت قویمالی ایدی. مسافرتین ندنی آتاسی‌نین ساغلیغینی خطره سالان خاپدان گلن خسته‌لیک‌دی. آنجاق نییه پالتارلار، اشیالارینی باشقا یئر قویمالی دیلار؟ بو قونو نظرینه جواب‌سیز سورو ایدی. آنجاق ایندی‌لیک ال-آیاغینی ائله ایتیریب، اؤزو ده بیلیمردی هاردان باشلا سین؟ نه‌لری امانت قویماغا حاضیرلا سین؟ ایکی ساعات‌دی عجله‌یله ایشلییر، قاچیر، اوتورور، دورور بیر شئی گۆتوروب او بیرینی اونودور، بیرینی خاطرلاییر بیرینی اونودور، او بیرینی آیاغی آلتیندا سیندیریر، خلاصه یازیق قیز بو شولوغلوقدا اؤزو ده ایتیب‌دیر! نه ائتدیگینی بیلیمیر. آیری‌جا بونلاردان باشقا، اونون بئینینی-قلبینی مشغول ائدن شئی‌لر وار ایدی. او، بیررسی گون سفره چیخاجاق، هر شئی‌دن اؤنجه اؤز تکلیفینی معین ائتمه‌لی ایدی. چون باشلادیغی ایش بو راحت‌لیقدا بیتن دئییلدی. یاخشیسی بو ایدی، هله‌لیک الینی ایشدن چکیب، اؤز قلبی‌نین تکلیفینی بیلیندیرمه‌لی‌دیر. آیری‌جا صاباح بیر ایکی نفر قوللوچچولارینی یاردیما چاغیرماق یاخشی اولاردی. بو اردم‌سیزلیک‌له ایش‌لر دوزولمز. بیر آز دینجه‌لیب نفس چکمک لازیم‌دی. کئشکه اولدن ده ایشی باشلامازدی. کئشکه اؤنجه فاطما سلطان و زبیده ننه‌نی ایشه چاغیرایدی. ایندی بو ایشین واختی دئییل! پنجره اؤنونه

گنڊيد، بير ياز هاوا سيندان فايدالانمالي ايدى. پنجره اونونه گنڊيد، آزاد
هاوا چکينجه، اوز يانيندا دئيردى:

«به به! نه گوزل هاوادى! نه سرين اسيمدى، نئجه ده گوزل روحى ديريلدن
گورونتولردى. هئج واخت اوز سئويملى باغيمى، گولوستانيمى بو قدر گوزل،
اورک اچان گورمه ميشديم. گول - چيچگى گورمک، اينسانين روحونو
تازالاير. افسوس لار اولسون تنزليکله بو صفالى، طراوتلى ائوى ترک
ائدهجه گم. نئجه صاف گوى دور، نه ده پاريلدايان اولدوزلار، اورگى اوخشاين
بير يئر. او بو سوزلرى اراده سيز اوجا سسله دياله گتيريردى. باخمایاراق
اورگى باشقا يئرده ايدى و روحو، طبيعتين دورومويلا ائله اويلاشيم دئييلدى.
چون طبيعت طنزليق ائدن زامان، اولدوزلار رقص ائدن واخت، اون دورد
گنجه ليک آى، ساغلام و توپوش اوشاق لارين اتلى اوودلارى کيمي و
کندين ساده قادين لارى کيمي گورونن زامان، مهرانگيز توتقون و کدرلى
ايدى. هؤوشنه لى صيرسيزجه گوزله بيردى. گوروش واختى چا تيب،
کنچمکده ايدى، آنجاق هله او يالقيز قاليب. مهرانگيز، بيز خيال گوجويله
اونون اويوملو قامتينه، قيزيل ساچ لارينا، گول لو ياناق لار و خومارلانميش
ماوى گوزلرينه باخماغا مشغول اولوب، اورک ايچيندن اونون اومودلو، کدرلى
خيال و دويغولارينا اورتاق اولدوغوموزو، خيال دا بئله ائده بيلمزدى.

بير کلمه: بلى يوخسا يوخ

مهرانگيز عائله سيله تهرانا گليب، اتاسى نين قوهوم لارى لا، آنلاتديغيميز
تالاردا گوروشدولر. عمى ليگى هوشنگ، اونون دقتينى جلب ائدن تکجه آدم
ايدى.

مهرانگیز او زامان اون ایکی یاشیندا آریق و شیرین بیر قیز ایدی. هوشنگ ایسه ایرمی یاشا گیریدی. کیچیک قیز، اونون گولر اوزو، اورتا بوی و چکیجی مهربان صورتینی اوشاق یانا آلقیش لاییردی. او زامان او، عشق-عاشیق لیگین آنلامینی بیلمیردی. تکجه، عزیز آتا- آناسیندان سونرا هوشنگی ده سؤدیگینی بیلیردی. بو سؤمک آتا- آناسینی سؤمک کیمی دئییلدی. سانکی همئشه اونلا اولوب سؤزلرینین ائشیتمه سینی ایستیردی. اونون نازلامالارینی آلقیش لاییب، حسّ ائدیردی بو دویغولار گون به گون اوندا شدیدلشیب قلبی نین آتشی آلاولانیر.

باخمایاراق ایلک گون لرده هوشنگ قیزین چوخ دانیشماق لاریندان خوشو گلیردی، آما هئج واخت بو اوشاق یانا داورانیش لاری عشق- محبتله علاقه لی اولماغینی دوشونموردو. مهرانگیز یتیمیش بیر قیز اولاندا بئله، او اسکی دویغولاردایدی. اونو بیر گؤزل قولچاق، ازیلگن قیز اوشاغی، و قارداش قیزی کیمی سؤیردی. آنجاق مهرانگیز زامان کئچدیکجه اؤز دویغولاری نین آنلامینی بیلیمیشدی. طبیعت اورک آتشین قاورامینی اونا اؤرگتمیشدی. او هوشنگی نییه سؤیر و بو سؤمک دن هدفی نه اولدوغونو بیلیردی. آیری جا جاوان قیز، جاوان اوغلانی نندن سؤمه لی ایدی بئله، بیلیردی. نییه هوشنگی گؤرنده حالی دیشیلیر، قلبی یئرینده دورمور و نندن اوندان آیرلماق، اونون صبرینی توکه دیب و گؤروش ساعات لاری گئجیشنده بیر آجی حسّ اونو اینجیدتدیگینی ده بیلیردی.

آنجاق، هوشنگ ایکی ایل اؤنجه یه دک، اسکی دویغولاریندا قالمیشدی. گنج قیزین داورانیشی و حرکت لری نین آنلامینی بیلمیردی. اونا بو قدر آیشدیغی قیز، ساده دوستلوق دان سونرا، محبته- عشقه، لاییق اول بیلر

دوشونجهسى، أصلا عاغليندان بئله كئچميردى. اونون باخيشيندا، همئشه، مهرانگيز هوشنگ سئون، اوزون سارى ساچ لارينى، كيچيك ظريف ال لرينى ناز ائليب، اونون گؤزل پالتارلارينى بهيه نى، بير كيچيك قيز، گؤزل بير اوشاق، شيرين ديل بير وارليق ايدى. اونون پيانو مشق لارينى ذوق لا دينله ييب، رسيم لر و گول تيكمه لارينى آلكيش لاييب تعريف ائديردى. ايكي ايل اؤنجه يه دك، بو ايكي گؤزل آدامين علاقه لرى وورغولا ديغي م كيمي ايدى. آنجاق اليزابتين اؤلومون دن نئچه آى سونرا، احمد آغانين اصرارى و مهرانگيزين دوكتورونون مشورتى له، عزيز آناسى نين اؤلومون دن دولايى اوندا يارانان روحى خسته ليك لرى و غم - غصه سيني آزاتسین دئيه بير مدّت دماوند قصبه سینه سفر ائتمك لرينه قرار وئريلدى. او، عمى ليگى هوشنگ ده، اونولا گئتمك شرطى له بو سفرى قبول ائتميشدير. احمد آغا بو شرطى تام راضى ليق لا قبول ائتدى و هوشنگى، راضى ائتمه گى بوينونا آلدى.

هوشنگ اؤزوندن بؤيوك قارداش لىغى نين اؤنرى سيني، رد ائده بيلمزدى. بس مهرانگيز له يول يولداش ليغى نى قبول ائديب، يازين فرح لنديري جى بير گونونده دماونده سارى يول لاند يلا ر. بو سفر ايكي آى سوردو. بو سوره ده، هوشنگ تام ساده ليك له آيرى فيكي ر ائتمه دن، بوتون تلاش ينى مهرانگيزى مشغول ائتمه گه صرف ائتدى. بير وفالى نؤكر كيمي، ياخشى عمى، مهربان دايه كيمي، بالاجا اوشاق كيمي بئله اونون آرخاس ينجا گئيدى، اونون ايستك لرينى الهه ائديب بو يوردوق لار ينا اطاعت ائديردى. بو محبت لره رغما، جاوان قيز همئشه غم لى - كدرلى ايدى. هوشنگ بو حالت لرى اونون آناسى نين اؤلوم و بيله ايلگى لى بيليردى. يئرى گل ميشكن، بير گون ظاه يردن سؤنوك اولان او وولقانى ن اته گينده، قلمه آغاچ لارين آلت يندا، صفالى بير

چشمه‌نین کناریندا، دماوندین بویوک داش‌لاری‌نین آلتیندا (بو داغ آغ دئو) بیر زامان شعله و زیغلی توستوسونو، هیجران چکمیش جاوان‌لارین قان‌لی گۆز یاش‌لاری کیمی گۆیه آتیردی، ایندی ایسه بو عصرده ایچه‌ریسی قوجالارین قلب‌لی کیمی چورویوب و ایستی‌سی یاشلی‌لارین روحو کیمی افسرده اولوب، سؤنوب‌دور) هوشنگین گۆزلی مه‌رانگیزین ماوی گۆز‌لرینه ساتاشدی. جاوان قیزین اوزو اوتان‌دیغیندان قیزاریب، باشینی آشاغا سالدی. بو باخیش، هوشنگه بیر دئوریمین باشلانیش ایدی. چون او زاماندان بری، مه‌رانگیز بالاجا بیر قیز، نازلی بیر قولچاق یوخ، یئتگین بیر چکیجی و جان‌آلان قیز ایدی. بو گتچجی بیر دویغو اولمادی، گون به گون گنیش-لندی. اییرمی اوچ یاشیندا هوشنگین، بوتون وجودونو بورودو. جاوان قیزین التماس‌لی باخیش‌لارینی آنالییب، اونون اورک آغری‌لارینی سئچمه‌گه مجبور ائتدی. بئله‌لیک‌له، او گوندن اؤز داورانیشینی، حرکت‌لرینی دییشیب، اوشاق‌پانا اویون‌لار، حورمت‌له دولو رسمی داورانیش‌لارا دئونوشدو. ایکی ایل تامام، بیر کلمه دانیشمادان اؤز عشقیندن اومودلو و اصرارلی ایدی. بو سوره‌ده، مه‌رانگیزین طرفیندن ده عشق و وورغون‌لوغو ایفاده ائدن بیر کلمه بئله، دئیلمه‌دی. اما داورانیش، حرکت‌لر و بیر-بیری‌لرینه گؤرسه‌دن ایلگی، شرم-حیاپلا، بیر-بیری‌لرینه باخیش‌لار، هئچ بیرینده عشقه شوبه‌ه یئری قویموردو. هوشنگین عشقی، آغایانا، اخلاق‌لا-اراده‌سی کیمی درین و محکم ایدی. او بیلیردی، مه‌رانگیز، اوندان باشقاسینی سئومه‌یب-سئومز. او آنالییردی مه‌رانگیزین حساس و سئودالی قلبینده کیمسه اونون یئرینی ایشغال ائده بیلمز. اونون فیکرینجه، اویغون واخت دئییلدی. چون مه‌رانگیزین مکتبی بیتیرمه‌سی لازیم ایدی و فیکرینی توی لا مشغول ائتمه‌م‌لی ایدی. همچنین

قارداش ليق و اربابی احمد آغا، اونون طلبی رد ائتمه دیگینی ایسه بیلیردی. چون او دفعه لرجه بو قونویا ایشاره ائتمیشدی. بس اؤز- اؤزونه دئدی: «تلمه نین فایداسی یوخدور. دو یغولارا آلدانمالی یام. او یغون بیر زامان گلیب چاتینجا دؤزمه لی یم»

آنجا ق مهرانگیزین عشقی، راحت سیز ائدن، یاندیریجی و اینجه ایدی. او ایش لری نین چوخ اولدوغونا رغماً - مکتب فیلان - حس لرینه غلبه ائده بیلیمیردی. عشقین گوجلو سئلی ایستمه دن اونو آپاریردی. او گئجه - گوندوز، اومودلا - کدرله، خیال اوکیانیندا چابالیبیردی. بو مدت تیکرار - تیکرار هوشنگی، ایران لی - اوروپالی، تانیس - اؤزگه، جاوان لارلا قیاس ائدی بونو سونوجا وارمیشدی: «دوست لوغا، عشقه لاییق اولان وارسا، یالنیز او دا هوشنگ دی.»

آنجا ق بیز اونو پنجره قاباغیندا طبیعتین گؤزل لیک لرینه تاماشا ائدی ب، مختلیف دوشونجه لرله بورا خدیغیمیز گونه کیمی، خاطیره گلمه بین تکجه بیر شئی آیریلماق لا، هیجران ایدی. آنجا ق چوخ زامان اوز وئرن اتفاق لار اینسانین ایسته گنین عکسینه اولار.

مهرانگیزه ایسه، سفر و آیریلیق قونوسو بئله ایدی. او غفیل سفردن و گؤز لیلیمز آیریلیق دان قورخدوغو بیرینجی دفعه ایدی، اؤز ایچینده دئییردی: «بو اولاجاق بیر بدبخت لیک و قارا گون لرین باشلانقیجی دیرمی؟ تهرانین طناز قیزلاری منیم اوزاق لیغیمدان ایستفاده ائدی ب هوشنگی منیم ایلمدن آلمایاجاق لارمی؟ آه! عجب شوم دوشنجه دیر! عجب تهلوکه لی حس دیر! قیسقانچ لیق حسّی! بلکه ده ساده لیکدن اؤزومو خوشبخت بیلیردیم. بلکه سبب سیز اؤزومو آلداتمیشام. بلکه ده، او هله منه بیر یئتمیم قیز، قارداش

قیزی گۆزویله باخیر. بلکه ده دویغولاری، قورو دوستلوق، یازیق لیق و ایچی بوش حس لردی؟ بلکه او باشقاسینا عاشیق دی! باشقاسینی سئویر. بلکه معصوم قلبی، مندن گۆزل بیر وارلیق اوچون چیرپینیر. آه! بئله اولورسا من نجه بدبخت اولارام؟ او زامان یاشامیم نه درده دهیر؟ بو روح سوز، گوج-سوز جیسمیم، نییه یاشامالی دیر؟ هانکی دیلک لر عشقین یئرینی توتا بیلر؟

دوغرودان بئله دئییل می؟ من سهو ائدیرم سه، او گرچک دن من ایستین کیمی منی سئویرسه، بس نندن حقیقی عشقی آنلادان بیر کلمه، بیر سؤز بئله دیلینه گتیرمه ییب دیر؟ نندن بو قدر قیزلار- اوغلان لار، تانیش اولماق همن، شفاهی و یا خود مکتوب دا، مین لرحه عشق داستانی دئییرلر؟ آنجاق من بئش ایل دی بیر کلمه بئله ائشیتمه گی گۆزله بیرم؟ بلکه ده بو آرزوی، حسرت لی قلبیمده قیامته کیمی قالا جاق دیر. یوخ بئله دئییل! یئنه واسواس!

یئنه اومودسوز لوک! یوخ من سهو ائدیرم او منی سئویر. اونون داورانیش- لارینی میه گۆرمورم می؟ ایندی یه کیمی یقین واختی او یغون گۆرمویوب، او عاغیل لیدی. او منیم کیمی دویغو اسیری دئییل. نه ائتدیگینی بیلیر. هر حالدا او منیم دی. کیمسه اونو مندن آلا بیلمز. یقین بو گئجه منیم طالعیم بیلینه جک دیر. آه! نندن گئجیکدی؟ نییه گلمه دی؟ نندن منیم قلبیم راحت- سیز و پوزغون دور؟ نه ائدیم آلاهییم؟ یوخ- یوخ او مطلق گله جک دیر.

ائله بو گئجه شوبهه دن خیلاص اولاجاغام. نهایت، زور دورومدا اولسام هر دیلده اولورسا، عشقیمی اونا عیان ائده جه گم. الله! بیلیرم نییه همشه ایلك ائدیم قیزلارین طرفیندن گۆتورمه مه لی دیر؟ گرچک دن بو چوخ پیس رسم دی. میه قیزلار آدام دئییل می؟ میه اونلارین قلب لری یوخ دور مو؟ بیرینی سئچمه یه حاقلی دئییل لرمی؟ سئچمک قیزلارا گرچک دن عیب و عاردی می؟»

یازیق قیز بو توتارسیز خیال لاردا دالمیش کن، قاپی سسی ائشیدیلدی. او، تئز یئریندن قالخیب، قاپینی آچدی. هوشنگ اوتاغا کئچدی. ایکسی ده عادت اوزره چارپایانین اوستونده، یان با یان اوتوروب نرمال خوش - بئش و نئچه دقیقه سکوت دان سونرا، مهرانگیز سؤزه باشلادی:

- آغا هوشنگ خان! بیلیرسیزمی بیز صباح سفره چیخیریق؟ بیلیرم هانکی دوکتور پاپانی بو قدر قورخودوب؟ او تئز درمان اولماق ایستیر همی ده اوروپادا!

هوشنگ دئدی:

- بلی بیلیرم هامیسینی منه دئییب. سورون دئییل. کیچیک بیر عملیات لازیم اولوب. بلکه اورانین دوکتورلاری عملیات سیز درمان ائتدیلر. اؤزون یاخشی بیلیرسن تهرانین دوکتورلاری بیر شئی بیلیرم، آیری جا درمان اوچون، اؤزلیکله عملیات اوچون آراج لاری یوخدور.

مهرانگیز دئدی:

- بونو بیلیرم. سؤز بوردادی من ده اونلا گتتمه لییم. اونو بو حالدا یالقیز بوراخا بیلمه رم. بیلیرسن کی، اونا سن له - مندن باشقا، اورک یانديران یوخدور.

هوشنگ دئدی:

- سن بو سفره راضی دئییلسن می؟

مهرانگیز دئدی:

- نییه راضی دئییلیم، راضی یام. بئش ایل دن سونرا او گؤزل شهری گؤرمه - گی چوخ اورگیم ایستیر. قوهوم - تانیش، دوست لار لا یئنی دن گؤروشمه گی ایستیریم. البته بیز بورا گلندن بری، اوردا چوخ دییشیک لیک لر اولوب.

تانیش لارین بعضی سی ائولنیب، بعضی سی قوجالیب، بعضی لری ایسه اوشاق لیق دونیاسیندان جاوان لیق عالمینه قدم قویوب لار. مثلا، نئجه گۆرمه لی و گولمه لی دی! مادلن خالا قیزیم - سنه شکلینی گۆرسدن قیز- قیسا بویو ایله قیزی قوجاغیندا آدامین یانینا گلیب، او پلتک دیلی له قیزی نین آدی و اری نین سوی آدینی دئسین. مثلا قیزی نین آدی ماری اولورسا دئسین: مالی منیم گۆزل قیزیم دی باخین. یا، مسیو مارتن یئرینه دئسین: بو آغا، منیم اریم مالتن دی! سیزه تانی تدریرام. هر حالدا بو سفر پیس سفر اولمویاجاق دیر. آنجاق تأسفله...

- مسافرت دن خوشون گلیرسه ندن «تأسفله...» نه آنلامی وار؟ آیدین سؤیله ندن تأسف ائدیرسن؟ بلکه من سنین تأسفلنن ندن لری بیلیب، آرادان قالدیرا بیلدیم.

مهرانگیز دانیشا بیلمیردی. باشینی آشاغا تیکیب، میرواری بویون باغیسی و قیزیل میدالی لا اوینوردو. تام اختایرینی الدن وئرمیشدی، باشی گیجلله- نیردی! گۆزلری قارالیردی! ایلك آدیمی گۆتوروب قونونون اوستونو آچمیشدی. هوشنگ ایلك باشدان آنلامیشدی. جاوان قیزین «آنجاق تأسف- له» هیجان، اوتانیب باشین آشاغا سالماق ندنی نی بیلیردی. بس سورون- لاری نین جاوایینی آماغا اصرار ائتمه ییب سؤزلری نین آردینجا دئدی:

- مهرانگیز باشینی آشاغا تیکمه دوز باخ منه. بلکه بیر سوره اوزاق لاشدیق. دینله گۆر نه دئییرم. سن دئییه بیلمیرسن سه، ایذین وئر من دئییم ندن تأسفلو سن.

- نییه تأسف ائدیرم؟

- بیرینجی سن منه التفات ائدیرسن، ایکینجی دئمک ایستیردین، من بو سفرده سیزین له اولماق دان تأسف ائدیرسن. دوز تخمین ائتمه میشم می؟
مهرانگیز دئدی:

- ایکینجی بؤلومو دوزدور، آنجاق بیرینجی سی لطف سوزلوقون سونو ایدی. نه زامان دان بری، منی آنلام سیز صمیمیت دن اوزاق، التفات ائدن، رسومات اهلی اولان بیر تانیب سان؟

- ایندی، سن گرچک دن صمیمیت دن دئیرسن سه، من ده سنه سؤز وئریم تنزلیک ده پاریس ده، سیزه قوشوجاغام.

یوخاری داکى سؤزلر مهرانگیزه یئترلی دئییلدی، اونو اومودسوزلوک دن، کدردن قورتارمادی. او قورخوردو سون گؤروش، قونو دیشیندا سؤزلرله بیتیب، او ایسه اومودسوزلوک، شوبهه ایچینده، طالعسیزجه سفره گنده جک- دیر.

بو نندن له تشکور یئرینه، درین دن آه چکیب، باشینی ایکی ال لريله توتوب دیرسک لرینی دیزلری اوستونه قویوب، سوسدو. هوشنگ بو حالی گؤرونجه اوزولوب اؤز- اؤزونه دئدی: «معصوم بالا! بیلیرم نه ایستیرسن! بو سکوتون، آهین، پوزقون لوغون و قیوریلماغین ندینی بیلیرم. سن عشق ایستیرسن، نازمالا ایستیرسن، اورک ایستیرسن، من سئویرم می یوخسا یوخ؟ بونو بیلیمک ایستیرسن؟ یازیق قیز، بیلیم قارشى سیندا نه تهلوکه لر وار، نئجه بدبخت لیک لر اؤزویله آتاسینی هده لییر؟ او حاقلی دی بوندان آرتیق اونو اذیت ائتمک اولماز. ایندی عشق- محبت دن باشقا، معصوم بیر وارلیق دان حمایت حسى، اسکی دیک لریمی اونا ایضاح ائتمه گه، گؤزل آیاق لارینا دوشوب، سجده ائدیب، عشقیمی بیان ائله ییب، ائولنمک تکلیفی وئرمه گه، منی ایره لی سورور.»

بیلیریک هوشنگ بیر مالخولیایی جاوان دئییلدی، اختیارینی دوغولارینا تاپشیرمازدی. سادهلیکله قرار وئریب سویوق قانلی لیقلا قرارینا عمل ائدردی. بو اؤنملی و حیاتی، قلبی قونودا دا بئله داورانندی. قرار وئریب عمل ائتدی.

- یاخشی ایندی کی منیم گلمه گیمی ایستیرسیز، منیم تخمینیمه سؤزوز یوخدورسا، ریجا ائدیرم دوغرو- دوزگون دقت ائدین گؤرون نه دئییرم. چون بو قونو هم منه، هم سنه چوخ اؤنملی و جدی دی. گلجه گیمیز بو قونونون حللینه باغلی دی.

مهرانگیز هوشنگین دانشماق لحنیندن، صبرسیزجه ایل لردی گؤزله دیگی اؤنرینی ائشیده جه گینی آنلادی، هوشنگین اونو سن خطاب ائتمه سی ایسه بو قونونون اؤنملی اوماسینا ندن دیر.

هوشنگ دئدی:

- مهرانگیز سیز بیلیرسینیز من بیر آدام سیز، تانینمایان بیریم. نه آتا- آنا، نه باجی- قارداش و نه قوهوم- اقربا آدی وئره بیلدیگیم بیر کسیم یوخدور. سیزین رحمتلیک بؤیوک آتانیز، منی رحم- شفقتله، یول اوستوندن گؤتورمه سئیدی، الله بیلیردی منیم طالعیم نئجه اولاجاغیدی؟ آیری جا اونوتمامالی سان بؤیوک آتان و عزیز آنان منیم زحمتیمی چوخ چکیبلر. نهایت من بؤیوموشم. سیزین عائله نیزین دوزلاشییام (نمک پرورده). اؤزومو سیزین عائله نیزین نؤکری- غلامینا دا، لاییق بیلیرم بئله. بو بؤیوک عائله نین شرفله آبرینی قوروماغی اؤزومون ویجدان، دین و ابدی گوره ولریمدن ساییرام...

گؤرونوردو قونودان خارج اولان بو سؤزلردن، مهرانگیز بیر آز اوونوب گؤزلری نین یاشینی سیلیردی.

هوشنگ بئله آن لار هامی لارکیمی، مهرانگیزی کئچمیش آلیشقانلیق اوزوندن «سن»، و بعضاً ده عادت- عنعنیه گۆره «سبز» خیطاب ائدیردی.

- مهرانگیز! من سندن گیزلتمیرم، بیر سوره دیر تخمین ائدیرم بیزیم دوست لوغوموز، ساده دوست لوق حدیندن چیخیب، مهر- محبته چئوریلیب. بیر سوره دی، قلبیم سیزه قارشى آرام و ساکیت دئیل. دماوند ده قلمه آغاج لاری نین آتیندا صفالی چشمه باشیندا اوتورموشدوق، سن چشمه نین داش لاری لا اوینوردون، من ویولون چالیردیم، او زامان دان بری، من سنی بیه نیب باشقا گۆزله سنه باخیرام. قلبیمی عشق دویغوسویلا، محبت له دولو گۆرورم. سندن گیزلتمیرم، ایلک گون لر اؤز- اؤزوله بو حس له مبارزه ائدیردیم. مین لر نندن له اؤزومو سوچلو ساییردیم. دوشونوردوم، نییه من بو قدر آچاق اولمالی یام کی، اؤز اربایما نسبت بئله بیر حس لیریم اولسون. من، نؤکردن غلام دان باشقا بیر کیمسه دئیلیم. یورقانیما گۆره قیچیمی اوزالتام گرکیر. آنجاق سنین عشق دن دولو داورانیس لار و حرکت لریوی گۆرندن سونرا، سنین صمیمیت و محبت دن دولو قوخوو آلان دان سونرا، اینامیم دیدشدی. آنلادیم سنین ده، قلبین منه تای عشق- محبت دن دولودور. همچنین مختلف زامان لار سنین آتان دان منیم آرزیما داییر، بیر ایشارت لر گۆردوم. او بو ایشارت لر له بیزیم ائولنمه گیمیزه راضی لیغینی گۆرسه دیردی. من سنین عشقیوی اؤزومه فخر له باش اوجالیق ساییرام.

مهرانگیز بو دفعه سئوینج دن باشینی آشاغا سالیب، آل یاناق لاریندان میرواری کیمی آخان گۆز یاش لارینی سیلیب، اؤز- اؤزونه دئیردی:

«ای مروّت سیز! نه قدر انصاف سیز ایدین؟ منی ایکی ایل تامام آغری- آجی لار ایچینده، شوبهه ایچینده ساخلا بیسان! بیر حالدا کی، سنین عشقینده

صبر - قراریمین اولماماسینی بیلیردین. ایندی ایسه آیریلیریق، بس نه زامان فرصت اولاجاق گیزلی عشق دئورانین، آغری آجی لارینی، غصّه لرینی، سنه تعریف ائدیب، سنین الیندن سنه شیکایت ائدم. آلاها شوکر ائدیرم، غصّه لریم بیتیب آرزیم چاتیرام.»

- مهرانگیز! نییه یئنی دن باشیوی آشاغا سالدین؟ منه باخ. واختیمیز آزدی. سن صاباح سفره گئدیرسن من ایسه تهراندا قالیرام. روزگارین ایشینه اعتبار یوخدو. اینسان اوّجه دن باشا گلن احتمال لارین قاباغینی آلمالی دی. مهرانگیز باشینی قالدیریب، شاشقین حالدا باخیب دئدی:

- دوغرودان من سنین سؤزلریوین آنلامینی بیلیمیرم. آچیق دانیش گؤروم نه دئییرسن؟ اینصافین یوخدومو؟ من هلاک اولدوم. من یازیغا اورگین یانمیرمی؟ ندن بو قدر اذیت ائدیرسن؟

- حاقلی سیز مهرانگیز. من حددیندن آرتیق فلسفه توخودوم. قیسساجا، نازنین البوی ایستیریم منه آچیق جاواب وئرسینیز. بیر کلمه «بلی» یوخسا «یوخ» نییه سوسوب سونوز؟ دانیشین! جاواب وئرن! باخمایارق سوسماق رضایت علامتی دیر. آنجاق من آچیق جاواب ایستیریم، یئنه تیکرار ائدیرم
بیر کلمه: بلی یوخسا یوخ؟

مهرانگیز سئوینج و شادلیق دان، بوغازینی قهر باسیب دانیشا بیلمیردی. هوشنگ ایسه، دانیشمادان سؤگیلی سی نین الینی، الینه آلیب، ایکسی ده چارپا یادان قالخیب سوبانین یانینا گلیب، قارشى - قارشى یا دؤردولار. نئچه ثانیه دایانان دان سونرا، هوشنگ طلبینی یئنی دن تیکرار ائدی:

- مهرانگیز! من جاواب گؤزلورم. منیم سعادت یا بدبخت لیگیمه باغلی اولان بیر کلمه نی آغزیندان ائشیتیمک ایستیریم.

مهرانگیز شاشقین اوتانجاق حالدا هوشنگین اوزونه باخیب دئدی:
 - بوندان آرتیق اذیت ائتمه منی. بو بئش ایلده چکدیگیم آغیر عذابی یئترلی
 بیلیمیرسن می.

هوشنگ بو بلیرتی (صریح) جاوابا رغماً تیکرار ائتدی:

- بلی یا خیر؟

مهرانگیز جاواب وئردی:

- بلی! مین کره بلی!

بلیرتی جاواب هوشنگه قانع ائدیجی و یئترلی ایدی. هر ایکسیده
 چوخدان کی آرزوی لارینا چاتمیشدیرلار. بو دورومدا داها عاغیل، اراده، عادت-
 عنعنه نین سن دئیهن رول لاری یوخ ایدی. بو فرمان مطلق حاکیم اولان
 قلبین طرفیندن وئرلمیشدیر. بو اساسدا قلب بویوروب، هوشنگ اطاعت
 ائتدی! ایل لر بویو اینجه، یوموشاق، ساده لوظفله ناز ائدن الی، بو کز دوغال
 میل و عشق- عاشیقی دویغویلا، الینه آلیب دوداق لارینا یاخین لادیب اوپدو.
 هله لیک سؤزلرین هامیسی بیتمیشدی. بس یاواشجا الینی سیخاندان سونرا،
 کیچیک الینی اوئتوردو. بیرینجی دفعه اولاراق نیشانلی سینا باش اییب،
 دانیشمادان اوتاق دان چیخدی.

مهرانگیز نئجه ثانیه حییرت ایچینده، سوسقون لوقدان سونرا، یاواشجا غونچا
 دوداق لارینی بارماق لاری نین اوستونه قویوب، سئویملی نیشانلیسی نین
 اوپوش یئرینی دولو لذتله اوپدو. یاتاق اوتاغینا گیریپ، اختیارسیز یا تاغا
 دوشدو. او اینجه وارلیغین یاشایشیندا بو ان یاخشی و ان لذتلی آن لار
 ایدی. بو ساعات، او ایل لرجه گؤزله نین ساعات ایدی. او داها شوپهه دن،
 کدردن خیلاص اولموشدو. بیر ساعات او نجه نظرینده خیال دان باشقا

اولمایان بو آرزی، اونون ایسته‌گی کیمی سونوجا وارمیشدی. بس او اؤزونو دونیانین ان موتلو وارلیغی حساب ائدیردی.

یولجولوق

گون یئنی‌جه چیخیب، گیلانین یاشیل داغلارینا عالمی بزه‌ین شوقونو یاییردی. یازین اسینی جنگلین الوان چیچک‌لرینی و یاپراق‌لارینی بزه‌ییردی. اردیبهشت‌ین ملایم هاواسی قوش‌لاری ذوقا‌گتیریب، هر بیر عشق ماهنی‌سیلا فضانی دولدورودولار. یازین صبحو آغاج‌لا اؤرتولن داغ-دره‌لرده، یاغیش‌دان سونرا صفالی و روح اوخشیان‌دیر. اینسان، شلاله‌لرین شاریلتی سسیندن، سولو‌چای‌لارین نعره‌سیندن شاد اولور. شوبه‌ه‌سبز هامی طبیعتین گولوشو و اوشاق‌لیغینی تاماشا ائتمک‌دن لذت آپارار. بئله بیر روح پرور صبح‌ده احمد آغایلا قیزی مهرانگیز، ماشین‌لا چئشیتلی آغاج‌لارلا اؤرتولن داغ-دره‌لردن، زیغلی-سولو‌چای‌لاردان، اوروپایا سفر ائتمک قصدیله، رشته‌ساری گئدیردیلر.

مهرانگیز چوخ سئوینجک و شاد ایدی. چون، دونن گئجه کرج کندینده خداحافیظ‌الشنده رسماً نشان‌لانمیشدی. هوشنگین اوزویونو آتاسی‌نین ایندن آلیب، اینجه بارماغینا تاخمیشدی، تزلیکده نشانلی‌سی اوروپادا اونلارا قوشولوب، موتلولوق، خوشبخت‌گون‌لری باشلا یا جاغینا امین اولموشدو. بو سببه، طبیعتین گؤزل گؤرون‌تولرینی تام راضی‌لیق‌لا سئیر ائدیب، آلقیش‌لاییردی و او گؤزل‌لیگی اؤز سرخوشلوغویلا اویغون گؤروردو. اینسانین سعادت‌ی یازین یارادیق‌لاری و آغاج‌لارین چیچک‌لری تک قالجی

اولماماغینی بیلمیردی، بعضی واختلار اینسان ان موتلو چاغلاریندا بئله قورخونج تهلوکه لره معروض قالار.

آنجاق احمد آغا مهرانگیزین ترسینه چوخ پریشان و داغیلمیشدی، طبیعتین منظره لرینه دقت ائتمیردی. او اؤزویله عزیز بالاسی نین گلجه گینی دوشونوردو. «فورده» ماشینی ان سورعتله حرکت ائدیردی. محصول لا دولو زنبیل لری چین لرینه آلیب، شهره آپاران اکینچی لر، ماشینین سیقینال سسینه اولکوب، زحمتله اؤز لرینی قیراغا چکیب، حئیرتله، شاشقین لیق ایچینده، علمین، صنعتین معجزه سینه باخیردیلار. اونلارین چوخو هله، ماشین گۆرمه میشدی لر. بیزیم یولجولاریمیز بئله لیکله، داغلاری، دره لری، اورمان لاری کئچیب، شهره یاخین لاشیردیلار. گونش بیر نیزه قدر، یوخاری قالخیب شوقونو آغاج لارین آراسیندان ماشین لا یولجولارین اوستونه سپیردی.

شهرین یاخین لیغیندا کولش دن اولان ائولر، دویو زمی لری، دیزلره کیمی سویا- لیغا گیریب، دویو اکن اکینجی خانیم لار، مهرانگیزین دقتینی چکمیشدی. او ایندی یه دک بئله بیر گۆرون تو گۆرمه میشدی. بیر آز بیلگی آلماق اوچون اوزونو آتاسینا چئویریب، اونو غم لی گۆرچک، آنلادی، او خسته دی غصّه یئممه له لی دی. اوزونو قیناییب دئدی: «نییه اؤز موتلولوغوم اوچون عزیز آتامی اونودوب سحر دن بری اونلا بیر کلمه اولسون دانیشمامیشام. او مشغول اولمالی دیر.» بو نیتله قادین لاری گۆرسه دیب سوردو:

- آتا جان بو قادین لار نه ایش گۆرور؟ نه اکیرلر؟ نییه سویا- لیغا گیریب لر؟
بو قدر نم لیک اونلارا زیان لی دئییل می؟

احمد آغا یوخودان دوران بیرى کیمی، گۆزلرینی آچیب، ایلک، یالواریش و عذر دیله مک باخیشی لا قیزینا، سونرا ایسه مارق لا اکینجی قادین لارا باخیب دئدی:
- عزیزیم! سن، بیلیمیرسن می بونلار دویو اکیرلر؟ البته نمیش لیک بونلارا زیانلی دی. نه ائتسین لر؟ ایشله مه گه مجبور دولار، کنده کیمسه ایشلمزسه یئمک حاققی یوخدور.

مهرانگیز دئدی:

- آتا جان پس کیشی لری هاردادیلار؟ نییه اونلار خانیم لارینا یاردیم ائتمیرلر؟ به به! نه ده گۆزل اوخویورلار.

احمد آغا دئدی:

- عزیزیم! کند، شهر کیمی دئیل کی! قادین لارین ایش لری تکجه، یئیب- ایچیب، بزه نیب لاغ ائتمک اولسون. کنده ایش لرین هامیسی قادین لا- کیشی نین آراسیندا بؤلونوب دور. شوخوم لاماق، سوارماق، بازارا گئتمک کیشی لرین گۆره وی، اکمک، ائودارلیق، اوشاق تربیتی قادین لارین گۆره وی دیر.

مهرانگیز دئدی:

- بابا جان باخ! بونلارین هئچ بیرى اوزلرینی اؤرتمویوب لر، تکجه بیر قیرمیزی دستمال باش لارینا باغلا ییب لار.

احمد آغا دئدی:

- بلی، ایرانین بو طرف لرینده، قادین لارین چوخو اوز توتماق باچارمازلار، آنجاق چوخ شهرلی لرین ترسینه نجیب، دوزگون و پاک دیلار. اکینچی قادین لا- کیشی، ایش له- اکینچی لیک فیکرینده دیرلر. اونلارین عیش- عشرته لاغ ایش لره واختی یوخدور. ایشله بیر یورولور، ایشله ییب یورولماق-

دان لذت آلیز؟ آنجاق نه واخت هاردا گۆروبسن شهرین خانیم لاری بیر یئره ییغیشاندا غیبتدن، پالتاردان، زینتدن، مُددان، دادسیز شئی لردن دانیشماق - دان باشقا، بیر صحبت لری یا ایش لری اولسون؟ آنجاق کن دین قادین لاری گۆردوگون کیمی، مهربان باجی لارا تای، ال - اله وئریب، بیرگه ایشلیرلر. صمیمت له ایلنپ، شیرین و ساده ماهنی لارلا، ائشیدنی سؤیندیرلر. مهربانگیز دئدی؟

- بس کند قادین لاری چوخ خوشبخت اولمالی دیرلار؟ گونده لیک لرده بو قدر دارتیشمالار سبب اولان قادین - کیشی سورونو کنده بو ساده لیکده حل اولونور. آیدین دیر قیزلار اوزلرینی اؤرتمه یین حالدا، اوغلان لارلا دانیشیب، گله جک حیات یولداش لارینی ایسه، اؤز ایستک لری و میل لری له سچیرلر. شهرین بدبخت قیزلاری کیمی، تله یه دوشمه ییب گۆرمه میس - تانیمامیش قبول ائتمیرلر.

احمد آغا یوخاری دا گئدن دانیشیق لاردان چوخ راضی اولوب، اؤز - اؤزونه دئدی: «بو بیر بؤلوم، منیم تامام بدبخت لیک لیریمی اؤده یه بیلر. یاخشی اولدو میرزه مهدی نین میلی له عمل ائتمه ییب مهربانگیزی قوز حاجی قاسمین تله سینه سالمادیم. ایندی آنلی آچیق لیق لا عزیز بالامین معصومجا سورولارینا جواب وئره بیلهرم. بو اؤزو دونیانین بؤیوک لذت و موتلولوق - لاریندان دیر.»

سونرا مهربانگیزه خطاب دئدی:

- عزیزیم! سن هله جاوان و ساده لیک دن دولایی، دونیانین ایستی - سویوغونو دادماییب سان. بونو بیلمه لی سن کی، بو دونیادا ابدی سعادت و یا

بدبخت‌لیک اولماییب، اولماز. بلکه سعادت‌لی یا خود فلاکت‌لی دقیقه‌لر نسیب دیر.

مهرانگیز ایستمه‌دن آتاسی‌نین سؤزونو کسب دئدی:

- پاپا جان! سیزین بو قونودا سهو ائتدینیزی دوشونورم. بو دونیادا ابدی‌لیک و مطلق، سعادت اولما بیلر. او، اینسان بیرینی سئومک و سئوگیلیسی‌نین ایسه گرچک‌دن اونو سئومه‌سینی آنلاماق دیر. منجه بئله اینسان لار هم‌مشه موتلو اولارلار.

جاوان قیز ایچ دوغوولاری و قلبی سئوینجین تأثیریندن، آغزیندان چیخان سؤزلردن تتر پئشمان اولوب، اوتاندیغیندان باشینی آشاغا تیکدی.

احمد آغا عزیز بالاسی، -حیات مئیه‌سی‌نین- حالیندان شاد اولوب، اونو اوتانجاق لیق‌دان چیخارسین دئییه سؤزلرینی دوام آئدیب دئدی:

- بلی! دنیا دیشمه‌ده‌دیر و اینسانین تامام سعادت‌لی و فلاکت‌لی کئچرجی و دیشمک‌ده‌دیر. بس، بیز دئییه بیلمه‌ریک کیم‌لر موتلو کیم‌لر ایسه موتسوزدور. بیز موتلو سایدیغیمیز اینسان لار بلکه چوخ بدبخت‌دیرلر. بیز، یالنیز خوشبخت‌لیک دقیقه‌لی تانیب، اونلاری خاطرلاماقدان سئوینیریک. عزیزیم قونودان اوزاق لاشدیق، کند قیزلاری، سورون ایدی. کنده‌ده، بدبخت، خوشبخت آدم‌لار وار. ائولی‌لیک قونوسوندا اؤزل‌لیکده، اونلار دا، شهر قیزلارینا تای موتلو یا خود موتسوز اولورلار. چون اوردا دا، قیزلار اوچون ار سئچیمی تکجه آتا- آنانین حاققی دیر. وحشی‌لیک و بربریت دئورینین کنیزلری کیمی، اونلارین هئچ بیر حاق- حوقوقو، اختیارلاری یوخدور. بلکه‌ده، اسکی‌دن قالما چوروموش عادت- عنعنه، کندلرده شهردن داها چوخ قورونور. اوردا دا تأسف‌له، وار- دولت قارشسی-

لیغی، عشق - محبت دن چوخ اؤنملی دی. اؤزل لیک له گیلان - مازندران دا خانیم لارین گۆرهوی اولان دویوچولوک، تومجارلیق (نشاء)، نچه آروادلیق، قیزلاری اوشاق لیکدا اره وئرمک، سوسیال بدبختلیک لردن دیر. ایندی گۆرورسن کی، هر یئرده استثناسیز، حیاتی تحریک ائدیجی ندن، مادی منفعت، گله جگی ساغلاماق، اؤزل یاشاییشی ساغلاماغا مبارزه ائتمک دیر. آتا- بالا دانیشماقدا اولاندا بیردن هاوا قاریشیب، شیدیرقی یاغیش باشلادی. خوشبخت لیک دن ماشین عراق کۆرپوسوندن کئچیب، رشت شهرینه گیرمیشدی. شهرده دار- دودوک و شولوغ خیواندان چتین لیک له کئچیب، سزه میدانین کناریندا یاتاق خانالارین بیرینین اؤنونده دایاندى. یولچولار یاغیش دا تله سیک ائتیپ یاتاق خانایا کئچدیلر.

نیشان اوزوگو

حاجی عبدالصمد، -حاجی قاسم آغانین گنجه قوناق لیغیندا، قارنی یئکه، خاخول، احوال- روحیه سیندن دانیشیدیییمیز جمشیدخان، دیش ایش لر باخانین اویه سی نین ائوینده، درین یوخودا بوراخیغیمز آدام- ایندی اونون یانینا گئتدیگیمیزده او ماجرادان آلتی گون کئچیب دیر. حاجی آغانین راپورلاری نین ایضاحی بئله دیر :

ایلک گون تیراش، ایکی نفر دوست لاری لا گۆروش، ایکینجی گون ایسه حمام، نهاردا قوناق لیک، گنجه گرمک، اوچونجو گون رسته طرف حرکت. گنجه نی قزوینین گراند هتلینده، دوردونجو گون قزوین- رشت آراسیندا سفر. بو مدته بونلاردان باشقا حاجی، دئمه لی اولان بیر ایش گۆرمه دی.

قوناق ليقدان سونرا احمد آغا و او بيرى لره اوز وئرن لردن ايسه مطلق خبرسيز ايدى. بونا گۆره اؤز قراريندا اصرارلى ايدى.

آلتينجى گون بينانين بيرى نين صفالى اوتاغيندا، جاوان قيز و جاوان خانيمى يانينا چاغيردى. قهوه ايچيركن، احمد آغانين ائلچى ليگيني اؤنه چكيب، اؤزو دئميشكن نادره نى اونلا نيشان لاماغا راضى ائتمك، ايستيردى. بيز بوردا عبدالصمدن قيزى لا، خانيمى نين گوروتوسونو نئچه كلمه يله دئيه بيله ريک.

مه جبين حاجى آغانين خانيمى، اوجا بوى، آغ بنيز، قارا قاش - گۆز، بير آز دولو، خاخول و تنبل خانيم ايدى. آنجاق نادره مه جبين ن ترسينه اورتا بوى، چكيجى گۆزلو، بوغدا وز آغ بنيزه مايل، توم اوزون ساچلى بير قيز ايدى او آناليجندان تكجه بير ياش كيچيك ايدى.

گلدك اوتاغين گوروتوسونه، البته بيز بينانى، اشيء لاريني تام ايضاح ائده بيلمه ريک. يالنيز بونو دئيه بيله ريک كى، بو اوتاق ايکينجى قاتدايدى. چئشيتلى قاپى - پنجره سى ايسه، اوچ طرفدن صفالى بير باغا آچيليردى. مبل لا اشيء لارى گون مۇدى ايله اويغون دوزولموشدو.

اوتاغين يوخارى باشيندا كيچيك بير ماسانين كناريندا، حاجى آغادان اوزاق - دا، مه جبين خانيم اوتوروب، يوغون بوخاخيني، ماوى ژرسه دونون قولوندان چيخان آغ ال لرينه دايايب، لاقئيدجه قارشيسينداكى پنجره دن باغا و ياغيش لا ترپه ن پورتاغال يارپاق لارينا باخيردى.

نادره ايسه، كرم رنگده قولو اوزون ايپك دون اينينده، آتاسى نين يانيندا اوتوروب بؤيوك قهوه فينجان لاريني اونون اوچون دولدوروردو. نهايت

حاجی آغا کۆهوله بنزر آغزینا، دولدوردوغو شیرین چۆرکلرین اوستوندن، دۆردونجو قهوه سینی بیر باشا ایچیب دئدی:

- یاخشى! عزیز نادره صحبت لریمیز هارا چاتدی؟ سن یاخشى بیلیرسن آتان یالانچی کیشى دئییل. اولورسا دا، ان آزی حیاتی نین تکجه مئوه سی اولان سنه، یالان دئمز. سنین جانیاو آند اولسون احمد آغا، فاضیل، حورمتلی، تحصیلاتلی، خوش اخلاق، نجیب، گۆزل، شیک، وارلی- کارلی بیر کیشى دیر. ایندی داها من سنین سلیقه وی بیلیرم، اونو بیهنمزن کیمسه نی داها بیهنمییه جکسن. بو تئزلیکده سنین تویوی گۆرمک ایستییرم. بو منیم تکجه آرزیم دی. آنجاق سن منی اذیت ائدییرسن، آیدین جاواب وئرمیرسن. آخی من سنین آتاوام، سنی سئویرم، سنین پیسلیگیوی ایسته میرم. مه جبین بئله دئییل می؟ سن اونون آناسی یئرینده سن بیلیرم اونو اورکدن سئویرسن، حاقلی دئییل می؟ سۆز لریمله راضی دئییل سن می؟ مه جبین دئدی:

- دوغرو دو منجه هر شئیدن اونجه، خانیمینا یاخشى پالتارلار آلیب، راحت یاشاییش جورلسین دئییه ار، وارلی و خوش اخلاق اولمالی دیر. دئییرسن دامادیمیز خوش اخلاق و زنگین دی. منجه اونو الدن وئرمه مه لی بیک. هر کسین اوزونه اؤزل، اینامی وار. اؤزل لیک له نادره خانیم چوخ چتین بیهنن- دیرلر. آنجاق منیم سلیقه مه ده بئله دیر.

نادره آتا و خاخال آنالیغیلا، مشورت ائتمه گی یئرسیز بیلدی. اما ادبلی اولوب اونلارین خوشونا گل سین دئییه، سیاست ایشله دیب نازلی آهنگ له دئدی:

- آغا جان! قیزین نه زامان آتادان اطاعت ائتمه ییب بو یوردوق لارینی یئرینه یئتمه ییب؟ مه جبین خانم دئسین بیرگه اولاندان بری هانکی نصیحت-

لېرېنى قولاق آسمامېشام؟ نە زامان اونلارېن محبتلە صمىمىت لېرېنى قبول ائتمەمېشم؟ ھەردن بەضى مسئلەلەردە، بېر سۆزلەر دئەمىشم سە، باخىشىمى دئەمكەدن باشقا، بېر نىتېم اولمايىب دېر. ايندى ايسە باخىشىمى دئەمىم اصرار ائتمېرم. يوخسا عزيز آتا و مەھربان آنالىغىمېن امرلېرېن قارشىسىندا نە سۆزوم اولاي بېلەر؟ بويورون ائلە بو گون منى بازارا آپايرىب كنىزلەر كىمى اىستە دىگىنىز آداما ساتىن!

ھاجى عبدالصمد، قىزى نىن التفاتلى سۆزلېرىندىن چوخ خوش لانىب، ھەمئەشە اونو ياراماز، ھوشلو، سەرت و غەرورلو تانىماغىنا رەغماً، نئچە ئانىەلىك اونو يوموشاق و سۆزە باخان بېر قىز اوشاغى گۆرۈپ، نئچە ئانىە اۋنچە كى، استەرس و ھۆۈشەندىن اومودلو ھالدا، خىلاص اولدو. بس دانىشماغىنىن لىحنىنى دىشىب دئدى:

- عزيز قىزىم بېلېرم آغاۋى چوخ سئوېرسىن، مەجىبىن لە دە صمىمى دوست-سان. بىز ھىچ واخت سەنە زور دئىب چىتىن اۋئىرلېرى وئرىب، سىن مېلېۋىن ضىدېنە داۋرانمارىق.

مەجىبىن ايسە، ساۋادلى قىزلىغى نىن تەاروف لارىندىن سئوېنچك دوشموشدو، دانىشماق يئتەنك لېرى نىن ھامىسى نىن ياردىمى لا بئلە دئدى:

- عزيز دوستوم! سەن ماشاءالله ھامى دان عاغىللى، ھوشلو و زېرنگ سەن. كىمەسە نىن مصلحتىنە، اۋئىرنە احتىياجىن يوخدور. ياخشى بېلېرسىن بىزىم تىكجە آرزىمىز سىن بختەۋور و موتلو اولماغىن دېر.

نادره دئدى:

- آغاچان! بئلە دېرسە، دئەمىگىنىز آدمى بېەنىب سىز سە، منىم سۆزوم يوخدور. آنچاق بىزلەردە اۋنچە اونو گۆرمەگىمىز ياخشى اولار. دئەمىز او تىحسىلاتلى و تىربىەلى دېر. اون بئش ايل اوروپادا اولوب. مەن بوندان چوخ

شاشقین و شوبهه‌دیم، بئله بیر آدام، گۆروب- تانیمادیغی بیر قیزی نئجه ایستییر؟ بوردا اونون باشقالاریندان تأثیر آلماغی گۆرونور. اونا یالان بیلگی لر وئرمیش اولوب‌لار. بیز بئله بیر حۆرمتلی آدمی آلماتماغیمیز دوز ایش دئییل. بلکه او منیم اخلاغیمدان، دوشونجه‌م و داورانیشیمدان خوش لاندادی؟ بلکه منیم کیمی چیرکین قیزی سؤمه‌دی؟

حاجی عبدالصمد دئدی:

- بونلارا رغماً نیشان اوزویونو قبول ائدیرسن می؟

نادره دئدی:

- رد ائتمیرم. آنجاق دئدیگیم اساسدا، هله‌لیک مه‌جبین خانیمدا امانت قالماغی یاخشی‌دیر، بو سورده‌ده بیز ایسه قونو اطرافیندا بیر آز دوشونوب تدقیق ائدک.

حاجی اوزویو خانیمینا تاپیشیردی، بیر فینجان قهوه‌ده داها نئجه شیرینی‌له ناققا بالیق کیمی اؤتوردو ایچهری! یئنن دن دانیشماق ایستیردی کی، آلتیمیش یاشیندا قوللوچچو حاجی علی، اوتاغا گیریپ بیر ویزیت کارتینی حاجی آغایا وئریپ دئدی:

- بو کارت صاحابی سیزی گۆرمک ایستییر.

حاجی کارتتی اوخویوب چوخ گولندن سونرا، اونو نادره‌یه وئریپ دئدی:

- نادره باخ گۆر نه حلال سوت اممیش‌دی؟ نیشانلین سؤزو بیتمه‌میش اؤزو حاضیر اولدو.

نادره ویزیت کارتینی آلیب، بئله اوخودو: «احمد آغا تهرانی، فرانسه‌نین اقتصاد بؤلومونون مآذنو.»

حاجی دایانمادان قالخیب قوللوچچویا دئدی:

- قوناغی ائشیکده کی اوتاغا آپاریب، دئنه ایندی قوللوغونا گله‌رم. نادره!
مه‌جبین! سیز ایسه، پرده آرخاسیندان دامادی گۆره بیلرسیز. اویغون اولورسا
بیر گنجه شاما دعوت ائده‌جه‌گم.

بونو دئییب، یئکه قارنی لا آغیر لئشینه، بویا- بوی آینادا باخدی. فوکولون
دوزلدیب «نائین» عباسینی گئییب، بوخارا دری بۆرکونو باشینا قویوب،
اوتاق‌دان چیخدی. نادره‌یله مه‌جبین ایسه، چادرالارینی اؤرتوب دامادی
گۆرسون لر دئییه، آیری قاپی‌دان چیخدی‌لار.

ایندی ایسه، حۆرمتلی اوخوجولارین ایذنی‌له حاجی عبدالصمدله احمد آغانی
ائشیکده کی اوتاق‌دا، نادره‌یله مه‌جبینی پرده آرخاسیندا اونلارا تاماشا حالیندا
قویوب، اؤنملی بیر قونونو باشلاپیریق.

حۆرمتلی اوخوجولار دقّت ائدیبلر نادره‌یله حاجی عبدالصمدین دانیشیق-
لاری، او زامانین عادت- عنعنه‌سی‌نین خیلافیندایدی. چون هامی بیلیر او
تاریخ‌ده، ازدواج قونوسوندا آتایلا- قیزین اوتانمادان بئله دانیشیق‌لاری چوخ
آز گۆرونردی. قیزین ایسته‌گی، داماد سئچیمینده تأثیری چوخ آز اولاردی. بو
نکته‌لر فقط نادره‌نین یادداشت‌لارینی اوخویاندان سونرا بیر‌آز آیدین‌لانار.
بونون اوچون ائلچی‌لیگین، نیشان اوزوگونو ردی یا قبول اولونماسی
قونولاری ایضاح ائتمه‌دن اؤنجه، وورغولادیغیمیز یادداشت‌لارین نئچه
بۆلومونو اوخوجولارا سونوروق.

نادره‌نین یادداشت‌لاری‌نین، بیرینجی بۆلومو

اوشاق ليق چاغ لاريم

منيم اوشاق ليق خاطره لريم آلتى ياشدان باشلايير. اوندان اؤنجه كى ماجرالار بئىنيمده چوخ قارانلىق دير. يادىما گلير، يئددى ياشيندا قوجا بير ننه وار ايدى من انامدان چوخ، اونا ياخين ايديم. بير گون غفيل دن آياغى بيزيم ائودن كسيلدى. بو ايشدن من چوخ راحت سيز اولوب غصه لنديم. انامدان، كولفت - نؤكرلردن سوردوم، كيمسه دوز جاواب وئرمه دى. بيرى دئدى، سفره چيخيب او بيرى دئدى مشهده زيارته گنديب دير. نجه گون دن سونرا، يولداش لاريم دان اؤلمه گيني ائشيتديم... او زامان من اؤلومون انا ميني بيلميرديم هله، ننه مين او راحت ليقدان منى آتيب اؤلمه سينه، اينانميرديم. دئيرديم بس، بيزدن كوسوب يا خسته لنيب دير، يقين تنزليكجه تاپيلىب گلجه ك دير.

سكگيز ياشيندا منى ماللا باجى نين مكتبينه آپارديلار. اوردا قرآن مجيدى، اؤرگنه گه باشلاديم. ماللا باجى بداخلاق و ميزى بير قادين ايدى. بيز ياخلاشيق قيرخ نفر قيزلى - اوغلان لى، بئلى بوكوك قوجادان قورخارديق. چون هر كيچيك بير سوچا قمچيني، فالاقانى ايشه سالاردى. اون، اون - ايكي ياشيندا، ايكي اوغلان اوشاغى لا بيرگه - اونلار قديم كى حساب اولوردولار - رحيم سيزجه تنبيه اولوب جزالانديق. (نادره بوردا، اويون - لاريندان، شوخلوق لاردان، ماللا باجيني لاغا قويماق اوچون دوزه نيلين كلكلردن اوزون - اوزادى يازيب دير، بيز بوردا اونلاردان واز كئچديك. چون بيزيم دانيشيق قونوموزلا علاقه سى يوخ ايدى). ايكي ايل تامام، بئله دورومدا ماللا باجى نين يانينا گنديرديك. بو سوره ده، كلام الله ي بيتيرمك له، قاجاق جاسينا يازيب، اوخوماغى دا اؤرگنديم. ماللا باجى قيزلارا اويغون

اولماز دئیہ، اونلارا یازماغی اؤرگتمزدی. آنجاق اوغلان لار مشق ائدردیله. من ایسه قونشوموزون اوغلو محمدحسن دن ایستفاده ائدیب اونون مشقینین اوزوندن یازاردیم. بیزیم درس لریمیز عئینی ایدی. آنامین بئله، منیم قاجاق یازماغیمدان خبری یوخ ایدی.

نادره نین یادداشت لاری نین ایکینجی بؤلومو

اوشاق لیق عشقی

اوشاق لیق عشق لری، اینانمالی اولورسا، کیچیک قیزلا- اوغلان لارین بیر- بیرینه اولان دوغولاری آلیشیق لارینی عشق- محبت آدی وئرمک ممکون اولورسا، دئیہ بیلهرم دوققوز- اون یاش لاریندا، صنیف داشیم، محمدحسنه عاشق ایدییم. اودا منی سئویردی.

بیز عشق- محبتیمیزی، بیر- بیریمیزدن گیزلتمزدیک. مکتب خانادا، ائوده همئشه بیرگه ایدیک. بیر- بیریمیزی مدافعه ائدردیک. منیم ائودن دیشاری یا چیخماغا ایدنیم اولمازدی! او آنجاق همئشه بیزیم ائوه گلردی. باغدا ناریش آغاجی نین آلتیندا چارپایانین اوستونده یان- بایان اوتوروب، درس- مشق حاضیر ائدردیک. او بیر کاسیب نجارین اوغلو ایدی، بوندان بئله اوست- باشی همئشه تر- تمیز اولاردی.

بیر گون محمدحسن تئوشویه- تئوشویه اؤزونو، - صبیرسیزجه چارپایادا اونو گؤزلییردیم- منه یئتیریب دئدی:

- نادره دور گئدک او گولون کول لاری نین آرخاصی خلوت دی اورا. سن له واجب ایشیم وار. بوردا بیزی گؤررلر.

من اونون بو سۆزلریندن، گۆزلیلمز داورانیش لاریندان حئیرت ائتدیم. چون بیز مانع سیز، ملاحظه سیز بیر یئرده اولاردیق. بونا باخمایاراق، اعتراض ائتمه دن اطاعت ائدیب چارپایادان قالدیم.

محمدحسن گۆرسه دن خلوت کۆنجه گئتدیک. صبیرسیزجه مارق لانیب سوردوم:

- محمدحسن نه اوز وئریب دیر؟ ندن ایسته میرسن کیمسه بیزی گۆرسون؟
محمدحسن دئدی:

- گلدیم سن له خداحافیظلشم. بوگون آنام سیزه گلمه گی منه قاداغان ائدیب- دیر. ائله بیل، دونن سیزین خانیمیز اونا بئله دئییب دیر. آنام دئییردی صاباحدان سنی مکتبه یول لاما یاجاق لار. بس بوندان - بویانا گۆروشمیه جه بیک.

محمدحسن ین سۆزلریندن چوخ راحت سیز اولوب، کدرلندیم. آنام منیم حاقیمدا بئله ظولم و آجیماسیزیغی روا قیلماغینا اینانمیردیم. او گون آخشام چاغی، محمدحسن ین سۆزلری نین دوز اولماسینی آنلادیم. آنام بیزیم علاقه لریمیزدن راضی دئییلیمیش دئییه، محمدحسن ین گئت - گلینه رسماً مانع اولوب. هم ده خبر بیلدیم آنام منی، اون یاشدا کی قیزی، قیزلارلا - اوغلان لار بیرگه اوخویان مکتبه قویماق ایسته میر.

او گون چوخ تأسفله آیریلدیق و عشقیمیزده ثابت قالیب، کیمسه یله ائولنمه میه گیمیزه قرار وئردیک.

محمدحسن دئییردی:

- منیم آنام کاسیب دی، سنین آنان وارلی دی، سنی منه وئرمز لر. دئمیرم من ده زنگین لشم. بوگوندن مکتبی ترک ائدیب بیر ایشه و کسه

باشلاياجاغام. سن امين اول، اؤز جيديت و چاليشمام لا او قدر پول - ثروت الده ائده جه گم كي، سنين آتاوين باهاناسي اولماسين.

او گونون صاباحيسي، بيز همئشه ليگه اوزاق لاشميشديق. من بير سوره، عزيز دوستوم محمدحسن ين آيريليغيندان آغلاييرديم. بير آن دا بئله، اونون خياليندان غافيل اولموردوم. ناماز اوسته كيچيك ال لريمي گويه توتوب، كيچيك معشوقوما دعا ائديب، آلاهدان، اونا چوخلو پول يئتيريب ايش - لرينده اوغور قازانماسيني ايستيرديم. باخماياراق هردن بير، خياواندا قارشى - لاشيرديق، آنجاق تأسفله يانيميزداكى لار دانيشماق اوچون بيزي بير دقيقه بئله تك بوراخميرديلار. خوشبختليك يا خود تأسفله، اوشاق عشق - محبتى نئچه ايلدن سونرا سؤندو. يالنيز بعضاً كئچميش گون لرى خاطر لاييب او دؤورين شيرين و معصوم جا دويغولاريندان حظ آليرديم.

ايندى من بو ياداشت لارى يازان زامان او، اوچ ايلدى اؤز عمى قيزيسى لا ائولنيب، اوشاغي دا اولوب دور بئله. تدقيقا تيم دان آلان بيلگى لره گوره ياشايشى يولوندا، ايش گوجو آواند، وار دؤلتى ده پيس دئييل. ظنيم جه منى ايسته سئيدى، آتامين بيزيم ائولنمه ييميزدن آجىنى گلزدى. كييم بيلير؟ ان آزي من داها چوخ بخته ور و موتلو اولارديم و قيسا حياتيمدا خوشا گلمز ماجرالارى گؤرمزديم.

ماللا باجى نين مکتبيندن چيخانندان سونرا ياخلاشيق ايكي ايل تحصيل سيز كئچيرتديم. انام هئچ واخت منى اؤزوندن اوزاق لاتمازدى. همئشه اونلا اولماغيمى سئوردى. اؤزل ليكله قارداشيمين اولوموندن سونرا بوتون آناليق مهر - محبتيني منه حصر ائتميشدى. تكجه منيم وارليغيم لا آرامش تاپيردى.

او تاریخ ده بیزیم ائومیزه گئت - گل چوخ اولوردو. قوناقلیق لاردا، توی لاردا، گزمک لرده، بایرام گؤروش لرینده، هر یئرده بئله، توی دان، اره گتتمک دن باشقا بیر سؤز ائشیتیمزدیم. آنامین بو سؤزلردن چوخ خوشو گلردی. خانیم - لارین منی سئومه سی، اونو سئویندیرردی. او منه، اردارلیق، گلین لیک، ائودارلیق و اوشاق تربیتیندن چوخ دانیشاردی. بو حاقد اؤز فیکرینجه فایدالی نصیحت لر منه وئردی. آنجاق من بو قونودا چوخ اوشاق ایدیم، آنامین و باشقا دوست لارین سؤزلریندن بیر شی آنلامازدیم. تکجه، گئج - تئز، آتا - آنا ائویندن، ار ائوی دئییلن بیر ائوه گتتمه گیمی بیلردیم. دئییه سن او گون لر بوندان دا آرتیق بیر شی گؤزلمزدیم، چون قولاق لاریمی بو سؤزلرله دولدورموشدولار. باخمایاراق اره گتتمه گین عاقبتیندن خبرسیز ایدیم، آما تئز اره گئدی، تکلیفیمی بیلیم دئییه، پیسیم گلمزدی.

بیلیم او زامان گؤزل اولدوغوم دان، یوخسا آنامین وار - شوهرتینه گؤره، چوخلو ائلچی لریم اولاردی. آنجاق آنام اونلارین هامیسینی بیر باهانایلا باشیندان ائرددی. دوست - آشنالارینا منیم حاقیمدا، دئییردی:

- نادره نی اوشاق ایکن اره وئرمییجه گم. ان آزی اون بئش یاشینا دک، ائوده قالمالی دی، من اؤزوم هله ده، تئز اره گتتمه گین زیان لارینی گورورم. دوکتورلارین هامیسی منیم بئیه مین ضعیف اولماغی و مختلیف خسته لیک - لریمی تئز اره گتتمک دن بیلیرلر. حتی عزیز بالامین اولومو ده بو سببدن ایدی. آیری جا، من حاجی نین یوخلوقوندا، بیردنه قیزی نی نئجه اره وئره بیلهرم.

آتام اوروپادان قاییداندا من یاخلاشیق اون ایکی یاشیندا ایدیم. ایکی ایل ایدی اونو گورمه میشدیم. منه، گؤزل پالتارلار و بزک - دوزک اشیاسی گتیرمیشدی. آنامین گوروشوندن و مختلیف گؤزل سوقتلردن چوخ

سئوینمیشدیم. آتام اوروپا قیزلاری نین یاشاییش لاریندان منە حئکایه لر
تعریف ائدیردی. من نییه اوردا دئییلیم، نییه اونلار کیمی اؤزگورجه ایلنیم-
گزنمیرم، نییه اونلار گوژرن ایش لری باجارمیرام دئییه چوخ تأسف ائدیردیم.
سوقت لرین ایچینده، اوچ جلد کیتاب وار ایدی بو کیتاب لارین ایلگینج
شکیل لری وار ایدی. آتام دئدی، بونلاری گتیرمیشم سن اوخویوب، منە
دئییه سن. من تأسفلی حالدا دئدیم:
- آغا جان من فرانسیزجا بیلیمیرم کی.
دئدی:

- اونو دوشونموشم، بو گون لر اونون اؤرگنمه یینه، تحصیلنه باشلامالی سان.
من آتامین سؤزلریندن چوخ سئویندیم. آنام منە اؤرگتدیک لری، اره گتتمک،
توی ائتمک و ائودارلیق گوژه ولرین هامیسینی اونودوب، فرانسه دیلینی
اؤرگنمک فیکرینه دوشدوم. آنجاق ماللا باجی نین قیافه سیندن،
داورانیشیندان بئزاریدیم. بیر یاندان دا ان آزی قدیم کی دوست لاریمی
تاپماق دان ایسه خوشوم گلیردی. بونو بیلیمیردیم ماللا باجی قرآن و بیر آزدا
فارسجا یازی - پوزودان باشقا، بیر شئی بیلیمیر.

نادره نین یادداشت لاری نین او چونجو بؤلومو

قوناق لیق

بیر گئجه آتامین بؤیوک بیر قوناق لیغی وار ایدی. دعوت اولان لارین آراسیندا نئچه نفر یئنی چی، آیدین خانیم دا وار ایدیلار. آتام منیم الیمی یئکه الینه آلیب قوناق لارین یانینا آپاردی، منی اونلارا تانیدیب دئدی:

– عزیز قیزیم، نادره خانیمی سیزه، اؤزل لیکله ایران خانیم تانیدیریرام. او زامانا جان چون غریبه بیر آداما اوزومو آچمامیشدیم، بو قدر غریبه قادین – کیشی لری گؤرنده چوخ اوتاندیم. کیمسه نین اوزونه باخا بیلیمیردیم. آیاق لاریم تیتیردی، باشیم گیجه لیردی. قوناق لار بیر به بیر یئرلیندن قالخیب، منی قارشی لاییردیلار، کیشی لر الیمی، خانیم لار ایسه اوزومدن اؤپوردولر. من هئچ بیر شئی دئمه دیم. آتام منه اؤرگندیک لری ادب – ارکان – لارین هامیسینی اونوتدوم. نه دئیجه گیمی، نه ائدیب، هاردا اوتوردوغومو بیلیمیردیم. ال لریمی نئجه ساخلایم؟ هارا قویوم؟ اؤز یانیمدا دئییردیم «آی الله چادرامی دا او قویمادی گؤتوروم، ان آزی ال لریمی، اوزومو توتماق لا اؤزومو مشغول ائدریم. نئجه گیره دوشموشم.»

او شاشقین لیق حالدا تکجه، بیرى منی گؤتوروب یوموشاق قوجاغینا آلیب، نئچه دقیقه سونرا بیر صندل ده اوتورتدوغونو آنلادیم. بیر خانیمین سسینی ائشیدیردیم، او منی ناز ائدیردی، اوودوب دئییردی:

- آفرین منیم کیچیک قیزیم! خوش گلیسن! نییه دانیشمیرسان؟ نییه آغا- لارین- خانیم لارین ایلتفات لارینا جواب وئرمیرسن؟ آغالار! بو گونکو عائله تربیه لری میزدن بیر اؤرنک، بودو! البته بیلیرسینیز من شرم- حیایلا مخالف دئیلم، خانیم لار هارداسا بیر آز اوتانجاق اولمالی دیرلار. آنجاق سیز آلاسه باخین، بو معصوم اوشاق نرمال حالدادی می؟ او ایندی یه کیمی بیرینی گۆرمویوب، وحشی لر کیمی فقط آناسی نین قوجاغیندا بؤیودوگوندن دولای، بیزی گۆررکن نرمال هوشونو ایتیریب نه ائتدیگینی، اؤزونو نجه بیزلردن گیزلتمه سینی بیلیمیر. حیوان بالا، قولویلا اوزونو گیزلتمک ایستیر. نادره بالام جان! نییه بئله ائدیرسن؟ بورا اؤز ائوینیزدی. عزیزیم بیزده هامیمیز سن له حاجی آغانین دوست لاری ییق. بو آغالار هامیسی سنین عمی لرین له، قارداش لارین دی، اصلا قورخما. سن ماشاءالله چوخ قشنگ سن! چیرکین دئییل سین! پالتار لارین دا ماشاءالله چوخ تمیز و گۆزل دیرلر. ندن اوتانیرسان؟ قورخما من سنین یانیندا یام. نییه گۆزل یاناق لارین بو قدر قیزاریب دیر. باشینی قالدیر، اوزومه باخ. به به! نه ده گۆزل و چکیجی گۆزلرین واردیر؟

من ایران خانیمین سؤزلریندن اورک لیب، گۆزلریمین یاشی آخدی. ایران خانم گۆز یاش لاریمی سیلیب، ایکی دانا گۆزلریمدن اؤپدو. بیر لیوان سو ایچیرتدی. سو ایچندن سونرا قلییم بیر آز ساکیت لشیب، گۆز آلتیندان قوناق لارا باخماغا باشلادیم. ایران خانم هامی دان گۆزل، هامی دان مهربان، گۆزل اوزلو و شیرین ایدی. ایلک باخیشدان اونو بیه نیب محبتی اورگیمه یاتدی. اؤزومو اونون کؤلگه سینده گونده، گۆردوم. اورداکی لارین هئج بیرینی اؤنجه دن تانیمیردیم.

داها کیمسه منه دقت اتمیردی. هامی صحبتته باشینی قاتمیشدی. بعضی کیشی لرین دانشیق لاری ساده و صمیمی ایدی. اونلارین ایکی سیندن چوخ آجیغیم گلدی. بیرری دوزسوز، ازیلگن گنج ایدی. او بیرری فوکول لو- ساققال لی بیر کیشی ایدی. اونو، سرمست خطاب ائدیردیلر. سونرالار بیلدیم عیبه جر آدام شاعیر ایمیش. بو ایکی نفر گۆزلرینی بیر آن بئله خانیم لارین اوزوندن چکمیردیلر. سانکی گۆزلری له اونلاری اودماق ایستیردیلر. بیر تبریزی جوانین دانشماغینا گولمه گیم گلیردی. چون بو ذات، بوندان علاوه کی فارسجانی چوخ پیس دانشیردی، «کاف» حرف لری «چاف» دئییردی، «گاف» لاری دا «جاف». مثلا «گفتم» یئرینه «جفتم» دئییردی، استکانا ایسه «استچان». بیر باشقا جوانی گۆردوم دوز منیم حالیمدایدی. اوتانديغیندان باشینی آشاغا سالمیشدی. آنلادیم، اودا منیم کیمی بیرینجی دفعه سی دی. ایندی یه دک بئله مجلس لری گۆرمویوب و غریبه خانیم لارلا بیر یئرده اولماییب دیر. اونا اورگیم یاندى.

خانیم لار چادرلارینی آچیب، اوز آچیق، مُدلو پالتارلارلا کیشی لرین یانیندا اوتورموشدولار. اونلارین ایکسی جوان ایدی و آز دانشیردیلار. اما ایکی نفر، چوخ دانشان ایدیلار، دانشماغا باشقالارینا ماجال وئرمیردیلر.

اوزلو خانیم لارین بیرری قیرخ یاشیندا اوجا بوی و یوغون ایدی. دوروشوغوندان، سۆزلریندن، وارلی بیر ائوده بؤیودوغو و چوخلوق بیر عائله نین رئیس ی و بویورانی اولدوغو بللی ایدی.

او بیرری چوخ دانشان خانیم، اونون ترسینه، آریق، آلچاق بوی، بوغدا وز و سون درجه دوروشوق سوز ایدی. باهالی پالتار و جواهرلرینه چوخ گۆنیر و اؤز اندامی لا تام راضی ایدی. بونلاردان هئچ بیرینی بیه نمه دیم. او ایکی

جاوان خانیم‌دان دا، چوخ خوشوم گلمه‌دی. دئییه‌سن ایکیسی ده یئنی‌چی و ساوادلی‌دی‌لار. آنجاق چوخ اؤزلرینی بیهنن و غرورلویدولار. سانکی اؤز سؤزلری‌نین آنلامینی بیلمیردی‌لر. آرایش، گئییم‌له- بزکده افراط ائتمیشدی‌لر. تکجه ایران خانیم هر جهتدن ساده و طبیعی ایدی.

او، کیشی‌لرین دانیشاق‌لارینا یاخشی‌جاواب وئیردی. تورکجه‌یه اوخشار لهجه‌یله، سؤزلری شیرین و محکم ادا ائدی‌دی. نه دئدیگینی بیلیب، سؤزلری‌نین تأثیرینی ائشیدن‌لرده سئزیردی.

من قوناق‌لارین اوزون دارتی‌شمالاریندان، بحث‌لریندن هئچ بیر شئی آنلامیردیم. چون دانیشان قونولار منه یئنی بیر شئی‌لر ایدی. اونلارین بوتون دانیشیق‌لاریندان ذهنیمده قالان‌لاری بوردا یازیرام:

اوجا بوی خانیم اوزونو، گؤزلوک‌لو یئکه‌پر کیشی‌یه توتوب دئدی:

- آغای دوکتور سیز تکجه تنقید ائتمه‌گی باچاریرسینیز! ندن خانیمینیزی بورا گتیرمه‌یب‌سینیز؟ نییه قیزینیز بوردا دئییل؟ بئله بیر مجلس‌لرده حاضر اولوب، ساغلیق قونوسوندا سیزدن اؤرگندیک‌لری شئی‌لری بیزلره اؤرگتسین‌لر دئییه، ندن ایذین وئرمیرسینیز؟

دوکتور دئدی:

- اونلار اؤزلری، سیزه اؤرگتمه‌گه نه باشا‌یرلار؟ قادین هر بیر شئی بیلمه‌لی‌دیر، آنجاق مکتب‌دن. منیم مین جوره گریفتارلیغیم وار. نه زامان اونلارا ساغلیق درس‌لری اؤرگتمه‌گه واختیم اولور؟ آیری‌جا من معلّم دئییلیم.

الله بیلیر قیز مکتب‌لری نه اؤرگدی‌رلر!

آلچاق بوی خانیم سرت و محکم دئدی:

- آغای دوکتورا! عزیز قارداشیم. مین دفعه دئیشم سیزه، قادین لاری پیسلمه یین. بیز باجی لاردان اوتانماسایدینیز آله بیلیر آتا- بابالاریز کیمی نه ایش لر گۆرددینیز. ندن کیشی لرین، صیغه، چوخ خانیم لا ائولنمک و مین- لرحه پیس ایش لرینی نقد ائتمیرسینیز. قیز مدرسه لری خاراب دیر، بونو بیز ده بیلیریک. نییه اصل سوچلونو دئیمیرسینیز؟ قیز مدرسه لرین اصلاحی کیمین اینده دیر؟ مدرسه لره پروگرام یازان لاری کیشی لردی می، قادین لاردیمی؟

یاخشی یادیم گلیر، گۆزلوک لو شاعر سرمست، کوله خانیمین سۆزونو کسب، گول غونچانین تعریفینده دئدیگی غزلی اوجا سس له اوخودو. سونرالار مارق اوزوندن، چوخ آختاردیم بو شاعیرین دیوانی تاپیلما دی. دئییه- سن بو جنابین اصلا دیوانی و تالیفی یوخ ایمیش. دئدیگی غزل ده اصلا بونون دئییلیمیش! مضمونو، وزنی قافیهنی و قاورام لاری بؤیوک شاعیرلرین بیریندن اوغورلا ییب چیرکین سلیقه سی له بیر- بیرینه توخوموشدور. بیلیمیرم دوغرودان بعضی لری او قدر قانماز- شعور سوزدولار کی، اؤز ایش لرین، پیسلیک لرینی سئچه بیلیمیرلر؟ یوخسا خالقی قانماز سانیب لار؟ بونلاردان بیر یی ده همن سرمست آدیندا اولان دی.

بو یادداشت لاری یازاندا اونو کامل تانییردیم. او نیفرت لی صورتیندان، گۆوده سیندن اوتانما ییب، آتام دان منی ائلچلیک ائتمیشدی. ایندی داها، آرتیق بو غلط لری ائتمه گه جسارتی یوخدور. چون اونو او قدر لاغا قویوب، اله سالمیشیق کی، ان آزی بیزیم یانیمیزدا احتیاط لا داورانیب، سۆزلرینه دقت ائتمه لی دیر. حتی بیر گون مه جبین خانیم لا اونو سوچ لارینا اعتراف ائتمه گه مجبور ائدیک. بودا اونون اعتراف لاریندان بیر پارچا:

- خانیم‌لار! ایندی کی سیز اصرار ائدیرسینیز، من سیزی اؤزگه بیلیمیرم، بس سیزین حضورونوزدا اعتراف ائتمک دن چکینمیرم، گرچک بودور من شاعیرلیک دن باشقا بیر شئی باجارمیرام. اوشاق لار باشماق، پالتار ایستیرلر. اؤزومون سیگارت، تریاک، عراق و مین لر باشقا شئی لره احتیاجیم واردیر. سیزین حضورونوزدا اوتورموشام سا، میه شاعیرلیک برکتیندن دئییل می؟ یوخسا من، علی کفاشین اوغلو هارا، ان اؤنملی تاجیرلردن اولان عبدالصمدین ائوی هارا؟ خانیم‌لار! من شاعیرلیک ائتمه سم، کئچینمهرم. هامی سیزین کیمی دقتلی، هوش لو باش لی دئییل لر. اونلاردان تعریف ائدیگیم، آنلام سیز مدیحه، قصیده لیری بیر شئی لره آلیرلار. شاعیرلیک عنوانی بوتون وارلی اشراف لارین قاپی لارینی اوزومه آچیب دیر. هر یئر گئدیرم، بوتون قوناق لیق لاردا، توی- دویون لرده، یاس مراسم لیرینده، سوسیال ییغینچاق لار و س... حاضیر اولورام. حؤرمتلی و پول لو آدم لارین چوخو مندن قورخورلار. چون یالاندان اونلارا دئییلیب، منیم هجوده چوخ الیم وار. سیزه اعتراف ائدیرم من شاعیر دئییلیم. آنجاق آز ساوادیم لا، بؤیوک شاعیرلر، ادیب لرین شعرلریندن آلماقدا، تام اوستالاشمیشام. آیری جا شعر دئمک ایندی ائله ده چتین دئییل. بو گونون چوخ شاعیرلری وزن، قافیه، قید- بندلرینی قالدیریب لار. آنلام و قاورامی دا اؤنمسه میرلر. یئنی شاعیرلرین تصنیف لرینی ائشیتمه میسینیز می؟ من سیزه سؤز وئریم بو تصنیف لرین چوخونون آنلامی یوخدور. تکجه چالقچی لا- اوخویانین اوستالیق لاری خالقا، او بوش سؤزلری ائشیتدیریر. سیز ویجدانیزلا یارقیلایین. سیزجه، من سعدی دن اوغورلاییب خاراب ائدیگیم غزل

یاخشی دی می، یا خود پایتختین اعتبارلی شاعیری نین تصنیفی می؟
ایستیرسیز سیزه اوخویوم:

بیرگون یاز صبحو سنی گۆردوم / بادام گۆز لریندن / آراسیز گۆز لریم / بیلمه دیم
نّجه اولدو / آه بیلمه دیم نّجه اولدو / وای بیلمه دیم نّجه اولدو / سرو
بو یوندان / گول اوزوندن / هانکی قو خو گلیر / گول قو خسو / اورک آپاران
گول قو خسو / ای جان دلّم / ای اوجا سرو / گل آپاریم / سنین اوچون اؤلورم.
ایندی من خوش سسلی خواننده اولسایدیم، اوسته کی زای آچیق -
ساجیق تومجه جیک لری، «درویش خان» ین سازیلا اوخوسایدیم، سیزین ده
خوشونوز گلردی بئله. آنجاق گۆرورسونوز نّجه آنلام سیز سۆز لری، وزن -
سیز - قافیه سیز، آش کیمی قاریش دیریب. یئنه اعتراف ائدیرم من شاعیر
دئیلم، آنجاق شعری یاخشی تانییرام. ایذین وئرن شیخین مشهور غزل -
لریندن بیرینی - اؤز یالانچی غزلیمین بیرینی اوندان آلمیشام - سیزه
اوخویوم.

نوبت چو بلبل سحری برگرفت بام

ز نو به خانه تنهایی آمدم بر بام.

سحر قوشو اوخوماغا باشلایاندا

منده یالقیزلیق توبه ائویمدن ائشیه چیخدیم

نگاه می کنم از پیش رایت

که می برد به افق پرچم سیاه ظلام

گونشه باخیرام کی

قارانلیغین بایراغینی اوفوقه ساری آپاریر (گونش باتیر)

بیاض روز درآمد چو ازدواج سیاه

برهنه باز نشیند یکی سپید اندام.

او زامان کی گونش قارا گئیمیندن، (یورقاینندان) چیخدی

سانکی بیر آغ بدن لی اینسان لوت اوتوروبدور. (آی گوئیده گؤرونور)

دلم به عشق گرفتار و جان به مهر گرو

درآمد از درم آن دلفریب جان آرام.

اورگیم عشقینده اسیر، محبتینده گپرو قالدی جانیم

او دل آرام سئوگیلیم قاپیمدان گیرنده

سرم هنوز چنان مست بوی آن نفس است

که بوی عنبر و گل ره نمی برد به شام

اونون عشق قوخوسوندان، ائله سرمست اولموشام کی

عنبرین، قیزیل گولون قوخوسو، بورنوما یول تاپا بیلمز. (دگری یوخدور).

دگر من از شب تاریک هیچ غم نخورم

که هر شبی را روزی مقدر است انجام

من داها هئچ بیر قارا گئجه دن قورخمارام

چون هر گئجه دن، سونرا گوندوز گلر.

تمام فهم نکردم که ارغوان و گل است

در آستینش یا دست و ساعد گلفام

آصلا آنلامادیم قولوندا ارغوان دی یا گول!

یوخسا گول رنگینده الی و قولودور

در آبگینه اش آبی اگر قیاس کنی

ندانی آب کدامت و آبگینه کدام

معشوقون جامینداکی سویولا قیاس ائتسن سه

جام لا- سویو تشخیص ائدنمزن

(یارین اوزونون صافلیغی و ایشیق لیغیندان سؤز گئدیر بوردا)

بیار ساقی دریای مشرق و مغرب

که دیر مست شود هر که می خورد به دوام

گتیر می ای گون دوغو و باتی دنیزلری نین ساقی سی

کیمسه مدام مئی ایچسه، گئج مست اولار

(عاشقدا یانیب، تجربه قازانماق دان کینایه دیر)

من آن نیم که حلال و حرام نشناسم

شراب با تو حالست و آب بی تو حرام

من حلال - حرام تانیمایان دئیلم

شراب سن له حلال دیر، سو ایسه سن سیز حرام

به هیچ شهر نباشد چنین شکر که تویی

که طوطیان چو سعدی در آوری به کلام

هئچ بیر شهرده سنین تک، شیرین سؤزلو یو خودور

سعدی کیمی طوطو قوشونو دانیشدیرا بیلسین

- ایذین وئرین بیر غزل ده خواجه حافیظدن اوخویوم، سیزه یقین اولسون

کی، سیز دئیهن ده آنلاماز دئیلم، شاعیرلیک آدینی تکجه احتیاط اوزوندن

اؤزومه قویموشام.

سحرم دولت بیدار به بالین آمد

گفت برخیز که آن خسرو شیرین آمد

سحر صبح‌دن آبیق دوست یوخوما گلدی
دئدی دور گوُر، شیرین‌ین خسروو گلدی
(خوش گون‌لرین باشلایب‌دیر)
قدحی درکش و خرم به تماشا بخرام
تا ببینی که نگارم به چه آیین آمد.
ایچیپ خوش اول، گز- دولان، گوُر،
یارین هانکی رسم‌لرله گلدی.
(خوش گون‌لرین باشلایب‌دیر)
مژدگانی بده ای خلوتی نافه‌گشای
که ز صحرای ختن آهوی مشکین آمد.
موشتولوق وئر ای یالقیز اینسان
ختن چؤل‌لریندن مشکین آهولار گلدی.
گریه آبی به رخ سوختگان می‌آورد
ناله فریادرس عاشق مسکین آمد.
یانان لارین اوزونه گوُر یاشی، سو سپر
مسکین عاشقین ناله‌سینه سس وئرن گلدی.
مرغ دل باز هوادار کمان ابروئیست
که کمین صیدگهش جان و دل و دین آمد
اورگیم او قاش لاری کمان یارین هاواسیندا دیر یئنه‌ده
اونو یواسیندان، اوولاماق جانیم، دینیم دیر.
در هوا چند معلق‌زنی و جلوه کنی
ای کبوتر نگران باش که شاهین آمد

نه واختا جان گوئی ده ماللاق ووروب گزه جکسن
 آی کفتر نگران قالما قارتال گلیری

(اؤز معشوقووا چاتا جاقسان.)

سيز بو بيت لری، معاصر شاعیرلرین بیر له قیاس ائتسنیز کی، دئییر:

مكن این طنازی با ما بیزیم له طنزلیق ائتمه

عبث به خود می نازی جانا یئرسیز اؤزووه گوونیرسین جانیم

از این بلند پروازی دانم بیلیرم بو اوجا دوشونجه لرله

آخر شکار بازی جانم بیر گون باز الی له شیکار اولاجاقسان.

اوندا بیلینر آغای سرمست او قدر ده معاصر شاعیرلرین حاقیندا
 شیشیر تمه ییب دیر.

ساقیا می بده و غم مخور از دشمن دوست

که بکام دل ما آن بشد و این آمد.

ای ساقی مئی وئر، دوست - دشمن الیندن غم یئمه

بیزیم بختیمیزه او گئدیب دیر بو گلیب.

شادی یاد پریچهر بده باده ناب

که می لعل دوای دل غمگین آمد.

پریچهرین خاطرینه، مئی ناب وئر

مئی غمگین اورگین لعلی دیر.

رسم بد عهدی ایام چو دیدار بهار

گریه اش بر سمن و سنبل و نسرين آمد.

روزگارین رسمی دیر یازین گوروشونده

سونبول - یاسمن له، نسرين ین گون لری، آغلار کئچدی.

چون صبا گفته حافظ بشنید از بلبل

عنبر افشان به تماشای ریاحین آمد.

صبا یئلی حافیظین سۆزونو بولبول دن ائشیتجک

عنبر سپیب، گول لرین تاماشاسینا گلدی.

سانیرام آغای سرمستی تانیتدیرماقدا چوخ دانیشدیم. قوناق لیق قونوسونا

قاییتماغیمیز یاخشی دی.

بیزیم سۆز قونوسو اولان قوناق لیقدا، سرمستین غزلینی ائشیدندن سونرا،
خانیم لار ساکیت اولموشدولار. آنجاق آغیرباش بیر قوجا- مجلسین اولیندن
دانیشمامیشدی- سکوتی پۆزوب گیله کی لهجه یله بئله دئدی:

- بونلارین هامیسی بوش سۆزدور. میه خانیم لارین اؤرتوگو اولاندا بیزیم
ایش لریمیز یول لانمیردی؟ ایندی بیزیم ائولریمیزی همان گئری قافالی
خانیم لار اداره ائتمیرمی؟ منیم ائویمده، اوچ گلینیم، ایک یئکه ایسه قیزیم
وار. اوغلان لاریم اؤز اینام لاری لا اونلاری تربیت ائدیبلر. ایندی اؤزلری
دئمیشکن آدام اولوب لار. بیز بیلیمیریک، آدام لیق ناھارا کیمی یاتماق،
ایشلمه مه مک، بؤیوک لره جاواب قایتارماق، خیوان لاردا گرمک و نه لر، نه-
لردی؟ اینانین منیم قوجا خانیمیم اولماسایدی بو یئنی چی خانیم لاری نه
یئیه جک لرینی، هاردا یاتماق لارینی، اوسته لیک قوناق لارینا و فرنگی مآب
ارلرینه هانکی یئمگی گتیرسین لر بئله، بیلمز دیلر.

باشیندان، حؤرمتلی حاجی نین اوزونه چپ- چپ باخان جاوان خانیم لارین
بیری، نهایت طاقت گتیرمه دی اونون سۆزونو کسب دئدی:

- آغا جان ماشاء الله! بوردا دا دئینمه گه باشلادینیزی؟

قوجا کیشی داها قیزین سرت سۆزلرینه جاواب وئرمک ایستمه‌دی. تکجه باشینی، تأسفله ترپه‌دیب، سوسدو. جاوان خانیم ایسه سۆزلرینی داوام ائتمه‌دی. یئنی دن مجلسی بیر سرین سکوت بورودو. ایران خانیم بو فرصتدن فایدالانیب آشاغاداکی نطقى سؤیله‌دی. اونون آخارجی تومجه‌لر و متین کلمه‌لرینی خاطرلاما ماغیمدان دولایی، اونون سۆزلری نین جوهرینی، آنلامینی اؤز تومجه‌لریمه‌له سیزه چاتدیریرام.

ایران خانیمین نطقى:

- آغالار! خانیم‌لار! هامینیز بیلیرسیز، بیز بشرین مدنیت و گلیشمه کروانیدان چوخ اوزاق و گئری قالمیشیق. فقط قادین‌لار دئییل، کیشی‌لر بئله گئری قالیبلار. کوتله و قدیمکی‌لر دئییل، تحصیلات‌لی و فیرنگه گئدن‌لر ایسه، روح، جسم، اخلاق قونوسوندا اؤیرتیمه احتیاج‌لاری واردیر. حاجی آغا فرمایش‌لری نین بیر قیسمینده حاقلی‌دیرلار. من بو بؤلومده اونلا راضی‌یام. تمدن، انکیشاف و یئنیچی‌لیک، چادرانی آچماق‌دا، بزمنک‌ده، لاغ‌دا دئییل. آنجاق حاجی آغا، بئله دوشونورلر، قادین همئشه ائوده آشچی-لیق ائدیب و کیشی‌لرله اوتوروب-دورماق‌دان، دانیشماق‌دان اوزاق اولمالی-دیرلار، من بونا قارشى‌یام. البته قادین اؤز ائوینین ایش‌لرینی اداره ائتمه‌لی-دیر. عائله‌سی نین ساغلیغینی قورومالی‌دی. اوشاق‌لارینی تربیه ائتمه‌لی‌دیر. آنجاق بونو اعتراف ائتمه‌لیبک بو گونکو دونیا، علم‌له-هنر دونیاسی‌دیر. جاهیل، ساوادیسز، دونیا گۆرمه‌ین قادین، ائوین بیر کونجونده اوتوروب کته پیشیریب، یا خود بیرتیق-یاماقلار مشغول اولان قادین، زمانه‌یه اویغون اولاد‌لار تربیت ائده بیلمزله. قبول ائدین، توپلومون چوخلو اخلاقی‌سزلیق و بدبخت‌لیک‌لری قادین‌لارین جهلیندن دیر. جاهیل کیشی‌لرین دورومو

معلوم دور. یئنی چی کیشی لرین اخلاق سیزیغی، اکثریتده خانیم لارین گئری قافالیغی و ساوادسیزلیق لاری نین سونوجو دور. چون کیشی نین ائوده گونو یوخدور. ساوادسیز و گئری قالمیش خانیم ارینی مشغول ائدیب، درد لرینی تانیب، صحبت لری له اونون باشینی قاتانمیر. بونا گوره، کیشی ائودن قاچیر. چون جاهل قادینین سؤزلریندن بیر شئی آنلامیر. اونون عوام سؤزلری اونا یوروچو اولور. بس راحت چیلیغینی، علاقه لرینی ائودن دیشاری دا اؤزونه اوخشار کیشی لری، آراما قدا گؤرور. بئله علاقه لر ایسه، اونو عراق ایچمه گه، قومار اویناماق و باشقا پیس ایش لره آپا تدریر.

باغیشلا یین حد دیندن چوخ، بوش بوغازلیق ائدیم. آنجاق منجه اینسان - لارین تربیت لری قادی نلی - کیشی لی، رفورمون پایه و اساسی دی. اما هاردا، کیمین الی له، هانکی پروگرام لا. بوسورون لار هله لیک چتین گورونور. بیلیمیر کیم، هانکی فوق طبیعی بیر شئی بو قدر بدبختچی لیک لره سون قویا جاق دیر؟

ایران خانیمین نطق ییتمک همن، آتام قالخیب، یئمک اوتاغینی قوناق لارا گورسه دیب دئدی:

- بویورون شام حاضر دیر.

هامیمیز او اوتاغا گئدیب، بویوک یئمک ماساسی نین اطرافیندا اوتوردوق. من ایران خانیمین یانیندا اوتوردوم. ماسانین اوستو، ایران - اروپا یئمک لری و الوان شربت لرله دولموشدو. من او زامانا کیمی، کارد - چنگل له، یئمک یئمه میشدیم. آیری جا یئمک لرین چوخونون آدینی بیلیمیردیم. آتام شام پیشیرمک اوچون، کیشی آشپازی گورموشدو. بریان تویوق لار، قیزارمیش هشدرخان - لار، ته چین اولموش قوزولار، چئشیتلی خوروش لار، اتدن پیشیریلیمیش

مختلف خورک لر، گۆی لر، چلولار، چئشتلی پلولار، هامیسی نین تاماشی
 آدمدا ایلگینج بیر دوغو یارادیردی. من حئیران قالمیشدیم هانکی سیندان
 باشلائییم؟ الیم له یئییم، یوخسا کارد- چنگل له؟ هامی کارد- چنگل له
 یئییردی لر. تأسف له من کارد- چنگل دن ایستفاده ائتمه گی با جارمیردیم. ایران
 خانیم منی سئزیردی. اوتانما ییم دئییه، دادیما چاندی. او نومده اولان بوشقبا
 بیر آز سوپ تۆکوب، یاواش قولاغیما دئدی: اوتانما بویور!

من، اول گۆز آلتی اونون گۆزل ال لرینه باخیردیم گۆرم، قاشیغی الینده نئجه
 توتوبدور. ال لریم چوخ قریبه تیتیردی. آغیر گوموش قاشیغی الیمده ساخلایا
 بیلیمیردیم. سوپو یئیندن سونرا، ایران خانیم تیکرار منه دؤنوب دئدی:

- نه سئویرسن سنه چکیم؟

- بیر آز پلویلا فسنگان.

باشقالاری نین گولوشونه سبب اولماق قورخوسوندان، او بیر یئمه لی
 یئمک لردن واز کئچیب، اوژ فسنگان لا- پلوموزا قانع اولدوم.

شام دان سونرا تالارا قاییتدیق. چئشیتلی شیرینی لر، مربالار، میوه لر ماسانین
 اوستونه دوزولموشدو. من تکجه بیر شیرین چؤرک له بیر فنجان قهوه
 ایچدیم. قوناق لارین قریبه اشتهالاری وار ایدی. ال لرینه گله نی، یئییردی لر.
 آتام یئییب گۆلمک ده بو ندی قویمامیشدی. صحبت لر یئی دن باشلادی. هر
 کس بیر سؤز دئییردی. قونو تئز- تئز دیشیلیردی. سؤز- سؤزو گتیریردی.
 نهایت گئجه یارینی کئچدی. من یوخوسوزلوق و اوتورماقدان حال سیز و
 یورقون ایدیم. سونوندا، حاجی عبدالغفور- یوخاری دا اونا ایشاره ائتدیگیم آغا
 یانا بیر کیشی- قالخیب دئدی:

- جناب لار، ايندى گتتمك زامانى دير. چوخ گئج دير. ياغيش داها ياغمير. آى ايشغى دير. من هامى نين وريندن جناب عبدالصمدن تشكور ائديرم. اؤزل ليكله اسپازيندان چوخ ممنونوق. گرچك دن، يئمكلرى پيشيرمك ده بؤيوك اوستاليق ائتميشدى.

حاجى عبدالغفور دانيشاندا قوناق لارين هاميسى دورموشدولار. اونون سؤزلرى بيتندن سونرا، بير- بيرى نين آرخاسينجا آتام لا گؤروشوب، من له ايسه خداحافىظلشيب چيخيرديلار. هاميدان سوندا، ايران خانيم لارى جمشيدخان منيم اليمى توتوب، آتام قاپى دا دوروب قوناق لارين تشكورلرينه جاواب وئرن، يئره كيمي گلديك. ايران خانيم آتام دئدى:

- حاجى آغا! سؤزوزده وارسينيزمى؟

آتام طبيعى بير گولمك دن سونرا، بلكه بير آزدا اوجا، جاواب وئردى:

- اومارام سيزده سؤزونوزده صاديق قالاسينيز و منيم ريجامى نادره حاقدار د ائتميه سينيز.

ايران خانيم بو سؤزلردن سونرا، گؤزل اوزونو منه چئويريب دئدى:

- منيم كيچيك نادره بو ساعاتدان سونرا سن منيم سن! آتان سنى منيم اختياريمدا قويوب. من سنه گؤزل شئى لر اؤرگدجه گم. بيز ياخشى گون لر، ياخشى ساعات لار كئچيردجه بيك.

بو سؤزلرى دئندن سونرا، تكرر اوزومدن اؤپدو. آتام لا خداحافىظلشيب قاپى دان چيخدى، منيم كيچيك قليمى ايسه، اؤز عشق- محبتى له دولو، قويوب گتتى.

نادره نين يادداشت لارى نين دوردونجو بؤلومو

خوش گون لر

قوناقلیغین صاباحی سیندان، هر گون، قدیم کی نؤکریمیز حاج علی له، ایران خانیمین ائوینه گئدیب، فرانسیزجا، انگیلیس جه، تحصیلی و فارسجانی کامل اؤرگشمکله مشغول اولوردوم.

ایران خانیم معلم لیک دن ساوایی، منه صمیمی بیر دوست و اورگی یانان بیر یولداش ایدی. من ایلک گوندن بری اونو اؤزومه اؤرنک و لیدر ائتمیشدیم. بو گؤزل خانیمین بوتون داورانیش و اخلاقی، منیم گؤزومده چوخ اویغون و گؤزل ایدی. ایران خانیمین ائوده کی ساده و سوسلنمه-میش، تمیز، نظم لی اشیا و اولدوغو شئی لری، بیر سئویملی و یاخشی سلیقه نین گؤستریشی ایدی.

اری جمشیدخان ایسه اؤزو کیمی اخلاق لی، آغامنش و نجیب ایدی. او منی کیچیک باجی چاغیراندا، اوندان چوخ خوشوم گلیردی. جمشیدخانین کؤکو تهران لی، استانبول دا بؤیوموشدو. اوردا اونیورسته نی عالی درجه دیپلم لا بیتیریب، اورانین علمی- ادبی توپلوم لاریندا ایشتراک ائدیب، اؤز بیلگی- لری نی، تجربیاتینی داها آرتیرمیشدی. آتاسی خارجی ایش لر ناظیرلیگی نین اویه لریندن اولوب، استانبول دا اوزون سوره دؤلتی ایش لری عهدهلنمیشدی. اونون خیدمت ایل لرینه گؤره اوغلو جمشیدخان، اوردان قایداندان سونرا، رشتین ایش- گزار اوفیسینده اؤنملی بیر ایشه تعیین اولموشدو.

ایران خانیم آتا طرفیندن ایران لی، آنجاق استانبول دا بیر تورک خانیمدان دوغولوب، تحصیلاتینی اورانین مدرسه سینده بیتیرمیشدی. آتاسی میرزا عبدالجبار تبریزی تاجیر، عؤمرونون سون لاریندا، ایران خانیمین آناسی لا

اٲولنمه گه گۆره استانبول دا يئرلشميشدى. بو حۆرمتملى شخص، آتامين صميمى و اسكى دوست لاريندان ايدى. كئچن سفرده بير گه عهد ائتميشديلر اوشاق لارى نين آراسيندا ايسه، محكم علاقه و دوستلوق ياراتسين لار. بلكه بو نندن له آتام، منيم تربيه مى ايران خانىما وئرميشدى.

ايران خانىمين اورك يانديرماسى و اؤز جدتيم له، تحصيلاتيم سرعت له اينكشاف ائديردى. بير ايل عرضينده فارسجامين املاء و يازى سى ياخلاشيق كامل لشيپ، انگليس و فرانسايلى لريم ده ياخشى ايره لى لييردى.

ايران خانىمين تدريس اصول لارى، چوخ فايده لى و راحت ايدى. بيرينجى ايلين سونوندا، گونده نئجه ساعات فرانسىزجا، اينگليس جه دانىشماغا موفق اولموشدوم. نرمال تحصيل دن علاوه، معين ساعات لار دا، آزاد اوخوماغا اختصاص وئرميشديك.

ايران خانىم ادبى كىتاب و درگى لردن، اويغون بير بؤلوم لرى تاپيب منه ترجمه ائديردى. باشقا درس لرله ياناشى، تورك ديلى نى ده، بير آز باجاردىغىمدان، راحتجا اؤرگنديم. چون جمشيدخان خانىمى لا همئشه توركو دانىشارديلار. بو ديلى اؤرگنمك منه چوخ فايده لى اولدو. بوش زامان لار، ايران خانىمين بوئوك كىتابخاسيندان استفاده ائديپ، پايىزلا قيشين اوزون گئجه لرىنى توركجه رومان و حكايه اوخوماق لا مشغول اولوردوم. چون استانبول و آيرى شهرلرين ياشايشى اؤز ياشايشىمىز كيمي دير، او سببه اونلارين رومان لارىنى داها چوخ و داها راحت آنلاييرديم.

ايران خانىم ايسه، فرانسىزجا رومان لاريندان ذوق آليردى. اؤزل ليك له مشهور يازيچى لارين (شكسپير، لرد، بايرن، ويكتور هوگو) ادبى دويغولو تراژدى لريندن لذت ائلييردى.

بئله لیک له اوچ ایل تامام، تحصیل و اؤیرتیم له کئچیرتدیم. بو سوره ده بیلگی لریم گئیش لشمیشدی. فرانسیزجا، انگلیس جه یازیلان ادبی کیتاب-لاریندان اؤزوم استفاده ائده بیلیردیم. تحصیل له اوخوماق، روحیاتیم بؤیوک تاثیرات باغیشلامیشدی. روحوم گوی لرده، خیال لاریم اوزای لاردا سئیر ائدیردی. کیچیک بئینیم اولچوسوندن آرتیق دولموشدو اؤزومه گووه نیب، غرور لانیب بیلگی لریم له فخر ائدیردیم.

نادره نین یاداشت لاری نین بئشینجی بؤلومو

اوزاق لیق گون لری

تحصیلی مین اوچونجو ایلی نین سون لاریندا، جمشیدخانین ایشی بؤیوبوب تهرانا دعوت اولدو. ایران خانیم لا، آغلار گؤزله چوخ کدرلی ویداع لاشدیق. او گئتدی! من ایسه یئنی دن ائوده اوتورماغا محکوم اولدوم. ایران گئندن سونرا تحصیل دن ال چکیب، بیر مدّت فیکر-خیالدا بوغولموشدوم. آنجاق زامان کئچدیکجه بیر آز اوغونوب، اؤز خلوت اوتاغیم - او زامان داغینیق بیر کیتابخانا ایدی- سیغینیب یئنی دن اوخوماغا باشلادیم. هامی لا علاقه می کسیدیم. دیلخوشلوغوم یالئیز ایران خانیم لا یازیشمالاریم ایدی. او، مکتوب لاریندا یئنی یاشایشیندان، پایتختین دوروموندان ایضاحات لار وئریردی. من ایسه اونون یوخلوغوندا اوخودوغوم کیتاب لاردان اونا یازیردیم. او مکتوب واسیطه سیله ایسه منیم بیلگی لریمین چوخالما سینا چالیشیردی.

مکتوب‌لاری نین روحوندان، اودا منه چوخ آلیشدیغی، معلوم ایدی. چون، تهراندا اولدوغو زاماندا بئله، منی دوشونوردو. دئیسه سن اؤز دوشونجه- آرزو- لارینی دئمه‌گه، مندن باشقا یاخین آدام تاپا بیللمیردی. دوشونورم بو مکتوب منیم دئدیک لریمین ثبوتونا یئترلی اولار:

«عزیز نادره! تهراندا قالیجی اولدوق. اؤز ائومیزه داشیندیق. اوتاق‌لار، اشیاء‌لار، بوتون احتیاجیمیز اولان شئی‌لر پیس دئیل. هامی‌سینی اؤز سلیقه‌له دوزموشم. سنین شیرین مکتوبون جوابی گنجیشمه‌سی ده، بو کیمی آغیر، یوروجو ایش‌لر ایدی. کیچیک، بیر گؤزل باغچامیز وار، چوخ داغینیق و خاراب ایدی. چوخ زحمت‌له اورانی سهمان لادیم. چوخلو کیچیک آغاج‌لاری بئله، یئر به یئر ائله‌یب دوزلتدیم. رشتین رازیقی گول‌لری‌له، و مرکبات آغاج‌لاری نین یئری چوخ بوشدور! بیر تهران، یاس‌لا- رازقی گولو، یکی- اوچ دانا کیچیک لومویلا- ناریش آغاجی، تاپمیشام. شمعدانی‌لر چوخ گول وئریب، چوخلو گول توخومو مریم، زنبق، اختر، کوب و س... آلیب اکمیشم. حیف اولسون سونبول‌له، نرگیس گول‌دن چیخیب‌لار. مختلیف گؤزل گول‌لردن، سنه بیر کلکسیون دوزلدیب گؤندرک ایستیرم. نئجه گوندو چوخ زحمت‌له کیتابخانا‌لارین بیریندن کؤهنه بیر دایره‌المعارف (انسیکلوپدیا) تاپدیم. سنین کولکسیونون گول‌لری نین آلتیندا، گولون عائله‌سی حاقدا سنه ایضاحات وئرمک ایستیرم.

عزیز نادره بیللمیرسن باغبان‌لیق، گول‌چولوک نئجه ایلنجه‌لی و ذوق‌لو ایش- دیر. کئچن گون‌لرده، شیتیل‌الماق اوچون «پروتیوا» باغینا گئتدیم. گرچک- دن چئشیتلی گول‌لری جورله‌مکده چوخ ایش‌لر گؤروب‌دور.

عزیزیم! بیر آز آدام لاردان یازیم. چوخ لو قوهوم لارین ایچیندهیم. رشته رغماً، بوردا بیزه گئت- گل چوخدور. پایتختده یاشایان لارین اخلاق و عادت- لرینی چوخ بیلیمک ایستیردیم، بونا گۆره گئت- گل دن پیسیم گلیمیر. آیری جا، جمشیدین باجی لاری، قارداش لاری، عمه لری، خالالاری، بی بی اوغلان لار، دایی اوغلان لاری ماشاءالله بیر اوردودولار. اونلارین آراسیندا یاخشی و تربیت ائتمه لی آدام لار دا وار. هله لیک جمشیدین قارداشی نین کیچیک قیزی نی باسیم قاریشسین دئییه سئچمیشم. اؤزل لیک له، سن منیم گۆزومون اؤنونده اولاسان دئییه، بو گۆزل قیزین سگگیز یاشی وار. چوخ گۆزل و دوزلودور.

نادره جان، قیسقانچ اولوب، «منی اونوتدو، باشقا دوست تاپدی» دئمیه سن. ائله دئییل. اونو یال نیز سنه گۆره سئچمیشم. سنین گۆزومون اؤنونده اولماغینی ایستیردیم. بو ندن له، اونو آناسیندان اصرارلا آلدیم. مین جوره یالوار- یاخارلا آتاسینی- آتاسی گئری قافالی و قدیم ایدی- راضی ائتدیم. بیلیرسن می نییه؟ چون بو کیچیک قیز، کامل منیم عزیز نادره مه اوخشاییر. دانشیغی، سن له ایلیک گۆروشوموزو خاطر لاتدی. دوغرودان یادیندادی می، او قوناق لیق گنجه سی سنه نئچه چتین کئچدی؟

عزیزیم نادره! گرچک دن تهران خانیم لارینی بیه نمیرم. چوخراق، نادان و گئری قافالی، قیسقانچ و قابا دیرلار.

ظاهیره بئله یثنی چی گۆرون لر ده، مطلق کورلوق دا گون لرینی کئچیردیرلر.

یاشاییشی، ایلنجه ده، خیوان لاردا سولنمک ده، ماغازلارین اؤن لرینده اولماغی بیلیرلر. آنلامیرام، بو خانیم لار، شاه عبدالعظیمین کوچه لرینده

دولانماق دان، لاله زارلا ناصیری نین توکان لاری نین تاماشاسیندان نه حظ ائلیرلر؟ کیشی لری ایسه او قدر ده یاخشی دئییرلر. اونلار ایسه اؤز واخت- لارینی قهوه خانالاردا، کیفیر میخانالاردا، عراقلا- مانقال کناریندا کئچیریرلر. گئل سوسیال ایلنجه لردن، بیلگی- هنردن فایدالانمیرلار. شهرین دورومو بللی دیر. خیوان لار، کوچهلر، اجتماعی بیئرلر، داراش لیق، کیفیر و نیفرتلی دیرلر.

نادره جان پایتختی کامل تانیاندان سونرا، اومودسوز لانیب، کدریم آرتیب- دیر. دونن گئجه دوست لارین بیرین نین دعوتی له ایکی قیز مکتبیدن گوروش ائتدیم. بینالار چوخ پیس ایدی.

دار- قارانلیق اوتاق لار، قیزلارین اینی- باشی، ال- اوزلری چوخ کیفیر ایدی. معلیم لر بیلگی ده، باجاریق دا سنین ماللا باجیوی خاطر لادیرلار. جانیم، سنین اوزاق لیغیندان چوخ غم لی و پوزغونام. ریجا اندیرم تئز- تئز مکتوب یاز.

منیم جوابیمی گؤزلمه. درد لریمه باخمایاراق، ان آزی آی دا بیر دانا سنه مکتوب یازماغا چالیشارام.

داها بوندان بئله، باشقالاریندان یاردیم آلمادان، بیلگی لریوی چوخالدا بیلسن.

هله لیک خدا حافظ. شیرین دوداق لاریوی اؤپوروم.

ایرانین جانی سنه قوریان ایران.

آیریلیق گون لری اوزون، هیجران چوخ یوروجو اولار، آنجاق وصله اومودو اولانا بئله اولمور. من یازیق، عزیز دوستومو گورمه گه اومودوم یوخ ایدی. بو سببه گون لریم چوخ سورعت له کئچیردی. بیر ایل ایران خانیمین سفریندن

سووشموشدو. أما من سانكى اوندان دونن آيريلميشديم. هر شئى گۆزومون اؤنونده ايدى.

حتى بعضى واختلار سحر يئريمدن دوراندا، دوشونوردوم، تئز گئيىنب ايران گيله گئتمهلىيم. بو بير آنى خيال اولوردو. تئز سهويمى آنلايب حاليم پوزولوردو.

بو سورهده چوخ آز قوهوم اقربايللا گئت- گل ائديرديم. زورلا گئت- گلدن بئزار ايديم. قادين لارين داورانيش لاريندان آجيغيم گليردى. كيشى لرى ايسه آلچاق و كيچيك گؤروردوم. همچنين علاقه لرى روح سوز و عبث گؤروردوم. بئله گومان ائديرديم اصلا بيزيم اولكهده عشق- محبت، يوخدور! بلكه هئچ غم- كدر ده يوخدور. خالق مادى و روح سوز حيات سورمه گه مشغولدولار.

او تاريخده، من گرچك حياتدان اوزاق ايديم. حياتى «شكسپيرين» تراژدى- لرينده، «الكساندر دومانين» رومان لاريندا، «تولستويون» سوسيال اثرلرينده، گوته و باشقا بؤيوك يازارلارين اثرلرينده گؤرموشدم. روحوم، خيال لاريم اؤز چئورمدن و مادى عالمدن كيلومترلر اوزاقتايدى. اينسان لارى دوشونمكده، اجتماعى و ادبى بيلگى لريمه رغماً، توپلومدا، ابجد اوخوبان بير اوشاق كيمي ايديم.

باخمايaraq چئشيتلى علم تحصيلاتيم، ساوادلى و تربيه لى ايران خانيملا ايلگيم، منى دؤرد ايل اؤنجهدهكى نادان ليقدان، ساده ليكدن چيخارميشدى، و ايندى داها دؤرد ايل بوندان اؤنجه دهكى، خيرسيز بير كيچيك قيز دئييلديم. نادان خانيم لارين بوش و آنلام سيز سؤزلرى منده ائتگى بوراخماغى، ممكن دئييلدى. يا خود، قادينين گوره وينى آره گئتمك،

دوغماق دان عبارت بیلیمیردیم، آنجاق تأسف له اؤزوم حاقدامعین بیر پیلانیم و هدفیم یوخ ایدی.

بئینیم هر گون یوز جور، توتارسیز فیکیرلرله اوزلشیب، خیالیم مختلف عالم-لرده سئیر ائدیردی. نه ایسته گیمی بیلیمیردیم؟ هارا گئدیرم؟ هدفیم، مقصدیم نه دیر بیلیمیردیم؟ دنیا و دنیا اهلی له تکجه روحو علاقه م، ایران خانیم لا مکتوب لاشماق ایدی. آبارتماسام، اودا خیال عالمی و غیر حقیقی دنیا یلا ایلگیلی ایدی. ایندی سه منیم او واختیمین روحیاتینی بیر مکتوب بیر آز آیدین لادار.

نادره نین ایلك مکتوبو

مهربان معلمیم، جانیمدان شیرین باجیم! توی حاقدام نه دوشوندوگومو سورموشدوم؟ اؤزوم ده بیلیمیرم. بو قدرین دئییم مختلف ائلچی لری، مختلف باهانالارلا رد ائدیرم. انامین بو قونودا اصراری یوخدور. منی اؤز حالیم بوراخیب دیر. اؤزومون ایلگینج اخلاق-داورانیشیم لا اونو چوخ اینجیدیرم. او قیزی نین دیندار، ائودار و نهایت ائوی اداره ائدن بیر خانیم اولماسینی ایستیردی. من اونون آریسی نین ترسینه، بیر مالیخولیایی آدام اولموشام. اونون فیکرینجه، من هئج ارین دردینه دهیمه یرم. او دئیر کیمسه، خانیمی بوتون واختینی کیتاب اوخوماق لا کئچیریب، ائودارلیق دان، قوهوم-لارین ایش لریندن خبرسیز اولدوغونو ایستمز. نه ائدیم؟ اورگیم یانیر! آنجاق ایسته سم ده بئله، اونون ایسته دیگی کیمی داوارانا بیلیمیرم. اوخوماق دان ال چکیب دؤرد ایل اؤنجه اولدوغو کیمی، اره گئتمک، اوشاق دوغماق و ائلچی پولونو گؤزلمک دوشونجه سی له اوتورا بیلمه رم. سیز اؤزونوز یاخشی

بیلیرسینیز، من آنامین آرزیزی اساسدا، گۆرمه‌میش، تانیمامیش بیرینه اره گتتمهرم. بئله اره گتتمک ایسه، بیزیم توپلومدا اولاسی دئییل. بیز قادینیق. قادین دا ذاتاً محکوم و دوستاق‌دی. اجتماعی اولماق حاققی، ار سچمک حاققی یوخدور، عشق - محبت حاقی بئله، یوخدور. قیساجا منیم اره گتتمک حاقدا، ایده‌آل لاریم ال چاتماز و اولمایان بیر ایش دیر. بو سببه دئمک اولار بو ایشدن گۆز یوموشام.

عزیز ایرانیم! خالق لا علاقه باغلاماقدان بئزارام. آنام بتر خسته‌لنیب‌دی، چوخ واختیم اونا یئتیشمک‌له کئچیر.

آتام بوگون - صباح بلکه اوروپادان قاییتدی. یول لادیغین کتاب‌لار یئتیشدی. بیلیمرم هانکی دیل ایله سیزدن تشکور ائدم. اونلاردان نچه جیلدینی اوخوموشام. تام منیم بو گون کی روحیه‌مه اویغون دور، چوخ خوش - لانیب، لذت آپاردیم. اونلارین پهلوان لاری نین اوزون خیال لاری، قریبه ایش لری، چشبتلی ماجرالاری منی چوخ مشغول ائدیرلر. سندن گیزلی اولماسین بو گون لر معاصر یازارلارین رمان لار و اثرلرینی اوخوماغا ماراق - لانمیشام. کلاسیک اثرلر منه یوروغو اولوب دور. چوخلو آمریکانین یئنی کیتاب لارینی اوخوماغا مئیلیم اولور، روماننیک یازارلارین اوزون ایضاح لاری و درین فلسفه‌لرینه دئییل.

اؤزونوز بیلیرسینیز معاصر یازارلار، موباحیثه‌لی و غیرعادی قونولاری و مطلب‌لری تاپیب، ساده دیلده تعریف ائدیرلر. بو سببه اونلارین یازی لاری اینسانی یورمور. البته بونلار ایسه، عالی روحا، عالی دوشونجه‌یه، اسکی یازارلارین شاعیرانه سانتیمانتالی خیال لارینا صاحب دئییل لر. حتی بئله دئییه بیلهرم، ادب‌سل، اخلاق‌سل نقطه نظرندن، اونلاردان اولدوقجا آشاغادا دیرلار.

آنجا که نه ائمه‌لی‌یم. منیم داها قدیم‌کی کیتاب‌لاری اوخوماغا حوٰصله‌م یوخدور. مشغول ائدیجی، باش قاتمالی بیر شئی ایستیرم. معاصر رومان- لارلا بو احتیاجیمی الده ائدیرم. باخمایاراق کی، اونلارین پهلوان‌لاری، امیر ارسلان کیتابی‌نین پهلوان‌لاری کیمی ساختا و روحسوزدورلار، بولارلا باخمایاراق منی مشغول ائدیرلر.

عزیز ایرانیم! اوماریم بالاجا نادره‌یله خوش اولاسان. ندن، بو قدر منیم او معصوم اوشاغا اولای بیلن، قیسقانچ‌لیق قونوسونو تیکرار ائدیرسینیز؟ دفعه‌لرجه یازمیشام من قیسقانچ‌لیق و حسدن چوخ اوزاغام. آیری‌جا، اونون آدینی دییشیب نادره قویماغینیز منه فخر دیر. بو قیسقانچ‌لیق دئیل. من همئشه خاطیرینیزده اولوب اونودولماماق، منیم چوخلان‌کی آرزیم‌دیر. یازمیشدیم، «کاش او کیچیک مله‌گین یئرینده اولایدیم، شیرین دوداق- لارینیزدان نادره کلمه‌سینی ائشیدردیم» ایفاده‌سی بو سببدن دیر. مکتوبون روحونون اولماماغیندان دولایی، یازا بیلیم یوخسا من اوندان دا چوخ بیر شئی ایستیرم. گوؤل اوزونوزو تاماشا ائتمک ایستیرم. او شیرین دوداق- لاردان، اوشاق‌لیق خاطره‌لرینیزی، حیکایه‌لرینیزی، استانبول‌دا، مرمره ساحیلینده، بوسفوردا، اورالارین صفالی یئرلرینده سیزه اوز وئرن ماجرالاردان، ایکی دفعه، اوچ دفعه، یوزمین دفعه ائشیتمه‌گی آرزوی‌لاییرام. سیز بو آرزوی‌لارلا، منی قیسقانچ، حسدلی بیلسنیزسه گرچک‌دن بدبخت اولارام.

عزیزیم! روحومون نه قدر عذاب‌دا، زحمت‌ده اولدوغونو بیلمه‌بیرسنیز. گیلانین آغیر بولودلاریندا، داریخدیریجی هاواسیندا بوغولورام. اؤزومو ایشیق‌لی، گوئیو صاف، اولدوز‌لاری یانار، گونشی گوژ قاماشدیران بیر یئر

چکمک ایستتیرم. سیزین کیمی اؤز اوتاغیمدان گونون چيخماسینی گۆرمک ایستتیرم. بیر کرده اولسا بئله، ایشیق لی درین اوفوقو گۆز ایشله- دیکجه گۆرمک، آرزیم دی. دفعه لرجه منه تعریف ائتدیگینیز قان لی شفقه، تاماشا ائتمک ایستتیرم. گئرچک دن گیلانین اوفوقو قیسا، چوخ دار و قارائلیق دیر. سیز گیلانین یاشیل گۆزل منظره لریندن، خزر دنیزین کناریندا سیخ اورمان لاردان دانیشیرسینیز، انزلی نین روح وئریجی صبح لیرینی خاطیرلاییرسینیز. من گیلان دان باشقا بیر یئری گۆرمه میشم. تکجه کیتاب- لاردان، رومان لاردان رسم تابلولاریندان و تعریف لیدیگینیز شیرین داستان- لاردان، تخمین ائدیرم اورمان، باتلاق یئرلری و قارا بولودلارلا اؤرتولن گۆی دن باشقا، اورک آچان ایشیق لی یئرلر ده واردیر. من بئله یئرلره عاشیقم. ائشیتدیگیمه گۆره تهران و چئورسی نین اوزاق گۆرون توسو ائله دیر! من اورانی گۆرمه گی آرزوی لاییرام. بلکه ده بئله دئییل، منی او طرفلره چکن سیزین وجودونوز دور. هر حالدا من تهرانی و تهرانا عاید اولان هر بیر شئی سئویرم. منیم آرزوی لاریمین کعبه سی هله لیک تهران دی. همئشه آرزوی ائدرم اؤزومو تهرانا چاتدیریب سیزین وارلیغینیزدا، محبت لیرینیزین کؤلگه سینده راحت نفس چکمه گی آرزوی ائدیرم.

مکتوبون اوزانماسیندان شاشیرمایین. اؤزونوز سیزدن سونرا بیر کسیم اولمادیغینی یاخشی بیلیرسینیز. اورگیم پاتالاییر. منی آنالایان، آرزوی لاریمی، هدفیمی سئزه بیلن و آی لار، ایل لر دوشونجه لیریمی اونا آچیقلا یا بیله جه گیم بیرینی ایستتیرم. هیهات سیزدن باشقا کیمسه، بو آغیر یوکو قالدیرا بیلمز.

عزیزیم! منیم آرزوی- دلیک لیریم، یازماق لا، تیکرار ائتمک له بیتن دئییل. هله لیک خودا حافیظا. کیچیک نادره نی منیم وریمدن هر گون اؤپون. مین

کره، همئشه، گئجه- گوندوز، آييق ليقددا- يوخودا، نازنين ال لريوى اوپورم!
گۆزل شكلي نيزين اونونده سجده ائديب، اوپورم.
قربانين نادره

نادره نين يادداشت لاري نين آلتينجى بؤلومو، يايلاقدا

دوكتورون مصلحتي له، انامى هاوا ديشسين دئيه، لاهيجان يايلاق لاريندا
آپارديق. دوكتور، اؤزل پرستار، نوكرمىز حاجعلى، بير كنيوز، بير آشپاز دان
علاوه اوزوم ده اونلا گتديم. بير آي معالجه دن سونرا حالي بير آز ياخشى-
لاشميشدى. دوكتور گونده نئچه ساعات ائودن ائشيگه گزمه گه گتتمه گينه
ايدين وئردى. لاهيجان بير بالاجا كند دى. دوزن ليك ده، داغين اته گينه
ايوانا اوخشار بير تپه نين اوستونده، قورولوب دور. شهرين اوستونده، گويه
اوزانان بير ياشيل داغ، آشاغا طرف ده، گۆزل بير چاي اورمان لارلا زمى لرى
سؤكوب، خزر دنيزه آخير. بيز اوردا اولان زامان لار لاهيجانين گۆزه ديهن
شكوه لو بيناسى يوخ ايدى. آنجاق اطرافين دوغال منظره سي، اؤزل ليك له
شهرين قيراغيندان باشلانيب، داغ لا- اورمانا كيمي چكيلن سبزه مئيدانين
زومورود كيمي يئرلىرى، چوخ صفالى دى. او، زامان لار خالق يايلاغا، هاوا
ديشمه گه چوخ اؤنم وئرمزديلر. بو سببه بو يايلاق آرام و خلوت ايدى.
بوندان بئله، آب- هاوانين يوموشاق ليغى، ياخشى مئيوه لر و دادلى و بوللو
آغارتى لار، هم ده او معروف و كيچيك شهرين اهلى نين گۆزل ليگى،
ساغلام ليغى، گيلان لى لارا مثل دير و ايندى ده مثل دير.

دوكتورون ايجازه سيندن سونرا، بيز آخشام چاييني سبزه مئيداندا ايچيرديك.
بورانين گۆزل گۆرونتوسو واردير. شهر، چايين او طرفه كى باغ لار، كند

اٲولرى اوزاق دان ٲالى بىر منظره يارادىردىلار. اوردا بىز باشقا آداملار بىن گىننن قورونوب راحت اىدىق.

بىرگون عادت اوزره اىكىنتى چابىنى اىچمه گه، دىدىگىم يىره گىدىرىك. نىچه آدىم او يىره قالمىش، بىزدن اۇنجه چابى دوزلمك و باشقا شى لر اوچون اورا گىدن نۇكرىمىز قاىدىب دىدى:

- يىرىمىزى آبرى آداملار اشغال اىدىبلر.

بىز اونلارى ياخشى گۇروردوك. بىر خانىم، اىكى كولفت و بىر نۇكردن چوخ دىبلدىلر. اونلار يىتىشمك همان، نۇكرلرىنى يول لايىب، اونلار بىن يانىنا گىدىب، اىكىنتى يىمه گىنى بىر گه يىمه گىمىزى رىجا اىدىلر. من ماراگىمدان بو گۇزلىلمز دعوت دن پىسىم گلمىردى. آنجاق ظاهىرى ادب- اركانى قورويوب، ادبلى اولوم دىيه، آنامىن نظرىنى بىه نىب، تانىمايان بىر خانىمىن دعوتىنى رد اىدىم. اونلار بىن نۇكرلرى قاىدىندان سونرا، بىز اويغون يىر آخترماقدا اىدىق، نابلد خانىم بىزه فرصت وئرمه يىب اۇزو اىسه گىب دىدى:

- عزت خانىم قوربانىن اولوم، ميه سن منى تانىمادىن؟ دونن سىز بىن گلمگىن بىزىن خبر بىلدىم. دوكتور رضاخان لا، بىله صلاح گۇردوك بوردا سىز بىن له گۇروشك. رىجا اىدىم تعاروفاتى قىراغا قويون اۇز حوضوروزلا بىزى سئوىندىرىن. سونرا اوزونو منه چئوىرىب دىدى:

- ماشاء الله بالا جا قىز بىن دا بۇ يويوب دور! سىز الله بويورون. او اوغوم فرىدون دى. اۇزگه دىبل. خسته يدى سىز بىن كىمى! اىندى ياتاق دان قالخىب دىر. سىزى گۇرمك دن سئوىنه جك دىر. آه! عزت خانىم معلوم اولور منى تانىما مىسىن بىز هله، حاقلى سىن بىز. اىرمى اىل دى آىرىلمىش بىق. او زامان باشىمدا بىر دانا دا آغ توك يوخ اىدى، اىندى گۇرورسونوز نه قدر قوجالىب

ایش دن دوشموشم. تویوو خاطیرلا. سنی داماد ائوینه یولا سالان آدام، سنین آرخانجا خیر دعا وئرن، بیر آنا کیمی تویوندا شادلیق ائدن کیم ایدی؟ یئنه منی تانیمادین می؟ او گون لر عزیز بالام بطنیمده ایدی. یادیوا گلیمیری؟ سن دئییردین «خانیم آز ترپه نین اؤزونوزو اینجیتمه یین، اوشاغا بیر صدمه دیهر.»
 آنام گۆزلرینی او حورمت لی خانیمین اوزونه زیل لمیشدی، بیردن اورک دن آه چکیب، دئدی:

– آی الله! اینانیم می؟! گئرچک دن سیز شمس الملوک خانیمسیزمی؟ نه قدر تئر قوجالیب سینیز! ندن او قارا ساچ لار بو تنزلیکده آغاردی؟ یوخ اینانمیرام.
 داها دانیشیق، تعارف ائتمک یئر قالمادی. ایکی دوست بیر- بیرینی تانیباندان سونرا، شیرین جان کیمی قوجاق لاشیب اؤپوشوردولر. من ایسه ایکی اینجه قلبی، ایکی عالی وارلیغین گوروشمه سیندن کدرلنیب، گۆز یاش لاریمی ساخالایا بیلمه دیم. شمس الملوک اؤپوش- گوروش دن سونرا، منه طرف دؤنوب گۆز یاش لارینی سیلدی. ایستی قانلیق لا منیم دوداق- لاریمدان، آنلیم دان اؤپوب اوچوموز ده ال- اله وئریب، چای دستگاهی دوزلن یئر ساری گئتدیک.

خسته گنج چوخ زحمت له نئچه آددیم بیزی قارشى لاماغا گلیب، باش اییب سلام وئردی. شمس الملوک خانیم بیزی اوغلو ایله، اونو دا، بیزیم له تانیش ائتدی. جاوانین آدی فریدون ایدی. بیزیم له تانیش اولدوغوندان، آغارمیش رنگی ایشیق لی گورونوردو.

بیز چارشاب لاریمیزی آچدیق، ناماز چادرالاریمیزی اورتوب دؤره اوتوردوق. آنالار سؤز- صحبت، گئچمیش لرین اولای لاریندان دانیشماغا مشغول اولدولار. من ایسه فریدونون آریق اوزونو یاخیندان دقت له سئزیردیم. او

ایر می یاشیندا بیر جاوان، بوی- بوخونو تاراز، بُنیه سی ضعیف، رنگی ساریمتیل بیر اوغلان ایدی. گۆزل بوغ لاری نین یئری، یئنی گۆوریدی. قلمی بورنویلا قارا گۆزلری، آریق- اوزون اوزونده بؤیوک گۆرونوردو. بو معصوم اوزله، چکیجی گۆزلری گۆرونجه، قلییم دؤیوندو. بیرینجی دفعه اولاراق، وجودودا خوش بیر هیجان لا رعشه حس ائتدیم. فریدون ایسه، بعضاً گۆز آلتی منه باخیردی. من ایلک باخیشدان، اودا منی گۆرمکدن لذت آلدیغینی سئزیردیم. چونکی، اوزو گاه قیزاریب گاه سارالیردی. دیرک گۆزلریمه باخا بیلمیردی. ایلک باخیشدان او خسته جاوانا وورولماغیمی دانمیرام. آنجاق اخلاقاً، ایلک آدیمدا تسلیم اولوب ایختیاریمی الدن وئرن قیزلاردان دئییلدیم. ایندی داها، اؤزگه بیر کیشینی گۆرنده ال- آیاغیمی ایتیریب آیری سینا، مثلا ایران خانیم سیغینان او کیچیک نادره دئییلدیم. ایندی بیر باشقالارینی حیمایت ائدیپ اوتانجاق لیقدان خلاص ائده بیلهجه- گیمی ادعا ائده بیلهرم. بس اؤزوم سکوتو پوزوب صحبتی باشلایب، دئدیم: - آغا فریدون خان! نئچه واخت دیر بوردا تشریفینیز واردیر؟ خسته لیگینیز نه دیر؟ بورانین آب- هاواسی سیزین مزاجیزلا اویغون اولورمو؟ منیم کی چوخ خوشوم گلیب. آنامین حالی ایسه گونو- گوندن یاخشی لاشیر. گئرچکدن صفالی و یاخشی یایلاق دیر.

فریدون سانکی آغیر یوکون آلتیندان قورتولموشدو، راحت نفس آلیب، دئدی:

- بیر آیدان چوخدو بوردا ییق. بو ایلک دفعه میز، دئییل. هر ایل یای لاری بوردا کئچیریریک. یاخین لیقدا مولکوموز، شهرده ده بؤیوک باغیمیز و ائومیز وار. اورتا مکتبین سون سینا اولاری منی چوخ یورموشدو. ایکینجی سی،

بیلیمیرم سویوق دیمه‌دن ایدی یا خود نندن ایدی، حالیم خراب لاشیب یاتاغا دوشدوم. ایندی یکی آیدی چوخ بتر خسته‌یم. تکجه یکی - اوچ گون دور بعضاً بیر یکی ساعات یاتاق‌دان قالخیرام. البته بورانین آب هاواسی چوخ یاخشی‌دی.

سوردوم:

- بوردا دوست تانیشینیز وارمی؟ تهرانداکی دوست‌لارینیزدان کیمسه سیزین له گلیب؟ تهراندا سیزه خوش کتچیردیمی؟ اورانین خالقی غریبه‌لرله یاخشیدیرلارمی؟ ایرانلی‌لارین قباریق اخلاق‌لاریندان اولان قوناق‌پرورلیک، تهراندا دا تاپیلارمی؟
فریدون جواب وئردی:

- بیز اصلینده، تهران‌لی حساب اولوروق. آدیمیز رشتلی‌دی یالنیز. من اوچ یاشیندا اولاندا تهران‌دان رشته کؤچدوک. گورورسونوز من گیله‌کی دانشانمیرام. بوردا یا خود تهراندا کیمسه‌یله گل - گت ائتمهرم، معاصر گنج‌لردن خوشوم گلمز. ایلگینج اخلاغیم واردیر. یالقیزلیق‌دان، اوودان، مطالعه‌دن خوشوم گلر. بوندان بئله، بیلیمیرم نندن دونن‌دن بری سیزین له گوروشمه‌گی صبیرسیزجه گوزلییردیم. دوکتور رضاخان دونن بیزده ایدی. سیزین بیلگی‌لریزدن، یاخشی خصوصیت‌لرینیزدن بیزه دانشدی‌لار. او آندان، سیزی گورمه‌گه منده بیر آشیری میل یارانمیشدی. آنام دونن، سیزی گورمه‌گه گلمه‌گی ایستیردی. چون او سیزین خانیمی چوخ سؤیر. اونون حاقیندا دفعه‌لرله من له دانشیب‌دیر. آنجاق دوکتور رضاخان بورانی مصلحت بیلدی. بو سببه، بیز سیزدن تنز گلیب، یئرینیزی اشغال ائتدیک.

من فریدونون سوژلریندن خوشوم گلدی. چون دوکتور ریضاخانین منه نسبت اولان باخیشیندان تام امین ایدیم. بیلیردیم او منی بیر فوق‌العاده قیز کیمی بیلیر. منی تعریف ائدیب، وصف ائتمکده آبارتماسیندان امین ایدیم. بیزیم دانشیغیمیز چوخ صمیمی ایدی. اونو یاراشیق‌لی، بیلگی‌لی و حساس بیر جاوان گۆردوم. دانشدیغیمیز قونولاردا، یاخلاشیق ایناملاریمیز بیر ایدی. نهایت چوخ خوشلوق‌لا او گونو سونا یئتیریب، شهره بیرگه گئتدیک، سوندا هره اۆز ائوینه قاییتدی. او گونون صاباحی، بیز شمس‌الملوک خانیمین گۆروشونه گئتدیک. گۆزل ائوی، صفالی باغی وار ایدی، اۆزل‌لیک‌له من بیرینجی کز گۆردوگوم چای شیتیل‌لری، ایلگینج ایدی. عمارت‌لری‌نین معماری‌سی یاری ایرانی، یاری اوروپا سبکینده ایدی. عمارتین چوخ گنیش گۆرون‌توسو وار ایدی. ایکینجی قاتین ایوانیندان، بیر طرفدن زومرود رنگده عظمت‌لی داغ، او بیر طرفدن ایسه بوجار (دویو زمی‌لری‌له) چابین او تاپیندا کی کندلر، گۆرونوردو.

فریدون باغین قاپی‌سینا دک، بیزی قارشى‌لاماغا گل‌میشدی. اونلا باغین بوؤوک خیاوان‌لاریندان کئچدیک. گئچرکن اونا دئدیم، باغینیز چوخ صفالی و گۆزل دی. عؤمرومده باغدا بو گۆزلیکده گول کارلیق گۆرمه‌میشدیم. فریدون منه جواب وئرمه‌دی، باشینی یتره سالمیشدی. آنلادیم دئمک ایستیر «ایذین وئرسه‌نیز سیزه سونولار.»

شمس‌الملوک پیلله‌لرین یانینا جان، ایره‌لی گلیب، قارشى‌لاماقدان سونرا دئدی:
 - منیم قیزیم بهجت‌الملوک ایسه تهران‌دان یئنی گلیب‌دیر. سیزی گۆرمک‌دن شاد اولاجاق‌دیر. چوخ یاخشی زاماندا تشریف گتیریب‌سینیز.

بیز پیلله لرله ایوان دان کئچیب تالارا واردیق. تالار، اوروپا سبکینده مبل لار و ایرانین باهالی فرش لری له دؤشنمیشدی. ایلك بورا کئچنده، آغایانا قوجا بیر کیشی نین شکلی دقتیمی چکدی. چوخ تئز تانیدیم. بیزیم ائوده کی قوناق- لیکدا یئنی چی قادین لاردان، اؤزل لیکده قیزلاری و گلین لریندن گیلئی ائدن همان عبدالغفور ایدی. تخمین ائتدیم، شمس الملوک خانیم یقین حاجی عبدالغفورون خانیمی دی کی، دئییردی ائوین اداره سی و اوشاق لارین تربیه سی تاماماً منیم قوجا خانیمی مین عهده سینهدیر. نئچه دقیقه چکمه دی تخمینیم یقین اولدو. چون بهجت الملوک ایکی یاشیندا اوشاغی لا ایچه ری گلدی. بو، او قوناق لیکدا حاجی یا چپ- چپ باخیب، یئرسیز و سرت جاواب وئرن همان جاوان خانیم ایدی. بهجت الملوک دان خوشوم گلمه دی. چون چوخ غرورلو، اؤزونو بیه نن و نادان ایدی. اؤزل لیک له ایکی یاشیندا اوشاغینی بیزیم یانیمیزدا دؤبوب، او چیرک لی اوشاغین قولاق جینگیلده دن سسینی، چیخارتدی...! اوشاق چوخ بداخلاق و دله ییدی. آناسی نین اونو قوروماماسی و تربیت ائتمه سینه، بوندان بو یوک سبب اولمازدی. اؤز یانیمدا دئدیم: «حییف شمس الملوک خانیم لا فریدونا، بو چیرک لی قیزین آناسی اولدوغوندان و بو تربیه سیز آنانین قارداشی اولدوغوندان دولایی.»

سونرالار، شمس الملوک اونون آناسی اولما دیغینی آنلادیم، فریدون ایسه بو باجی دان آجیغی گلیردی. دئییه سن بو خانیمین آناسی، حاجی عبدالغفور، محرم اولسون دئییه صیغه ائتدیگی بیر کولفت ایمیش.

شمس الملوک عائله سی له، بیزیم دوستلوغوموز گون به گون داها صمیمی و محکم اولوردو. من یئنی دوست لاریمین هوی- خوی لاری لا کامل تانیش اولدوم. آنام ایرمی ایل آیریلیق دان سونرا، ان یاخین دوستونو یئنی دن

تا پدیغیندان دولایی چوخ سئوینیردیم. شمس الملوک گئچرک دن منیم آنامین حاقیندا چوخ یاخشی لیق لار ائدیب، بؤیوک آنام اولندن سونرا، اوندان حمایت ائتمیش. آتا- آنامین ائولنمسینده ایسه، اوئللی رولو اولموشدور. اری حاجی عبدالغفور ایسه، آتامین یاخین دوست لاریندان اولموشدور. اونون دستک و یاردیم لاری لا آتام رشتین بؤیوک تاجیرلریندن سایلیردی.

من فریدونا چوخ قریبه آیشمیشدیم. بوتون گونو بیرگه ائوده یا گزمکده اولوردوق. آنام بو قووشماق دان چوخ ممنون و سئوینجلی ایدی. معلوم اولوردو، فریدون ایسه منیم کیمی، او واختا جان خالقا قوشولمورموش. چوخ واخت گزمکده اولاندا، آنالاردان اوزاق لاشیب اؤزوموزو بیر خلوت یئرہ چاتدیریب دردله شیردیک. اؤز دوروموموزو چکینمه دن بیر- بیریمیزه تعریف ائدیردیک. بعضاً او خودوغوم رومان لاری اونا تعریف له بیردیم. یئری گلیمشکن بیر گون معین بیر هدفیم اولمادان، او خودوغوم اوروپالی، آمریکالی گنج لرین یاشاییش لاریندان، ایلنجه و ایدمان لاریندان، اونونلا دانیشیردیم. فریدون صحبتیمی کسب دئدی:

- تأسفله بیزیم اؤلکه ده بئله شئی لر هله لیک یاساق دیر. یوخسا منجه ان یاخشی ایلنجه، آت مینمک و اوو دور. تأسفله قادین لار بو بؤیوک نعمت دن محروم دورلار. بو یاساق لیق اولماسایدی سا، سیز ده مینیجی لیک و اوولاماق باجارسایدینیز، اونون بوتون آراج لاری واریمیز ایدی. بو ایش لر وقت کئچیرمک اوچون، هم ده ایدمانا چوخ اوغون اولوردو.

من بو سؤزلری ائشیدجک اورگیم سیخیلیدی. چون اؤزومو معاصر بیر قیز، اوروپالی قیز لاریندان بئله اوستون سانیردیم. بونون اوچون دئدیم:

- ایندی یه جان آت مینیب، اوولاماق اؤرگنمه مه گیمه باخما، بئله دوشونورم
ایندی ده باشلاسام گئج اولماز. بویورون صباح دان سیز معلیم من شاگیرد.
سیز معلیم لیگینیزی گؤرسه دین، من ایسه شاگیرلیک له، یتنه نه گیمی.

او منیم اؤنریمه گولومسه ییب دئدی:

- بس چادرانی نه ائلییه جکسینیز؟

جاواب وئردیم:

- پالتاریمی دییشرم. نئچه ساعات لیغا کت - شالوار گئیهرم. نه عیبی وار؟
بیرینجی بو کی بوردا کیمسه منی تانیمر، ایکینجی ایسه ائشیک ده اورمان دا
مینهریک.

فریدون اعتراض ائتمه دی، بئله ایسته دیگی بللی ایدی. قرار قویولدو. صباح
گزمک واختی خانیم لاری چشمه باشیندا صحبتته مشغول اولاراق بوراخیب،
یاواش آغاج لارلا اؤرتولن دریه گئتدیک. فریدونون نؤکری ایسه ایکی
پهرلنمیش آت، ایکی دولول توفنگ و بیر اووچو تولاسی لا، بیزی
گؤزله بیردی. من پالتارلاریمی اووچولوق گئیملری له دییشدیم.

نؤکر همان یئرده بیزی گؤزلمه لی اولاجاغیدی. مینمه میشدن فریدون نئجه
هدف توتوب، تیر آتماغی منه اؤرگه دیب، میندیک.

ایلك دفعه اووچولوق لا، آت مینمک منه چوخ چتین ایدی. بو ایشه آلیشیق
دئیلدیم، اون دفعه اوخ آتدیم، هامیسی بوشا گئتدی! بیر حالدا کی، فریدون
ایکی قرقاول، بیر سو قوشو وورموشدو. اوغورسوزلوغومدان او قدر اوتانجاق
ایدیم کی، اوو تولاسیندان بئله، اوتانیردیم. یازیق حیوان دئیسه سن منیم
اووچو اولماماغیمی آنلامیشدی. من اوخ آتاندا سانکی بیلیردی هدفه
دیمه یه جک دیر، ایدا یئریندن ترپنمه ییب، یئکه گؤزلرینی اوزومه زیل له -

بیردی. منیم بو ماجرادان کئفیم چوخ کؤک ایدی. بو حیوان دا بئله، اوو اختارماق دا بیلهرک اوسال لیق ائدیردی. آنجاق من بو راحت لیقدا مئیداندان قاچمادیم. نئچه گوندن سونرا، بیر آز مینیجی لیک و اوخ آتماق دا اوستالاشدیم. سون گون لرده اوچ دؤرد دانا، قوش وورموشدوم. آنجاق همئشه فریدونا دقت ائدیردیم، هر یولویلا اونون باخیشینی اؤزوم حاقدان آشکارا آنلاماق ایستیردیم. آنجاق عشق آنلامیندا هله ده، بیر کلمه اونون آغزیندان ائشیتمه میشدیم.

بئله لیک له یایی خوشلوق لا گؤزل کئچیرتدیک. پاییزین اول لرینده آتام یانیمیزا گلدی. نئچه گون سونرا، شهره دؤنمه لی ایدیک. نئچه دفعه آتام و فریدون لا بیر گه گزمه گه گئتدیک. من آتام، آنامدان گیزلی آت مینیب، اووا گتتمه گیمیزی دئدیم. آجینی گلمه دی. فریدون لا منیم علاقه مدن چوخ راضی قال میشدی. فریدونون اخلاغینی تعریف - تمجید ائدیردی. فریدونون ایسه اوندان خوشو گلیردی.

بیر گون منه دئدی:

- نادره خانیم یاخشی آتانیز واردیر. ظاهرده گؤرونن دوروشوق سوز و سرت گورونتوده، ساده بیر روح، پاک اورک و بیر سالییم ویجدان واردیر. اونون چوخ گولمه گیندن، ساده سؤزلریندن خوشوم گلیر. دوغوردان یاخشی اشتهاسی دا وار! اؤزل لیک له شیرین چؤرک یئمه گیندن ذوق ائدیرم. تهران دا بیزه گلیرسه، یا خود آیری یئرده گؤرسم ان یاخشی شیرینی لری اونا حاضیرلا ماغا قرار وئردیم.

فریدونون آتامدان تعریف لریندن ممنون قالیب دئدیم:

- منیم آتامی بیندیگینیزه گؤره سیزین لوظفونوزدن ممنونام. چوخ سئویندیم. قصدیم سیزین ایلتفاتینیزا قارشلیق وئرمک دئییل. آنجاق من

ایسه دئمه‌لی‌یم، گرچک‌دن سیزین آتانیزی آغامنش، عاغیل‌لی و خوش-
اخلاق گوردوم. اونو گورنده، شمس‌الملوک خانیم‌دان اونا تعریف ائده‌جه‌گم.
چون اونلار بیر مجلس‌ده، حاقلی اولاراق اؤز خانیمندان چوخ تعریف ائتدیلر.
او ساعات‌دان، اونلارین شمس‌الملوک خانیمنا نسبت بؤیوک بیر محبت‌لری
اولدوغونو آنلامیشام.

فریدون کدرلی حالت‌ده دئدی:

- نئجه اولوب سیز بو مدت‌ده آتامین اؤلومونو آنلاماییب‌سینیز؟! او ایکی
ایل‌دی بیزی یئتیم قویوب‌دور.

من عزیز دوستومون آتاسی حاقدا خبرسیزلیک و قایغی‌سیز اولدوغوم‌دان
چوخ اوتانیب، عذر ایسته‌دیم. باش ساغلیغی وئریب، تسلیت دئدیم.
فریدونون گؤزلری یاش لانمیشدی. سؤزو دیشیم دئییه، دئدیم:

- بیلیرسیز می بیز ایکی- اوچ گوندن سونرا قاییدیریق؟ سیز چوخ بوردا
قالاجاق‌سیز؟

فریدون داها چوخ کدرلیب دئدی:

- دونانین ایشی بودور. بیز هله تازا بیر- بیریمیزین حالینی- خوبونو تانیب،
بیرلیک‌ده دونانی اونودوردوق! ایندی سیز تئزلیک‌ده قاییدیرسینیز. بیلیرم
سیز گئندن سونرا منیم روزگاریم نئجه اولاجاق‌دیر؟ اینانین سیز بوردا
اولماسایدینیز، یئرسیز فیکیر- خیالات‌لا تیکرار خسته اولاردیم. یا خود
بوردان قاچاردیم. اوسته‌لیک سیزه قارشى بیر تورلو ایستک و آلیشیک
تاپمیشام. کسین سیزدن سونرا بوردا قالمیاجام. ان آزی بیر کره ده
بیرلیک‌ده اووا گئتمه‌گی ایستیردیم. چون حیاتیمن ان یاخشی دقیقه‌لری اوو
زامانی بیرلیک‌ده کئچیردیگیم آن‌لاردیر.

دئدیم:

- ایندی سورون دئیل دا، صباح تئزدن گئدهریک. آتام قونونو آناما دئیب- دیر. نؤکره ایسه احتیاجیمیز یوحدور. صباح صبح شمس الملوک خانیم قوناغیق، چای ایچندن سونرا اوردا پالتارلاریمی دیشیب، مینیب گئدهریک. کیمسه بیلیمه جک دیر. آتا آنالاریمیزدان دا مقید دئیلک. ایندی منیم یاخشی آت مینمه گیم له اووچولوغومو قبول ائتمیرسینیز می؟ فریدون سؤزومو تصدیق ائدیب دئدی:

- یاخشی معلیمینیز اولسایدی بوندان داها یاخشی اولاردینیز. من اونون تیتراک الینی سیخیب، ایلک دفعه اولاراق قارشلی لیلی گولوش له آیریلدیق. سونکو گون، بیر گون اوئجه توتدوغوموز قرار اوزهره، سحر تئزدن اوو قصدیله مینیب، گئتدیک. اونون خیردالیق لارینی بوردا گتیره بیلمه رم. کیمسه حیکایه می سونا دک اوخوسا اعتراف ائدر من حاقلی ایدیم. بوردا یالنیز آز فاصله یله ایرانا یازدیغیم ایکی مکتوب او گونو ایضاح ائتمه گه یئترلی دی.

نادره نین اوچونجو مکتوبو

عزیز ایرانیم! بیر مدّت دیر لاهیجان دان قایتمیشیق. آنامین حالی نسبتاً یاخشی لاشیب. فریدون لا منیم علاقه م حاقیندا مکتوب لارین بیرینده سنه یازمیشدیم. ایندی داها یاخشی دان- پیس دن سیزین مصلحتیزله اولدو. سونونجو گزی ده سنه دفعه لر ایضاح ائدیگیم صفالی تپه نین باشیندا اوتورموشدوق. دئی بیلیم نجه اوتانجاق حالدا عشقینی عیان ائدیب و منه ائولنمک تکلیفی ائدی. سیزین بیلدیگینیز کیمی بو اوئرینی گؤزلیبردیم.

بس اولوملو جواب وئردیم. او گون ایکینتی چاغی شمس الملوک خانیم آتا-
آنامین یانینا گلیب رسماً ائلچی لیک ائتدی. آتام سئوینجک راضی اولدو. سنه
بو مکتوبو یازدیغیم زامان نیشان اوزویوم الیمده دیر.

عزیزیم بودا روزگارین گردشینی بیر دؤنمی و حیاتی مین گؤروتوسوندن
بیر گؤروتودور. من توی تداروکوندا یام.

فریدون لا آناسی رشته کؤچوب لر. من اونو، گون آشیری ائومیزده گؤرورم. بو
علیل و ضعیف جاوانا ایلگینج بیر عشقیم، محبتیم واردی. عزیزیم! او
گرچک دن خسته دی همی ده تهلوکه لی خسته لیگی وار. اونون سلّ خسته-
لیگی وار. ایندی داها مندن گیزلتمیر! منه دئییر «حیاتیم اومودوم یوخدور.
قورخورام بو تنزلیکده ابدی اولاراق آیریللاق. سندن اوتانییرام. بیلیمیرم نییه
کور- کورانا عشقیمی سنه اعلان ائدیب آدیمی اوستوووه قویدوم. بیر حالدا
کی بیلیمر تنزلیکله گئتمه لییم.» ایران قوربان سنه! بیلیرسن می بو سؤزلر
مالیخولیایی بیر قیزا نئجه قورخونج دور، عین حالدا اونو منیم گؤزومده نئجه
بؤیودور؟ بو خوشا گلمز دورومدان هم قورخورام هم ده لذت آلیرام.

لذت آلیرام، چون او گؤزومون اؤنونده بیر ملک، بیر قهرمان کیمی عالی دی.
قورخورام، چون بیر خیال کیمی اونون الیمدن گئندیگینی گؤرورم. آه ایران
جانیم، بدبخت اولارکن چوخ خوشبخت و موتلویام. چون اونو پرستش
ائدیگیم قدر سئویرم.

عزیزیم ایران! ریجا ائدیرم اؤزون له نادره، فریدونا، دعا ائدین. اورگیم یانیر او
چوخ خسته دیر. سیزین گؤزل دوداق لارینیز و نادره نین کیچیک آغزینی اؤپورم.

نادره نین بئشینجی مکتوبو

قوربانبن اولوم ایران! بو مکتوبو اورک قانینا قاریشان گۆز یاش لاری لا سنه یازیرام. عزیز آنامین اولومونو کتچن مکتوب لاردا سنه یازمیشدیم. دئیسه سن اوندان سونرا، سنه داها مکتوب یازمامیشام. ایندی او مضموندا سنه باشقا بیر مکتوب یازمالی یام. نه ائدیم عزیزیم سندن باشقا کیمسه یوخدور. سیز او قوناق لیق گنجه سیندن بری، منی اؤز یوموشاق قانادلارینیزین آلتینا آلیب و آغیر یوکو اؤز مئلینیزله قبول ائدیب سینیز.

ایران جان، قورخدوغوم بلا تأسفله باشیما گلدی. عزیز فریدونوم آغیر خسته لیک دن سونرا دونیادان کؤچدو. ایندی اؤزونوز منیم بدبخت لیگیمی، فلاکتیمی تخمین ائدین. بلی عزیز ایرانیم، بیر هفته دی اورگیمی، جانیمی تورپاغا تاپیشیریب لار. قوجا آناسی نین نه ائتدیگینی بیر بیلسه نیز؟ سانکی اسکی مکتوب لاردا سیزه یازمیشدیم، بو مهربان خانیم سون بئشیک اوشاغی فریدونی او بیرری اوشاق لاریندان چوخ سئویر. ایندی اؤزونوز تخمین ائدیر سینیزی بو یازیق آنا، ناکام اوغلونون اولوموندن نه حالا قالب دیر؟ من اؤز درد لریمی بوراخیب، اونو توشام بئله، بو قوجا آنانین حالینا یانیرام. او، فریدون اولندن ائولرینه گنتمه ییب، سیزین امریزله اؤزومه کتابخانایلا اوتاق ائتدیگیم، کیچیک اوتاق دا، دلی لر کیمی مات- مبهوت اوتورب، بیر آن منی گؤزوندن اوزاق لاشماغا قویمور. دئییر: «سن فریدونون یادگاری سان، همئشه منیم یانیمدا اولمالی سان.» ایندی فریدونون قبیر اوستوندن گل می شیک. من یازیق، عشق دن بوش اولان بو مادی دونیادا، بیر دانا فریدون تاپمیشدیم. اونو دا فلک چوخ گؤروب الیمدن آلدی. ایندی ایسه اؤز درد لریمی گیزلیدیب اونون داغ گؤرموش آناسینی اووتمالی یام.

بو ویجدان گۆره ووری نین یئرینه یئتیرمه سی نین ایلک گون لرینده، بو ایش منه چتین و هارداسا ایمكان سیز گلیردی. بلکه ده غیبی ایلهام لارین تأثیرینده بیر یتره کیمی باجاردیم. بلکه ده فریدونون روحو منه یاردیم ائتدی. هر حالدا اوغلو اوغلو اؤلموش آنانی ظاهیراً اووندورا بیلیمشیدیم. بیلیرمی سیز نئجه؟ بویوک یازارلارین کیتاب لاریندان دئیل! عالی رومان لارلا یوخ! روح- پرور شعرلری له ده یوخ! بونلارین هئچ بیر ی دئیلیدی. بو، ماللا باجی نین ایکی ایل زحمتی نین سونوجویدو. بو دوققوز ایل او نجه او رگن دیکیم بیر شی ایدی، آنجاق اونو تمشودوم. تخمین ائده بیلیر سینیز سه! سیزه دئیم.

او قرآن مجید ایدی. انامین کیچیک قرآنی. انام دوققوز ایل او نجه، منه هدیه ائتدیگی کیچیک بیر ال یازی قرآنی. فریدونون بدبخت آناسینی بو قرآن لا، اونون آیه لرینی اوخوماق لا تسلی وئردیم. اونو قانع ائتدیم، فریدون تکجه قرآن اوخوماق و آناسی نین صبرلی اولماغی لا راضی اولاجاق دیر. دئدیم آغلا ییب سیز لاما ق لا اونون نازنین روحنو راحت ائتمه له ییک. من نه قدر جانیمدا جان وار اونو اونو تماییب، سیزین ایسته گیز کیمی همئشه قوللو غونوزدا و گوزونوزون او نونده اولماغیما سو ز وئیرم. بلکه الله تئزلیک له منیم دعامی قبول ائتدی روحو مو گو ی لرده فریدونون روحو نا قووشدوردو.

قوجا آنا بو سو زلری ائشیدن همن، باشینی قالدیردی حیرت له منه باخیب، دئدی:

– عزیز بالام ریجا ائدیرم بو سو زلری منیم یانیمدا دئمه. اونا قوشولماغیوی ایسته میرم. سن منه گۆره ده اولورسا، یاشامالی سان. سن اونون یادگاری، قلبیمین تسلیسی سن. من سو ز وئیرم دای، زارییب، سیز لاییب سنی اینجیتیمیه جگم. اوخو عزیزیم بیر سوره داها.

من یئنی دن آلاهیین کلامینی اوخوماغا باشلادییم. نئچه آیه اوخومامیشدان، بدبخت خانیم ساکیت لشیب یوخلادی. من ایسه بو فرصتدن ایستفاده ائدییم بو مکتوبو سیزه یازدییم. قوربانین اولوم مکتوب لاریمی جاواب سیز قویمایین. چوخ ناراحاتام احوالیم پریشان دیر. هاردان بیلهدیدیم! اینسان سولموش غونچه لره اورک وئرمه مه لی دی؟ عزیزیم بو آجی تجربه و آغیر سیناودان سونرا اورک وئرمک راحت، آنجاق ترک ائتمک، چوخ چتین و خوشا گلمز اولدوغونو آنلادییم. سوندا ریجا ائدییم، کیچیک نادره نی منیم وریمدن قوجاق لاییب آی اوزونو اوپون. شاگیردینیز، نادره.

نادره نین یادداشت لاری نین یئددینجی بؤلومو

فریدونون وصییتی

فریدونون اولوموندن سونرا، آناسی شمس الملوک بیر آن بئله مندن آیریلمیردی. ائوینی، قوهوم لارینی ترک ائدییم، منیم کیچیک کتابخانامدا قالیردی. هرگون صبح نامازی و صبحانه دن سونرا بیرلیکده ائودن چیخیب، خسته خانالارا و خسته اولان ائولره گئدیردیک. خسته لره یولو خوب، پرستارلیق ائدیردیک. پالتارلارلا- یاتاق لارینی تمیز ائدیردیک. مالی ایمکانی اولمایان لارا دوکتور چاغیریب، داوا- درمان، یئمک حاضیر ائدیردیک.

بیر ایل تامام منیم حیاتییم بئله کئچدی. بو مدته بوتون علمی- ادبی مطالعه دن ال چکیب، فقط پرستارلیق، ساغلام لیق حاقدان یازیلان کیچیک

رساله‌لر، دینی و روحانی کتاب‌لاری اوخویوردوم. موتسوزلوغوما رغماً، آرام و ساکیت یاشاییردیم. اؤزومو قاراباخت‌لارین الیندن توتماق لا تسلی وئریردیم. بوتون اسکیده اولان عالی دوشونجه و هدف‌لری قیراغا قویموشدوم. اؤز گۆره‌ویمی بدبخت‌لره یاردیم ائتمک، اؤزل‌لیکله فریدونون آناسینی اووندورماقدا بیلیردیم. بو گۆره‌ویمه عمل ائتدیگمدن چوخ سئوینجلی و اوغورلو اولوردوم.

شمس‌الملوک خانیم ظاهیراً تسلی تاپیب، فریدونون آدینی منیم یانیمدا دیلینه گتیرمیردی. آنجاق گون به گون حالی خراب‌لاشیب خسته‌لنیردی. جمعه آخشام‌لاری بیرگه فریدونون قبرینی زیارت ائتمه‌گه گئدیردیک. من قرآن‌دان بیر سوره اوخویوردوم. اودا بالاسی‌نین روحونون دینجلمه‌سینه دعا ائدیردی.

سویوق قیش گئجه‌لرین بیرینده، جور به جور فیکرلر بئینیمه هجوم گتیرمه‌گه گۆره، گئجه یاری‌سی ایکی‌به‌کیمی یاتا بیلیمیردیم. خوش و موتلو گون‌لریم بیر سیناما پرده‌سی کیمی نظریمدن کئچیردی. گئجه چوخ قارانلیق و قورخولو ایدی. یورقانی باشیما چکیب یاتماغا چالیشدیم. بیردن ائشیتدیم شمس‌الملوک فریدون لا منیم آدیمی اوجا سسله تیکرار ائدیر. یئریمدن قالخیب کتابخانایا گئتدیم.

خانیمی اوزو قیبله‌یه اوتورموش گۆردوم. ال‌لرینی گۆیه قالدیریب راز- نیازلا مشغول ایدی. گلدیگمدن پشمان اولوب، قاییتماق ایسته‌دیم. او منیم کلمه‌گیمی آنلادی، اوزونو منه چئویریب الیه ایشاره ائتدی! آریق ال‌لرینی، ضعیف قول‌لارینی بوینوما سالیب آنلیمدان اؤپوب دئدی:

- عزیز قیزیم! یاخشی گلدین، بو گنجه سنه یاراتدیغیم آغیر زحمتلر
بیتهجک دیر! بوندان سونرا اوغلو اولموش بو شوم آنا، سنه داها زحمت
وئرمیهجک دیر.

من گؤزلریمین یاشی آخا- آخا، یالوار- یاخار لحن له دئدیم:

- آنا جان نییه بو سؤزلرله اورگیمی قان ائلیرسینین؟ بلکه منیم نادان-
لیغمدان، آنلامازلیغمدان، ادب سیز بیر حرکت ائتمیشم؟ نییه اوستو آچیق
دانیشمیرسینیز؟ بیلمیرسیمی منیم تکجه هدفیم، آرزیم، سیزین تسلی
تاپماغینیزلا ریضایتینیز دیر؟

شمس الملوک باشینی تربه دیب دئدی:

- عزیز قیزیم! ممکون دیر اینسان سنین کیمی بیر فرشته نین گؤزل
اخلاغیندان اینجی سین؟ هئچ واخت بئله دوشونمه، سؤزلریمی سونونا جان
دینله. نئچه دقیقه اوئنجه، یوخویلا- آییق لیق آراسیندا فریدونون روحو منه
ظاهیر اولوب دئدی:

- عزیز آنام! بوندان آرتیق غصّه ائتمه داها. چون تئزلیکله آیریلیق گون-
لری، دقیقه لری بیتجک دیر. نادره نی بوندان آرتیق عذاب دا، زحمت ده
قویمامالی بیق. او بیر گنج معصوم قیزدی کی، او زونه گوره آرزو لاری
واردی. بیز ایسه او آرزو لارین کول اولماغینا سبب اولمامالی بیق. بیزیم له
تانیش اولماق دان چکدیگی بدبخت لیک لر یئتر. او منه خاطر جان لیک دان
دونیا نین لذت لریندن ال چکمه مه لی دیر. سیز حیات دا وارکن، او مستقل
اولماق حاقد ا دوشونمه یه جک دیر.

ایندی سیزه موشتولوق وئیریم تئزلیکده! بو گنجه بیتمه میس منیم یانیم
گلجه کسن. سیزه تاپیشیردیغیم اونون امانتی بو گنجه ایله چاتمالی دیر.

منیم دیلیمدن، اونا دئیین: گرچکدن منی سئویرسه، سؤزلریمی دینمز - سؤیلهمز، قبول ائدیپ همئشه لیک منی اونودوب عادی حیاتا قاییتسین و اؤز سلیقه سی له او یغون بیر جاوان لا ائولنیپ گنج لیگیندن ذوق آلسین.

شمس الملوک خانیمین سؤزلری منی چوخ کدرلندیردی. نه ائدیپ، نه جاواب وئردیگیمه معطل قالمیشدیم. اوغلو اؤلموش خانیمین گۆی سل بیر منظره، عالی بیر روحانی گؤرونوسو وار ایدی. من هئچ زامان اونو بو وقاردا بو عظمت ده گؤرمه میشدیم. صورتیندا قورخودان، استرس دن هئچ بیر اثر یوخ ایدی. نازیک قارا پالتارلارینی گئیپ، کافوردان آغ، یوموشاق ساچ لارینی دارامیشدی. تام، بؤیوک بیر قوناق لیغا دعوت اولان آدام کیمی حاضیرلانمیشدی. منیم درین سکوت حئیرتیمی گؤرچک، خفیف بیر گولوش دوداق لاریندا ظاهر اولوب، سونرا دئدی:

- عزیز نادره! ابداً قورخما. حئیرت ده لازیم دئییل. من اؤز مزاجیمی یاخشی تانییرام. امین اول سنه قوناق اولدوغومون سون گنجه سی دیر. صبحه کیمی همئشه لیک سندن آیریلاجاغام. تئز اوشاق لاریما خبر وئر گل سین لر. اونلارلا سون ویداعیمی ائدیم. ایندی ایسه، فریدون اؤلنده منه وئرن مکتوبو آل مندن. او، حیاتیمن سون ساعات لاریندا اؤز الیم له سنه وئرمه گیمی ایسته میشدیر. سنین وفادارلیق لا صداقتیوه شوپه هم یوخدور. امینم منیم ایسته گیمی قبول ائدیپ من یاشارکن بو امانتی آچما یا جاقسان!

من تام حورمت له پاکاتی اونون الیندن آلیب، اؤپدوم سینهم اوستونه قویوب، ائودن چیخدیم. تلفون لا ائولرینه خبر ائدیم. قایتدیم اؤز ایسته گی کیمی یاتاغا گتیریب اوزو قیبله به یاتیردیب، قرآن اوخوماغا باشلادیم. چوخ چکمه - دی تامام قوهوم - اقربالاری حاضیر اولدولار. او بیر - بیر هامی سینی اؤپوب

اۆزل طرزله تسلی وئریب، هامی سینا بیر یادگارلار تعیین ائتدی. قانی سویوق لوق و استرس سیزجه، بوتون وصیت لرینی ائتدی. سوندا الیمی الینه آلیب اوشاق لارینا اوز دؤندریب بئله خیطاب ائتدی:

- عزیز بالالاریم! بو جاوان قیز منیم اورگیم پارچاسی فریدونون یادگاری دیر. سیز اونو بیر عادی قیز سانمایین. بو رحمت فرشته سی، پاک روحون سیمبولو اخلاق و نجابت هئیکلی دیر. سیزه وصیت ائدیرم اؤزون، فامیلینه حؤرمت ائده سینیز. چتین گون لرده، هامینیزا اوز وئرمک ایمکانی اولان گون لرده، اونلا مشورت ائدین. سرلارینیزی اوندان گیزلتمه یین. چون او پاک طینت بیر قیز و عاغیل لی، اعتماد ائتمه لی بیر مشاور دیر. الله ائله میش اونا بیر چتین لیک اوز وئرسه، اونون حاقیندا هئچ بیر یاردیمدان اسیرگه مه- یین. وصیت نامه مده اونا سوندوغوم هدیه نی اؤز اختیارینا قویون. او اونلاری هاردا مصرف ائتمه گی سیزدن و مندن یاخشی بیلیر. نهایت بو پاک قیزا حؤرمت ائدیب، ساخلا ماغی سیزین هامینیزا لازیم و واجیب بیلیرم. بو سون وصیتیمی کیمسه اونوتسا منیم روحوم اوندان ناراضی و اینجیک اولاجاقدیر. قوجا آنانین وصیتینی بیتندن سونرا، اورداک ی لارین هامیسی کدرله یانیمدا گلدیلر. کیشی لر الیمدن، خانیم لار اوزومدن اوپدولر. من ده اؤز نوبه مده قادین لاری اوپدوم، کیشی لره ایلتفات ائدیب، باش ایدیدم. اونون بو قدر اولومه یاخین اولدوغونو اینانمیردیم. آنجاق لازیم اولان سؤزلرله وصیت بیتمک همان، بیردن رنگی آغاریب حالی دیشیلدی. سماوی گؤز لری گؤی لره باخیب بئش دقیقه سونرا حیاتا گؤز یومدو.

دوکتور رضاخان یئتیشنده، قیزلار، اوغلان لار، گلین لر، نوله لر، باشقا یاخین- اوزاق قوهوم لاری اونو دؤوره لیب هره سی اؤز دیلینده آغالیب

سيزلاييرديلار. دوكتورو گورنده هامى دالى چكىلديلر. دوكتور قالين گوزلوگون آرخاسيندان خانيمين ايشيqli اوزونه باخيب، نبضيني توتمادان دئدى:

- الله رحمت ائسسين ياخشى خانيم ايدى. سيز گنج لرین باشينيز ساغ اولسون. صاباحيسى جمعه گونو ايدى. او رحمت ليگين جنازه سيني حورمت له، جلال لا اوز ائوينه آپاريب اوردان دا قبريستانليق دا اري له اوغلونون يانيندا باسیرديلار. من فریدونون امانتى اولان آغزی باغلى مکتوبو شمس الملوکون اولوموندن بير هفته سونرا آچدیم. مکتوبون مضمونو بئله ایدی:

فریدونون مکتوبو:

عزيزيم نادره! سلين رحيم سيز ميكروب لارى نهايت جبيريمى محو ائديب، منى آياق دان سالديلار. سنه اولان عشق - محبت ده بئله، منى ديري ساخاليا بيلمه دى. اوزومون آرزى - ديگيمه رغما، دونيادان، جانيمدان چوخ سئون سندن ال اوزوب، گنديرم. بيليرم سن منه وفالى سان. مندن سونرا غم - غصه لى اولاجاقسان، جوان ليق لذت لریندن اوزنو محروم ائده چك سن. چون سنى ياخشى تانييرام. اخلاق لا - روحياتىوى ياخشى انلاميشام. آنجاق ايكيميزين پاك عشق له دويعولاريميزا آند اچيرم، مندن سونرا اصلا، گنج - ليك لذت لریندن واز گئچمه گيوه راضى دئيليم. ترسينه، حياتىوى باشندان باشلاييب بير نجيب، خوش اخلاق، ساغلام جاوان لا حيات يولداشى اولماغيوى ايستيبيرم. عزيزيم اعتراف ائديرم، سنين حاققيندا ظولم ائتميشم. بيله - بيله سنى اوتا آتيب، ايشيqli گونوى قارانليق ائتميشم. نه ائتمك

اولار؟ جاوان ليق عشقى دويغوسو مندن بۇيوك اينسان لارى بئله، هر خيانتە يۇنه لديد.

عزيزيم! خسته ليگيم اؤلدورجو اولماغيني بيليرديم، گئج- تئز بو دونيادان كۆچمه لي ايديم. آنجاق عشقين جذبه سي منى سنه طرف چكدى، سن ايسه تأسفله خبر سيزجه منيم كور- كورانليق عشقيمه قوربان اولدون. گۆزل ايوى اليمه وئردين. بلكه ده بيليردين من بو تئزليكه اؤلمه لي يم، حاليمه آجيب، منى اينجيتمك ايسته مييب من له نيشان لاندن.

ايندى كى، گتتمه گيم حتمى اولوب! سنه يالوارراق، بۇيوك سوچومو باغيشلاماق ايستيم. گئرچك دن منى سئويرسن سه، بو مکتوبو اوخوياندان سونرا منى همئشه ليك اونود. گله جك حياتيوى، عائله قوروب، اوشاق- لاريوى تربيت ائتمه گى، دوشون. من سندن بونو ايستيم. منه گوره، عشقين قيسير قالماغينا خاطر، منيم بو سون ريجامى قبول ائديب و روحومو ابدى عذابدان خيلاص ائت. قوى ان آزي دونيا دا بير آرزيم چين اولسون. عزيزيم نادره! انام بو مکتوبو اؤلوم حاليندا سنه تحويل وئره جك دير. سن اونون وصيت لريني اونوتما، هديه لريني قبول ائت. او سنى اؤز جانيندان چوخ سئوير. سنين موتلوغوندان اونون روحو شاد اولاجاق دير. بيليرم مندن سونرا چوخ ياشاما ياجاق دير. اونون واسيطه سيله، بو مکتوبو او اؤلندن سونرا آچماغيني ريجا ائديم.

عزيزيم! همئشه ليك سندن آيريليرام! همئشه الله دان سنين سعادتين و موتلوغوو ايسته بيرم. يئنه تيكرار ائديرم قلوبنده ذره قدر ده، منيم محبتيم وارسا، سؤزلريمي قبول ائديب منى همئشه ليك اونود. خداحافظ فريدون.

یوخاری داکی مکتوب منده قریبه ائتکی بوراخدی، فریدونون وصیتینه عمل ائدیب، گیزیلی یاشاماق دان چیخیب، توپلوما گیریب، خالقا قوشولوب گله-جه گیمی دوشونمه گیمه قرار وئردیم. چون ووجدانیم، فریدونون روحو بونلا مندن راضی قالاجاغیندان امین اولموشدو. قوی فریدونون حیکایه سی بیر شیرین یوخو کیمی، خیال کیمی، قلبیمین کونجونده قالسین. یئری گلمیشکن بو قراری وئرن گئجه، یوخودا فریدونو سئوینج صورتلا گوردوم. حورمتله الیمی اؤپوب، دئدی:

- عزیزیم! سن له ابدی ویداع لاشماغا گلدیم. وصیتیمه عمل ائتدیگیندن چوخ راضی یام. من له آنام، سنین خوشبخت لیگیوه هممشه دعا ائده جه بیک. دانشماق ایسته دیم، آنجاق او گوزدن ایتمیشدی. هراسان یوخودان آییلیب روحونون شاد اولماغینا دعا ائتدیم.

نادره نین یادداشت لاری نین سگگیزینجی بؤلومو

توپلومدا

بو مکتوب منیم سوسیال چالیشما حیاتیمی بیر قدر گؤسترر دئییه دوشونورم. پس اونو یازماغا قناعت ائدیب، اؤزومدن بیر شئی آرتیرمیرام. چون اونسوز دا، یادداشت لاریم اوزون و یوروجودور.

سکگیزینجی مکتوب

ایران جانیم! قوربانین اولوم! نییه منه مکتوب یازمیرسینیز؟ نندن منی اونودوبسونوز؟ یئنه بوگون سحر چوخ داریخیردیم. ایندی فریدون لا آناسینی نین قبرینی زیارت ائتمکدن قایتمیشام. بو ایش لردن گورمییهجه- گیمه قرار سؤز وئرمیشدیم. أما بویون شمس الملوکون اولومونون ایل دؤنومو ایدی. دویغولاریما صاحب اولانمادیم. یوخودان دورماق همن، قارا پالتارلاریمی گئیپ قبیر اوسته گتتدیم. کیفیمله- جیبیمده هر نه پول وار ایدی کاسیب لارا پایلادیم. حیاتیندا تسلی تاپدیغی (یاسین) سوره سینی اوردا اوخودوم. قلییم تاب گتیرمه دی اختیارسیز گؤز لیریمدن یاش تۆکولوب آغلادیم.

وردان بیر باشا مدرسه یه گتدی، بیر- بیر اوشاق لارین پالتارلار، ال- اوزلرینی یوخلادیم. تمیزلیک لریندن چوخ خوشوم گلدی. اینسان بو معصوم وارلیق لارین تاماشاسیندان ذوق آلیر. مدیر، معلم لر، یاخشی ایشلییرلر. بو ایشه عشق اوزوندن گلیبلر. شاگیردلرله معلم لر آراسیندا یئنی بیر دونیا، یئنی روح یارانیب دیر. دئییه سن کئچن مکتوب لاردا سیزه یازمامیشام کی، من بو اجتماعی فایدالی مؤسسه نی نئجه آچماغا موفق اولموشام. یازمیشدینیز آتامی هیینوز ائدیپ منیم سؤزومله، رنکلامیم لا بو قدر معاریف خواه اولوب، قیز مدرسه سی آچماغا چوخلو پول خرج ائدیر! دوزدو آتام منیم سؤزومه باخیر. آنجاق تأسف له بو قونودا سهو ائدیپ سینیز. چون بیزیم آرامیزدا پول سؤزو اصلا اولمایب دیر. من اونون مالی ایش لرینده هئچ جوره مداخله ائتمیرم. نئجه تجارت ائدیر یا خود سرمایاسی نئچه دیر، بیلیمیرم.

عزیزیم سندن گیزی اولماز، مدرسه نین تمام خرجی شمس الملوکون ارتیندن دیر. او اولنده بوتون وارینی، جواهرلرینی منیم ایختیاریمدا قویوب،

اوشاق لارینا اونلارین مصرفینده مداخله ائتمسین لر، منه ایذین وئرسین دئییه وصیت ائدیبدیر. منه ایذین وئرسین لر اؤز مئیلیمله هاردا لازیم بیلیرم خرجلییم. من ده بیر قیز مدرسه سی آچماغی هر شئیدن لازیم و واجب بیلیرم او رحمت لیگین اولوموندن بیر آی سونرا، ایشه باشلادیم. مدرسه نین یئرله اشباسینی اسکی مدیردن - پولو اولمادیغیندان ایستفاده سیز قالمیشدی لار - ایکی مین تومنه آلدیم. بو نقد پولو اونون ورثه سی اؤز مئیل لری له اؤده دیلر. خرج لرین قالانینی او رحمت لیگین مولک لری نین گلیریندن اؤده دیک.

دوردونجو صینیفین درس لری نی اؤزوم عهدهلندیم. اوردا یئتمیش دن چوخ شاگیردیمیز وار.

عزیزیم ایران سونوندا یاخشی مشغول لوق تاپمیشام. ایندی آرتیق من بیر کونجده قالان نادره دئییلیم. وطن داش لاری مین غم لیرینده - شادلیق لاریندا شریک اولورام. هفته ده بیر گون، شاگیردلرین آنالارینی مدرسه یه دعوت ائدی، اوشاق لارین تربیت و ساغلام لیک باره سینده اونلارا اونری لر وئیرم. مندن چوخ راضی دیلار. هر بیر شئی ده، عائله سورون لاریندا بئله، منیم یانیما گلیرلر. اونلاری گورمک دن موتلو اولورام.

عزیزیم! ایران قادین لاری گرچک دن بدبخت و هر تورلو محبته، رحم ائتمه - گه لاییق دیلر. بونا رغماً، تربیت له اینکشاف ائده بیلرلر. غرورلا - نادان - لیغیندان، تنفر ائدیگی م بو وارلیق لارین، یاخشی ذات لاری، پاک قلب لری وار. آنجاق تأسف له یؤنتمن لری یوخدور. گؤز - قولاق لاری باغلی دی. حال - لارینا آجیرام. کیچیک اوشاق لارینی اوپوب یانیما اوتوردورام. بیر مهربان باجی کیمین ساعات لار جا صحبت لشی ریک. بو ایش لردن نه قدر لذت

آپاریدیغیمی بیلیمرسیز. مدرسه نین حیطینه گیرنده کیچیک قیزلار، گۆزل قوشلار آنالاری نین دؤوره سینه بیغیشان کیمی، منیم اطرافیمای بیغیشارلار. هرهسی بیر شئی سوروشار. بیرى سالام وئرار، او بیرى الیمی توتار، لاپ کیچیک لری آتدان - آتدان، اوزومه باخیب گولرلر. بعضی لری اوتاندیق - لاریندان قیزاریب، آیاق لارینا باخارلار. تصور ائده بیلیرسینیزی بو منظره - لردن نه قدر شاد اولورام؟ گترچکدن دونیادا بوندان یوخاری لذت اولماز. من او محیطده اؤزومو سماوی بیر دونیادا معصوم ملک لرین آراسیندا سانیرام. کؤنول لو اونلارا قوشولورام. آنا - باجی لاری نین حال لارینی سورورام. آتالاری نین مکتوب لارینا جاواب یازیرام. هر حالدا من کیچیک اوشاق لاریم - لایاخشى یام. اوماریم سیزده کیچیک نادره یله خوش اولاسینیز.

عزیزیم ایران! من آرتیق اسکى لر کیمی رومان اوخومورام. ساغلام لیق کیتاب لاری لا دا، ایشیم یوخدور. ایندی من اؤزومو جانلی بیر اینسان، توپلومون اؤنملی اویهسی بیلیب، همئشه فایدالی و پراکتیک ایش لرله مشغولام.

اٲیتیم - اؤیرتیم اصول لاریندا کامل بیلگی لنمک ایستیرم. ال ایش لرینی - گول تیکمک، رسام لیق، فرش توخوماق، خیاط لیق - اؤرگنمک ایستیرم. مدرسه نین یانیندا بیر خارابالیق وار ایدی. دئیه سن اورانی آلدیغیمی سیزه یازمیشدیم. ایندی آز خرچله اورا گۆزل بیر باغچا اولوب دور. گول اکمک، بیتگی بئجرتمک، شیتیل اکمک ایش لرینی اؤزوم گؤرورم. شاگیردلرله گونده نئچه ساعات اوردا ایشلییرم. قیزلارین گول اکمکدن خوش لاری گلیر. بیتکی کلکسیونون آلتیندا یازدیغینیز ایضاحات لاری، نئچه ایل اؤنجه گؤنردیغینیز گول توخوم لاری، باخمایاراق بعضی لری خاراب اولموشدولار،

چوخ يارارلى اولدولار. او توخوم لاردان يا خود يئنى لردن وارينيزديرسا بير آز مدرسه يه گؤندرین.

ایللیک امتحان لار مونا سبتینه، اوشاق لاردان دو یون ده چکدیگیم شکیل- لری، سیزه گؤندریم. ریجا ائدیرم ایمكان قدرینده مدرسه ایش لرینده بیزی یاردیم ائدین. اؤزونوز یاخشی بیلیرسینیز من رسمی مکتب گؤرمه میشم. مدرسه نین اداره سی و تدریس ایش لرینی کتبی دستورلار و یا کیتاب لاردان او یغون لاشدیریرام. یا خود، اؤز یانیمدان بیر ایش لر گؤرورم. هر حالدا سیزین کیمی بیرینین فیکری یاردیمینا، چوخ احتیاجیم واردی. نئچه گون لوگه، اؤزل لیک له بایرام گون لری رشتته تشریف گتیرسنیزسه چوخ یاخشی و فایدالی اولار.

نه ایسه، بیزیم عائله حیاتی میزدا بیر آز دیشیکلیک لر اولوب دور. ایکی- اوچ آی اؤنجه، آتام بیر گنج قیزلا ائولنیب ائوه گتیردی. ایلك گون لرده بو خانیمدان اوزاق گزیردیم. سونرالار مارق حسّی منی اونا یاخین لاتدی. ایندی بیر مدّتی دوست اولوب، قووشوب، دانی شیریق. ایلگینج خولقو وار. یئنی حیاتیندان چوخ دا راضی دی. بیلدیگیم قدر، عشق دن - محبت دن بیر شئی آنلامیر. یا شدا ایکی قات بؤیوک اولان آتامی، چوخ ساده و آخماق لیق- لا سئویر. مقصدی، هدفی، یاخشی یئیب- یا تماق دیر! رقص دن باشقا هئج بیر هنری یوخ دور. یازیب- اوخوماق ساوادی پیس دئیل. یازماق درسی نین تدریسی نی بونونا قویماق ایستیریم، تنبل لیک دن قبول ائتمه دی. آدی «مه جبین» خانیم دی. هارداسا یا شیدیق. آتاسی رشتین وارلی و حؤرمت لی آدام لاریندان دیر. منه تام اینام لا گووه نی واردیر. زحمت لی ایش لردن باشقا، منیم بوتون اؤنری لری می سورغو- سؤال سیز قبول ائدیر. قیسساسی روح سوز

بیر خوش منظره، دوشونجه سیز، خیال سیز بیر هئیکل دیر. بیر شئی آنلامیر، آنجاق آتام کیمی بیر یاشلی کیشینی مشغول ائتمه گه چوخ یاخشی دی. چون کیشی لرین نرمال حس لرینی تحریک ائده بیلن بیر هئیکل دی. آتام اونو چوخ سئویر. البته آنامی سئودیکگی قدر ده دئیل.

عزیزیم! قوربانین اولوم. بوندان آرتیق باش آغری وئرمه ییم. اومارام کیچیک اوغلون گون به گون بؤیوبوب گؤزل لشسین. نییه آدینی یازما ییب سینیز؟ منه یازین گوروم رشید آتاسینا بنزه بیر یا خود گؤزل آناسینا. اونو تمانین، ایلک اوشاغینیزین تربیه سینی منیم عهدمه قویماغا سؤز وئرمیشدینیز. ایندی من اؤز وریمدن، اوشاغیمی ایلک فرصتده منه چاتدیرماغینیزی ریجا ائدیرم. اونون گؤزل یاناق لارینی تئزراق اوپمک ایستیرم. آیری جا یازین گوروم کیچیک نادره نه حالدادی، کورپه اوشاق لا آراسی نجه دی؟

گلجه گیم بارده ایسه دوشونمه میش دئیلیم. ایندی داها نه ائده جه گیمی بیلیرم. ائولنیب، باغیم سیز یاشامین آنلامینی بیلیرم. سیزدن نه گیزلین، اریم، اوشاغیم اولسون ایستیرم. اؤز اوشاق لاریمی اؤز مئیلیم، اؤز سلیقه مله تربیت و اداره ائتمک ایستیرم. آنجاق من ایسته یین ار هله تاپیلما یب دیر. ائلچیم چوخ دور اما هامیسی ازیلگن، دوزسوز منجه ده فاسید قاتدان دیرلار. عزیزیم! اؤزونوزو گؤزل بالالارینیزی اوپورم. منیم وریمدن جمشیدخانا سلام یئتیرین.

نادره

احمد آغانین ماراغی

بوندان - بویانا، نادره نین حیاتی، حاجی قاسم آغانین گئجه قوناق لیغیندان باشلانان داستان لا ایلگی لیر.

او ماجرالاری تعریف لرکن، حاجی قاسمی جاوان خانیمی کلثومون ائویندن چیخاندان سونرا، جمعه غسلونا مشغول، میرزا مهدی نی اصفهاندا، اونون آغاداشینی ایسه تهراندا هوشنگ خانی گۆزلیبرکن، احمد آغانین قیزی مهرانگیزی رشتین اعتبارلی هتل لری نین بیرینده، احمد آغایلا حاجی عبدالصمدی، حاجی عبدالصمدین ائوینده، نادره یله مه جبینی پرده دالیندا، «احمد آغا» یا تاماشا ائدرکن، ترک ائتمیشدیک. ایندی محترم اوخوجولارین ایذنیله، حیکایه نی حاجی عبدالصمدله احمد آغانین دانشیق لاریندان باشلا بیریق.

احمد آغا سلام، رسمی صحبت لر و قرارلاری نین باره سینده اطرافلی ایضاحات وئرندن سونرا دئدی:

- حاجی آغا! سیز منیم صمیمی دوستوم سونوز و بؤیوک قارداشیم یئرینده سینیز، قیسماً ده، منیم ده، اخلاغیمی بیلیر سینیز. بس بیلمله لی سینیز بو یاشدا و دورومدا بیر گنج قیزی عقد ائدی، اونون بدبخت لیگینه سبب اولما بیلمه رم. آیری جا منیم آرتیق، بیر جاوان قیزی لاییقی شکل ده اداره ائتمه گه وار- دؤلتیم یوخدور. اوندان علاوه، منیم ایشیمین سونونون نه اولدوغو بللی دئییل. بس ریجا ائدیرم، نیشان اوزوگو آدینا، سیزه وئردیک لری اوزویو لوظف ائدی، قایتاراسینیز. منیم او اوزویه، اؤزل ماراغیم وار. او عزیز الیزابتیم یادگاری دی. ریجا ائدیرم بو عاجزانه خواهیشی اسکی دوست لوق- یولداش لیق نامینا، قبول ائده سینیز.

حاجی عبدالصمد دوستونون خوشا گلمز دورومونو ائشیتدیگیندن چوخ اوزولوب، اونو نئجه تسلّی ائتمه گینی بیلمیردی. تکجه بونو دئییه بیلدی کی:

- عزیز دوستوم، بو خبری ائشیتمکدن چوخ اوزگونم. آنجاق صداقت- صمیمیتله سنه سؤز وئریرم، بو حادثه ده الیمدن گلن هر تورلو یاردیمدان اسپرگه میرم. آنجاق اوزوک بارهده ایذین وئرین نادره یله دانیشیم. سانیرام او بئله ایشلرده بیزدن تجره لی دیر. سیز اونو خاخول، کیچیک بیر قیز تصور ائتمه یین.

- آه! حاجی آغا! بیزیم ایشیمیز مشورتدن کئچیب دیر. کیشی لر بیر سورونو حل ائتمکدن عاجیز دیر لر سه، گنج قیزلارین الیندن نه گلیر؟ ایشیتیمیشم، حاجی قیزی، هوش لو، تحصیلات لی و آلیشا لاییق دیر. من ده بونا اینانیردیم. چون قوش اوو ادا ن قالخار. سیز اؤزونوز ساده اورک لی و پاک ویجدان لی سینیز. همئشه خالقا یاردیم ائتمک ایسترسینیز. البته اوشاق لارینیز دا، سیزین کیمی اولاجاق دیر. بوندا شو بهم یو خدور. منیم ایشیم مصلحت- مشورتدن کئچیب؛ بو مشورت لر منه سهرابین اولوموندن سونرا درمان کیمی دیر. من تئزراق ایراندان چیخمالی یام. قراریم کسین دیر. حاجی عبدالصمد دئدی:

- بونا رغماً، من بو خصوصدا نادره یله دانیشمالی یام. سیزدن یالنیز بئش دقیقه مهلت ایستیرم.

بو سؤزدن سونرا، حاجی احمد آغانین جوابینی گؤزلمه دن عجله یله اوتاق دان چیخیب، بئش دقیقه سونرا قایدیب دئدی:

- هر نه اولور سا، منیم خواهیشیمی قبول ائدی، صباح ناهارا مهرانگیز خانیم لا بورا تشریف گتیرمه لی سینیز. ایندی سینایاق. سیزی زورلا بوردا ساخالیب، کسین قرارینیزدان واز کئچیرتمک اولماز کی. نئچه ساعات بیر یئرده اوتوروب دانیشاریق سونرا اؤز میلینیزه عمل ائدر سینیز.

احمد آغا مارق حسّی له تسلیم اولدو. بو حالدا اؤزنه دئیوردی:
- باخیم گوروم آتا بو دوروشوقدا، من له مذاکرهیه بو قدر مئیلی اولان، بو قدر ملاحظهلی قیز نه شکلده دیر؟ نه کاره دیر؟ نئجه اولوب حاجی اونو اؤزون دن تجربه لی بیلیر. بس بو سببدن دئدی:
- عیبی یوخدور سیزه خاطر سفریمیزی اثره لیب، صباح گون اورتا قوللوغونوزا گلهریک. هله لیک خداحافیظ.

احمد آغانین اونوتدوغو شئی لر

معین ساعاتدا مهرانگیزله احمد آغا حاجی عبدالصمدین ائوینه گلدیلر. حاجی قیزی نادره نی و خانیمی مه جبینی اونلارا تانیتدی.
نادره یله ایلك گوروش احمد آغانی یاخشی جا تکان وئرمیشدی. او ایرمی-ایکی یاشیندا بو گوزل لیکده بیر قیزلا گوروشمه گی گوزله میردی. او بئله دوشونوردو حاجی عبدالصمدین قیزی هارداسا اون آلتی یاشیندا هندورینده اولان بیر قیز، و آتاسی کیمی یوغون، آلچاق بوی، و خاخول اولار.
آنچاق نادره بو یاشدا، قیسماً او یغون دوروشوق لو، ملاحظه لی، آغیر باش، عین حالدا چوخ هوش لو گورونوردو. داورانیس- ترپه نیش لری آرام، باخیشی درین، سوزلری اولچولموش و هامار ایدی. بئله کی، احمد آغا ایلك باخیشدا اونون دوروشوق لو بدنی و جمالینا ورولدو.

نادره احمد آغایلا قیزی نین بوتون ماجرالارینی بیلیردی. آیری جا، دونن اونون صورتینی، دوروشوغو- یئریشینی پرده آرخاسیندان دقتله ایزله- میشدی. بس قانی سویوق لوقلا، هیجان سیز قاباغا گلیب ساده، صمیمی، ایستی قانلیقلا اونلاری قارشیلادی. سونرا لوظفکارلیقلا مهرانگیزین

یوموشاق الیندن یاییشیب، اسکی قوهوم لار سایاغی اونو دا قارشى لادی. آنجاق چوخ احتیاطلی ایدی. او، جاوان قیز آتاسی نین باشینا گلن لردن تام خبرسیز اولدوغوندان دولایی، اؤنجه دن مه جبینه دئمیشدی، ائلچی لیگی و اوزویو مهرانگیزه دئمه سین.

مهرانگیز ایسه تحصیلاتلی، صمیمی، مهربان قیزین گؤروشوندن چوخ سئوینیب، چکینمه دن اورک دن دئدی:

– سیزین گؤروشونوزدن و دوستلوغونوزدان چوخ شاد و موتلویام. ایندی یه دک تانیدیغیم ایران لی خانیم لارین ایچینده، سیز قلبیم بو قدر دوستلوغونوزو ایستیه ن بیرینجی خانیم سینیز. ایلک باخیش دا آنلادیم کی، ملاحتلی جاذبه دار اولماق دان باشقا، هوش صاحابی، طبیعی ذکا صاحیبی، همچنین بیلگیلی و درین دن اوخویان آدم سینیز. اینانین اؤز الیمده اولسایدی، ائله بو گوندن سیزین کنارینیزدا، دوستلوق لا اوزون زامان قالاردیم. شیشیرتمه و ریاکارلیق دان اوزاق، گئرچک دن سیزی دوستلوغا، بیرلیگه، سئومه گه لاییق بیلیرم. آنجاق تأسف له آتامین خسته لیگیندن دولایی اؤزوموزو تئزراق پاریسه چاتدیرماق مجبوریتینده بیک.

نادره دئدی:

– عزیز باجیم! سیزین التفاتینیزدان چوخ ممنونام. سیزین صمیمیتیز، اورک سؤزلرینیزدن موتلو اولدوم. اوماریم انشاء الله گون به گون دوستلوغوموز داها صمیمی و بیرلیگیمیز داها محکم اولار. آنجاق قورخورام منیم اخلاقیمی کامل تانیاندان سونرا بیر او قدرده مندن خوشلانمایا سینیز. بیرینی تانیماغا بیر گؤروش یئتمز. بلکه منیم ظاهیری گؤروشوم سهوه یول

وثره بیلر. هر حالدا من سیزین گوژلینیزه و پاک اخلاقینیزا وورغون اولموشام، اولاجام.

مهرانگیز دئدی:

- یوخ من دوست- تانیشلاری بیر باخیش لاتیبارام. قلبیمین دوغولاری هئچ واخت آلدانماز.

نادره دئدی:

- سیزین لوظفونوزدن، خوش گوروشونوزدن ممنونام. اوماریم انشاءالله اوروپادان قاییداندان سونرا بیر نئچه گون بیزه قوناق اولاجاق سیز. من سیزی حدیدیندن آرتیق سئویرم. اینسان سیزین جاذبهلی دوروشوغونوزدان دویمور. ناهار باشیندا اولان صحبت لر، آب-هاوا و بیزیم قونودان اوزاق شئی لر ایدی. آنجاق ناهار بیتندن سونرا نادره نین ایشارهسی له، مه جبین مهرانگیزین الیندن یاپیشیب، باغ و گول لره تاماشا ائتمه گه دعوت ائندی. حاجی عبدالصمدله احمد آغا ایسه نادره نین خواهیشی له کیتابخانایا باخماغا گتدی لر. نادره قیمتلی کیتابلاری، باهالی کلکسیونونو گورسه دندن سونرا، احمد آغادان، نئچه دقیقه اونو دینلمه سینی ایسته دی.

احمد آغا جاوان قیزین خواهیشینی اورک دن قبول ائدی، اوستونه چئشیتلی مئیوه شیرینی دوزولن، بیر گیرده میزین اطرافیندا اوتوردولار. نادره دایانمادان سؤزه باشلایب دئدی:

- محترم بگ! عزیز آتام هارداسا سیزین احوالاتینیزدان منی آگاه ائدی بدير. بیرینجی بو کیچیک کیتابخانادا، سیزین صمیمی دوستوز، منیم قبیله عالمیمی مین حضوروندا سیزی گورمک دن خوشبختم. ایکینجی، ایذین وئرسنیزسه بو تهلوکه لی دورومدا آزیته نگیمله سیزین کیمی حورمتلی بیر

جنابا ياردیم ائده بیلهرم. باخمایاراق منیم کیمی تجربه سیز بیر قیزین یاردیمی چوخ دا بؤیوک اولمایاجاق دیر.

حۆرمتملی بگ! من سیزی آگاه، بیلگی لی و دونیا گۆروش لو بیر کس تانیمیشام. بونا رغماً گۆرورم ایندی، ائله بیر روح حالینداسینیز، دوروموزونوز قانی سویوقلوق لا اینجه له مگنیز، ممکن اولمایب دیر. همچنین توتدوغونوز تدبیرلر، غیرعادی خیال لارلا دوشونجه لرینیز تاثیرینده اولوب دور. آنجاق صحبتہ کئچمه دن ایجازه بویورون سیزدن ریجا ائدیم، مندن ائلچلیک ائتمه نیزی و اوزوک مسئله سینی اونوداسینیز. بودور! عزیز خانیمینیزین یادگاری اولان اوزوک، بویورون گۆتورون. امین اولون عزیز آتام لا من، همئشه سیزین خیرخواهینیز اولوب، بو گۆروش له مذاکره ده، سیزی دستک-لمک و یاردیم دان باشقا بیر هدفیمیز یوخدور.

ایندی ملاحظه بویورسونوز، من بیر دوغوسال قیز دئیلم. ایمکان قدر یاشایب بو کیچیک محیطیمیزده دونیانین ایستی- سویوغونو دادمیشام. بونا گۆره اتولی لیک و سایره سورون لارینا طرف سیز و قانی سویوقلوق لا باخیرام. بو کیمی مسئله لری چوخ عادی شئی لردن بیلیرم. واختینیز اولورسا اؤز شرح حالیمی سیزه تعریف ائتمسه، تصدیق ائده جک سینیز منیم سؤزلریم پوج، حقیقت دن اوزاق بیر ادعا دئییل. ایندی لیک لطفاً بیزه اعتماد ائدین. اعتماد اولمازسا، اینام لاریمی سیزه دئمه گه ایمکانیم اولمایاجاق دیر.

احمد آغا ایستر ناهار یئهنده، ایستر صحبت زامانی فرصت تاپیب، بو ملاحظتلی شیرین دلیل قیزی، اؤزونون اولموش خانیمی الیزابت له قیاس ائدیب بو سونوجا چاتمیشدی کی، باخمایاراق الیزابت ظرافت له- دوروشوق دا

بو ایرانلی قیزدان داها یاخشی گۆرونوردو، آنجاق اونون بوتون جذبەسى بو قیزین ایکی گۆزل گۆزلىرىنین یانیندا صیفر کیمی ایدی. بو سببدن اۆزونه دئیردی:

«بیر چوخ ایران قیزلاریندا اولان، گیرده و بوغدا وز اوزلر، کچیچک اغیزلار دوداقلار، گۆزل بورونلار، یئکه آنلارلا قارا ساچلار، چوخ چکیچی، سئویملی و جذبەلی دیرلر. بو اوزلرین قارشى سیندا اۆزونو ایتیرمه مک ایمکان سیز دیر. اینسان یاشایشا هر نه قدر ده مئیل سیز اولورسا بو نفوذلو و آلیجی گۆزلىرىن قارشى سیندا دایانا بیلمز. الیزابت ایسه اینجه، گۆزل و حساس ایدی. اونون بوی-بوخونو، اوزون اوز و بولور بوغازینا تاماشا اتمکدن ذوق آیردیم. آنجاق وطنین بو گولستان غونچاسی لا گۆروش له-تاماشاسی، گون دوغانین شوقلو بو گونشینی گۆرمک، ایران بوستانینین منظره سیندن، بیر تانیش دوغو، چوخ یاخین بیر روح لذت اینساندا یارادیر. بلکه ده وطنداش لیق، خُلق بیرلیگی، قان بیرلیگیندن دیر کی، نظره گلیر اونو الیزابتدن چوخ سئویرم. دئیەسن منیم عشقیم بو قیزا داها درین و داها شدتلی دیر.

جاوان لیقدا بو ایکی فرشتهدن بیرینی سئچمک شانسیم اولسایدی، البته ایران فرشته سینی پاریس فرشته سینه ترجیح وئردیم. آنجاق نه فايدا بیر یاندان یاشلارین اوینغون اولماماسی، دیگر طرفدن چئشیتلی خوشا گلمز حادثه لر بو ساحه لره دوشونمه گه بئله، ایذین وئرمز. هر حالدا بو شیطانلی فیکیرلردن قاچیب اوزاق لاشماق لازیم دیر.»

بو جدی قرارا رغماً، نادره نین سۆزلىرى بو یئنی جی تاجیرده قریبه تأثیرلر بوراخیب، اورگینده اومودلو ایشیق یاراتمیشدی. جدی حالدا، خیال ائدیردی

بلکه بو قیز نجات فرشته‌سی دیر کی، بو شکیلده قارشى یا چيخيب، گۆزل ال لرینی اوزالديب، اونو باتماق دان قورتاریر. هر حالدا اونا اعتماد ائديب، سۆزلرینی ائشیتمه‌لی دیر. بو دا بیر نوع تاماشادی. فیکری بو یئرہ چاتاندا، بیر سیگار یاندیریب نادره‌نین سکوتوندان استفاده ائديب، جدی و ریادان اوزاق لحن له دئدی:

- حورمتلی قارداش بالاسی! من سیزین پاک ذاتینیزا کامل امینم. بیلیرم حاجی آغا ایسه ائلچی لیک قونوسونو لازیمی قدر سیزه دئییب، بس سیزه ثابت دی کی، من شخصاً بو جسارتی ائتمه‌میشم. بلکه، داییم منیم اراده‌یله - نفسیمین ضعیف لیگیندن استفاده ائديب، بیلیرم هانکی ملاحظه‌لرله بو اویونو، اؤنه سورموشدو. خوشبخت لیک له من بو بؤیوک خطادان اؤزومو نجات وئره بیلدیم. امینم سیزایسه، سۆزلریمی اینانیب، منی بئله اوشاق ایش لریندن اوزاق گؤروب، همئشه منی اؤز عمی نیز کیمی تصور ائده‌جک - سینیز. من ایسه سیزین نصیحت لرینیزی تام مئیل - رغبت له ائشیتمه‌گه حاضیرم. آنجاق بونو دا اونوتمايین کی، منیم قراریم کسین دی بو صباح بو اؤلکه دن چيخمالی یام.

نادره احمد آغانین سۆزلرینی صبرله دینله ییب، سۆزلری نی دوام ائتدی. بو حالدا آتاسی حاجی عبدالصمد بیر آن بئله یئمک دن، گولمک دن، غافیل اولموردو.

- سیزین اعتمادینیزدان چوخ تشکور ائدیرم. آغاچانیم سیزین سرگذشت - یینیزی ائله یاخشی منه ایضاح ائدیبلر، سانکی اؤز آغزینیزدان ائشیتیمیشم. بس هئج بیر عذر و نندن لازیم دئییل. آیری جا سیزه اؤنملی اولان قونولاردان ایسه، سورغو سورماغی لازیم بیلیرم. دونن سیز قایتدیقدا و

سيزين حاقينيزدا آغاچان وئردیگی ایضاح لاردان سونرا، من سيزين دورومونوزو آنالیز ائدیب، سیزه اوز وئرن ماجرالارین اطرافیندا مارق لانیب تدقیق ائتمیشم. نهایت بیر سونوج لار الدهه ائتمیشم کی، ایندی سیزه دئییرم. سیزدن ریجا ائدیرم سهویم وارسا یئرینده منی شوپهه دن چیخاردین.

ایندی منیم فیکیرلریمین سونوجو: باشدان بری اعتراف ائتمه لی یم، تأسفله یا خود خوشبخت لیک دن ایران قیزلاری و خانیم لارینا تای، تجارت قونوسوندا، مطلق باشاراجاغیم یوخدور. بیرینجی، آنلادیغیم قدر سیزله آغاجانیمی داخل ائتمک ایسته دیک لری او ساختا شرکتین ایشی یاخشی و شرافت لی دئییل دیر. سیز، اؤزونوزون پاک ویجدانیزین حؤکمويله تام یئرینده، واختیندا اوردا اورتاق اولماق دان، ایشتراک ائتمک دن واز کئچیب- سینیز. آغاجانیم ایسه، اؤزونو قیراغا چکیب ارزاق توپلاماگی (احتکاری)، گرچک احتکار ائدن لره بوراخیرسا، چوخ یاخشی اولاجاق دیر.

ایکینجی، مهرانگیز خانیم لاجی قاسمین اوغلونون ائولی لیگی، بیر- بیر- لرینی گؤروب- تانیما دان، چوخ پیس بیر قرار و سیزین کیمی نجیب بیر شخصین اخلاقی نین قارشیمی دیر.

راضی اولماماغینیز چوخ یاخشی اولوب دور. من اؤزوم حاجی قاسمی گؤرموشم. نئچه ایل اؤنجه، روسیه دن قایداندا بیر نئچه گون بیزده قالدیلار. آلچاق، بد ذات، چلیس، چبرکین و آج گؤز بیر دیر. بو آتائین سیزه داماد اولماغا لاییق اولان، اوغلو اولماغینا، اینانمیرام.

اچونجو، تانیمایان بیر قیزلا ائولنمک البته سیزه یاراشان بیر ایش دئییل دی. واختیندا اؤز قرارینیزی آغاجانیم خبر وئردیگینیز چوخ یاخشی ایش اولوب- دور. گرچک دن گؤرمه میمش، تانیمامیش بیر قیزلا ایزدواج ائتمک، کور-

كورانلىق لا اۋزونو اودا اتماق دىر. آنجاق مال باتماق اعلانى ائتمك، اوسته لىك اۋزونو سئون، اۋز خىرىنى آختاران مىرزا مەدى كىمى آدمىن الى له، منجه ياخشى ايش دئىل دىر. اوستو آچىق دانىشماغىمدان تىكرار عذر اىستىيرم. آنجاق دوشونورم سىز بو قرارى آرخابىن جا دوشونوب، مشورت له، آرامش ده وئرمه مىش سىنىز.

احمد آغا دئدى:

– نادره خانىم رىجا ائدىرم! بو قونودا هر نه اولوب – كئچىب دىر. بىر داها تجارتە قايتماياجاغام.

نادره دئدى:

– عرضىمىن بىتمه سىنه اىدىن وئرىن لطفًا. قبول ائدىرم بئله بىر روح سل يورقونلوق لا، كئچمىش ايشىنىزه قايدا بىلمز سىنىز. اصلا سىز تجارت و اوردان اولان حوققا بازىلغا يارانمايىب سىنىز. سىزىن تربىتىنىز، محىطىنىز باشقا جورە اولوب دور. سىزىن دوشونجه لر و خيال لارىنىز، قاىغىسى چوخ و يالنىز مادی اولان تجارت دن، داها عالی و داها بؤيوك اولوب و بؤيوك دور. آنجاق دىگر طرف دن سىزىن ايش لرىنىزىن (زاوت لارىن يارادىلماسى، وطنىن صنعتىنىن اىنكشافى و شىركت لرىن ملى اكونومىسى نىن اىنكشافى و سايره) اىندى لىك بىزىم اۋلكه ده مساعد زمىنى يوخ دور.

نادره نىن سؤزلىرى بىر باشا حاجى عبدالصمدىن ضعيف نكته سىنه توخوندو. بىر آه چكىب، گولندن سونرا، قىزى نىن سؤزونو كسىب دئدى:

– عزيزىم نادره! دوز دئىر سىنىز، آفرىن! ياخشى آنالايىب سىنىز! من اۋزوم هامىدان چوخ بئله بىر فىكىر لرىن زىانىنى گؤرموشم. اللى مىن دن چوخ، بىر زاوودون گتىر مه گىنده، باتىر مىشام. اىندى بوردا اوتور دوغومدا، سىفارش

وئردیگیم ماشینلار، فرانسایلا- بلژیکانین هانسی دمیر یول لاریندا قار-
یاغیش آلتیندا چورویوب هئج اولوبلار، بیلیمیرم.
نادره آتاسی نین سؤلرینی اؤنمسه مهبیب، همن سؤلرینی دوام ائدیب، دئدی:
- مسافرت قونوسوندا ایسه سیزه قاتیلیمیرام. نئجه و هانکی گووهن له بو
تاریخ ده، دونیاین بو بیر- بیرینه قاریشمیش شولوغ چاغیندا، مهرانگیزین
ایندن توتوب، خارجه گئدیرسینیز؟ منجه بو بؤیوک احتیاطسیزلیق دیر. بوردا
تام دوغولارینیزدان تبعیت ائدیب سینیز. سیزی بو تهلوکه لی قراری وئردیرن
دوغلار...

احمد آغا سانکی بیردن یوخودان آیلیمیش کیمی، ال- آیاغینی ایتیریب دئدی:
- نه؟ نه بو بوردونوز؟ تهلوکه؟ هانکی تهلوکه ممکن دورمو؟ میه من اون
ایل تامام اوروپادا یاشامامیشام؟ میه اورانی ایران دان یاخشی تانیمیرام؟ من
بو ایش ده تهلوکه گؤرمورم! ترسینه، اینانیرام فرانسه یا خود سوئیس ده
شرافتلی بیر ایش تاپیب عؤمرومون قالانینی اوردا سورون سوز یاشارام!
نادره دئدی:

- سیز اوروپادا یاشایاندا بئله دئییلدی. اؤزونوز یاخشی بیلیرسینیز، دؤرد ایل-
دیر دونیا ساواش مئیدانینا دؤنوب دور. ایندی اوروپا قان دنیزی، قورخولو بیر
جهنم دیر. بللی ده، دئییل بو قان تۆکمکلرین آخیری هارا چاتا جاق دیر.
قانلی ساواش، قیطلیق، آجلیق و مین لرحه عذاب یارادیب دیر. اوروپالی لار
بیلیمیرلر هارا قاچسین لار هاردان کئچینسین لر؟ سیز اوروپا یا هانکی یول لا
گئدجک سینیز بونو آنلاماق ایستیردیم؟ نئجه و هانکی آراج لار لا ساواش
میدان لاریندان کئچه جک سینیز؟ هانکی گووهن له، عصیان لا اینقلابین
اوتوندا یانان روسیه دن کئچمک ایستیرسینیز؟

اوزاغا گتتمه یک، همن ایندی امتحان اوچون تلفون لا انزلی دن سوروشون گورون، سیزه گمی بلیطی آلماق ایمکانی واردیرمی؟ گمی لر یولجو قبول ائدیرلرمی؟ یا خود قشون لا پاتالیجی مئتریالاری داشیماغا مشغول دورلار!

من سیزی امین ائدیرم ائله اؤز لیمانیزدا، هفته لر بلکه ده آی لار گنجیکه جک سینیز. بوردان قیاس ائدین بیر باشا رسماً ساواش ایچینده اولان اولکله لردن، نجه سفر ائده جک سینیز. تصدیق بویورون کی، بوردا دا چوخ تلسیب سینیز، وئردیگینیز قرارا عمل ائتمک اولماز!

احمد آغا ایلک باشدان دقت له نادره نین گؤزل اوزونه باخیردی، لاکین ایندی اونون دال با دال سورغولاری نین قارشسی سیندا، خاپدان امتحان آلانین، قارشسی سیندا دوران شاگیرد کیمی، شاشقین اولوب بیر کلمه ده بئله اونا جواب وئره بیلمه دی.

نادره رقیبین مغلوب اولدوغونو گورن بیر قهرمان کیمی، صحبتینی دوام وئریب دئدی:

- گومان ائدیرم منیم حاقلی اولماغیمی تصدیق ائده جک سینیز، سیزین قرارینیز تهلوکه لی دی. بونا رغماً، سیزه قرارینیزدان دؤنمه گی تکلیف ائتمیرم. بو قدر دئییه بیلهرم سیزین سفرینیز اولاسی دئییل. هله لیک اوزون مدت اوندان واز کئچین. من له آغا جان سیزدن اولان خواهیشیمیز بودور.

حاجی عبدالصمد ایلک باشدان ایسه، احمد آغادان خواهیش ائتمک نیتی یوخ ایدی، آیری جا قیزینین نه ایستییه جه گینی بیلمیردی. یاواشجا گولوب اؤز یانیندا دئدی: «عجب دجل قیزدی. ایندی منیم ده وریمدن دانشیر.»

احمد آغا نهایت، توتقون سس و هارداسا بیر آز اینجیمیش حالدا، دئدی:

- سیز حاقلی سینیز! بویورن گوژروم ایسته گینیز قبول اولنمالی اولورسا ایفتخارلا قبول ائتمه گه حاضیرام. گرچک دن من سفرین سورون لارینی، یول لارین باغلانماسینی دوشونمه میشدیم.
نادره دئدی:

- من ده اول دن بئله تخمین ائتمیشدیم. هله لیک بیزیم ریجامیز بودور، ائله بو گون هتلی ترک ائدیب، بیزیم شهرین دیشاری دا اولان، باغیمیزدا قالاسینیز. مئهمان خاناسیزله مهرانگیز خانیمدا اصلا او یغون دئیل. سیزین دوستونوز اولراق، بیزه ایسه چوخ پیس دی. بیز همن، چای ایچیندن سونرا، مهرانگیز خانیمدا اورا گئدریک. سیز ایسه آغاجانیمدا مئهمان خانایا گئدیب، اشیالارینیزی گتیررسینیز. گمی لر مسافر قبول ائتمیر لر. اوزون سوره بوردا قالمالی سینیز. بو فرصت ده، سیز قضیه نین اطرافیندا دوشونوب- داشینارسینیز. من له آغاجان همئشه قوللوقونوزدا اولاجاییق. من مهرانگیز خانیمدا برابر اولماقدان چوخ شاد اولاجام.
احمد آغا دئدی:

- سیزین بوتون فیکیرلرینیز و داورانیش لارینیز سئوملی دیر. هله لیک من اوزومو سیزین اختیارینیزدا بوراخیرام. آنجاق بیزیم بوردا قالماغیمیز سیزی زحمته سالار دئییه، قورخورام.

ایندی ایسه، حاجی عبدالصمدین سیراسی یئتیشمیشدی. او اوزوده بونو آنلایب نادره نین اؤنریسی نین دوامیندا دئدی:

- آفرین احمد آغا! من سیزی داها دا صمیمی بیلیردیم. ایختیار سیزین- له دی! مطلق بو سؤزلری گوژله میردیم. من بو ائوده قالماغینیزی سئویردیم. ایندی کی نادره بئله مصلحت بیلیر، من ده اونون اؤنری سینی قبول ائدیرم.

سيزدن ايسه ريچا ائديرم تعاروفو بوشلاياسينييز. سيزين باغدا قالماغينيز بيزه باش اوچاليق و فخر دير. قديمينيز گؤزلريميز اوسته. من ده تصديق ائديرم تئزراق هتئل دن چيخاسينييز. اعتراف ائديرم دونن سهو ائديب، بو اوئرنى نى گئچيشديرميشم.

بو زامان مهرانگيز، مهجيين له اوتاغا گلديلر. دانيشيق ايسه بيتميشدى. مهجيين له، مهرانگيزين قايتماسى ياغيشين ياغماغيندان ايدى. چايدان سونرا، نادره، مهرانگيز له، مهجيين قالخيپ دروشكه يله باغا گتديلر. يول اوزونو نادره مهرانگيزه خبر وئردى، گمى يولجو قبول ائتمير دئيه، اونلار بير آز رشتده قالمالى اولاجاق لار. مهرانگيز دئدى:

– آتاسى نين ساغليغيندان نگران اولماسايدى بو حادثه دن شاد اولاردى. نادره اونو امين ائتدى، طب بدن باشى چيخار و تام يقين بيلير بو گئچيشمك احمد آغانين مزاجيندا ياخشى تاثيرلر قوياچاق دير.

احمد آغا يلا حاجى عبدالصمد ايسه، مسافيرلرين اشيء لاريني همان باغا گتيرديلر. يولدا احمد آغا، حاجى عبدالصمدى بئله عاغيل لى، هوش لو- باش- لى قيزى نين اولماسيندان دولايى، تبريك ائديب دئدى:

– حاجى آغا سيز هانكى اينصاف لا بئله ياخشى قيزينيزى منيم كيمي بير احتياط سيز كيشى له نيشان لاما ق ايستيردينيز؟ بونون بو يوك بير جنائت اولدوغونو تصديق ائتمير سيزمى؟
حاجى عبدالصمد گولوب دئدى:

– عزيزيم احمد آغا، من هله ده اومودسوز دئييلم. بير آيرى سينا اره گتسه، تأسفلو اولارام.

احمد آغا بير سؤز دئيه بيلمه دى چون دروشكه باغين قاپى سينا چاتيب، دا ياندى.

خوش بیر خبر

حاجی قاسم او گنجینه نین صاباحیسی کلثومون ائویندن، حاماما اوردان ایسه ائولرینه گنّیب، بیر باشا ایچهری ائوه گیردی. رقیّه خانیم (اوجونجو خانیمی)، حسن آغا (ایکینجی اوغلو) و حیدرعلی (بؤیوک اوغلو) دن باشقا، عائله نین هامیسی سوفره باشیندا اوتوروب، صبحانه یئیردیلر. حاجی آغا قاپی دان گیرنده، ائوین بؤیوک خانیمی شکوفه دن باشقا، بیردن هامیسی آیاغا قالخیب حاجی یا سلام وئردیلر. حاجی هئج بیرینی سایمادی، دوم- دوز اوتاغین یوخاری باشیندا قویولان موخده یه ساری گنّیب ائهمال جا اونون اوستونده دیزه چؤکوب، اؤتوردو. شیرین لوطویانا باخاندان سونرا سوردو:

- پس رقیّه هانی؟ هامینیز بوردا اولمالی ایدینیز! اوشاق لار هارا گنّیب لر؟ یاخشی عیبی یوخدور، بلکه دوست لاری لا گزمه گه گنّیب لر. هر حالدا دئین رقیّه گل سین.

عفت، حاجی نین ایکینجی قیزی جواب وئرمه گه کیمسه یه فرصت وئرمه ییب دئدی:

- آغا جان بیلیمیر سیزی بوگون جمعه دی، اونون نذیری واردی، حضرت عبدالعظیمه گنّمه لی بیک. نئچه دقیقه گنج گل سئیدینیز من ده بوردا اولمایا جاغیدیم. رقیّه خانیم اوشاق لاری خالایا تاپیشر ماغا گنّدی. سیز دونن گنّجه گل مه دینیز. یازیق صبحه کیمی سیزی گؤزله بیردی.

حاجی دئدی:

- عیبی یوخدور. بیلیرم اونلا دوستسان، او ایسه سنی اؤز قیزی کیمی بیلیر. سنه نئجه بیر خوش خبریمین اولماسینی آنالاسا شادلیغیندان بونلاری اونوداجاق دیر.

عفت، آتاسی نین دونن گئجه قیزلارین بیرینی نیشان لاماسینی ائشیتیمیشدی. احتمال وئریردی بو نیشان لاماق اونون اؤزویله علاقه دار دی. بونا رغماً اؤزونو بیلمه مزلیگه ووروب شاشقین لیق لا سوردو:

- آغا جان نه خبر گتیریب سینیز؟ سیز الله بویورون! من گتتمه لی یم. هیجانلی یام، تئز دئیین انام نگران قالاجاق دیر.

حاجی، دونن گئجه میرزه مهدی دن وئرن الماس اوزوگونو تیرمه کیسه سیندن چیخاریب دئدی:

- ایندی سنی، آناوی و بوتون عائله نی سئویندیرن خبر، سنین نیشان-لانماغی وین بو اوزوگو دور. سنی بیر زنگین، زیرنگ تاجیره نیشان لادیم. دونن گئجه، بو خیر ایش له مشغول اویدوم. ایندی بو خوش خبری وئرن آدم گئجه نی اورگی سئون یئرده قالا بیلمز می؟

عفت آغارمیش صیفتی له ال لری تیتک حالدا، اوزوگو آتاسی نین الیندن آلیب دئدی:

- آغا جان! من اره گتتمک ایسته میردیم. نییه مندن سوروشما ییب سینیز؟ ایندی سیزین امرینیزین قارشسی سیندا نه دئییم؟

حاجی ایچدن، ایندی یه کیمی ائشیدیلمه یین اوجا سس له گولندن سونرا، جدی لحن له دئدی:

- عفت ناواخ دان سن بو قدر فضول اولوب سان؟ نییه آتان سن له مصلحت ائتمه لی ایدی؟ گورورم بعضی قیزلار کیمی دیلین اوزانیب دی. سؤزلریندن

احمد آغانين سۆزلىرى نين قوخوسو گلير. بيلميرسن مى بو فضول لوق لارا
 منيم ائويمده يئر يوخدور؟ آنان دئدى جهنمه گئت، گتتمه لى سن! حال بو
 كى، من سنى بير ياخشى زنگين آدام لا نيشان لاميشام. گئت آلاهيوا شوكر
 ائديب منيم كيمي آتاوى دعا ائت. باخما ياراق بيليرم سئوينج دن نه
 ائنديگوى بيلميرسن. آنجاق ساخين اونوتما، سن حاجى قاسمين قيزى سان.
 اودا اوشاق لارى لا اورگى ايسته ديگى كيمي داورا ناجاقدى.

اٲوين بٲيوك خانيمي شكوفه نهايت دٲز نمه ييب، غضب لى، ايچينده اولان
 قهر - كينه سيني گٲرسه دن سس له، آتايلا قيزين سٲزونو كسيب دئدى:
 - سفته كيشى! بير ساعات دى اونون ناز - غمزه سينه اينانيب اونا غزل
 اوخويور سان. جاوان اٲلموش آناسى دا، بئله اوزلو ايدى كى، سوندا اٲز
 زيرنگ ليگى نين جزاسيني گٲردو. بيز آدام دئيلديك مى؟ بئله اٲنملى ايش -
 لرده بيزيم له مصلحت لازيم دئيلدى مى؟ آيرى جا، هاردا گٲروبسن بٲيوك
 قيز اول - اولا كيچيك قيزى اره وئرسين لر؟

شكوفه حمايت ائدن بٲيوك قيز، اييرمى ياشيندا بوغدا وز، چوپور، اوجا، آريق
 بير قيز ايدى. عفت له رقيه اٲز يان لاريندا اونو لئيلك سس لييرديلر. چون
 اوزون بورنو، اوزون بوغازى، اوزون آياق لارى لا داها چوخ لئيله گه بنزه -
 ييردى. بو ياش لى قيز شكوفه نين اٲز قيزى ايدى. هاردا سا دا بير آز آناسينا
 اوخشاييردى. يانى اوزو آريق، يوغون دوداق، قيوريم ساچ لارى عئيني آناسى
 ايدى. شكوفه ايسه بوغداوز ليگى، ائلى بورون لوغو، ائلى كيچيك ليگى،
 آتاسى قارا حاج الماس دان، قجله گٲزلىرى، اوزون بويو، اوزون بوغازىنى،
 آناسيندان ايرت آپارميشدى. اما عفت توپول، آغ، بويو بسته بير قيز ايدى. بو

تیپ قیزلار، ایرمی یاشینا کیمی جانی سولو اولارلار، یاش لاندیقجا یوغون - لاییب، طراوتلرینی ایتیریپ، قارتیمیش بیر آرواد کیمی اولارلار. حاجی قاسم شکوفه نین ترسینه، عفتی بؤیوک قیزی فاطمه دن چوخ سئوردی. چون او زیرنگ، هوش لو، مهربان و سؤزه باخان ایدی. بؤیوک باجی سیندان داها چوخ آتاسی نین احترامینی ساخلاردی.

شکوفه ایسه، فضول قیزلیغیندان آجیغی گلردی. اونو گونولری نین هامی - سیندان چوخ، دوشمن بیلردی. باخمایاراق ایکی ایل ایدی، اسکی لر کیمی اونو دؤیمه گه زورو چاتمیردی، آما سحر دن - آخشاما اؤزوننه، جاوان اؤلموش آناسینا مین جوره سؤیوش وئردی. حتی دئینمه گه، قیناماغا بیر باهانا تاپسین دئییه، بعضاً بیلهرک بیر قابی سیندیریب، یا خود بیر شئی جیراردی. شکوفه، عفت ده آناسی کیمی کنیزلیک حد دیندن چیخیپ، عائله دن حساب اولونماسینی، ایسته میردی.

حاجی قاسم ایسه هارداسا اونون فیکرینی آنلامیشدی. بلکه ده بؤیوک خانیمین، عفته اولان قیسقانچلیق و کینه سی سبب اولموشدو، حاجی قاسم، عفت دن اورک دن حمایت ائتمه گی، اؤزونه آتالیق بورجو حساب ائتسین. یا خود وجودوندا، خانیمین دئینمه گیندن، پیس داورانیشیندان یارانان غضب آزالسین دئییه، عفت دن جدی حمایت ائدیردی.

آنالیغی نین کینه سی له قیسقانچلیغی، همچنین حاجی قاسیمین حمایه سی له محبتی، قانی سویوق، لاقید عفته اؤنم سیز ایدی. او عائله عضولریندن تکجه رقیه خانیم لا، ان کیچیک آنالیغی، (کلثوم هله عائله دن دئیلدی) صمیمی دوست و سیرداش ایدی. اوندان باشقا کیمسه یله دانیشمازدی. شکوفه نین سؤیوش لرینی سایمازدی، باجی - قارداش لاری نین ایش لرینه قاریشمازدی.

دئمک اولاردی آتا ائوینده بیر غریبه کیمی ایدی. آیری جا، آناسی حاقددا گئیش بیلگیسی یوخ ایدی. چون او آلتی آیلیق اولمامیشدان، شکوفه آناسینی ائودن قووموشدو. او ایسه، ایکی ایل دن سونرا بدبخت لیک - فلاکت ایچینده، حیاتی نین سون دقیقه لرینده بئله، عفتی گورمه دن، اوپمه دن، اولموشدور. عفت تکجه بونو بیلیردی کی، یتیم آناسی ائوین کنیزی ایمیش، آناسی محرم اولسون دئییه، صیغه ائدیب، یاخلاشیق او دونیا یا گلندن ایکی ایل سونرا، رحمته گئدیپ.

دئمک اولاردی حاجی قاسم هارداسا، شکوفه دن قورخوردو. چون بو خانیم اونون پیس گون لری نین دوستویدو. دئمک اولار بئله، بویون کی حاجی نی - اوتوز ایل اؤنجه ده اولان کیچیک، اؤنم سیز دلالی - آجلیق دان، اولوم دن قورتاران شکوفه یدی. اصلا شکوفه نین وارلیغیندان حاجی قاسم «آغا» اولموشدو. آناسی، قارا الماس، پایتختین اشراف لاری نین بیری نین، معتمد و محرم لریندن ایدی. اوندان قیزینا چوخلو وار یتیشمیشدی. بو سرمایایلا، حاجی قاسم دلال لیغا باشلایب زامان ایچینده، بو گونکو واری الدهه ائتمیشدی. بو ملاحظه یه گوره او همئشه شکوفه نین سؤزلرینی دینله ییب اؤنملی ایش لرده اونلا مشورت ائدردی. هم ده او بیری خانم لارینی اونا حورمت ائدیب، اطاعت ائتدیرردی. حاجی، اونون کینایه لی سؤزلری له، سؤیوش لرینی ائشیتیمک هم، اوزونو عفت دن چئویریب، یوموشاق جا دئدی:

- اه شکوفه! سن نئجه قاریخان سان! هاردان بیلدین من بو یوک قیزی ائوده قویوب، کیچیک قیزی اره وئریم؟ دینله گور نه دئییرم. سن هله سؤزلریمین هامی سینی ائشیتمه دن، یئرسیز غضب لیرسن! گرچک بودور کی، عفته سچیلن آدام، فاطمه یه او یغون دئییلدی. او اصفهان دا سندن اوزاق یاشایا

بیلمز. ائشیتدیگیمه گۆره، داماد ایسه یاراماز اوغلان دی. اونو قبول ائتمیه بیلر. اوندا هم قیزیوا هم ده بیزه چتین لیک یارادار. اونو روضه خوان، میرزا علی اصغر خان ااره وئرمک ایستیرم. بیرینجی بو کی، بو آدام عالیمدی، ثوابی وار. اوندان علاوه قیزلارین بیرینی علم اهلینه ااره وئرمه گه، عهد ائتمیشدیم. ایکینجی بیزیم یاردیمیمیزا محتاج دی. اونا ائو زاد آلام. اونو، مرثیه یه چاغیرماغی دوست- تانیش لارا تاپیشارام. آیری یول لار دا گۆرسه درم. نهایت، قیزیمیزی ساخلاماق مجبوریتینده قالار. سن ایسه، یاخین دان گۆزون اوستونده اولار. شکوفه عصیان کار، عینادچی اولماغینا رغماً اریندن سۆز ائشیدردی. بس، یکی اوچ کلمه اونون حیرصینی آلدی، راضی قالیب دئدی:

- بئله اولورسا عیبی یو خودور.

حاجی دئدی:

- بلی کی عیبی یو خودور. فقط بوردا اقدس مغبون اولوبدور. نه ائدیم؟ دونه جان اؤز باشینالیق و عیناد ائدیردی. آنجاق بو گون لر اونا اومودوم چوخالیب- دیر. اونا تعین ائدیگیم مستقل ایش، بلکه سلیقه سی له او یغون اولوب، اونو تام اصلاح ائدر. آیری جا هله اونو ائولندیرمه گه چوخ تئز دیر.

اقدس خانیم حاجی نین سۆزلرینه تپکی گۆرستمه ییب باشینی دا بئله قالدیرمادی.

حاجی نئچه ایل لر ایدی اونا خانیمی کیمی باخمیردی، تکجه ایرمی ایکی یاشیندا اوغلو حسن و اون ایکی یاشیندا قیزی مهلقایا خاطر اونا ائوینده ساخلامیشدی. اقدس خانیم ایسه، بو حیکایه ده آچیلان نندن لره گۆره، چیرکین، قیتیمیر اریندن هئچ بیر حورمت و دقت گۆزله میردی. او تکجه،

اوشاق لاری نین بؤیوتمکله، تربیت لیرینی دوشونوردو. حسن آغا ایسه، آتاسیندان چوخ نیفرت ائدیردی. حتی بیر ایل اؤنجه یه دک، اونون ایستک- لری نین ترسینه داوارانیردی، حوجره یه قدم قویموردو. یا خود، حاجی ائوه گلنده او ائودن چیخیردی. بعضاً اؤزونو یوخویا ووروب اونون یانینا گئتمیردی. هر یئرده آتانین اخلاغین او یغون سوز گوؤده سینی لوغازا قویوب، گولردی. واختینی عیاشلیق لا کئچیردردی. اما بو حیکایه نین بیرینجی بؤلومونده دئدیگیمیز کیمی، بیلدیردن بری بیردن- بیره، اخلاق، رفتارینی دییشیب، اؤزونو سؤزه باخان، رام گوؤرستمه گه چالیشیردی. معشوقه سی له عشقبازلیغی بیتندن سونرا، حوجره ده آتانین بو یوردوق لارینا تام بویون اییردی.

فاطمه خانیم حاجی آغانین بؤیوک قیزی- عفت اونا لئیک دئییردی- آتانین سکوتوندان فایدالانیب، مارق دان قونونو دییشیب، آتاسی، اقدس خانیمین سایما مازلیغیندان چوخ اینجیمه سین دئییه، سوردو:

- آغا جان! دونن میرزا علمدار خبر گتیردی کی، داداشیما توی توتماق ایستیرسیز. دوغرو دان می؟ سیز الله دئیین گوؤرک، جریان نه دی؟ گلینیمیز گوؤل دی می؟ نئچه یاشدا دی؟ کیمین قیزی دی؟

بو سورو یئرینده واختیندا اولدوغوندان، حاجی آغانی مقصده یاخین لادیب دئدی:

- بلی! عزیز فاطمه م! معتبر تاجیرلرین بیرین قیزی نی آغاداشیوا نشان- لامیشیق. (آغاداش دان منظور بؤیوک اوغلو حیدر علی ایدی)

حاجی دانیشیق لاریندا حسن آغایلا، آناسی نین آدینی چکمیشدی، شکوفه دقت ائتمه دن، بئله بیلدی منظورو همان حسن آغادی. بس تله سیک سوردو:

– نه؟ نندن آیدین جا سۆزونو دئمیرسن؟ زنگین تاجیر یانی نه؟ آخی کیمی کیمه، نیشان لاییب سان؟ ان آزی بیز قونونو بیلمه لی بیک! گلنیمیز کوردو، کئچل دی؟

حاجی دئدی:

– شکوفه قریبه قاریخان سان! من سنی بئله تانیمیردیم. سۆزلریمی بیترمه گه مجال وئرمیرسن. بلی! احمد آغا تهرانی نین قیزی نی حیدرعلی یه نیشان- لامیشام. چوخ گۆزل دی. حیدرعلی تاجیر دی. کسین خانیمیمی تاجیر قیزی اولمالی دی. سن اوزون اونو نه قدر سئودیممی بیلیرسن.

حاجی بو قدر تعریفله یین حیدرعلی، یاخلاشیق اوتوز یاشیندا، اخلاقی لا صورتی، تام قوزلو آتاسینا اوخشاییردی. آتاسیندان سونرا او ائوین بویوک کیشی سی ایدی. بعضاً، حاجی دان داها چوخ ائوین ایش لرینه یئتیشیردی. عائله نین ائو مصرف لری، ایین- باش لاری، اونون عهدده سینه ایدی. بونا گۆره ده، ائو اهلی اونا حۆرمت ائدی، سۆزونه باخاردیلار. هارداسا، بیر آز دا سئویملی ایدی. فوق العاده قانی سویوق و ظاهیرده خوش اخلاق ایدی. چیلیس اولماسایدی، دئمک اولاردی عائله نین ان یاخشی کیشی سی بو ایدی. بو سببلره گۆره، اونون ائولنمه سی هامی یا سئویندیرجی ایدی. بو آرادا فقط اقدس خانیم لاقید قالیب، حسن آغانین شالوارینی دقتله اتوله مگه، دوام ائتدی.

بوردا، ائوین اون سگگیز یاشیندا، کاسیب کولفتی، ماه سلطانین، حالی دییشلیب، کیمسه فارقیندا اولمادان، آغلار گۆزله، اوتاق دان چیخیب، اؤز یانیندا دئدی: «بلی! الیمدن چیخدی. او توی ائدی منی آتاجاق دی. منی عقد ائتمه دی کی هئچ، صیغه ده ائتمیه جک دی. الله... نه داش سالیم

باشیما؟ نه بویوک بیر غلط ائتمیشم. قارنیمدا ترپهنن اوشاغین عاقبتی نه اولاجاق دیر؟ خانیم بیلرسه منی ائودن ائشییه سالار، هارا گئدیب، دردیمی کیمه دئمهلیم؟ بو اوشاق حیدر علی نین اولدوغونو نئجه آنلادیم؟ او منی آلدادیب، ایکی ایل دی ار- آرواد کیمی یاشاییریق، سررینی کیمه دئیم؟ او منه عاشیق اولدوغونو دئییردی! منی آماغینی دئییردی! ایندی صیغه ده بئله ائتمیه جک دیر. بلکه ده دئدی، اوشاق مندن دئییل! هر حالدا، آیاق لارینا دوشوب یالوارمالی یام. بلکه صیغه ائتدی. من یالیز بو اوشاق دان قورخورام. یوخسا ائله ده ماطاح دئییلدی، قویوب گئدردیم. نه ائده جه گیمی بیلیم؟ بو اوشاق دوشسهیدی یاخشی اولاردی! چاره م یوخدور، تئزراق شهر بانی خالانی اوژ حالیمدان خبردار ائتمهلیم. بلکه او منه بیر یول گؤرستدی.»

حاجی قاسم، حیدر علی نین ائولنمک خبرینی اعلام ائندن سونرا، ایشینی یاخشی بیتیریب، قلیان لا، شیرینی ایسته دی. عفت شیرینی یئمگی گؤزلمه ییب، ظاهرده حضرت عبدالعظیم زیارتی باهاسینا، واقعیتده تانیس- لاری لا گؤروشمه گه، ائودن چیخدی. بو آن میرزا علمدار، حیدر علی له ایچه- ری کئچمیشدیلر. شکوفه اونلاری گؤرمک همن، یئریندن قالخیب، سئوینجک اوغلونو قوجاق لادی. علمدار، هامی یا تبریک دئیهن بیرینجی آدام ایدی. حاجی آغانین ان کیچیک قیزی مه لقا (حسن آغانین باجیسی) شیرینی قابینی گتیردی، ماه سلطان اوزونو یوووب، آرام لاشیب اوتاغا قایتیمیشدی. شیرینی یئمک باشلاندی. میرزا علمدارین شوخلوق لاری مجلیسی قیزیشدیردی. هامی سئوینیردی. اقدس خانیم لا ماه سلطان بئله، اونلارین اوجادان گولمک لرینه قوشولموشدولار.

ایکی رقیب

کئچن بؤلوم لرده دئییلدی، احمد آغا شهردن چیخاندان نئچه گون سونرا، آغاداداش، میرزا مهدی اصفهانی نین اوغلو، احمد آغانین تجارتخanasی نین حسابینی باغلاماغا، اصفهان دان تهرانا گلیب، حسن عمی له دانشاندان سونرا، تلفون لا، تجارتخانانین مدیری، هوشنگ خانی اوژ یانینا چاغیردی. هوشنگین او میزی جاوان دان نیفرت ائتدیگینه رغماً، وظیفه شناس ليقدان، اونون دعوتینی قبول ائدیپ، تئزراق احمد آغانین ائوینه گلیب، اونلا گوروشمک مجبوریتینده قالدی.

آغاداداش، هوشنگ گلینجه، آیاغا قالخیب شیطان صیفت لی، حیله گر تبسوم لا نئچه آدیم اوئه گلیب، درحال سؤزه باشلادی:

- سلام علكیم آغای هوشنگ خان! شریف حالینیز نئجه دی! بی بی اوغلو لا مهرانگیز خانیمین حالی نئجه دیر؟ یقین هامیسی یاخشی دی، سلامت دیلمی؟ بویورون اوتورون! احمد آغادان نه خبر؟ پریشان گورونورسونوز. دئییه سن بنده نی بو زاماندا گورمه گه مایل دئییلدینیز؟ منه لوظفکار اولما ماغینیزی گورورم. سبب سیز، ندن سیز منی دشمن سانیرسینیز. آنجاق عزیز جانینیزا آند اولسون سهو ائدرسینیز. من سیزی چوخ سئویرم. اوژل لیک له مهرانگیز خانیمین گله جک اری اولما غینیزی حس ائندن بری، سیزین له دوست اولما غا داها چوخ، مثیل لی اولموشام. بویورون! نییه ال وئرمیرسینیز؟ الحمدالله سیز همئشه ادب لی ایدینیز، ایندی ده ادب لی سینیز.

- آغا میرزا داداش! نییه دوشونوردونوز من سیزی دشمن بیلیرم؟ شاشقی نام! هانکی ندن له، من سیزین گوروشونوزدن راضی دئییلیم، دئییرسینیز؟ اولای بیلر اوژونوزله قیاس ائدیرسینیز! یوخسا من کیمسه یله دشمن لیگیم یوخدور،

سبب سیز خالقا نیفرت ائتمهرم. آنجاق سیز منی اعتراف ائتدیریر سینیز کی، منیم سیزین له مطلق دوستلوغوم یوخدور. بو دوغرو دور. اما بو دشمن-لیک- نیفرت تۆرتمز. سیز منی بیر آز تانیب سینیز. بس مکرر بونو دئمک دن چکینیرم کی، من هئج وخت بوش- بوش دانیشماق لاری سئومه ییب، واختیمی پوچ رسم لرله، آنلام سیز عبارت لرله تلف ائتمهرم.

عزیز قارداشیم احمد آغایلا، قیزی مهرانگیز خانیم حاقدایسه، سیزین له دانیشا بیلمه رم. بئله دوشونورم منی بورا احضار ائتمه گینیزدن هدفینیز، اونلارین حالین سورماق دئییل دیر. سیزدن ریجا ائدیرم، اونلار باره ده منی دانیشماق دان معاف ائدین. بویوردوغونوز ایشه گوّره، صحبت ائتسک یاخشی اولار. سانیرام سهو ائتمه میشم، سیز بو گون لرده احمد آغایا اوز وئرن اولای- لار حاقدایسه، دانیشماغا گلیب سینیز. بویورون بنده، اؤز صلاحیت و اختیاراتیم حدینده، دانیشا بیلهرم.

هوشنگ یوخاری داکی سؤزلری دئیندن سونرا جواب گوّزلمه دن، اعتناسیزجا، عادی یئریش له اونون قارشی سیندان کئچیب، یازی ماسانین آرخاسیندا اوتوردو. آغاداش رقیبین سؤزلرینی ائشیتمک له، حیرص له اونا باخیب، ماسانین کنارینداکی صندل ده اوتوروب، کینایه ایله یاری جدی دئدی:

- آغای هوشنگ خان! گوّروم گوّزله دیگیمین ترسینه، چوخ رسمی اولوب- سونوز. عیبی یوخدور بئله ایسترسینیز سؤزوم یوخدور، رسمی دانیشاریق. من صمیمی دوست اولماق ایستردیم، سیز ایسته میرسیزه، دشمن ده اولمایا جاغیق. یقین خبرینیز وار بی بی اوغلو احمد آغا منیم آتامی اؤز ایش- لری نه وکیل ائدیب دیر! اونلار ایسه اصفهان دا ایش لری اولدوغو اوچون، بی- بی اوغلو من ایش لری تئز گوّرولسون دئییه، منه وکالت وئریب دیر. سیزدن

تجارتخانین مدیری اولارق، اولنلارین ساندىق لارى نين اچارلارى لا-
دفترلرينى، لازيم اولان ايضاح لانه وئرمه گينيزى رسما، ايستيرم.

- سيزين اتانيزين وريندن، احمد آغانين حسابينا و مال باتيرماغينى اعلان
اتمه گه، وكيلى اولدوغونوزا سؤزوم يوخدور. آنجاق عجله ايله وئردىگينيز
دستورلار، عهدهلنديگينيز ايشين اوئملى اولدوغوندان تام خبرسيز
اولماغينيزى آنلادير. يا خود بيلهرك، اوؤونوزو بيلمه مزليگه ورورسونوز.
سورون بو راحتلىق دا حل اولماز. ممكون دئييل، سيز -آغاداداش- دئمك
همان، من -هوشنگ- بير قيسا يا اوزون صورت حساب لا دفتر و ساندىق-
لارين اچارينى سيزه تاپيشيرارام، سيز ده اوؤ ايستديگينيز كيمي عمل ائده-
سينيز. خير! حورمتلى بگ! سهو ائديرسينيز! حيزلا گئديرسينيز! سيز هله ليك
هئچ بير دفتر- دستك ألماغا صلاحيتينيز يوخدور.

هوشنگين سؤزلى آغاداداشا خاپدان و گؤزلىلمز ايدى. نرمال دورورمونو،
قانى سويوق لوغونو ايتيريب، هوشنگين سؤزلى بيتمه دن قالخيب، آدديم-
لاماغا، دوداق لارينى چئينه مه گه باشلادى. هوشنگ، اونون دلى سوو حالتى،
قيازميش صيقتين، عصبه ترپه نن بالاجا گؤزلىرىنى گورنده گولومسونوب،
چوخ جدى لحن له اونا خيطاب دئدى:

- حورمتلى بگ! بو نه حركت دير؟ من سيزين له دانيشيرام، سيز يئرسيز
عصبى اولوب، اطرافا باخيرسينيز. نئچه ثانيه اونجه، سيز ادب دن، رسم لردن
دانيشيردينيز! بويورون اوتورون! منيم سؤزلىرىم بيتسين، او زامان اورگينيز نه
ايستير دئيبن. منيم منطق لى سؤزلىرىمى دينله مه گه حاضير دئييل سينيزسه،
قاپى اوزونوزه اچيق دير! تشرىف آپارا بيلرسينيز. يوخسا سيزين گورستدينينيز
بو حيرصين و غضبين منه هئچ بير اوئمى يوخدور. چون من اوؤوم سيزين له

دانشماغا راضى اولمايىب، ايلك كز، سيزين يئرسيز داورانىشى اصلا جواب-
لاماغا لايىق بيلميرم.

حسن عمى، ايكى رقيبىن دانىشيق لارى نين باشيندان، سالونون كونجونده
ترينمه دن دورموشدو، هوشنگين سۆزلريندن جرأت تاپيب، راحت نفس آليب
اۆز يانيندا دئيىردى: «أفرين! حقا كى! ياخشى جاوان سان. الله سنى مهرانگيز
خانيم لا احمد آغايا ساخلاسين.»

آغاداداش عصبى حالته، قوجانين زمزمه سيني ائشيديب، هوشنگين
جسارتيندن تعريف ائديگيني آنلادى، بس غضبلى باخيش لا قوجايا باخيب
دئدى:

- قوجا شيطان سن بوردا نه ايش گوروسن؟ گئت جهنم اول!

سونرا سندنلى نه قايديب، هوشنگه بئله ديدى:

- آغاي هوشنگ خان! منه ائديگينيز جسارتين جوايىنى باشقا واخت لارا
ساخلاييرام. ايندى ليك واختميزى پوچ سۆزلره تلف ائتمه يك. ايندى منه
وئريلن وكالتنامه اوزوندى سندن حساب ايستيميرم. آرتيق سۆزلر لازيم دئييل.
بونو دئييب قولتوغوندا كى، كيتابچادان وكالتنامه نى چىخارديب هوشنگين
قباغينا آتدى.

هوشنگ وكالتنامه يه باخمادان، يئنى دن سۆزه باشلادى، آنجاق بو دفعه داها
جدى دئدى:

- آغا قورويون! بيرينجى سى، بيزيم آراميزدا «سن» كلمه سى اولمايىب،
رسمى عيبارتده «سيز» اولوب دور. بير داها منه «سن» دئسه نيز، آغير جاواب
الاجاق سينيز. ايكنجى سى، قيرخ ايل بير حورمتلى عائله ده صداقت له خدمت

ئىدىن آداما توھىن ائتمك حاققىنىز يوخدور. ايندى ايستىيرسزسه، سۆزلىمى سونونا دك دىنلەيىن، يوخسا سىز بىلرسىز.

آغاداداش نھایت، طرفى شەتتەلە ميدان دان چىخاردا بىلمەدىگىنى گۆروب لحنىنى دىشىب، لطافتلە دئدى:

- سىز منىم منظورومو ياخشى آنالايا بىلمەدىنىز. واختمىز بوشونا ھدر اولماماسىنى ايستىردىم. سىزە «سن» خىتاب ائتمەگىم ايسە، سىزى عمەمىن فامىلى بىلدىگىم اوچون دور. اصليندە عمەم سىزى اؤز اوشاغى كىمى بۇيودوب تربيت ائدىب دىر. تصديق ائدىرسىنىز كى، اينسان عمەسى اوغلونو غرىبەلر كىمى «سىز» خىتاب ائتمز. ھر حالدا سىز ايستەمەسىنىز، بندەنن اصرارى يوخ دور، «سىز» خىتاب ائدرم. سىز ايسترسز اوچونجو آدام، ھم دە، ائوين نۆكرى، بىزىم مذاكراتىمىزدا حضورو اولسون، نە عىبى وار اولسون! آما منجە بىزىم دانىشىغىمىزدان كىمسە خبردار اولماسايدى، ياخشى اولاردى. ايندى سە واخ ت ارزىش لى دىر. بويورون سىزىن سۆزلىرىنىزى سونونا جان دىنلەگە حاضىرام.

- حۆرمتلى بگ، وكالتىنىز دە سۆزوم اولماغىنى سانمايىن. تصديق ائدىم سىز وكىل سىنىز و رسمىتىز واردىر. سىزىن وكالتىنىز بارەدە سۆز يوخ ايدى. سۆز بوردادى كى، نە سىز نە من و نە كىمسە، اؤز باشىمىزدا احمد آغانىن دفتىرنە، حسابىنا يئتىشە بىلمەرىك. بىر خصوصى ايش يا بىر عادى تجارى معاملە سۆزۇ دئىيل كى، دوستلوق دا دانىشىب بىتتىرك. بو قونودا چوخ علاقە- دار آدام لار وار، اونلارنىن دا فايدالارى قورونمالى دىر. سىز تىكجە، احمد آغانىن وكىلى سىنىز. طلبكارلارنىن وكىلى دئىيل سىنىز. سىز محكمە يە باش ووروب، وكالتنامە نىزى گۆرسە دىن. محكمە اؤز طرفىندىن تجارىتخانىن

بوتون وارینی دفترلرینی توقیف ائدر، سیزین موکل نیزین حسابینا یتیشیب، لازیم اولاندا اعلان واسیطه‌سی‌له، طلبی اولان‌لارا خبر وئزر. ایندی بیلدینیزی عجله ائتمه‌گینیز واخت‌سیز ایدی؟

آغاداش هوشنگین حاقلی اولماغینی بیلیردی. آنجاق اونو دانش‌دیریب، بیلگی‌لر‌ده ائتمک ایستیریدی. بس باشی‌لا زور- زوراک‌ی تبسوم‌له، اونون سؤزلرینی تصدیق‌له‌یب دئدی:

- دوغرو دئییرسینیز. من سهو ائدیردیم. البته من کسین صباح محکمه‌یه باش وورمالی‌ام. آنجاق سیز ده قبول ائدین وکیل اؤز موکل‌نین ایش‌لرینی کامل بیلمه‌لی‌دیر. ایلک باشدا موکلیمین واری، بورجو آلاجاغی نئچه اولدوغونو بیلیمک ایستیردیم. دوشونورم سیز التفات ائدیب، بو خیردا بیلگی- لری مندن اسیرگه‌مه‌سینیز.

حسن عمی، آغاداشین حالینین دیشمه‌سیندن، و یالتاق‌لانماغیندان گولمه‌گی توتوب، اؤز یانیندا دئییردی: «ای حوققا باز شیطان! ایندی او یاغلی دیلین‌له یوموشاق‌لیق‌لا، خشونت‌له، شدت‌له گۆره بیلمه‌دیگین ایش- لری، راحت گۆره بیلیمیه‌جه‌گیوی می ایستیرسن؟ آنجاق امین اول هوشنگ، سن راحت‌جاسینا باشینا بؤرک قویا بیلن آدام‌لاردان دئییل! گئت بو پوسقونو باشقا قوش‌لارا قوی، عنقانین (زومورود قوشو) یوواسی اوجالاردادی.»

هوشنگ، اوزو قیرمیزی‌ایکی اوزلو‌جاوانین سیرناماغیندان چوخ شاشیب، اؤز- اؤزونه دئییردی: «گنده چوخ اسکیک و آزغین‌دی. هامینی حیله- حوققایلا مغلوب ائده بیلجه‌گینی دوشونور. همی ده بو پیشیک بزکم‌له نه‌ده ائده بیله‌جک‌دیر؟ واخت‌سیز عصبی‌لشمک، چوخ پیس یالتاق‌لانماق، یئرسیز ته‌دید، منطق‌سیز سؤزلر... ایکی اوزلولوک، حیله‌گرلیگین نه فایداسی

وار؟ حیف دئیل دوزلوک، ... حیات نه دیر میه؟ اینسان تکجه یئیب- ایچیب، یاتماق، وار بیغماق دان اوْترو یاشاییر میه؟ داش دوشسون او آدمین باشینا کی، هدفی فقط یئیب- ایچمک دیر. اینسانین شرافتی، حیثیتی، فداکارلیغی، صداقتی اولمالی دی. اینسان، باشقالاری نین اعتبارینا، کاراکترینه صدمه وورماماغا چالیشیب، هم ده اوْز پرستیژینی، باشقالاری نین توهین لری نین اوزرینه سالمالمالی دیر. آغاداش و اونون کیمی لر، اصلینده چوخ آلچاق و کیچیک دیرلر. بیرری اونلارین اوزلرینین بیر طرفینه توپورسه، او بیرری طرفینی گتیرلر نندن می؟ دنیا مالینا گوْره! مادی و آلچاق مقصدلرینه چاتماق اوچون. ایندی من اونو یاخشی تانییرام. قوی اورگی نه ایستیر دئسین. من اونون حیله- حوقالارینا آلدانمارام. همان رسمی لیک، ساده لیک، بیر اوزلولوک ان یاخشی سیلاح دیر. بئله میزی آدم لاری صداقتله، دوزلوک شمشیری له اوغوب یوخا چیخارتمالی بیق. «دوز یول ان یاخین یول دور.»

اؤنجه دئمیشدیک هوشنگ مالیخولیایی جاوان دئیلدی. اونون اوچون دوشونجه لرینی اوْزونده ساخلاییب، همان رسمی لحن له دئدی:

- آغای میرزه داداش! من دفعه لر سیزه دئدیم، من تام بیر رسمی آدامام. سیزین له بیر رسمی وکیل اولاراق، رسماً مذاکره ائدیرم. بوندان بئله ده بیزیم آرامیزدا غیر رسمی صحبت لر اولمایاچاق دیر. سیزین موکل نین سیزین ایش لری بارده خبر سیز اولدوغونو قبول ائدیرم. آنجاق محکمه دن اؤنجه، سیزین بی بی اوغونوزون، اداری، تجاری سرلارینی سیزه افشاء ائتمک صلاحیتیم یوخدور. سیزدن جداً عذر ایستیرم.

- آغای هوشنگ! گۆزورسونوز من تکجه موکلیمین حالیندان خبرسیز دئیلم، اوسته‌لیک محکمه‌لرین تجاری قانون لاریندان دا بئله خبرسیزم. آنجاق دوشونورم، سیزین بو حاقدان منه یاردیم ائتمه‌گینیزه رسمیت مانع اولماز. من سیزه تام اعتیما دیم وار، عمه خانیمی مین خاطر- حورمتینه، سیزی فلاکتدن نجات وئرب، بئله بیر یاراشیق لی جوان یئتیشدیردیگی خانیمایا خاطر، منه، اونون قارداش اوغوسو اولاراق، هر جور یاردیم ائتدیگینیزی بیلیرم.

- منیم زحمتیمی چکیب، بویودن، تربیت ائدن آدامین اوزونو، قوهوم لارینی پرستش ائدرم. اوز بویوک لیمه قارشی هئج تورلو فداکارلیق دان اسپرگه‌مه میشم. ائله بو سببه، قارداش لیغیم احمد آغانین ایش لرینه گۆره، سیزین له رسمی دانیشیرام، دوست یانا- خصوصی دئییل. او حورمتلی فامیلین اعتبارینی، آبرینی ساخلاییم دئییه، احمد آغانین سرلارینی سیزدن - دوزلوق له، صداقینیز سینانمایب- گیزله دیرم. حورمتلی بگ، امین اولون بیزیم دانیشیق لاریمیزدان سیز اولوم لو بیر سونوج الدهه ائده بیلیمیه جک سینیز. رسمیتی قورویوب محکمه یه باش ویرماغینیز، ان یاخشی یول دور. سیزه قانون و محکمه حاقدان ایضاحات وئرمه یه واختیم یوخدور. آیری جا، من بو ایشده اوزمان دئیلم. سیزین بیر حقوق شناس نینیز اولمالی دی. او سیزه هر تورلو بیلگینی وئره جک دیر. امین اولون.

هوشنگین سون سؤزلری، آغاداشی تام داغیتدی، بونا امین اولدو کی، هوشنگی دانیشدیریب لازیم لی بیلگی لری آماغا هئج یولو یوخدور. اوزونه دئدی: «چوخ یاخشی!... آغای هوشنگ خان!... ایندی هر نه دئییرسن دئنه... بیزیم ده سیرامیز چاتار.»

هوشنگ گۆزلمەدن تئز حسن عمی نی چاغیریب اونا بئله دستور وئردی:
 - حسن عمی! بوندان بئله کیمسه نی بو ائوه قویما. باغ، گول لر، آغاج لار،
 ائوده هر نه وار سنه تاپیشیریلیب دیر. حتی سایر نوکرلر ایسه سیزدن خبرسیز
 و سیزسیز ائوه، اوتاق لارا گیرمک حاق لاری یوخدور. اونوتمایین بورانین
 تمام اشیاسی اؤزل دفترلرده یازیلیب ثبت اولوب دور. بیر شئی ایتسه، سیز
 جواب ده سیزسینیز. آنلادینیزی؟

- بلی! امین اولون سیزین بو یوروق لارینیزی دانا با دانا اجرا ائده جه گم.
 آغاداداش سانکی بیلهرک اؤزونو هوشنگین امرلریندن استثناء ائتسین دئییه،
 قالخیب، جدی لحن له دئدی:

- عمی ائشیکده کی اوتاق لارین بیرینی تمیزلیب منیم اشیاء لاریمی آپار
 اورا. یاتاق لا تختین تمیز اولدوغونا گۆز اول.
 هوشنگ دئدی:

- هله لیک بو مسئله دن واز کئچین. بیز سیزی بوردا یئرلشدیره بیلمه ریک.
 بویون - صاباح، بوتون اشیاء توقیف اولاجاق دیر. ایکنجی، حسن عمی دن
 باشقا بوردا کیمسه قالمیر. ائوین اشیاسی نین قورونوب، ساخالناماسی
 اونونلادیر. اونون سیزه اعتمادی اولماسینی دوشونمورم.

حسن عمی دئدی:

- آغای هوشنگ خان منیم بیر کیمسه یه اعتمادیم یوخدور.
 سؤزلر چوخ قطع ایدی. آغاداداشین قیرمیزی صفتی غضب دن قان رنگی
 اولموشدو، باتیق گۆزلری سانکی حدقه دن چیخماق ایستیردی. دوداق -
 لارینی تئز - تئز گمیریدی. آنجاق فایداسیز ایدی. زورو هوشنگه
 چاتمییاجغینی بیلیردی. ایدمان چی گنج، اؤزو و اشیاء لارینی سیچان اولوسو

کیمی، بیر اللی یئردن گوٲتوروب پنجرهدن ائشییبه آتا بیلردی. بونا باخمایارق، اؤزونجه جرات وئریب دئدی:

- آغای هوشنگ دوشونورم بیزیم دانیشیق لاریمیز بو ساده لیکده بیتیمیجه جک دیر. اؤزونوزون خوشا گلمز داورانیش لارینیزدان یاخشی سونوج- لار الده ائده بیلمزسز، سوچ منده اولمایاجاق دیر.

- بویورون. من هر زامان داورانیش لاریمدان پیس سونوج آسام، سیزه گلیمیجه جه گم.

آغاداداش اؤز دیرینیشی نین عاقبتیندن قورخوب، دانیشمادان، خداحافیظ- لشمه دن کؤهنه پتو، بوش چمدانی نی گوٲتوردو، تله سیک ائودن چیخیب، اؤنجه توتدوغو منزله، دؤندو. سونکو گون حاجی قاسمی ماجرادان خبردار ائدیب، اونون کروانسراسیندا، بیر حوجره توتوب، اوردا تجارته مشغول اولدو. بیر یاندان دا وکالت ایش لرینه باخدی. مشورت اوچون بیر حقوق شناس لا دانیشیب، اونون اؤنری سی له، محکمه یه گئدیب، نهایت بو اعلان یایدی:

اعلان

تجارت محکمه سی نین ... شعبه سی عموم خالقا چاتدیریر کی، احمد آغا تهران ی نین تجارتخانه سی مالینی باتیریب دی. هله لیک، حوجره، دفتر لر و تجارتخانه نین هر نه واری، توقیف اولور. بو تاریخ دن، مرکزده بیر آیا کیمی، ولایت لرده ایکی آیا کیمی طلبکار لار سند- مدرک لری نی دئییلن محکمه یه وئره بیلر لر. او مدّت سونا چاتاندان سونرا، هئچ بیر ادعا قبول اولونمایاجاق دیر.

تاریخ: جوزا نین بئشی. ۱۲۹۴

تجارت محکمه سی شعبه ...

دامادالا - قاین آتا

احمد آغانین سفریندن یکی - اوچ گون سونرا، حاجی قاسم چوخ کدرله، احمد آغانین قیزی مهرانگیزین نیشان اوزویونو، میرزا مهدی نین تانیس - لاری نین بیرینین واسیطه سی له قایتاریلان اوزویو، گئری آلدی. همچین خبر گلدی، احمد آغا، گئجه قوناق لیغیندا وئرلین قرارلارا رغماً، میرزا مهدینی، مال باتماق اعلانی ائتمه گه وکیل ائدیبدیر، ها بئله قیزی نی هوشنگه نیشان لایب اوروپایا طرف گئدیبدیر.

بو گؤزلنیلیمیز خبر، حاجی قاسیما اؤزل لیک له او زمان، چوخ آغیر اولدو. چون ذوق لا اؤزونون مولکو حساب ائدن، احمد آباد کندی و احمدیه کروانسراری ... الیندن چیخیردی. اوسته لیک چوخ احتمالاً آلا جاق لاری نین ان آزی، اوندا بیرینی بئله آلا بیلمیه جگیدی. آنجاق او بیر ضربه یله میدانان قاچیب، منفعت لریندن گؤز یومان آدام لاردان دئییلدی.

بو سببدن، خبری ائشیتیمک همان، بیرینجی، او بیرنی طلبکارلارین باشینا بؤرک قویماغا میرزا مهدی له بیرلشمه گه قرار وئردی. ایکینجیسی، بو ایشدن احتمالی زیانی، تجاری شیرکتین گلیرلری له اؤده مه سینه قرار وئردی. گلیب آغاداشی گورندن سونرا، اومودلانیب قرارلارینا عمل ائتمه گه جدی شکیلده باشلادی. آغاداش ایسه، چوخ واختیندا گلیمشیدی. دامادالا - قاین آتا ال - اله وئریب، ایشه باشلادیلار. چوخ چکمه دی، مرکزین بئش نفر اؤنملی تاجیرلریندن، آیری جا کرمانشاهلی «موسی کلیمی»، اثرمنی «پوغوس ترتریان» تبریزی (قیطلیق زامانی نین ان بؤیوک احتکار ائدنی) غله شیرکتینه عضو اولدولار. آغاداشین گلشی نین ایکینجی آیی نین سون -

لاریندا، دئیلن شیرکتین بیرینجی جلسه‌سی حاجی قاسمین ائوینده قورولدو. حاجی قاسم رئیس، آغاداداش ایسه، بئش نفردن اولوشان مدیر هئیتینه، میرزه سئچیلدیلر. همین جلسه ده، معلوم اولدو حاجی عبدالصمد رشتلی عضو اولماق دان عذر ایستیب دیر. اونون یئرینه، «حاجی محمدجعفر رشتی»، احمد آغانین یئرینه ایسه، «محمدرضا خراسانی» نی دعوت ائتمه- گه قرار وئردیلر. حاجی قاسمین اؤنری‌سی له بیرینجی، شیرکتین عضولری اون ایکی نفردن چوخ اولماماسی، ایکینجی ایسه، شیرکتین آدی لا، اؤیه لرین آدلاری سرّی قالماغینا سؤز وئریلدی. چون او شیرکتی قورماق دان مقصد، تاخیل لاری بیغیب، ساخلماق، بوتون ارزاغین آلیش - وئرشین اؤز ال لرینه کئچیرتمک ایدی. بو ایش آشکار اولسایدی، دولت یا خود خالقین طرفیندن سورون یاراتماق احتمالی وار ایدی.

حاجی قاسم لا، آغاداداشین آراسیندا ایکی آی عرضینده، ایش بیرلیگیندن، محکم اعتمادلا، صمیمیت یارانمیشدی. حاجی زیرنگ، جسارتلی و ایشله یین دامادیندان چوخ خوشو گلیردی. آغاداداش ایسه زنگین، ایش بیلن قایین آتاسیندان چوخ راضی ایدی. بو ایکی اوخشار جینسین صمیمیتی ائله اولموشدو کی، بیر- بیر له مشورت ائتمه دن، هئج بیر ایشه باشلامیردیلار. شیرکتین سرمایاسی، بو ایکی آج گؤز وجودون او یون لارینا گئیش مییدان یاراتمیشدی. گئجه- گوندوز قاچیردیلار، ایشلییردیلر، آلیردیلار، داشییردیلار. کونترات باغلا ییردیلار، خبرلری آلیردیلار. اصلی اولمایان، دئدی- قودو یاییردیلار. تاخیل بازارینی اؤز لرینه او یونچاق ائتمیشدیلر. بونلار لا بئله، احمد آغانین ایشینی ده اونوتمامیشدیلار.

احتیکار ائدن بو ایکی پهلوان، یوروجو ایش لرله یاناشی اؤلکه نین سیاسی - اجتماعی دورومونو دا، گۆزدن قاجیرمیردی لار. اؤزل لیکله آغاداداش، مرکزده ولایت لرده اولان بوتون گوندلیک لری دائم اوخویوردو. بیلگی آلا بیلدیگی، بوتون آدام لار لا گۆرورشوردو.

حاجی آغا بو قونودا دامادین توپوغونا چاتمیردی، اؤزونو اونون بیلگی لرینه محتاج گۆروردو. هر گون بیر باهانایلا، اؤز یانیندا اولان، اونون حوجره سیننه گئدیردی، اونلا خلوت ائدیپ، لازیم اولان خبرلری آلیردی.

حاجی قاسم لا میرزا مهدی قارداش لاری، اؤز امکداش لاری کیمی یاد اؤلکه نین دلال لاری حساب اولوردولار. آتا- بابا لاری ایران لی اولماق لارینا رغماً، روسون تابعیتینی قبول ائدیپ، حوجره لرین، ائولری نین قاپی سینا روس بایراغی آسلا بیردی لار. بئله لیکله اؤز وطن داش لاریندان حمایه آدینا، روسون مأمور لاری و دیپلومات لارینا، ایرانین ان کیچیک ایش لرینده مداخله ائتمک لرینه باهانا وئیریدیلر. نییه؟ ظاهرده مال - دولت، اهل - عیال لارین حیفظ ائتمه گه! آنجاق اصلینده زور دئمه گه، خالقین مالینی یئمه گه، روسون تجاری مرکز لریندن استفاده ائتمه گه، استقراضی بانکیندان اعتبار آلیپ، تجاری رقیب لری آرادان آپارماغا، بؤرک قویماغا، حوقق بازاریق، بوینو یوغون - لوق ائتمه گه و سایر ایش لره. تاجیر آغالارین هدفی بو ایدی. اوتانمازجا اؤزلرینی روس وطن داشی معرفی ائدیردیلر. حاجی قاسم و میرزا مهدی قارداش لاری، بو وطن ساتان لارین بیرینجی لریندن ایدیلر.

یئری گلمیشکن آغاداداشین تهرانا گلمه سی، رومانوف خاندانی نین داغیلما سی و روس اوردوسونون ایران دان گئتمه زامانی ایدی. حاجی قاسم اول لر، او عظمت ده دولتین بئله داغیلما سینا اینانا بیلمیردی. او خیال ائدیردی، خالق،

روس لارین علیه‌ینه تحریک ائتسین لر دئییه، وطن پرست ایرانلی لار و یا اؤزو دئمیشکن «آلمان آجت» لری بو خبرلری یاییرلار. آنجاق سفیرله سون گؤروشده امین اولدو تزار سلطنتی نین داغیلماق سؤزو اساس سیز دئیلمیش. اؤز گؤزویله سفارتین مأمورلاری نین داورانیش لاری نین دیشمه‌سینی گؤردو. قاییداندان سونرا، سحره‌جن یاتا بیلمه‌دی، مین جوره فیکیر- خیالا دوشموشدو. ایشین سونونون نه اولدوغونو بیلمیردی. چون روس اوردوسو ایران‌دان چیخان‌دان سونرا، یاردیم ائدنی اولمایاجاق ایدی، اوسته‌لیک وطن پرور ایرانلی لار ایتتقام فیکرینه دوشوب، اونو اذیت ائده بیلردیلر. بو سببه، بیرله مشورته احتیاج دویوردو. چوخ دوشوندو آنجاق آغاداداش‌دان باشقا کیمسه نی خاطرلامادی. سحر صبح نامازینی تله‌سیک قیلیب، چای ایچمه‌دن اؤنجه، حاجی داداشین حوره‌سینه گئتدی. اوردا اونو ایشی اوسته حاضر گؤردو. آغاداداش حاجی نین واخت سیز گلمه‌سیندن چاشیب خوش - بش‌دن سونرا سوردو: - حاجی آغا، سیزی چوخ راحت سیز گؤرورم. نه اولوبدور؟ بلکه شیرکتین ایشینه یا خود احمد آغانین ایش‌لرینده سورون تاپیلیب‌دیر. - یوخ بونلارین هئچ بیر دئییل. - بس نه اولوب؟ نییه بو قدر اضطراب‌لی سینیز؟ بویورون اوتورون. حتما هله چای ایچمه‌یب سینیز. - بلی چای ایچمه‌میشم. بو اؤنملی دئییل، سونرا ایچهرم. دونن سیفارته گتتمیشدیم. اوردو ایران‌دان گئدیر. - بو یئنی ایش دئییل کی. - بیلیرم یئنی بیر ایش دئییل. اینانا بیلمیردیم. دونن سفارتی ائله قات- قاریشیق گؤرندن، ایضطراب‌لا قورخو جانیمی بورویوب‌دور. ایندی بیلیرم

بعضی امکداش لار نندن بیزه چپ- چپ باخیرلار؟ نییه بازار اهلی، بیزدن اوز چئویریرلر. حتی سون گون لرده رقیبلردن بعضی سی، ایشی اورا یئتیریب لر کی، کینایه لی اوست اورتولو سۆزلرله بیزی هده لییرلر! بللی اولور اونلارین گتتمک لریندن امین اولوب لار. بیر حالدا کی، هله روس قازاق لاری نین اوخ- لاری گۆزلری نین اؤنوندن گتتمه ییب دیر. تخمین ائده بیلیرسیزمی سالدات- لار قایداندان سونرا، بو صبرسیز خالق باشیمیزا نه بلالار گتیره جک لر؟ امین اولون بیزی دیری قویماز لار.

- حاجی آغا! سیز کی، اورک لی، تجربه لی دایاناق لی ای دینیز، ایندی ده ائله سینیز، بو خیردالیق لار لا اؤز نوزو اومود سوز لوغا، کدره تسلیم ائتمه گینیز حئیف دئییل می؟

- بلی! حئیف دی! قبول ائدیرم. آنجاق سیز ده اونو تمایین من شهر داش- لاریمی سیزدن یاخشی تانییرام. نئچه گون قاباق، سیچان کیمی دلیک لرینه گیرن آدم لار، بؤیوک امپراتورا باغلی اولان بیزلره، مین جوره یالتاق لیق ائدیر دیرلر. صاباح ال لری بیر یئره بند اولورسا، هر بیر توغای دان وحشی راق و هر بیر اصلان دان داها جسارت لی اولاجاق لار.

- بونلارین هامیسی دوز دور.

- پس بیزیم دوروموموز تهلوکه لی دیر آغاداداش؟

- بلی حاج آغا! چوخ تهلوکه لی دیر.

- بو حالدا منیم قورخوم، اضطرابیم یئرسیز دیر می؟

- بیز الیمیزی ال اوسته قویوب، باشیمیزا گلن لری گۆزله سک بلی ائله دیر. آنجاق قبول ائدین بئله اولما یا جاق دیر. بیز ده بئکار دورومو یا جاییق. من اؤز نوبه ده ایندی یه کیمی بئکار دورمامیشام. روس اوردوسونون دالی

اوتورماغی نین خبرلرینی ائشیتیمک هم، بوتون اتفاق لاری اؤلچوب و یارقى لامیشام. تصدیق ائدیرم، بیزیم گله جک دوروموموز آیدین اولمایاجاق - دیر. اؤزل لیکله احمد آغانین باتیرماق قونوسوندا چوخلو سورون لار یاراناجاق دیر. چون منیم تام اومودوم سفارتین مداخله سی اؤزل لیکله استقراضی بانکین مداخله سی دی.

- آغاداش، ایندی نئجه اولاجاق دیر؟

- ایندی عرض ائدیرم اونلار باش لارینی ایتیریبلر، نه ائتدیکلرینی بیلیرلر. میه، بیلیمرسیزمی بانک نامعلوم زامانا دک تعطیل اولوب دور؟ دونن انقلابچی لارین سفارتی تحویل الماق لارینی گؤرمه دینیز می؟

- یوخ من بانکین تعطیل اولماغیندان خبرسیز ایدیم. آنجاق سفارت و اورداکی لاری چوخ پیتلاشیق گؤردوم. هامی ال - ایاق لارینی ایتیرمیشدیلر، کیمسه منی سایمادی. بیر ساعات گؤزله یندن سونرا، هئچ بیرینین طرفیندن قارشى لانماییب، ائوه قایتدیم. پس معلوم اولور ایش لر بئله ایمیش. - بلی حاجی آغا ایش بئله دی. آنجاق دوزون ایستسه نیز من بو ایش لره خوش باخیرام. چون کونتارات لار بیزیم خیریمیزه بیته جک دیر. ایرانی بوشالیدیب اوردونو آپارانان سونرا، ارزاغا احتیاج لاری اولمایاجاق دیر.

- پول لارینی بیزه باغیشلامایاجاق لار کی؟

- یوخ! آنجاق اونوتمایین بیز اونلاردان مانات آلمیشیق و آذوقه نین پولونو دا مانات لا وئرجه ییک. بیلیرسینیز می ماناتین قیمتی بیر آی اؤنجه یه نسبت، نه قدر ائنیب دیر؟

- بیلیرم اون قات!

- چوخ یاخشی! بوگون اونلارین یوز مین مانات پیشه کی (آوانس) وئرسک، اون دا بیر منفعتیمیز اولاجاق دیر. آیری جا سیز ارزاغین قیمتی نه قدر چوخالماسینی یاخشی بیلیرسیز! بودا موفته بیزیم! تاخیلی ایسته دیگیمیز قیمته ساتاریق. ایندی تصدیق ائدیرسینیزی، حاجی آغا! اینسان اوزلشن ایش لردن استفاده ائتمه لی دی؟

- بونلارین هامیسی اؤز یئرینده یاخشی دی، دوز دو! خالق بیزی اؤز حالیمیزا بوراخسالار سا. من دئییرم جانیمیز خطرده دی، سن منفعتدن دانیشیرسان!

- خیالینیز راحت اولسون. من وطنداش لاریمی یاخشی تانییرام. بو مملکتده کیم زیرنگ اولسا اؤنه کئچر. الحمدالله بیز ده کیمسه دن اسکیک دئییلیک. بیز تاجیریک. هر تاجر هر زاددان اؤنجه اؤز تجاری منفعت لرینی قورویار. دونن اولار زورلویدولار، اولاردان قازانا بیلردیک اونلارلا اولدوق، اونلاردان اطاعت ائدیک، اوردولاری نین اؤنونه دوشوردوک، دوست- دوشمن لرینی اونلارا تانیتدیردیک. بویون- صاباح، باشقا بیر قدرت تاپیلسا بیز اونا یاخین- لاشاریق، اؤنونه دوشوب، دوست اولاریق. اونلارین بایراق لارینی تجارتخانامیزا ویراریق. بیزه هئچ فرقی یوخدور. بیز قازانج ایستیریک. هر یئرده، هر شکیلده، یاخشی یا خود پیس آراج لا. اونو الده ائتمک اوچون چالیشاجاییق. عزیز آتام چوخ دانیشدیم. اومارام باغیشلا یاسینیز.

- بو نه سؤزدور اوغول جان! من سیزین باخیشینیزی بیلمکدن اؤتور گلیمیشم. قالدی، سنین سؤزلرین تهلوکه نی هله آرادان آپارمایب دیر.

- من تهلوکه نین اولماسینی دانمایرام. تهلوکه واردی. اؤزل لیک له وطنین داشینی سینهلرینه ووران لارین طرفیندن، تزار قشونوندان زیان گؤرن لردن،

بیزیم الیمیزله اوردونون کونتارات لاریندان، تجاری گلیرلریندن، ال لری کسینلر طرفیندن. عالی مقام لارا چاتماق اوچون، جمعیت لر دسته لر قوروب، جنجال، های- کوی سالان لارین طرفیندن. آنجاق سیز دوشوندویونوز کیمی بیز ده چاره سیز دئییلیک. بیز ده اونلارین دونونا دوشوب، وطن پرست- لیک سیلاحیندان استفاده ائتمه گه نه مانعیمیز واردیر؟ میه بیرینین آلتینا یازیلیب دیر کی، فلان کس فیلان تاریخ ده، روس تبعه سی یا باشقا دولت تبعه سی ایدی؟ یا مثلا میرزا مهدی اصفهانی، روس اوردوسونون اشیاسی نین کونتراتیندان زنگین اولان، قونسول خانانین معتمدلریندن دیر، یا خود، حاجی قاسم آغا گلپایگانی استقراضی بانکین دلال لیغیندان، بیرینجی تاجرلردن اولوب دور. سنه سؤز وئریرم بو کیمی کئچمیش لر آدام لارین آلتیندا یازیلیمیر. آیریجا بیزیم وطنداش لاریمیز چوخ اونوتقان دیرلار. های- کوی- لری تئز بیتر. ایچ لری تئز اوت لانا! چوخ تئز ایسه سؤنر. سیز امین اولون قرار وئریمک هم، وطن پرستلرین هامی سیندان داها چوخ وطن پرست اولاجاییق. ائله گونو صباح اوژوموزو سیاسی دسته لرین بیرینه سوخوب، امکداس لاریمیزا تای، تزار طرفدارلارینا لعنت اوخویوب، قیام ائده جه بییک. جوان دامادین شجاعت لی، محکم لحنی، حاجی قاسمی اضطراب دان قورتاردی. اوژولیک له یوزمین ماناتی آرادان آپارماق خیالی، اونو چوخ سئویندیردی. باشی لا اونو تصدیق لیب اینصاف لی لحن له دئدی:

- دوغرو دور. سیز دوز دئییر سینیز. اومودسوز اولمایاق. بیز هله او قدر ده، باشاراجاق سیز اولمامیشیق. ایندی لیک هر ایش دن واجب احمد آغانین تجارت خاناسی نین ایش لرینی نین بیتمه سی دیر.

سونرا راحت نفس آلیب، آرخاسینا باخدی. یئری گلمیشکن اوتاغین آشاغاسیندا اونلارین صحبتی نین اولیندن هئیکل کیمی دوران اصفهانلی عباس دقتینی چکدی. دایانمادان دئدی :

- اوغلان سن بوردا نه ایش گؤرورسن؟ گئت علمدارا دئنه قلیانی یاندیریب، تئز گتیرسین.

عباس باش اییب ائشیه چیخدی.

بو آغاداشین سوت قارداشی عباس ایدی کی، رضا ایزدی آدینا، نچه واختدان بری قوللوقچو آدینا، اصلینده اونون بویوردوق لارینی اجرا ائتمک اوچون، اصفهان دان گلمیشدی.

حاجی، عباسین اوردا اولماسیندان چاشیب، اؤز یانیندا دئییردی: «گؤرورم دامادیم زرنگ اولدوغونا رغماً، تجربه سیز و ساده دیر. اینسانین اوچونجو آدام یانیندا اول- اول، سرلاردان دانشماغینا نه گرگ وار؟ هاردان بللی دیر، بو اوغلان بیزیم صحبت لری میزین هامی سینی باشقلارینا نقل ائتمیه جک- دیر؟ کیم بیلیر او دموکرات فرقه سیندن دئییل؟ اصلینده من ده پیس ایش گؤردوم، دانشمادان اؤنجه یان- یوره مه باخمادیم.»

آغاداش اؤز هوشو ایل حاجی نین دوشوندوک لیرینی اونون بوزوشموش صیفتیندن اوخوموشدو. اونون شوبهه سینی قالدی رماق دان اؤترو، تبسم ائدرک سوردو:

- حاجی آغا، سیز عباسا گؤره، اونون بوردا اولماغیندان راحت سیز سینیز؟ دئییل می؟

- بلی نندن سړی بیر دانشیق دا، نوکړین حضورو اولسون؟ اؤزل لیکله میزی و شر- شور اولان بو اوغلان؟ هم ده خالق بوتون لوکده بیزیمله مخالف اولان چاغدا.

- دوز بو یروسونوز حاجی آغا! اما سیز عباسی تانیمیرسینیز. او بو شئی لرین هامی سینی مندن، سیزدن یاخشی بیلیر. قالدی او نوکر دئییل. منیم سوت قارداشیم دی. بیزیم اونون یاردیمینا احتیاجیمیز وار. سونرالار گوژه جک سینیز اونون وارلیغی بیزیم ایش لریمیزده یارارلی اولاجاق دیر. قالدی، اونون مین دانا منیم یانیمدا سړی وار. بیرى افشاء اولورسا اونو دار آغاجینا آپارار.

آغاداشین سوژلری بیتمه دن عباس قایدیب دئدی:

- ایندی قلیان حاضیر اولار. میرزا علمدار اؤزو گتیریر.

حاجی:

- سن زیرنگ جاوان گورونورسن نییه اؤزون گتیرمه دین؟

عباس:

- حاجی من یئتیک دئییلیم. بو یوردونوز علمدار گتیرسین. بنده نی بو یورسایدینیز اؤزوم گتیردیم.

حاجی:

- یاخشی سی بودور بو قلیاندان دا واز کئچک. هر تورلو اولور اولسون، گون اورتادان قاباق اؤزوموزو شیمرانا، آفتاب الوکاله نین یانینا چاتدیرماق لازیم دیر. آغاداش:

- دوزدور حاجی آغا! آنجاق هله چای میل ائتمه ییب سینیز. بیرآز دایانین عباس چای گتیرسین.

آغاداداش بو سۆزلردن سونرا جاواب گۆزلمه‌دن، اوزونو عباسا چئویریب امر ائتدی، چای، شیرینی، بیر آز پنیرله قورو چۆرک حاضیر ائتسین. سونرا حاجی یا دؤنوب دئدی:

- حاجی آغا! ایش اوزانیب‌دیر. بو آفتاب‌الوکاله حوققا باز کیشی دی. بویون - صباح ائشیتمک‌دن یورولموشام. نئجه ائلیم کی، آفتاب‌الوکالهنین ایشینی باشقاسی بیزه گۆره بیلمز. یوخسا اونو دا اسکی وکیل لره تای، رد ائدردیک. هر حالدا بویون اونلا بیر آز داها جدی دانیشیب دئین، بو ایشی گۆره بیلمیرسه، بیز باشقا وکیل توتماق زوروندا ییق. بیزه قطعی جاواب وئرمه‌لی - دی، دئسین بلی یا خیر! من کسین بیلیریم حوقا بازلیق ائدیر. داها چوخ منفعت آپارسین ایستیر. هر تورلور اولسا بو چپرک‌لی ایش بیتمه‌لی‌دیر. چون کندلرین حاصلیلی نین نئجه ییغیلدیغی بللی دئیل. قندله گون ارزاق - لاری، مؤهورلو آنبارلاردا چورویوب، خاراب اولاجاق لار. من ده بوگون محکمه عضولری نین بیرینی گۆرجه‌گم. سیز بونو آفتاب‌الوکاله یه دئمه‌یین. حاجی قاسم دامادین سۆزلرینی تصدیق ائدی، شیمران دا آفتاب‌الوکاله یله گۆروشمک قصدیله آیاغا قالخدی. آغاداداش اونو کروانسرانین قاپی سینا جان یولا سالدی.

آفتاب‌الوکاله و اونون باغی

آفتاب‌الوکالهنین اخلاق لا صیفتی لقبی کیمی ایلگینج، ایش لری ایسه اوندان داها ایلگینج ایدی. بولارا رغماً عدلیه‌نین بؤیوک وکیل لریندن سایلیردی. خالق اونون حاقیندا شیشیرتیجی افسانه‌لر دئیردیلر. آنجاق گرچک آدینی و نه اولدوغونو کیمسه بیلمیردی. بیردن - بیره عدلیه ده گۆروندوگو بئش

ایل‌دن چوخ اولماز، دال با دال اوغور قازانیب مشهور اولدو. بو شوهرت‌دن ده، یاخشی فایدالانیردی. اؤنملی و چتین ایش‌لری عهده‌لنیردی. عدلیه مأمورلاری اوندان قورخوردولار. وکالت دفترلرینی مرکزده شلوغ یئرلرده آچان امکداش‌لاری نین ترسینه، دوزونو دئسک، آفتابین رسمی دفتری ده یوخ ایدی. او یای- قیشی تجریش‌ده اؤز باغیندا اولوردو. اصلینده او اؤزو ایشین دالینجا گئتمزدی ایش اونون آرخاسینا دوشردی. او بیلیردی، مشتری‌لر هاردا اولسالار اونو تاپاجاق‌لار. چون او عهده‌لنیب اوغورلا گوردوغو ایش‌لری کیمسه گؤره بیلمزدی. آفتاب‌الوکاله‌نین باغی او تاریخ‌ده، بیرینجی دنیا ساواشی‌نین سون‌لاریندا، تهرانی‌ن سوسیال مرکز‌لریندن بیرى ایدی. همه جوره آدم اورا گئت- گل ائدردیله. روسوفیل‌لر، آلمانوفیل‌لر، آنکوفیل‌لر، اسلام بیرلیگی یانداش‌لاری، اعتدالیون. نهایت هامی او باغا گئدردیله. توپلومون مختلیف عنصر‌لاری لا بیرگه، بعضاً آفتاب بو دسته‌لرین هامی‌سیندان ساییلیردی، آفتاب شخصی دوست‌لاری‌دا، بو باغدا قارشى- لاردی.

مثلا هانکی اوغرو، یول کسن اولاردی، آفتابین باغینا گلیب اوردا راحت فراغاتدا ایلمه‌سین؟ هانکی دؤلتی اداره‌لرین آشاغا، اورتا، عالی‌رتبه عضولری، هانکی اؤنملی- اؤنم‌سیز، داخلی- خارجی مأمور‌لارین اوردان شیرین خاطیره‌لری یوخ ایدی؟ هانکی زنگین اوردا خوش گئجه‌لر کئچیرمه میشدی؟ هانکی قومار‌باز او بؤیوک باغین قاپی‌سینی دؤیوب، پول، دروشکه، نئچه گون‌لوک خرجینی بورچ آدیندا اوردان آلمامیشدی؟ هانکی تانینمیش مسافیر آفتابین گوروشونو اونودوب، اونو گورمه‌دن وطنه قایتمیشدی؟ هانکی گؤزل قادین‌لار، آفتاب‌الوکاله‌نین باغیندا خلوت اوتاق‌لاردا یاتمامیشدی‌لار؟

هانکی آماتور قیز ایلک ایشینده، ظاهرده او سوسیال مرکزہ گلمه میشدیر؟
هانکی عاشیق - معشوق اوردان یاخشی امن یئر تاپا بیلردیلر؟!
بونلارین هامیسی نه یه گۆزه ایدی؟ چون آفتابین اورگی بئله ایستیردی. او
هامی نین دردینه دیمک ایستیردی. چون هامی لا هر قاتدان گنت - گل
ائتمک ایستیردی. او بوتون اداره لرده، سیاسی حزب لرده، صنفی طبقاتی
دسته لرده، الی اولماق ایستیردی. نییه؟ چون آفتاب الوکاله ایدی. او کیم
ایدی؟ عدلیه وکیللی. ایشی نه ایدی؟ کیمسه بیلیردی؟ بیلگی سی نه ایدی؟
هئچ زاد و هر زاد! صیفت تانیان لار دئییردی یاخلاشیق قیرخ بئش یاشی
وار. آنجاق داها جاوان گۆرونوردو. اؤزو دئییردی قیرخ دان چوخ دئییل یاشی.
اونو کیشی خیطاب ائتمه گه، کیمسه یه ایدین وئرمیردی. دئییردی: «من
اوغلانام، گنجم، ائولنمه میشم، اولادیم یوخدور. منه کیشی دئینده سانکی
عضولریم سوست لاشیب، دیش لریم لاخلاییر. بئله بیلیرم، ساچ لاریم -
ساقالیم آغاریر. عزرائیل گۆزومون اؤنونه گلیر. قیبر، نکیر - منکر، برزخ
عالمی، حساب دونیاسی جنت له جهنم، سیناما پرده سی کیمی گۆزومون
اؤنونه جان لانیر لار.»

نه ایسه، آفتابین ایلگینج، قریب اخلاقی وار ایدی. اینانج و گۆرونوشو دائماً
دیشیمه کده ایدی. اوزون ساقال قویوب، اوزون عبا - قبا گئینده، خالیص
مقدس اولوردو، گئجه نامازی قیلیب، هر گون اوروچ توتوردو، کاسیب لاری
باشینا توپ لایب اونلار لا بیر سوفرادا یئمک یئیردی. زیارتگاه لارا ایاق یالین
گئیدردی بئله. بیر زامان کئچندن سونرا، ساققلانی دیب دن قیرخیب، باش -
ساجینی اوزالدیب، کُت شالوار گئییب، اؤزونو تام بیر فوکول لو شکلینه
سالمیش حالدا گۆرونوردی. رقص ائدیب، شراب ایچردی، ان اخلاق سیز

قادین لارلا یول گندیب، ان چیرکین ائولرده واخت کئچیردردی. سرخوش اولوب، رفیق لرینه خوشا گلمه یین کیفیت ایش لر گوردوتدورردی. ائله چیرکین رذیل ایش لر گوردی کی، نهایت ان یاخین دوست لاری بئله، اوندان نیفرت تاپاردیلار. بعضاً بو ایش لرین هامی سینی بوراخیب چوخ آغیرباش و عاغیل-لی اولاردی. عرفان دان- حکمت دن دانیشیب، عارف لر، درویش لرله قوشولوب، معروف باغی نین ان یاخشی اوتاق لاریندا حشیش- بنک، چرس و افور بساطی قوراردی. گاه دان خاطرخواه و عاشیق اولوب، گئجه- گوندوز آغلاب، سیزلاردی. تانیان- تانیما یان، دعوت سیز- دعوت لی، ایلین اون- ایکی آی اونیون باغیندا دولانان خانیم لارین هئچ بیرینه اعتنا ائتمه ییب، تکجه اؤزونه معشوق ائدن بیرینین باشی نین اوستونده اوتوروب، جذب و حیرت له اونیون جمالینا باخاردی. باخمایارق معشوق کامل اونیون اینده یدی، مانع اولمادان وصالا چاتا بیلردی، آنجاق اصلاً اونا ال اوزاتمازدی. دئیهردی: «عشقی ن لذتی هیجرده دیر، من وصالا چاتماق لا او ابدی لذت دن اؤزومو محروم ائتمک ایسته میرم. او همئشه گؤزومون اؤنونده اولسا یئتر. بوندان باشقا بیر شئی ایسته میرم. من اونیون اتگینه ال وورانمادیغیم قدر، او چوخ بؤیوک دور. او قوتسال دیر، او بؤیوک دور، او معبود دور، او مقصود دور، او بیر غونچه کیمی آچیلما میس پاک قالمالی دیر. من اونا ال وورمایا جاغام. اؤز دوغال ایسته ییم او چون، اونیون طراوتینی، پاک لیغینی آلوده ائتمیه جه گم. قوی، او منیم گرچک عاشیق اولدوغومو بیلسین. منیم عشقی م هوا- هوس دئییل. من اونو عبادت ائدیرم. او بونو بیلسه من موتلو اولاجام. بونو اونا اثبات ائتمسه، ان بؤیوک آرزیم اچتمیش اولارام.

بعضاً مرتاض اولوردو. بوتون لذتلى اؤزونه حرام ائديب، يئترلى يئمك، يئميردى. اؤزونو جيسىمى اذيتلر وئرمه گه آليشديريردى. آنجاق بئله بير الوان مزاجلا، ثابت بير اصل همئشه نظرينده اولوردو. اودا دوستلار ينين راحتچىلىق لار ينى ساغلاماق ايدى. دئيردى: «من، دوستلار ينى الى له، هامى نين يارديمى لا، مختليف يول لارلا، دوستلار يمين راحتچى ليغى اوچون چاليشيرام. بو عالى هدف اوچون، هر نوع ياخشى - پيس ايشلرى جايى بيليرم. چون هدفيم قوتسال و عالى دير، جايى اولمايان آراج لارا اؤنم وئرميرم. بؤرك قويورام، يالان دئيرم، اوغورلوق ائديب، قومار اوينورام نييه؟ چون بعضى لرى نين خوش اولماغىنى ايستيرم. اطرافيمدا كى لارى موتلو گؤرمك ايستيرم. بو خوشلوق، موتلولوقو اؤزوم ساغلاماق ايستيرم. بونلارا رغماً ويجدان سيز، اينصاف سيز دئيلم. ضعيفلره، كاسيب لارا آزار - اذيت وئرمرم. فقط اوغورلاردان، اوغورلورام، بؤرك قويان لار ينى بؤركلرينى گؤتورورم، حوققاباز لارا حوقا وورورام. بو ايشلر يئرينده چوخ مزه لى ديرلر. بعضى واختلار وجداناً اؤز حوقابازلىق لار يمدان خوشوم گلر. چون بير حوقابازى يئره چيرپيب اونون ذليل اولماغىندان استفاده ائتمه گى گؤرورم»

دئيه آفتاب ينى اونلا دلخوش اولان فلسفه نين روحو بودور. اؤز وجدان ينى قيناماسى نين قارشى سىندا بو ندىن لرله اؤزونو تسلى وئيردى. دوستلار ينى قانع ائديب، قانون سوز عمل لرينى اونلار ينى گؤزوندە بؤيوك، شانلى گؤرسه - دن جواب لار ياخلاشيق بونلار ايدى.

ايندى كى، هاردا سا آفتاب الوكاله نى تانيدىق، حاجى قاسم لا آغاداداش و اونلار ينى آفتاب الوكاله يله ايلگىسى نين داستانينا گئدك. اسكى بؤلوم لرده دئديك، حاجى قاسم آغا روس عسگرلرى نين دالى چكىلمك قونوسوندا

اوزون دانشیق لار و دامادی نین جسارت لی دانشیق لاریندان تسلی تاپیب، چای ایچیپ، قلیان چکیب، شیرینی یئیندن سونرا، شیمران دا آفتاب الوکاله یله گؤروش قصدیله، آغاداشین حوجره سیندن چیخدی. بونو دئمه لی بیک حاجی قاسم لا دامادی، ایکی آی قاچا- قاچدان سونرا، اوچونچو وکیلی موسی کلیمی- تاخیل شیرکتین عضوو- نین معرفی سی له، آفتاب الوکاله نی تاپیب، احمد آغانین تجارتخانا ایش لیرینی اونا تاپشیردی. آفتاب ایلك باخیشدان، اونلارین بؤرک قویماق و حوققابازلیق لارینی سئزمیشدی، کئچمیش عادت لر اوزره، امکان قدر اذیت ائدیپ، بؤیوک بؤرک لر اونلارین باشینا قویماق ایستیردی. بو سببه، بیر آیدان بری، اونلاری اومودلا- اومودسوز لوق دا ساخلا میشدی. مثلا بیر گون دئیردی: «آی آغا! نیبه بو قدر عجله ائدیر سینیز؟ ایش طبیعی سوره سینی کئچیرتم لی دیر. منیم مین دانا ایشیم وار. سیزین اؤنم سیز و کیچیک ایشینیزی بیتیرمه گه سیزدن چوخ تله سیرم. صاباح محکمه رئیسی نین ناهارا بوردا اولماق ایمکانی وار. اوماریم بیر یولویلا اونو ایقناع ائده بیلیم. اؤزونوز یاخشی بیلیر سینیز ایداری مأمور لار یالینیز دؤلت معاشینا قانع دئیل لر. یانی اونلاردا سوچسوز دور لار، کئچینه بیلیر لر، بئله شئی لردن فایدالانمالی دیر لار. سیز ده کی، ماشاء الله کیسه نیزین باشینی محکم باغلا ییب سینیز، عین حالدا ایشینیزین چوخ تئز یول لانماسینی ایستیر سینیز. هم خدانای ایستیر سینیز هم خورمانی. من سیزه ایلك گوندن دئمیشم بو ایش لر دوز یول لا حل اولان دئیل.»

آیری گون دئیردی: «ایش چوخ چتین دی. چوخلو سورون لار یارانیب دیر، محکمه نین فیلان عضونو گؤرمه لی یم. فیلان سندی پرونده دن چیخاردیب

باشقا سند اونون یئرینه قویمالی بیق. فیلان طلبکار چوخ عیناد ائدیر اونلا بیر تورلو یولا گلمه لی سینیز.»

بیر باشقا گون ده غضبله دئیردی: «بابا منیم جانیمدان نه ایستیر سینیز؟! اصلا سیزین ایشینیزی رد ائدیرم. بویورون کیمه ایستیر سینیز گئدین. من اؤز ویجدانیم خلافیندا داورانیب طلبکارلارین حاقینی پامال ائده بیلمه رم. منه وئرن پول لارین هامی سینی خرج لریمی چیخیب سیزه قایتارماغا حاضیرم.» خلاصه آفتاب الوکاله، حاجی قاسم لا آغاداشی بئله جه بویون- صاباح ائدیب آسیلی قویموشدو.

یئری گلمیشکن حاجی قاسم آفتابی گوژمه گه شیمرانا گئدن گون، قضادان اوچ گونودور آفتاب، صورت دیشیب عشق- عاشقی مسلکینه دوشموشدو. آنجاق بو دفعه اسکی سی کیمی، افلاطونی، خولیاپرست عاشیقی دئییلدی. اؤزو دئمیشکن آلوده اولموشدو. عشقی نین محورینی، اساس سیز خیال لار و تصورلر یئرینه، طبیعی مئیل و نفسانی ایستک توتوموشدو. بو قونونو بیر آز آچیقلاماغیم یاخشی اولار.

نئچه گون اوئجه، آفتاب استاد غضنفر زرگرین ائویندن (مشاق و معروف کیمیاگر) لازیم اولان بویروق لارلا، تاپیلمايان بیر خطی نسخه نی الده ائندن سونرا، هر تورلو نقلیه واسیطه لری وارکن (آت، دوروشکه و سایره) ائششکله تجریشه ساری گئدیردی. چون او گون لر فیکری تام مشاق لیغا مشغول ایدی. ائششکه مینمه گی باشقا وسائطه ترجیح ائدیب، یولدا بیرى راحت سیز ائتمه دن، کیمیا فرمول لاری اطرافیندا یاخشی دوشونمک ایستیردی. بونون اوچون ائششگ مینمک بو ایشه چوخ او یغون ایدی. اصلینده او زامان کیرمان ائششگینه صاحب اولماق بیر تورلو کاراکتر

حساب اولوردو. جناب وکیلین ائششگی نادیر لاپ دوز، کیرمان جنسی ائششک لریندن ایدی. یوز تومندن چوخ قیمتی ایدی. باخما یارق آفتاب اوزو اونا و باهالی نوختاسینا بیر دینار بئله خرج لمه میشدی. بو ائششک اونون کیرمان لی بیر دوستونون هدیه سی ایدی، اونو ساخلا ماغا، اونا مینمه گه خاص بیر ماراق گؤرسه دیردی.

خلاصه آفتاب الوکاله، یاخلاشیق گون باتان چاغی، تهرانین خیوان لاریندا بیر شئیه یا خود بیر کسه دقت یتیرمه دن، آرام حرکت ائدی، دروازا دؤلندن چیخدی. الاغ چوخ سورعت له یول لاندی. او ایسه اولاغین سورعتینی سئومیردی. او، قیرمیزی گوگورده اوخشیان قان لی شفق منظره سینه، تاماشا ائتمک ایستیردی. داغلانمیش گوموش کیمی گورونن اون دؤرد گنجه لیک آیی، تاماشا ائتمک ایستیردی. فله یین نیلگون گونبذینه یاپیشان، قیزیل لئره لره اوخشار اولدوزلاری، آلقیش لاییب، سئیر ائتمک ایستیردی. بو پارلایان لیدرلر، اونو ثواب لا دوزلوگه ساری یونه لدی، آلاهیین لوظوفیله اونو بو قیسا سفرده اکسیر اعظمی تاپماغا یاردیم ائدی، اوزویله دوست- لارینی، وار ییغماق زحمتیندن خیلاص ائتمک ایسته ییردی. بو هدف له ایمكان داخیلینده، ائششه گین سرعتینی آزالتماق لازیم ایدی.

نجیب ائششک طبیعی هوشو ایله اربابین فیکرینی اوخویوب یاواش- یاواش سرعتیندن آزالدیردی. آفتاب بو احوالی گورونجه، گوزل حیوانین هوشونا آفرین دئییب، آغ بویون- بوغازینی الی له تومارلادی. ائششک، ائششک لیگی له اربابین لوظفوندن سئوینجک اولوب، اوزون قولاق لارینی ترپه دیب، باشینی چئویردی، قارا یئکه گوزلری له آفتابین ساققالی اوزونه تشکور له باخیب، دایانمادان یاواش آددیم لاری لا یولا دوشدو. گونشین سون

شوق لاری، دان یثریندن چکیلمیشدی. گوئی ایشیق لی اولدوزلارلا اوزونو بزه ییب اولدوزلارین اورتاسیندا، تام گۆزل لیک له اوزونو گۆرسه دیردی. هاوا چوخ دورو و ایشیق ایدی. آفتاب الوکاله بو گۆزل منظره لری تئزلیکده اونودوب، مختلف فکر- خیالدا بوغولموشدو. کیمیایی فرمول لاری بیر- بیر خاطر لاییب، آیین ایشیغیندان استفاده ائدیب، قولتوغوندا کی دفترده یادداشت ائدیردی. باشی آشاغا محتاط آددیم لارلا یوروین الاغ بیردن دایاندی. آفتاب بو دایانیشدان بتر سیلکه لندی، آز قالمیشدی یئرہ آتیلسین. آنجاق، خوشبخت لیک له دنگه سینی پوزمادی.

اولاغین دایانماغی نین سببی، بیر قارا شیح ایدی، او شیح عجیب- قریب حرکت لری له اونو یئریمه گه قویموردو. آفتاب، دقت له باخیب، ائتلی بیر خانیمی، آریق بیر ائششک اوسته گۆردو. بدبخت ائششک یولون اورتاسیندا دوز دورموشدو، آددیم آتا بیلیمیردی. یوغون خانیم، چوخ حیرص لیب یئرہ گوئیہ سوؤیوش وئریردی. نئچه آددیم اوئنده، گنج بیر خانیم ایسه، میندیگی ائششه گین قاچماغینین قاباغینی آماغا، چالیشیردی.

آفتاب بیرینجی، شیرین دوشونجه لری له، گۆزل فرمول لاری تعقیب ائدیب ائششه گه مینن خانیم لاری، اوز حال لارینا بوراخیب کئچمک، ایسته دی. آنجاق جاوان خانیم اونو گۆرمک همان، چوخ شیرین لحن له دئدی:

- آغا سیز الله یاردیم ائدین! بو ائششک لر بیزی چوخ اینجیدیب لر.

سس او قدر چکیجی و شیرین ایدی کی، آفتاب اونو ائششکک همان، تمام وجودوندا کی اعضاسی تیتریب داغیلدی. دایانمادان ائششک دن یئرہ آتیلیب، اوزونو شیرین دیل خانیم اچا تدریدی. اونون ائششگی نین نوختاسینی ایله آلیب، دئو کیمی، یوغون خانیمین یانینا گتیردی. بو خانیم، ائششه گه،

اٹششک صاحابینا مین جوره یامان - یوووز دئییردی. آفتاب اونون یوغون - لوغونو اٹششه گین او لومجول آریق حالینی گوژجک ایختیارسیز گولوب دئدی:

- محترم خانیم! یننه بو یازیق اٹششکدن راضی دئییلسیز؟ او بو آریق جانی لا سیزی تهراندان بوراجان (سانیرام ضرابخانانین ایکی یول آیریمی - دی) گتیره بیلیدیر. میه گوژمورسونوز ماشاءالله سیزین آغیرلیغینیز بو دیل - سیز حیوانین ایکی قاتی دیر؟ والله من اونون یئرینده اولسایدیم بیر آن بئله سیزین آلتینیزدا تاب گتیرمزدیم. یازیق اٹششک نه ائتسین؟ سیز ماشاءالله چوخ آغیرسیز، یوغون سوز!

- آی آغا سیزین ده شوخو غونوز توتوبدور! من هلاک اولورام. بو بدجنس حیوان منی او لدوروب. بو اٹششکچی لر خالقین جانینا بلا اولوب لار! فقط کرایه نی او نجه دن آلمای بیلیرلر. سونرا، بو او لومجول حیوان لاری آداما وئریرلر، او زلری ایسه تنبل لیکدن مالین یانینجا گلمیرلر! ان آزی بئله واخت لاردا، آداما یاردیم ائتسین لر دئییه. ایندی دورد ساعات دی من بو قانماز اٹششک له ایم. دا یورولموشام. یقین بیر ساعات گتجه دن کتچیب. مال، مال اولسایدی ایکی ساعات او نجه بیز قلهکه یئتیشمه لی اولموشدوق. او جنس خراب ایسه بوندان دا بتردی. آز قالمیشدی کلثومو گوژتوروب گتسین، الله رحم ائندی سیز تئز دادیمیزا یئتیشدینیز. کلثوم خانم سن نه ائدیرسن؟ الحمدلله سنه بیر شئی اولمادی. سن حیوانین باشینی ساخالایا بیلیمی، الله ائله مه میش باشیوا بیر بلا گل سین دئییه، قورخوردوم.

- عمه خانیم ایندی داها، بو سو زلرین واختی دئییل. آغانی بوندان آرتیق معطل ائتمیک، بویورون اٹششک لری دیشک.

- من اؤزوم آشاغا دوشنمه‌رم! ایلک، سن آغانین یاردیمی لا ائن یئرہ، ایکینیز منی ائدیره بیلدینیز بلکه.

بئله بیر اؤنری تام آفتاب‌الوکالہنین اورگیندن ایدی. او بیلیمک ایستیردی، او ملاحظلی سس صاحبی، گرچکدن بیر فرشته دی یوخسا عمہ خانیمی کیمی قورخولو بیر شئی‌دی. نئجه ائدیم ایرلی‌دی، روبندین اوزوندن چکیب، چادراسینی بیغیشیدیریب اؤزونو ائتمه‌گه حاضیر ائدن گنج خانیما دقت‌له باخیب، گؤزل اوزونو، سینہ‌سی ابریشمی دونندان ائشییه چیخیب، آی ایشیغیندا داها جلوه‌لنن ال‌لرینی تاماشا ائدی. ایلک باخیشدان اونون حُسن جمالینا ورولدو، اورکدن آه چکیب تیتراک سس‌له سوروشدو:

- خانیم نه بویوروسونوز؟ نئجه سیزه یاردیم ائدیم؟

- من بیلیم‌رم نئجه باچاریرسینیز! بیخیلیب قیچیم سینماق‌دان قورخورام. الله ... ائششه‌گه مینمک ده ایش اولدومو؟

- قورخمایین بویورون! منیم چین‌لریمی محکم توتون. آیاق‌لارینیزی یهردن چیخاردین... چکینمه‌یین من سیزی محکم توتارام.

جاوان خانیم دایانمادان قول‌لارینی آفتاب‌الوکالہنین بوینونا سالدی، سینہ-سینی اونون سینہ‌سینه قویوب، آغیرلیغینی اونون تیتراک چین‌لرینه سالدی. آفتاب تام احتیاط‌لا جاوان خانیمین بودلارینی قوجاق‌لاییب، ائششه‌گین اوستوندن گؤتوروب یاواش یئرہ قویدو. بو ایش بیر دقیقه سورودو، آنجاق آفتاب بو بیر دقیقه‌نی عؤمرونده گؤردوغو بوتون لذت‌لرله دیشمزدی. کلثوم کیشی‌نین فیکرینی اوخودو. آنجاق ملاحظه ائدی، اوزونه گتیرمه‌دی. دئدی:

- حورمتلی بگ، سیزین لوظفونوزدن چوخ ممنونام. ریجا ائدیرم ایندی بوپورون عمه خانیمی دا ائندیریب بو ائششه گه میندیرک.

آفتاب، کلثومون ایسته گینی کمال میل له قبول ائدیب، ائلی عیفریته، یانی کلثومون عمه خانیمینی -تر قوخوسو ایلنمیش بالیق دان دا قوخوموشودو- چوخ زحمت له ائندیریب یئنی دن کلثومون ائششه گینه میندیردی.

بو نفرت لی ایشی گورنده، اوز یانیندا هاردا بیر پیس قوخولو، گیرده- گوبول خانیم واریدی لعنت اوخودو. کلثوم ایسه آفتابین یاردیمی لا یئنی دن عمه خانیمین ائششه گینه میندی. بدبخت حیوان عمه خانیمین آغیرلیغیندان خیلاص اولوب راحت نفس چکیردی. قولاق لارینی، قویروغونو ترپه دیب، عمه خانیمین آلتیندا اونو اذیت ائدن، آنجاق قووالاماق قدرتی اولمایان، میلچک لری قووردو.

آفتاب بو فرصت دن یانی کلثومو یئنی دن میندیرمک دن، ایی جه استفاده ائدیب، ال لرله اونون بدنی نین مختلف یئرلرینی لمس ائدی. جاوان خانیمین مانع اولماییب، ساکن اولدوغوندان دولایی، هوشونو ایتیریب، کیمیای فرمول لاری، بویوک اکسیری بیردن اونودوب، اوزونه دئدی: «دونیانین و ثروتی نین آتاسینا لعنت. کیمیای یانی نه؟ قیزیل نه درده دهیر؟ اصل کیمیا بو نازنین وجود، تاپیلمايان گنج بو گوزل بدن، قیرمیزی گوگورد! لعل تک دوداق لار، حساب سیز وار- دولت ایسه جان آلان باخیش لار دیر. بیر ایل عؤمرمو خیالی بیر فیکر لرله یئله وئردیگیم گون لر حیف دئییلدی می؟ ایندی، اون دورد گنجه لیک آی و مینایی گونبذین پارلاق اولدوز لاری ان یاخشی پری لردن بیرینی یئر اوزونده منه گوندرن حالدا! ایندی، گوی منیم ایسته گیم له فیرلانان زامان! خیالی، مالیخولیایی، ایده-

آیستی و غیرممکن دوشونجه لرله اؤزومو چوروتسمسه، آخماق اولمالی یام. بو گۆزلیلمز نعمتی بوشلایب خیالی ساچما شئی لرین دالیجا گئدیم می!... یوخ! یوخ! آفتاب بو دلی آدام لاردان دئییل. او هئچ فرصتی الدن وئرمه ییب، وئرمز.

چون کئومون عمه خانیم دان ایذینی یوخ ایدی، همچنین اؤزو ده آسانلیق-لا، موفته، تانیمامیش یولدان کئچنه اؤزونو تسلیم ائتمک ایسته میردی، بس نئچه ثانیه سکوتدان سونرا، چادراسینی بیغیشدیریب ایاق لارینی یئر به یئر ائتمک له، آفتابین ال لرینی بودلاری نین اوستوندن گۆتوردو.

آفتاب بو حال لاری گۆرونجه اؤزونون چوخ ایرلی گئتمه گیندن پشمان اولوب، اؤز- اؤزونه دئدی: «عجب بیر غلط ائله دیم. ایلك تانییب، سونرا ایشه باشلامالی ای دیم. کور- کورانلیق لا اؤزومو رسوای ائله دیم. بلکه ده بو سهویم منی همئشه لیگه اونون وصلیندن محروم ائتدی. بلکه ده سهو ائدیرم؟ او منیم ایش لریمی ساده جه بیر یاردیم بیلیم، اونا نئجه عاشیق اولماغیمی آنلاماییب دیر؟ بلکه ده بو کاره دئییل. قلبی باشقا یئر ده دیر. بلکه ده تله یه دوشن قوش دئییل؟ چوخ دا تئد گئتمک یاخشی ایش دئییل- دی. هر ایش صبر- حوصله ایستیر. بیرینجی، بیلمه لی یم کیم دیلر، هارا گئدیرلر، نه کاره دیلر؟ سونرا گۆروم نه اولور، هر حالدا گۆزل تیکه دی هر نه یه دئسن ده یر.»

گئجه دن بیر ساعات کئچمیشدی مسافیرلرین اوچو ده، ضرابخانانین ایکی یولوندان، تجریشه ساری گئدیردیلر. او زامان ایندی کی کیمی شیمران یولوندا ماشین گئت- گلی چوخ دئییلدی. خالق الاغ یا دوروشکه یله مسافرت ائدیردیلر. بو سببه گئجه لر او یول چوخ خلوت و ساکیت اولوردو. بیزیم

موسافیرلریمیزین ائششکلری ایسه بیر- بیرینین یانیندا یاواش یول گئدیردیلر. آفتاب خانیم لاردان آیریلماق ایسته میردی. قلبی چوخ محکم چیرینیردی، آیق لاری پالچیغا کئچمیشدی. خانیم لار اونون اولماغیندان ناراضی دئییلدیلر. بیرینجی بو کی، اونلارا یاردیم ائتمیشدی، ایکینجی گینه اونون یاردیمینا احتیاج اولما بیلردی. بیلیریک اینسان نه قدر آز دانیشان اولسا، بئله واخت لار صحبت ائتمک ایستر. همی ده آفتاب چوخ دانیشماق لا هدفینی تعقیب ائدی، خانیم لاری یاخشی تانیماق ایستیردی. پس سکوتو پوزوب، ادب له اونلارین آدلارینی، کیم اولدوق لارینی و مسافرت لری نین ندینی سوردو.

کلثوم ساکیت ایدی، آنجاق عمه خانیم، بیز حئکایه نین ایلک قیسمت لرینده اونو تانیتمه یوغمون خانیم، آفتابین دال با دال سؤال لارینا کیفیت له جواب وئریب، اونا آنلاتدی: «کلثوم قارداشی قیزی دی، چوخ گؤزل و قشنگ دی. قوجا اری وار. ایندی به کیمی آیاغینی قاپی دان ائشییه قویمو یوب. اریندن ساوای هئچ بیر کیشی نین الی بونون اته گینه یئتیشمیب دیر. (بیلیریک عمه خانیم یالان دانیشیب کلثوم له- حسنین عشق بازلیق لارینی حساب ائتمیب دیر.) او عمه خانیمدی دا، کلثومون بو یوگو، حامی سی و مطلق اونون صاحابی دیر. کلثوم اونون سؤزلرینی گؤزو یومولو اطاعت ائدیردی. کلثوم قوجا چیرک لی اریندن نیفرت ائدیر. اورگی آزادلیق، عیش- عشرت ایستیر. اری چوخ خسیس و اسکیچی دی. کلثومون قدير- قیمتینی بیلیر. جاوان قیز، گؤزل قیز، مُد اولان پالتار لار، بزک- دوزک، لعل، جواهر ایستیر. اری ایسه بونو آنلامیر. بو سببه کلثوم غصّه ائدیر. عمه

خانیم اۋزو دە پيس دئييل. اودا قارداش قیزی نین کۆلگه سینده خوش اولوب قالان عۆمروندن ایستفاده ائتمک ایستییر.»

آفتاب الوکاله سۆینچدن گيجلمیشدی. هاردان باشلايیب نه دئدیگینی بيلمیردی؟ نئچه ثانیه بوندان اۆنجه، عمه خانیمدان بو قدر نیفرت ائتمیشدی، ایندیسه نئجه تشکور ائتمه سینی بيلمیردی. نهایت قونو تاپیلدی. عمه خانیم اونون یاشایش دوروموندان سوردو. صفالی باغ، خوش کئچیردن دوستلاردان، دلی کیمی اۋزویله دوستلاری نین عیش-عشرتیندن دانیشیب، سۆز آراسی کلثومه اولان عشقینی بیرینجی، کنایه ایشاره یله سونرا اوستو آچیق دئدی. آفتاب عمه خانیما آنلاتدی، هر نه قیمتله اولور، اولسون کلثوم خانیملا دوستلوق-ریفاقت باشلاماق ایستییر. همچنین کلثومون ارینه رغماً، هر جوره عیش-عشرت وسائطیی اونون اوچون عیارلاماغینی، دئدی.

عمه خانیم بیر آز شوپهه دن سونرا آفتاب الوکاله نین اۆنری سینی قبول ائتدی. او گئجه تجریشه چاتماق همان اونون ائوینه گئتمه گه قرار وئردیلر. یوز تومن پالتار، بیر آی خرجینه، سونرا آیدا اللی تومن وکیل، عمه خانیما وئریب، قارشى سیندا کلثوم خانیم هفته ده اوچ گئجه اونون ائوینده قالمالی اولاجاغیدی.

سونکو گون، آفتاب گئجه نی ان یاخشی شرایطه اۋزو دئیه ن کیمی کئچیرمیش حالدا، سحر تئزدن تیراش ائتمک و حاماما گئتمک اوچون، یاتاق اوتاغیندان چیخدی. او گئجه ایسه، همئشه اولدوغو کیمی باغین مختلیف اوتاقلاریندا چاغریلما میش قوناقلار یاتمیشدی لار. آفتاب اوتاقلارا بیر به بیر پنجره دن باخیب ایشینه گئتدی. ایشلری بیتندن سونرا، بۆیوک

سالونا گلدی. قوناق لار چای ماساسی نین اطرافیندا اوتورموشدولار. خانیم لار آرامش له صبحانه یئیردیلر. بعضی کیشی لر شهره گتتمک اوچون تله سیردیلر. آفتاب یئنی بیر قیافتله، تیراش اوز، چوخ شیک کُت شالوار، عالی بیر فوکول - کیراوات لاقوناق لارین یانینا گلیب، بیر آز دیل - آغیزدان سونرا دئدی:

- عزیز قوناق لاریم! گلیمشم سیزه دئییم کی، کیمسه بوردان چیخماسین. ایش لرینه واختیندا یئتیشمه مکدن قورخان لار، بویورسون لار من تلفون لار رئیس لریندن ایذین آلیم. بویون استثناسیز هامینیز بوردا اولمالی سینیز. بویون منیم اوچون شکوه لو و سئویندیریجی گوندور. چون کئچن گنجه الله منه بیر حوری گؤندریب دیر. گورورسونوز ریاضتی، مشاق لیغی ترک ائدیب، گرچک دونیا، عشق دونیاسینا قایدیب، گوردوگونوز کیمی سیزین یانیزا گلیمشم، یاشایشی باشدان باشلایب گنج لیممی یئنی دن تاپمیشام.

اوغور لوق و جینایت

او شرفلی، نجیب کیشی ایدی. او دوزگون تمیز، بلیکلی عالیم ایدی. اونون دوشونجه و هدف لری بیزیم اولکجه چوخ فایدالی، آنجاق چوخ تئز ایدی. ایرانین بئله بیر کیشی لره احتیاجی واردی. او وطن سئورلیک و صداقت هئیکلی ایدی. اونون ایسته گی بو ایدی: «ایران بیر صنعتی اولکجه اولوب، ایران تاجیر لری اجنبی لرین دلال لیغیندان خیلاص اولسون لار.» آنجاق نه یازیق فیکیر داش لاری و طرفدار لاری چوخ آز ایدی. اؤز لرینی تاجیر اذلاندیران بو جاهیل، گئری قالمیش، توپلایجی، عاطیفه سیز آدام لار، اونون بیلگی سینده یوکسک دوشونجه لریندن فایدالانماق عوضینه، اونون حاقیندا مختلیف حیله - حوققالار ایشله دیب نهایت اونو مفلس ائدیپ باتیر دیلار.

یئنی چی تاجیرلر تأسف حالدا اؤز آرالاریندا دانیشان سؤزلر بونلار ایدی. آنجاق گئری چی تاجیرلر بو گؤزلنیلمز قضانی اؤزلرینه سیلاح بیلیم، سایدا آز اولان یئنیچی تاجیرلرین باشینا چیرپیردیالار.

«فرنگی مآب لیغین سونوجو بودور! آیاغینی یورقانینا گؤره اوزاتمایانین جزاسی بو اولار! اوروپالی لاردان تقلید ائدیپ، ایرانا زاووت گتیرمک ایستیه نین، نه لر- نه لر دوزلدنه نین آخیری بو اولار! یئنی چی بگلر! اکدیك- لری توخوم لارین مئیه لرینه تاماشا ائتسین لر! شورانلیق لاردا سپدیک لری توخوم لارین حاصل لارینی بیچسین لر! او زامان، بیز اسکیچی، محتکر! خارجی زاووت لارین دلال لاری! محافظه کار! بیلگی سیز! خائن لری، اورک- لری ایسته دیگی قدر قیناسین لار. آیری جا یالانچی بو یئنی چی لرده، احمد آغادا اولان بیلگی، صداقتین یوزده بیر یی ده یو خدور. بونلار احمد آغایا رغماً، یالانچی، بد اخلاق، عیاش، کور- کور تقلید ائدن، اؤزلرینی سئون، قیسقانچ و نادان دیرلار.

احمد آغا اون ایل دن چوخ، اوروپادا هر جور فسق- فجور، لاغ لارین ایچینده یاشاماغینا رغماً، آنجاق چوخ دین دار، پاک، دوشونر، چوخ ادب لی، عاغیل لی، اینسان سئور و خیرخواه آدام ایدی. ائله بو بؤیوک عیب اونو بدبخت لیگه، ذلیل لیگه چکدی. بو تقلیدچی بوزینه لر، او یازیغین دؤوره سینی توتوب، پوچ سؤزلرله اونو دوز یولدان چیخاردیب نهایت اونو قارا گونه قویدولار.»

یئنی چی تاجیرلرین سؤزلرینی ائشیدیب پریشان اولان، محافظه کار تاجیرلرین اکثری نین اینام لاری بو ایدی. بلکه ده بو قیناماق لارین اثرینده، احمد آغانین تاجیر طبقه سیندن اولان، ایک ی نفر یئنی چی جاوان ان صمیمی دوست لاریندان،

بیر انجمن قوروب، قطعی قرار وئردیلر، هر تورلو فداکارلیق لا، هر قیمتله، احمد آغانین تجارتخanasی نین باتیرماغا مانع اولماسینا، قطعی قرار وئردیلر.

آغاداداش، میرزا مهدی اصفهانی نین اوغلو، هوشنگله گوروشوب، اونون عاغیل لی تشبوسوندان سونرا، دئییلن انجمنین دایانیشی لا قارشی لاشیب، بیر آتدیم بئله هدفینه دوغرو گوتوره بیلمیردی. بو سببه ایش اوزاندی. دئدی- قودولار یاییلدی. تجارت محکمه سی طرفیندن بو ایشه تعیین اولان کمسیون احمد آغانین طرفدارلاری نین تأثیری آلتیندا قالدی. بازاردا و تجاری محفل لرده، میرزا مهدی له حاجی قاسمین علیهینه گنیش تبلیغات اولوردو. مثلا دئییردیلر: «استقراضی بانک و حاجی قاسم آغایلا میرزا مهدی نین تقلب لاری نین سونوجوندا، احمد آغا مال باتیرماق اعلانی وئرمه گه مجبور اولوب دور. محکمه کمسیونو ایسه، بونو تأیید ائدیر. سانکی، احمد آغانین ایشی بیر او قدر ده تهلوکه لی دئییل میش. چون روسیه نین دورومونا گوره استقراضی بانک تعطیل اولوب دور، هله لیک احمد آغادان طلبکار اولای بیلمز. میرزا مهدی ایسه باجیسی نین (احمد آغانین آناسی) ایرتیندن، بویوک بیر پول احمد آغایا وئرمه لی دیر. آیری جا، اونون انبارلاریندا چوخلو قند- شکر واردیرکی، بو یکی- اوچ آیین عرضینده اون قات باهالاشیب دیر.»

دئییردیلر: «احمد آغا هله ایران دان چیخماییب، هوشنگله یازیشیر، دئییه- سن میرزا مهدی نین علیهینه محکمه ده داعوا آچماغا اونا وکالت وئریب دی. گویا محکمه حاجی قاسمی تقلب و بؤرک قویما دا سوچلاماق ایسته ییر. دئییردیلر تاجیرلردن بعضی سی بویوک بیر پول اوزون مدته احمد آغایا بورج وئرمک ایستیرلر. همچنین، بورجلولارین بیر چوخلو بورج لارینی اوڊده مه سینی نچه ایل دالی آتیب لار.»

بئله بیر دئییش لر گون به گون چوخالیب، احمد آغانین سئورلری نین لحنی جدی لشیردی. بعضی مطبوعات دا بئله، بو قونویا گوره خبرلر، مقاله لر یاییلیردی. بونلارین هامیسی آغاداشین قورخوسونو گون به گون چوخالیدیردی. اونون سون اومودو آفتاب الوکاله یه دی کی، اودا اوچ آی او یان- بویانا قاچماق دان سونرا، بیر سونوجا وارمادی. چون آفتاب وکیل لیک ایشینی بوراخیب، ائوی و نهیی وار ساتیب، مقصدینی، محل لینی بیرینه دئمه دن، بیلینمه یین بیر یئره کؤچموشدو. آنجاق تاجیر اوغلو محکمه نین ایشینی گؤزله یه ن دئییلدی. بیرینجی، سوت قارداشی عباس اصفهانی نی (اونون الی له اصفهان دا نئچه اخلاقی- اجتماعی جنایت لر ایشله یین، ماهیر اوغرو) تهرانا گتیریب، اونلا دوست لاری نین الی له هوشنگین یاشایشینی تهراندا، احمد آغانین ایسه رشته گؤز آلتینا آلمیشدی. هوشنگین ائوی له احمدین حوجره سینی، یاخشی آراشدیردی. سندلرله اؤنملی کاغاذلارین یئرینی اؤرگندی. ایکینجی، شیرکتین سرمایاسی لا ولایت لردن چوخلو ارزاق آلیب، بؤیوک آنبارلاردا یئرلشدیردی. همچنین روس، انگلیس اوردوسویلا ایکی فقره، آلیش- وئریش ده، بؤیوک بیر قازانچ لار الده ائتدی. بونلاردان علاوه، بازاردان، مرکزی تاجیرلرین دوروموندان خبردار اولوب، یاخشی قوروپ لار تاپیب، نومره بیر آدام لارلا علاقه تاپدی. اؤزونون و چئورسی نین اجنبی پرست لیک له، پیس ایش لرینی، اؤرت- باستیر ائتسین دئییه، او زامانین سولچو پارتی لارینا مئیل گؤرستدی. مادی یاردم لارلا او پارتی لارین لیدرلرینی اؤزونه ساری چکدی. بازارین های- کویچولری له، دوست اولوب، بازارین دسته باشی لاری لا رفیق اولدو. عالیملر و نفوذلو آدام-

لارلا ایلگی قوردو. دۆلتین اؤنملی مأمورلاری و تای باشی آدم لاری لا گئت-
 گل ائتدی. نهایت باشینی باش لارا قاتیب، اؤزونه کیملیک قازاندی.
 ظاهرده آغاداداش لا حاجی قاسمین اصراری، اصلینده احمد آغانین دوست-
 لاری نین مصلحتی له، شهر یورده محکمه نین بیرینجی جلسه سی
 قورو لا جاغیدی.

آغاداداش، محکمه جلسه سی نین اونا یارارلی اولمایا جاغینی یقین بیلیردی.
 بلکه ده اوردا وئرلین قرارلار اونون علیه ینه بیتمیش اولاردی. چون،
 محکمه، کومسویونون راپورونو تصویب ائدجه گینی بیلیردی. آیری جا،
 محکمه نین، هوشنگین و کالتینه رسمیت وئرمک ایسته دیگینی بیلیردی.
 بئله اولسایدی، او، یانی آغاداداش نه بورجونو آلا بیلردی، نه ایسه رقیبه
 قولاق بورماسی اولاردی، اوسته لیک چوخ بیر پول ایسه عمه سی نین
 ایرتیندن احمد آغایا وئرمه لی اولاردی.

اؤزو دئمیشکن، او بئله شوخلوق لارین اهلی دئییلدی. اؤز یانیندا دوشونوردو،
 بیر ایش گؤرمه گین واختی چاتیب دیر. انتقام آلمالی ایدی. هوشنگی،
 مهرانگیزی گؤرمه گه حسرتده قویمالی ایدی. مهرانگیزی حجله یه گیرمه دن
 اؤنجه، یاندیریب، بوغوب آرادان گؤتورمه لی ایدی، چون او چوخ گؤزل دی
 بس او آغا داداشین اولمالی دی. چون عمه سی نین نوه سی دی، آنجاق ایندی
 آتا- آناسیز بیر اوغلان، فله گین بوینونو بوکن آغاداداشین الیندن قاپیب دیر.
 اؤز- اؤزونه دئییردی: «من دئمیرم عاشیقم، بیرینجی، اوچور کی شاعیر لر،
 یازیچی لار یازدیق لاری عشق یوخدور، ایکینجی، گرچک دن یازی لار کیمی
 بیر ی عاشق اولور سا منجه دلی دی. من عاغیللی یام، عشقه جنونا دوشمه رم.
 آنجاق کیشی یم، اؤزومه حورمتیم وار، اؤز گونیم وار، خالق ایسته زها ائدیرم،

چون یازیق اینسان لاری یاشاماغا لاییق بیلیمیرم. تکجه بو سببه بو ملاحظه یه خاطر، نجه اولور اولسون، مهرانگیزی اله گتیرمه‌لی‌یم. عکس حالدا، اونلا- هوشنگی بدبخت‌لیگه چاره‌سزلیگه سورتله‌یب، اونلارین یازیق- لیغیندان، گوج‌سوزلوک‌لریندن لذت آلام.

من، اصفهان‌لی کیچیک گنج، آیاق‌لاریمی هوشنگین سینه‌سینه قویوب دئمه‌لی‌یم: «هان! ای آنا- آتاسیز! باخ! کیشی‌لیک بودور!... اوږگن، ساخین اونوتما جاهیل! جسارت، غرورلا- گوج، هوش‌لا- احتیاط و حیله‌نین قارشسی- سیندا هم‌میشه مغلوب اولوب، یئنیه‌جک‌دیر. سن له عزیز نشانلین، شفقته، مرحمته محتاج‌سینیز. آنجاق آغاداداش رحم- مروّت اهلی دئیل. سن اونون حورمتینی، اوږونه گووه‌نینی یارالیب هم‌میشه‌لیگه مهرانگیزی اونون الیندن آلیسان. او دا هر ایکنیزی یئر اوزوندن گوّتورجک‌دیر.»

یوخاری‌داکی دوشونجه‌لر، قورخولو بیر قرارین گیریشی دی. آغاداداش اوزون سوره او حاقدا ایشله‌یب، گیریش و پیلانی حاضیرلامیشدی. اونون پیلانی‌نین اجراچی‌لاری، اصفهان‌لی عباس‌لا، قره بشیر صبیرسیزجه، اونون امرینی گوّزلیب‌دیلر. نهایت آغاداداش قرارینا عمل ائتمه‌گی باشلا‌یب سون ایشاره‌لر وئریلدی. اوغرولا، آغاداداشین ایشاره‌سیندن بئش ساعات سونرا ایشه باشلا‌دی‌لار.

اوغرولا یای فصلینی چوخ سئورلر. چون ایستی، آغجا قانادا، جوجو و سایر بوّجک‌لر، خالق اوتاق‌لاردان قوارلار. زئرمی‌لر، صاندیق‌خانالار، سالون‌لارلا یاتاق اوتاق‌لاری، اوغورلوغا مانع‌سیز حاضیر اولارلار. اوغرولا ایسه بونو یاخشی بیلیرلر. هارداسا ال- آیاق‌لاری آچیق‌دیر. دوواردان دوشوب، یا ائرتهدن قاپی آچیق اولاندا، حیه‌طه گیریب بیر کونجده گیزلنمک، گنجه

یاری سی صانديق‌خانا، گنج‌لره، ايشقاب‌لارا هجوم گتيريب، اوغورلاماق و نهايت چوخ راحت قاپی‌دان چيخماق، هر بير عادی اوغرويا ان راحت ايش‌دير.

عباس‌لا، بشير اؤزلری يوز دفعه بو ايشی گؤروب‌لر، اوغورلا هر نه لازيم‌دی اله گتيرميش‌ديلر. بونون اوچون، آغاداشين ايشاره‌سی چوخ بير اولان اوستو بير ايشه گيريش دئييلدی. اونلار بو ايش‌لردن مطلق قورخماز‌ديلار. يئری گل‌ميش‌کن، اونلار ايشه باش‌لاديق‌لاری گنجه، مردادين ايلک ايشی گنج‌لری نين بيری ایدی. تهران خالقی ايشی، آغجا قاناد و باشقا بؤجک-لرين قورخوسون‌دان، آغجا قاناد تورونا سيغينيب، ايشی‌له اوزون موجدایله‌دن سونرا، یاری گنج‌ه‌دن او یانا گلن اسیتتی‌يله درين يوخويا گتميش‌ديلر. آجان‌لارين چوخو ايسه، یاری گنجه کئشيگيندن سونرا، اؤزلرينی آزاد گؤروب، ایاق اوسته چرتدوردولار. عباس‌لا، قارا بشير، بونلارين حساب‌لارینی بيلير‌ديلر. بونا باخماي‌راق، بوتون گوج‌لرينی، گؤز قولاق‌لارينا توپلايب احتياط‌لا گئدير‌ديلر. آجان‌لارين کنار‌لاريندان لاقئيد کئچديرلر، کيمسه اونلاری گؤرموردو.

هوشنگ احمد آغایلا مهرانگيزين سفريندن سونرا، احمد آغانين ائويندن چيخيب، بازارين آرخا طرفينده کيچيک بير حيط کيرالاييب، چوخ ساده ياشاماغا باشلاميش‌دی. او، دام‌لاردا ياتان تهرانلی‌لارين عکسینه اوتاقدان ياتير‌دی. تکجه قاب-باجانی آچيق قويوردو. ساغلام و گوج‌لو جاوان‌لار کيمي يوخوسو چوخ آغير ایدی. ائوی اوچ طرفدن ايسه، قونشولارين ائولرينه ياپيشميش‌دی. دام يولونون قايیسی، مطلق يوخ ایدی. ائوده قيمت‌لی بير شئی يوخ ایدی دئیيه، دام يولونو باغلاماميش‌دی. همی ده گنج‌ه‌لر

همیشه ائوده اولوردو. گوندوزلر ایسه کولفتلری ننه حسن، حیطان ائشییه چیخمیردی.

بو سببلره اوغرودان، اوغرولوق دان قورخوسو یوخ ایدی. دام یولو همیشه آچیق اولوردو. اصفهان لی عباس، اؤنجه دن یولو گؤروب، ایشلرینی، عملیاتلاری اوچون پیلان لامیشدی. اوغرولار نهایت مقصده یاخین-لاشدیلار. یانی هوشنگین قاپی سینا چاتدیلار. عباس دام یولوندان اؤزونو هوشنگین اوتاغینا یئتیردی. قارا بشیر ایسه، کوچه باشیندا کئشیک وئیریدی. عباسا آختارماق لازیم دئییلدی. اؤنجه دن هر شئی بیلیردی. اصلینده چوخ شئی ایسته میردی. سندلرین دوسیاسی، ایپک دستمال، هوشنگ گئیدیگی پوتونلار تامام! عباس بونلاری آرخایین لیق لا تاپدی، نئچه دقیقه سونرا، حیط قاپی سیندان چیخب بشیره قوشولدو.

ایشین ایلك بؤلومو بیتیمیشدی. او بیرری بؤلوملر ایسه، دال با دال بیتمه لی ایدی. بئله لیک له عباس، هوشنگین اوروسولارینی قارا بشیره وئریب، مختصر پیچیلدیاندان سونرا آیریلدیلار.

عباس ساغا دؤنوب اؤزونو بازارین دامینا یئتیریپ اوردان ... کروان سراسینا گیردی. احمد آغانین حوجره سی نین قاپیسی نین مهر مومونو گؤتوروب، اینده کی آچارلارلا دایانمادان قیفیلی آچدی، لازیم اولان شئی لری گؤتوروب، هوشنگین دستمالینی قویوب، اوردان چیخدی.

قاپی دا گؤزلری بیر ایشیغا دوشدو. بو غلام حسین دالان دارین چیراغی ایدی. دالان دار حوجره نین سسینی ائشیتیمک همان، عباس ین قارشى سینا چیخمیشدی. باخمایاراق بئله بیر گؤز نلیلمز تصادف آغاداشین پیلانیندا یوخ ایدی، آنجاق بتلنچی ایشلر، اصفهان لی عباسا چوخ عادی و اؤنمسیز ایش-

لردن ایدی. غلامحسین اونو تانیماسایدی سا، بیر یومروق لا اونو یخیب هوش سوز جانینی حوجره یه آتیب قاپینی اؤرتوب گئدردی. آنجاق غلامحسین اونو یاخشی تانیپردی. چون نئچه آیدان بری اونو یاخلاشیق هر گون آغاداشین حوجره سینده گؤرردی. ایندی عباسا شوبهه یئری قالمامیشدی. اونون اوغورلوغونا عملیاتینا، شاهیدی اولمامالی ایدی. بئله- لیکله، یازیق غلامحسین قیشقیریب یا خود دانیشماق ایمکانی اولمادان، جنایتکار عباسین الی، گۆیه قالخیب، ائندی. یازیق قوجا ایوانین پیلله لریندن دیغیرلانندی. عباس قان لی پیچاغی دالان دارین سینه سیندن چیخاردیب یون تلیس لری نین بیر له سیلیب گلدیغی یولدان قاییتدی.

قارا بشیر، عباس دان آیریلاندان سونرا، یولدا بیر له راست لاشمادان، اؤزونو محکمه نین آرخا دیوارینا یئتیریب، پیشیک کیمی دیوارا دیرماشیب یاواش حیطه دوشدو. اوردا هوشنگین اوروسولارینی گئییب، آرشیو اوتاغینا گپردی. آغاداش گؤرسه دن نیشان لارلا ایشقابی آچدی، احمد آغانین تجارتخانا دوسیاسینی گؤتوروب، نئچه دقیقه سونرا عباس دان تئز، هوشنگین دربندینه دؤنن دؤنومه حاضیر اولدو.

دانیشماغا احتیاج یوخ ایدی. مهارت لی ایکی اوغرو، بیر- بیر لرینی گؤرونجه، اؤسگورمک له اوغورلارین بللندیردیلر. عباس دایانمادان هوشنگین باشماق لارینی قارا بشیردن آلدی، حیط قاپی سیندان ایچه ری کئچدی. (بیرینجی دفعه چیخاندا قاپینی آچیق قویموشدو، بو هوشنگین اوپانماماغینا دلیل ایدی.) اوروسولاری یئرینه قویدو. بیر داها هوشنگین ساکیت و آغیر صیفتی دقتینی چکدی. بیر آن ساکیت اولدو. قورخولو بیر فیکیر عاغلینا چاتدی. قرار وئردی، گولومسه دی، کاردی جیبیندن چیخاریب، هوشنگین

باشی آلتینا قويدو. شیطانی باخیش لارلا یاواش دالی گئدیب، اوتاقدان چیخدی.

صبح گون چیخمادان، کلانتری مأمورلاری احمد آغانین حوجره سینی نین قاپیسی آچیلماغیندان، دالان دارین قتلیندن و دوسیا لارین اوغورلوغوندان خبردار اولدولار.

حوجره نین اورتاسیندا، عباس بیله رک قويدوغو دستمال، مأمورلاری هوشنگین ائوینه یؤنتدی. چون مهرانگیز اونون گوشه سینده هوشنگین آدی، سوی آدی و نیشان تاریخینی یادگار اولسون دئییه خامادوزی ائتمیشدی.

عباس هوشنگین ائوینین قاپی سینی آچیق قويدوغونو بیلدیک. جمعه اولدوغونا گؤره، ننه حسن بیرآز یوبانمیشدی. هوشنگ ایسه، بو سبب دن یاتاقدان دورمامیشدی، گلجه گین شیرین آرزو لارینی دوشونمکده یدی کی، بیردن - بیره قاپی آچیلدی، ایکی نفر مأمور، محله کئشیگی آجان لا، اوتاغا گیردیلر. هوشنگ شاشقین حالدا یئریندن قالخیب، یای عباسی نی باشی اوسته کی میخدان گؤتوروب، چاغریلما میس قوناق لارین بوردا اولماق - لارینین ندینین سوردو. مأمورلار ایسه، کیم لیک کارت لارینی گؤرسه دیب اؤز لارینی تانیتدیردی لار و دایانمادان آختارماغا باشلا دیلار. هوشنگ مأمورلارین ایذنی له پالتارینی گئیپ، حئیرت له اونلارا باخیردی. آختاریش چوخ تتر بیتدی. چون هوشنگین یاشاییشی چوخ ساده و منزیل اشیاسی چوخ آز ایدی. آیری جا مأمورلارین بیر، عباس، هوشنگین باشی آلتیندا قویان قان لی پیچاغی تاپمیشدی، او بیر مأمور ایسه هوشنگین اوروسولارینی کاغاذ اوسته چکیلن رسم له توتوشدوروب، کامل ریضایت له، تفتیش لری لازیم لی سونوجا چاتیب دئییه، ایقناع اولدولار. هوشنگ نه

تفتیش دن، نه قان لی پیچاق دان و نه ایسه مفتیشین آنلاملی گولوشوندن بیر شئی بیلمه میشدی. نهایت بیر بالاجا پیچیلتی دان سونرا مأمورلارین بیری ایرلی گلیب، الینی اونون چینینه قویدو. آنلاملی تبسم دن سونرا، دئدی:

- آغای هوشنگ خان! بیزیم له تشریف گتیرین نظمیه یه. ائوینیز دن یئییه دورماغا بوردا کیمسه نیز وارمی؟ سیزین توتوق لاناغینیز نچجه گون سوره بیلر!...

هوشنگ اؤزونون توقیفی حاقدان بیر شئی سورمادان، مأمورلارین اؤنونه دوشدو. قاپی دان چیخاندا دئدی:

- منیم بیر قوجا کولفت دن سونرا کیمسه م یوخدور. اودا جمعه اولدوغونا گلمییه بیلر، قاپینی قیفیل لاناغیمیز یاخشی دیر.

هوشنگ یوخاری دا ایضاح ائتدیگیمیز کیمی، قتل له، اوغورلوق اتهامینا توتوق لانان گون، احمد آغا ایسه رشته، اونلا دوست اولدوغونا توتوق لانیب تهرانا گؤندریلدی.

آغاداداشین خصوصی حیاتی

دئدیک، آغاداداش تهرانا گلک هممن، اوزاق محله لرین بیرینده کیچیک بیر ائو تاپمیشدی. آغاداداش ایسه، اونلار کیمی اؤزونو خانیم باز معرفی ائتمیشدی.

بازلیق، یانی گیرفتارلیق، قریبه شئی دی. سانکی، نهایت هامی نین بیر گیریفتارلیغی اولور. مثلا بعضی لری قوش باز اولورلار. اونلار قوشون اوچماغیندان، ماللاق آشماغیندان، و باشقا اویون لاریندان ذوق ائدرلر. عشق لری نین سونو، قوش لارینی چوخالتماق اولور. اؤز لرینه اؤزل، دئییم لری

وار. بېر يئره يغيښاندا قوش معشوق لاری حاقد، مثلاً: آغ قويروق، حنالی، قهوه‌ای، قیزیل قاناد و س... دانیشارلار.

بعضی لری ایسه آت باز دیلار. بونلار تکجه بېر شهرده یوخ، اؤلکه‌نین هر یئرینده معروف آت لاری تانییارلار. آت بازلار ایسه قوش بازلار کیمی، اوزون ساعات لار بېر یئرده اوتوروب، آت لاردان، اونلارین هنرلریندن دانیشارلار. بو ایشدن أصلا یورولمازلار.

بېر قوروپ اینسان لار اووچودولار. مثلاً، ایکی قیرانا ده‌یمه‌ین بېر دوشان اووندان اؤتور، صبح‌دن - آخشاما قاچارلار، باشماق لارینی بېر تیب، نئچه قات دووشان یا خود کبکین قیمتینجه، ساچما، باریت مصرف ائدرلر. آنجاق نهایت بېر دووشان، کهلیک توتماق لا موتلو اولارلار.

باخین گېر فتارلیق نه قدردی کی، اینسان بېر خیردا شئین آرخاسینجا، جانینی بئله تهلوکویه سالیر. قافلان، بېر و باشقا بېر تیجی حیوان لاری تعقیب ائدیر. قیشین سویوغونا، یابین ایستی‌سینه قات لاشیر. درین دره‌لردن، قورخولو اوچوروم لاردان کئچیر. اوجا داش لاردان اؤزونو آشاغا سالیر. چؤل لرده قاچیر. نهایت یورقون - آرغین ائوه قاییدیر. اورگی خوشدور کی، بېر اوو، بېر کهلیک یا بېری‌نین اورگینی اوولایب‌دیر.

قومار باز لارین دورومو معلوم‌دور. هامی بیلیر، بېر قومار باز گرچک حیات‌دان چوخ اوزاق‌دیر. او زحمت‌سیز زنگین‌لشمک ایسته‌بیر. تأسفله اونلارین چوخو نادانلیق‌دان، مالیخولیایی دوشونجه‌یله، وار - یوخ لارینی اودوزوب، هئچ بېر ایشه یاراماییب، دیرسیز بېر اینسانا دؤنوشرلر.

قومار باز هئچ زامان اودماقدان دا بئله، راضی اولماز. چوخ اوددوقجا، طاماح-کار اولار، سونوندا هر نه‌یی وار اودوزار. گرچک بېر قمار باز اودوزاندا هر

شئینی فدا ائدر، هئج بیر بدبختلیک، ذلیل لیکدن چکینمز. سون شانسینی دنه مک، سون وارینی کاغاذ اوسته یا خود، نرد تخته اوستونه سالار. آنجاق نه فایدا کی، شانسی یاردیم ائتمز. بیر دفعه اودورسا، هوسه دوشوب، یئنه اوینار، اودوزار. حؤرمینی، شرافتله ناموسونو بئله، قومار اوزرینه قویار.

اوزون سؤزون قیساساسی، بازلیق چوخ دهشتلی بیر شئی دیر. اینسان لارین بیر چوخو، دئییه سن اؤزل شکیلده، بیر شئی یا بیر ایشه عاشیق اولوب گیرفتار اولارلار. بیر درویش تانیردیم کی، گیریفتارچیلیغی، چیراغین آسماسی دیر. بو اوجا بوی آلمیش یاشدا کیشی، اوشاقلیق دان چئشیتلی آسمالاری سئویرمیش. هر یئرده یئنی یا خود اسکی آسما گؤرجک، هر تورلو، نئچه اولور اولسون، اونو الدهه ائدهردی. مختلیف آسمالار اوچون، بیر اؤزل اوتاق کیرالامیشدی. هامی سینی گؤزلجه، اونون تاوانیندان دیواریندان آسلامیشدی. هر گون ائودن چیخاندا، قایداندا، او اوتاغا گئدیب آسمالارا باخاردی. گؤروردون، قیش گون لرینده گل مولا، آسما اوتاغیندان یالقیز اوتوروب، اوت مانقالی قارشسی سیندا، آویزلرین تاماشاسیندا دالیب، قالیب دیر.

بوردا بازلیق لاردان آد آپارساق، اؤزو بیر قالین کیتاب اولار. مثلا، چلیک-بازلار، گول بازلار، اوزوک بازلار، ساعات بازلار و س... ایت بالالاری ایسه باشقا بیر بازلیق. پیشیک لره، قریبه اورک باغلایان حتی بیر سئیدی گوردوم. مسجدین حوجره سینده ایلگینج پیشیک لری اطرافینا توپ لاییب اونلاری ساخلاییردی. اونلارین چوخونون، بئش - آلتی و حتی اون آرخادان دؤنه نینی تانیردی. اونلارین قوهوملوق لارینی بیلیردی. مثلا دئییردی:

- براق آدیندا بو ساری پیشیک، فیلان قارا پیشیگین نوهسی، بوز پیشیگین باجیسی، نچچه جدی مرحوم ناصرالدین شاهین بییرخانینا یتیشیر. بونلار چوخ نجیب قوهوم دولار.

بو سید عومرونو بو پیشیک لری ساخلاماق اوچون وئرمیشدی، گوره وی بییر بئله پیشیگین یئمک لیرینی حاضرلاماق و خسته لیرینی ساغالدیب، اولولیرینی سلیقه و اؤزل مراسیم له باسدیریب، یئنی دوغولان لاری اؤزل تربیت ائتمک ایدی. سیدی محله اهلی، پیشیک آغا خیطاب ائدر دیلر! او ایسه بو آدان ناراضی دئییلدی.

دئدیگیمیز کیمی، بازلیق لارین مختلف چئشیت لری واردیر. اینسان هر شییه، هر ایشه گیرفتار اولوب، باغلانا بیلر و هره ایسه بییر نوع دور. هله لیک صحبت آغاداشین یئنی دوست لاریندان گئدیردی. دئدیگ، او جناب لار خانیم باز ایدیلار. بییر آیری دسته فاحیشه لردن قاچیب، فقط حلال قادین عقد ائتلر. آنجاق هممشه لیگه دئییل، اؤز دئیش لری له، آغیز لاری نین دادینی دیشدیریب، یئنی لشمه اوچون. بونلار شیخین بو بیتینی یاخشی آنلایب لار. بویورور:

خانیم یئنی لت ای خواجه یازدا کئچن ایلین تقویمی ایشه گلمز آغاداش، اوزون مدّت، مانع سیز، اونلاری تانیمادان، نشانلی سی، نشانلی - سی نین آنالیغی و باجیسی لا، ایلنمه گه، خوش کئچیرمه گه مشغول ایدی. بو خانیم لار اؤز لیرینی محترم و نفوذلو عائله دن اولماق لارینی تانیتمیشدیر لار. آغاداش ظاهرده، محمدخان شیرازلی محصلی ایدی. عبّاس لا بشیر ایسه، هر بییری نین تاخما آدلاری وار ایدی. هامی نین یاشایشی چوخ صمیمی ایدی. خانیم لارین بو اتفاق دان رضایت لری وار ایدی. خانیم لار آغالارین هر

بیری له، باشقا قادین لار کیشی لرله علاقه تاپمیشدیلا. مالکیت، رقابت حسی تام محو اولموشدو. هامی بیر- بیری له یاخین دوست و رفیق اولموشدولار.

حبس خانادا

پاییزین سون لاری قیطلیق باشلاندى، بوتون خالق (آز سایدا اینساندان باشقا) چوخ آجیناچلی، آج ایدیلار. خالق وار- یوخ لارینی، بیر تیکه چۆرک یا خود بیر اووج دویو ایله دییشیردیله. یئمک لردن باشقا بوتون جنس لر دگرلرینی ایتیرمیشدیله. یوز تومن لیک قالینی، بئش باتمان بوغدا یا، مین تومن لیک ائوی، اون باتمان دویویه ساتیردیلا. قادین لی- کیشی لی، لوتو- پوت، آج لیک دهشتی له، ائو- ائشیک لرینی بوشلایب، بیر تیکه یئمک اوچون، کندن، شهردن اوزاق لاشیردیلا.

اوشاق لارلا- قادین لار، پاییز یاپراغی تک تۆکولوب اؤلوردولر. کیمسه او بیری نین دادینا چاتمیردی. معصوم بیر اوشاغی دوشونون کی، اوودلاری نین اتلری تۆکولوب، گۆزلر چوخورا گئدیله، یوغون دامارلار ساپ- ساری دری دن چیخیب ائشیه، ساچ لاری اوزون پیتلاشیق، احتضار حالدا آریق ال- لرینی بیر تیکه چۆرک اوچون، هامی یا اوزالیر! یول یئرمه گه، آیاق دا دورماغا گوجو یوخدور. بودو قیطلیق ایل لرین گئنل گۆرؤنتوسو، هر آدیما اینسان، یوزلرجه بئله راست لاندیغی آج لیک، بدبخت لیک هئیکلی، بو ایدی. اینسان لار، دانیشان بیر اسکلت، یا بیر قورخولو خیال دان باشقا بیر شئی دئییلدیله. صیفت لر، گۆرؤنتولر تام دییشیب، بیرتیجی وحشی بیر حیوان تکی اولموشدولار. اییه سیز اوشاق لار کوچه- باجادا، ویلان- سرگردان،

اومودسوزجا، آج لارا ال آچیب، یالواریردی یلار. ائولر خاراب، قاپی لار باغلی و عائله لر داغیلیمیشدی. هامی اؤز حالینا قالمیشدی. حتی دئییردی لر بعضی لری کیچیک اوشاق لارینی یئیرلر. ناموس، عیفت ایسه، او بیرر شئی لر کیمی قدر- قیمتی یوخ ایدی. خالق ایچینده، اینسان سئورلیکدن، محبتدن اثر قالمامیشدی. اؤلومون دهشتلی کابوسو، آجلیغین گوجلو دئوی، چنگل لمرینی بدبخت خالقین بوغازینا سوخموشدو. هر یئرده فلاکت، هر یئرده آج لیق، هر یئرده تهلوکه، هر بیر یئرده زاریلتی- سیزلیتی ایدی. آجلیق لا، بولاشان خسته لیک لر همئشه برابر سئیر ائدر. بئله کی وبا، ایسهال، مختلیف خسته- لیک لر، قیطلیغین آرخاسیجا هر یئره یاییلمیشدی. گله جک چوخ قارانلیق و چتین گؤرونوردو. اؤلکه نین هر یئری اجنبی اوردوسویلا، سیلاح لی وطن یول کسن لرله دولو ایدی.

او زامان یالانچی دؤلت باشینی ایتیرمیشدی. نه ائده جه گینی بیلیردی. اومودلار اوزولموشدو. حاصلین یئتیرمه سینه بئش آی قالیردی هله. آیری جا، اکینچی لرین آج لیغینی، یول لارین تهلوکه سینی هامی بیلیردی. حاصل یئتیشندن سونرا بئله، قیطلیغین بیتمه سینه اومود قالمامیشدی. چون اکینچی لر، اینک لری، قویون لاری بعضی یئرلرده بئله ایت لری یئمیشدی لر. بیر سؤزله، یئردن- گوئی دن یوخسول لوق، اولوم یاغیردی. بئله بیر واختدا، احمد آغایلا هوشنگ، میرزا مهدی اصفهانی نین دسیسه سی- له، نظمییه نین نومره بیر محبسینده، حبس اولموشدو لار.

او زامانین مستنطق لری، جیسمی اذیت لردن، تضییق دن باشقا بیر شئی باجارمیردی لار. بونلار استبداد دئوری نین مستنطق لری کیمی، هامینی قاتل،

اوغرو و جانی سانیب، دئییردییلر بونلاردان بعضی لری قیسماً تضييق له اعتراف ائدرلر، آنجاق بعضی لرینه فوق العاده تضييق لازیم دیر. مستنطقین باجاریغینی، یوخاری دا قئید اولونان ندن لره گؤره، وئردیگی آزار- اذیت لر معین ائدیردیلر. بو گون لر، دونیانین نظمیه لرینده معمول اولان، هوش، شعور، دقت، حبس اولانین احوال- روحیه سینی بیلیمک، کامل تدقیق، سند- مدرک دن فایدالانماق و باشقا علمی ایش لر، او زامان مأمورلارا آنلامی یوخ ایدی. قامچی لاماق، یوخوسوز ساخلاماق، قاینار سویولا تنقیه ائتمک، بوز اوسته اوتورتماق، ال لره قاپان وورماق، قارانلیق و یاش اوتاق لاردا اوزون مدت آیاق اوسته ساخلاماق، چایی سیگاری قدغن ائتمک و س.... مستنطقین، اتهامی لا اعتراف ائتدیرمه آراج لاری، بونلار ایدیلا. بیزیم محکوم لار، او تاریخ ده بئله بیر آنلاماز مستنطق لرین مختلیف تضييقی آلتیندا، سندلری اوغورلاماق لا غلامحسین دالان دارین قتلی له سوچلانیردیلا.

هوشنگ، پولاد اراده یله، مالک اولان سویوق قانلی لیق لا، مستنطق لرین بوتون آزار- اذیت لری نین قارشى سیندا، متانت له دایانیب، تکجه دئییردی:
 - آغا! اؤزونوزو زحمته سالماق یئرینه، ایشی یاخشی آراشدیرین! منی اینجیتمک دن سیزه بیر فایدا اولماز. چون سیز ایسته دیگینیز شئیدن من تام خبرسیزم. صبح منی او یالیدی بورا گتیریب سینیز، زورلا بیر سوچو منیم بوینوما قویماق ایستیر سینیز. من ایشله مه دیگیم سوچو و جینایتی بوینوما آلمایا جاغام. سیزین بو اذیت لرینیز، بیر آددیم بئله، سیزی گرچگه یاخین- لاتماز.

مستنطق لر اونو امین ائتمک ایستیردیلر کی، اونلا ایش لری یوخ ایدی. اونلارین فیکری جه او آلدانیب، حقیقی جانی احمد آغا دیر. او، یانی هوشنگ اعتراف ائسه، اونا هئچ بیر ضرر اولمایاجاق دیر. گرچک سوچلو جزالانیب او ایسه نومره بیرین زحمت لریندن خیلاص اولاجاق دیر.

مستنطق لرین دئیش لری هوشنگه گولونج ایدی. بیرنجی نومره یه قایداندا، شاشقین حالدا اؤز- اؤزونه دئیردی: «نئجه نادان، گئری قافالی آدم لارین الینه دوشموشوق ها! منی آلداتماق ایستیرلر. بئله دوشونورلر، الله ائلمه سین بئله بیر جنایت ائتمس، بو اوشاق سؤزلرله اعتراف ائدرم.»

گرچک دن چوخ شعور سوزدولار. حقیقی سوچلونو کشف ائتمک دن سه، پوچ عیبارت لرله، یئرسیز اذیت لرله واخت لارینی زای ائدیرلر. یازیق بو آنلاماز، ایپی قیریق آدم لارین الینه دوشن چاره سیزلره. اینسان ضعیف اولورسا، بو تضییق لر ایشکنجه لره تاب گتیرمه ییب، ایشله مه دیگی سوچو بوینونا آلیب، قیامته جان اؤزونو بدبخت ائده بیلر. بوردا بیز، نومره بیرده اولان محبوس- لارین آج لیغیندان، یئمک لریندن دانیشما یاجاییق. چون او تاریخ ده، اؤزگور اینسان لار آجلیق دان، قیطیلیق دان، اولوم له ال به یاخایدیلار، هله قالسین زیندانا، همی ده نومره بیر حبس خانا!

هوشنگ نومره بیرین یاش، دار- دودوک، قوخولو اوتاغینا گیرندن، ایشینی آنلاییب، اؤزونه بیر پیلان دوزن له ییب اونون اوزویله داورانیردی. او اورک گوجویله، روحیه سینی الدن وئرمه دی. بوندان بئله، بو آلتی آی آجلیق، یوخوسوزلوق، ناراحات لیق ایچینده، چوخ آریق لاییب ضعیف له میشدی. یئنه، یالقیز لیق دان، مأمور لارین سرت داورانیش لاریندان، مختلیف دوشونجه لردن، گیجلیب عصبی اولان باشقا محبوس لارا رغماً، او چوخ ساکیت و دؤزوملو

اولوب، اۆزونه دئییردی: «ایندی لیک بو دورومدا منیم گۆره وییم، اۆزومون وارلیغیمی - گوجومو قوروماق دیر. الیم بیر یئره چاتمیر، اوزون - اوزون دوشونمکلرین فایداسی یوحدور. دوشمن بیزیم علیهمیزه بو قدر مدرکلر، سندلر توپلاماغا رغماً، بیلیرم بیر گون گرچک اوزه چیخیب، سوچ - سوزلوغوموز اثبات اولوناجاق دیر. آنجاق یازیق احمد آغا، او ضعیف مزاجی لا، عصبی حالت لرله، تضییق لر، آجلیق لاردان خسته لیب آردان گنده جک دیر. او حساس و مالیخولیایی آدام دیر. بئله اینسان لارا محبس زهر دیر. اؤزل لیک له اونون سیگار چکمک آلیشقان لیغی وار. نه ائتمک اولار؟ الیمدن بیر ایش گلیمیر. او بیلیر اوندان حمایت اوچون الیمدن گلنی اسیرگه مرم.

یازیق مهرانگیز! بئله بیر قارا گونو ایدا گۆزلمیردی! دوشونوردو پاریسه گئدیر، من ده تئزلیک ده اونا قوشولا جاغام، توی ائلیب، فرانسه نین یاخشی یایلاق - لاریندا، ایتالیا نین گۆزل شهرلرینده، فرانسه لی لرین رسم لرینه رغماً، اورتاق حیاتی میزین بال آیینی گرمک له کئچیردجه بییک. ایندی بؤیوک بیر بدبخت - لیگه دۆزمه لی اولوب دور. دایاغی کیمدی، هاردا قالیر؟ خالق اوشاق لارینی، یاخین لارینی بوراخان حالدا، او کیمین ائوینه سیغینیب دیر؟

بلی اینسانین حیاتی نین ائیش - یوخوشو قاچیر یلماز دیر. دایانیش - دیرنیش گرکیر. بونلار کئچه جک، بیزیم تجربه لریمیز آرتاجاق دیر. حیاتین بو آجی سیخینتی سیندان سونرا، سعادت گون لری داها شیرین، داها لذت لی اولاجاق دیر.

زهردن آجی بو گون لر کئچر
یئنه شکر کیمی روزگار گلر»
آنجاق احمد آغا رشتده توتوق لانیب تهرانا گلندن سونرا، ایلگینج و غریبه قورخویلا - دوشونجه یه دوشدو. باخمایاراق هوشنگه نسبت اونو ائله چوخ

فشارا قويماميشديلار، حتى بير آيدان سونرا، گوندوزلر اوتاغى نين قايى سىنى
 آچيق قويوردولار، تاختخوابين، ياتاق لارينى آماميشديلار، ال - آياغيندا
 قاندال يوخ ايدى، اؤز پولويلا، اونا يئمك له - سيگار آيرديلار. بونلارار رغماً،
 جيسماً، روحاً خسته لنيب بييرانميشدى. اؤزونه دئيردى: «هوشنگ له،
 مهرانگيزين گله جه گيندن امين اولسايديم سا، شرافتيمين لكه نمه مه سىنى
 بيلسه يديم، محكمه منيم سوچ لو اولماغيما رآى وئرمه مه سينه اينانسايديم سا،
 چوخ تنز اؤزومو بو عذابدان قورتاراديم! آنجاق تأسف له، منه ياپيشديرماق
 ايستين لكه نى انتحار پاك لايانماز. دوشمن لريم يقين بونو گؤزله بييرلر. من ديرى
 قالب، شرافتيمي ايثبات ائتمه لى يم. ائولاديمي باشى آشاغا ائتمه مه لى يم.

هوشنگ عاغيل لى، تدبيرلى جاوان دير. او ساغلام ليغيني قوروياجاق دير.
 حاجى عبدالصمدن قيزيني تانماقدا چوخ موتلوبام. او مهرانگيزدن حيمامت
 انده جك دير. او عاغيل لى، دونيا گؤرموش و آغير بير قيز دير. مهرانگيزه
 تسلى وئره جك دير. دؤزوم لو اولماغي انلاميني اونا اؤرگده جك دير. او
 مهرانگيزه، آنا، باجى و اورك يانديران بير اؤيرتمن اولاجاق دير. هر حالدا
 بونلار اومود وئريجي و تسلى ائديجي دير.

باشقا طرفدن ايسه، ايشين سونو ابدأ بيلينمير! بلكه ده بو ياش قبيردن
 ساغلام چيخانماديم! رحيم سيز مرض، بلكه آج ليق و دوزگون قيدا اولماماق -
 دان، گون به گون داها شدتلى و اؤلدورن اولدو. ياشاميما اومودوم يوخدور.
 يقين بو خارابادا تلف اولاجام! آنجاق يازيق مهرانگيز! اؤلن زاماندا باشيم
 اوسته اولاردن ان آزى!... او معصوم ال لريله گؤز لريمى باغلايب روحوما
 دعا ائتمه گيني ايسترديم! آنجاق تأسف لر اولسون!...»

بئله ليك له ايكي سوچ سوز آدام، سگگيز آي تامام، نظميه نين حبس خاناسيندا،
تك دامدا قاليرديلار. آغاداش اؤز گورجه بوتون گوجونو اونلاري آرادان
قالديرماق اوچون ايشه ساليردي.

نهایت، احمد آغا حبس خانانين چتين دورومون دان شدتله خسته نيب،
ناتوان اولموشدو. امنيت مأمورلاري ايسه، سونوندا اعتراف آلماق دان ال
چکيب، الله اولان مدرکلر و نيشانه لرله، اؤز سهو دوشونجه لري اساسدا،
دوسياني دوزلديب، محکمه يه يول لاديلار. راپورو بير آي آلان دان سونرا،
عدليه مستنطقى احمد آغا يلا حبس ده گوروشوب، حاليني تهلوکه لي گوروب،
پليسین خسته خاناسينا يول لادی. آنجاق هوشنگ، جيسمی ضعيف ليگی
اولا- اولا، سون يارقى اوچون عدليه ده حاضير اولدو. بيز اونون يارقى-
سيندان بير آزينى اوخوجولارين بيلگيسى اوچون يازيريق:
مستنطق:

- سيزين جوابينيزين اؤزتى بودور کى، سيز آتا- آنانيزى گورمه ييب،
اونلاردان هئچ بير خبرينيز يوخدور. ع... التجارين ائوينده بؤيوب سونوز، احمد
آغانين نؤکرى ايدينيز، و قيزى ايسه سيزين نيشانلى نيزدير. آراشديرمالار بو
خصوصدا سيزين سؤزلرينيزى تأييد ائديرلر. آنجاق سيزه وورولان تهمنى
يالان لاماغا يتتلى دئيبيل. بويورون دقتله جواب وئرين:

س: بو دستمالى تانيرسينيزمى؟

هوشنگ:

ج: بلى! دستمال منيمدى. نيشانلى مين هديه سيدير.

س: ياخشى خاطر لايين کى، بو دستمالى توتولمادان اؤنجه هارا
قويموشدونوز؟ ايتيرميشدينيزمى؟

ج: گيرفتار اولان گئجه يانيمدايدى.

س: هانكى نندن له، او گئجه دستمال سيزين يانيزدا اولماق دان امين سينييز؟

ج: چون من عادت اوزويله هر گئجه ياتمادان اؤنجه اونا تاماشا ائدرديم.

س: دانيشيق لارينيزا دقت ائدين. سؤزلرينيز اؤز ضررينيزه بيتمه مه سينه

چاليشين. چون سيزين طالعينيز جواب لارينيزا باغلى دير. ايندى بويورون

گوروم، سيزين اوتاغينيزدا تاپيلان بو خنجر كيمين دير؟ قان لكه لرى

هاردان دير؟

ج: من شرفلى اينسانام. مطلق يالان دئمه رم. امينم دوزلوك، صداقت

گيرفتارليق دان خيلاص اولماغا ان ياخشى اراج دير. يالان اينسانى خاٹايا

ساليب، ائشيدنى يانليش ائلام لارا سوروتلر. من زيانما بيتسه بتله، گرچگى

دئيه جه گم. حقيقت بودور كى، سيزين ماسازينيز اوستونده اولان خنجر

منيم دئييل، همچنين بيلميرم نئجه و هاردان منيم باشيم آلتينا قويوب لار،

قان هاردان دير.

س: بلكه نؤكرينيز بو ايشى گوروب دورا!

ج: منيم بير قادين قوللوقچوم دان باشقا آيرى قوللوقچوم يو خدور. اودا گئجه -

لر اؤز ائوينه گئدر.

س: بس بو كارت نئجه؟ سيزين دئييل مى؟

ج: دئيه سن منيم گوروش كارت لارينيزدان دير.

س: توتولماميشدان اؤنجه سيزين اوروسولارينيز هاردايدى؟ بو اوروسولار

سيزيندىرمى يوخسا يوخ؟

ج: اوروسولار اؤزومون دور. او گئجه آياغيمدان چيخارديب تاختخوابين آلتينا

قويموشدوم.

س: بیر بئله مدرک لرله، بیزیم حاققیمیز یوخدور بئله دوشونک کی، سیز هوشنگ خان احمد آغانین امری له، خالقین بورج لاری نین سندینی محو ائتمک اوچون بو ایشی گؤروبسونوز؟ دالان دار غلامحسین - اؤزونوز اعتراف ائدیب سینیز سیزی یاخشی تانییر - بیردن - بیره یولونوزا چیخیب سیز ایسه اونو اؤلدوروبسونوز؟ احمد آغایلا علاقه نیزی مکتوب لاشمانیزی دانیر سینیزی؟

ج: من دانمیرام. همئشه اونلا ایلگیم اولوب، آنجاق سیزین دوشونجه نیزی قبول ائتمیرم، چون حقیقت دئییل. بیرینجی، احمد آغانی کیمسه افلاس اعلانی وئرمه گه مجبور ائتمه ییب دیر، او کیمسه نین بورجونو دانمایب دیر، امینم بوندان بئله ده دانماز. او اؤز میلی له وکیل توتوب تجارت خانانین حسابین پاک لاماق ایسته ییب دیر. اونون هدفی تقلب ائتمک اولسایدی، بو ایشی گؤرمه دن اؤنجه حوجره سی نین بوتون سندلرینی اودلاردی. کیمسه ده اونا شک ائتمزدی. ایکینجی، سیز نییه دوشونمورسونوز بو ایشده خیرلری اولان باشقا آدم لار بو بؤیوک جنایتی ایشلمه ییب لر؟

س: سیزین جوابینیز منی اقع ائتمیر. ایندی بویورون سون سوروما دقت له جواب وئرین! سیز توتولمادان، ساعات نئچه ده ائوه گلدینیز؟ گلندن سونرا، یئنی دن چیخدینیزی؟ چیخدینیز سا، نئچه ده قاییتدینیز؟ قولوقچونوز هاردایدی؟ قوناق یا خود دوست - تانییش ائوینیزده واریدی می یوخسا یوخ؟ ج: یاخلاشیق ساعات سگگیزده ائوه گلیب، شام یئیندن سونرا، قولوقچو ائوینه گتدی. من حیط قاپیسینی، عادت اوزوندن باغلا ییب یاندیم. سحر تئر مأمور لار یوخودان اویادیب منی حبس خانایا آپاردیلار.

س: بس نئجه اولوب سیزین دستمالینیز احمد آغانین حوجره سینده دوشوب؟ اروسولارینیزین ایزی محکمه اوتاغیندا آشکارا بیلینیردی. قانلی پیچاق باشینیزین آلتیندا تاپیلیب؟ بیزیم بئله دوشنمه گه حاقیمیز یوخدومو، قوجا خانیم گئندن سونرا سیز آچارلاری گوْتوروب، احمد آغانین حوجره سینه گئدیب سینیز، اوردان لازیم اولان سندلری اوغورلایب، یولدا غلامحسین له راست لاشیب سینیز، اونو اؤلدورندن سونرا محکمه یه گئدیب، دوسیانلی گوْتوروب سونوز، اوغورلادیغینیز سندلری اؤنجه دن پیلان لادیغینیز یئرده گیزلیدیب، سونرا ائوه قایتمیسینیز، راحاتلیق لا اورو سولاری آیاغینیزدان چیخاردیب سینسز، خنجری باشینیز آلتینا قویوب، سونرا دینج یاتیسینینیزی؟

ج: بو دئدیک لرینیز هامیسی ساختا و یالان دیر.

س: نندن؟

ج: چون من قوجا خانیم گئندن سونرا، ائودن ائشیه چیخمامیشام.

س: پس دستمالینیز احمد آغانین حوجره سینده، ویزیت کارتینیز لا اروسو- لارینیزین ایزی حیطده و آرشیو اوتاغیندا نه ائلییر؟

ج: اولای بیلسین سندلره طالب اولان، منه تهمت وورماق دان اؤزل بیر نیتتی اولان آدم، اؤز خیانت لرینی اؤرت- باسیر ائتمک اوچون، اوتاغیما گیریپ، او اشیاءلاری گوْتوروب، ایش لرینی گؤرندن سونرا، اروسویلا- پیچاغی منیم اوتاغیما گتیریپ، دستمال لا- ویزیت کارتینی بیله رک، اوغورلوق یئرینده قویوب لار. تصدیق اتمیر سینیزمی، بیر اوغرو و جانی ویزیت کارتینی، آدی سوی آدی یازیلان دستمالی، جنایت یئرینده قویماز قالسین؟

س: سیز بو یوردونوز، کیمسه یله دوشمن دئیل سینیز. پس نئجه اولار اوغرو بو بدبخت چیلیکلری بیله رک سیزین باشینیزا، گتیریپ دیر؟

ج: منیم دوشمن اولماماغیم، آیری لارین من له دوشمن اولماماغینا ندن دئیل. آیریجا، بو حورمتلی مأمورلارین گۆرهوی دی ال لرینده اولان آراج- لارلا، حقیقی مجروم- و تاپیب، بو قونونون ایضاحینی اوندان ایسته سین لر!

هر حالدا، اوچ جلسه اطرافلی سیناقدان سونرا، محکمه نین سورغوچو ایسه، تأمیناتین نظرنی تصدیق ائتدی. آنجاق باشدان اوردا اولوب هوشنگین بوتون جاواب لارینی ائشیدن ساوجی، هوشنگین ساده سؤزلریندن، شوبهه سیز دانیشیغیندان، قراریندا شوبهه لی قالیب اؤزونه دئییردی: «سورون بو ساده لیک ده اولماز، یقین بو ایشین ایچینده بیر ایش وار کی، سورغوچو اونون کشفینده عاجیز قالیب دیر.» بو اوزدن اؤزو احمد آغانین سیناغیندا، شیرکت ائتدی.

احمد آغانین سیناغی، خسته خانادا اولدو. جاواب لاری چوخ ساده، طبیعی و هارداسا تأسفلو ایدی. احمد آغانین حالی، خسته اولدوغونا رغماً، چوخ آغیر و آغایانا ایدی. او جاواب لاریندا، اؤز ترجمه ی حالینی گئنیش دانیشیب دئدی: «اونون، هوشنگین دوزلوگونده، سوچ سوز اولدوغوندا شوبهه سی یوخدور. اونو قارداش لیق، دامادلیق دان آرتیق، عبادت حده سئویر. چون احمد آغانین گؤزونده، او، پاک و معصوم اولوب، هئچ بیر مادی- معنوی منفعت، ان کیچیک سوچ، جنایت ایشلمه یین، بیرینجی و بجدانلی دیر. هوشنگین ائویندن اوغور لایان و کالت نامه نی، مسافرت دن اؤنجه اؤزو بیلهرک اونا وئریب دیر. او (احمد آغا) هله لیک تجارت ائتمک قصدی یوخدور، همچنین کیمسه یله دوشمن لیگی اولمایب دیر. یاشاماسینا اومودو یوخدور. تکجه بیر آرزوسی، ایسته گی وار دیر اودا، یاپیشدیران تهمت لکه سینی سیلمک دیر.

مستنطق، ساوچی و دؤلت مأمورو، خسته احمدین سؤزلربندن چوخ راحت- سیز اولدولار. ساوچی، تامیناتلا محکمه نین مختلف شعبه لرینده، اون بئش ایل لیک تجربه سی اساسیندا، محبوس لارین سوچ سوزلوغونا، داها آرتیق اینانمیشدی. آنجاق الده اولان مدرکلری رد ائدی، اونلاری سوچسوز اعلان ائتمه گه، اینانديریجی باشقا مدرک الده یوخ ایدی. اؤزونه دئییردی: «اؤلوم حالیندا اولان، سماوی گؤرونتویله، صداقتلی لهجه و گوجلور کده اولان بو نجیب کیشی نین یالان دئمه گی ممکن دئییل. کسین بو ایشده بیر حيله - حوقا وار. تلمسه ملی بیک. ایشین اطرافینی آراشدیرمالی بیق. بو ملاحظه لرله احمد آغانین تسلی سی اوچون دئدی:

- حورمتلی بگ، اورک گوجونه صاحب اولون، اوماریم اؤزونوز دئین کیمی سوچ سوزلوغونوز ایثبات اولار. ایندی دئییه بیلهرم سیزین دئدیکلرینیز حقیقت دیر. آنجاق سیزه سؤز وئریرم، گرچگی کشف ائده جه گم. ایندی لیک ساوچی لبق بیتدی. من محکمه نی اثرته لرم، تیکرار آراشدیرمالار اولاجاق دیر. سیزین له هوشنگین دورومونو دیشمه گه امر ائتمیشم. بو گوندن سیزی زیارت ائتمک آزاد اولور. ایستسه نیزسه، سیزه قابیغی گؤرسه دیب قوللوق ائتمک اوچون هوشنگ خانی بورا گتیرسین لر. یازین، قیزینیز زیارتینیزه گل سین. معالجه نیز اوچون عائله حکیمینیزی دعوت ائده بیلرسینیز، مانعی یوخ دور. من تکرار سیزی گؤرمه گه گلجه گم. بونلارارغما، یئنه تکرار ائدیرم. سیزین سوچ سوزلوغونوز، یا خود سوچلو اولماغینیز منه ایثبات اولمایب. آنجاق ایندی لیک مستنطق لر سیزین علیه نیزه رأی وئریر لر.

احمد آغا ساوچی نین محبتیندن دوغولانیب، صمیمی لحن له، عالیجناب دان تشکور ائدیب دئدی:

- ساین بگ، سیزین محبتینیزدن چوخ اوتاندیم. بوندان بئله، سؤز وئردیگینیز اساسدا، سیزدن ریجا ائدیرم حقیقتین کشفیندن، درین آراشدیرمالارینیزدان ال چکمه‌یین. اومارام، سیزین پاک ویجدانیز، سیز اولان یئرده، بیر عائله‌نین شرافتله حورمتی لکه‌نمه‌گه، راضی اولمایاجاق دیر. همان گون، ساوجی‌نین امری‌له، هوشنگ نومره بیر زیندان‌دان، خسته‌خانایا وئریلیب، احمد آغایا باخماغا مشغول اولدو. ساوجی گتتمک همن، احمد آغا قلم- کاغاذ ایسته‌دی، بیرینجی، قیزی مهران‌گیزه، قیسا بیر مکتوب یازیب، تعجیلی اونو زیارت ائتمه‌گه، تهرانا گلمه‌سینی ریجا ائتدی. سونرا بو اوزون مکتوبو عبدالصمدین قیزی نادره‌یه خیطاب یازدی.

احمد آغانین مکتوب ساوادی

عزیزیم نادره! آلتی آیدان سونرا، بویون مکتوب یازماغا ایذین وئردیلر! بو آلتی آیدا، چوخ پیس و دوزولمز دورومدایدیم. گرچک‌دن دونیانین ان بدبخت آدم‌لاری، محبس‌ده اولان‌لار، و ان یازیق جانلی‌لار، آزادلیق‌دان محروم اولان‌لاردی. اولوم، حبسین یانیندا سعادت و راحت‌لیق‌دی. شخص، اولوم‌له دونیانین درد- غمیندن، بیر یوللوق خیلاص اولور. دوست- تانیش قوهوم ایسه، بیر آز زامان سونرا تسلی‌ تاپیرلار. آنجاق حبس‌ده، بوتون دردلر، آغری‌لار اینسانا هجوم گتیریر. طبیعی حس‌ین، شعورون، گوجون قدرتی وار کن، اؤزوندن دفاع ائده بیلیرسن. ال- آیاغی باغلی زیندانی، بشرین بوتون حاق‌لاریندان محروم اولوب هئج تورلو اؤزونو مدافعه ائتمه‌گه حاققی، یوخدور.

گۆزلىرى گۆرور، قولاق لارى ائشىدیر، بئینی چالیشیر، آنجاق هدف سیز، فیداسیز. هدفی، آرزى سى اولان آزادلیق، اونون اراده سى له، چالیشماغى لا هئچ بیر علاقه سى یوخدور. گۆزونون اؤنونه، سونسوز قارائلیق، بوشلوق واردیر، محبوس گۆزلىرىنى نه قدر اونا زیل له بیر یوخلوق دان باشقا بیر شئى گۆرمور. زینداندکی لارین، دوشونجه لرى نین سونو مطلق معلوم دئیل. جانلی وارلیق لارین اساس خاصیت لریندن اولان، یاشاماق مناقشه سى، پرنسپى، حبس ده اولان لارا ایمکان سیزدیر.

اینسان بیر سوسیال وارلیق دیر. او هر یولدان، هر شکلده اولور- اولسون، اؤز نوعیلا مادی- معنوی علاقه ده اولمالی دیر. سوسیال لاشیب، حیاتی نین دوامی اوچون چالیشمالی دیر. باشقالارینا یاردیم ائدیب، اونلارین یاردیمیندن استفاده ائتمه لی دیر. اصلینده، اینسانین حیاتی اورتاق و قارشیلیق لی دیر. رابینسونون افسانه سى بو سؤزه ان یاخشى مثال دیر. آنجاق، حبس خانای اینسانی بوتون اجتماعی، اینسانی ایلیشگی لردن محروم ائدیر. محبوس یالقیز، تک- تنها بیر وارلیق دیر، نه کیمسه یله دوستلوغو وار، نه یاردیم ائدنی وار و نه ایسه بیرینه یاردیم ائده بیلیر. بئینی یورقون، حالی پوزغون، اومودلاری کسکک دیر. سودان ائشیگه دوشن بالیغی گۆروب سوز نه حالدادی؟ محبوسون حالی، ایلک گون لر ائشیگه آتیلان بالیق کیمی دیر. بو فرق له کی، بالیق نئچه دقیقه چیرپیناندان سونرا، اؤلوب خیلاص اولار. آنجاق محبوسون چیرپیلیب- اؤلمه سى اوزون و یورجو اولور.

بو یازدیق لاریم، عادى بیر محبوسون دورومودور. آنجاق بو گونه کیمی، بیز عادى دئیل، فوق العاده زیندانی سایلیردیق. چون سوروغو- سوال

آلتیندایدیق. بیزه نومره بیر محبوس لاری دئییردیلر. طالعیمیز چوخ آنلاماز، عیناچی سورغوچو الیندهیدی.

عزیزیم نادره! سنه هر شئی یازماق ایسته بیردیم. تأسفله دوروملا، صحتیم ایذین وئرمیر. بو قدر دئییه بیلهرم کی، بیز اوزون مدت نومره بیر اوتاقدا، چتین و چشیتلی ایشکنجهلره، اذیتلره معروض قالمیشدیق. نومره بیر یانی، دیری لرین قبیری! اوردا محبوس لار، تک دامدا، آدینی اوتاق قویدوق- لاری، چیرکین، نملی، قارانلیق، قورخولو بیر یئرده، دئییه بیلهرم دیری باسیلیرلار. اوتاق لارین چوخوندا، ایشیغین، گونشین رنگی گورونمور. قاپی لار قالین بارماقچیل لار و قیفیل لارلا باغلانیر. اوتاغین ایچینده اولان توالتین قوخوسو، اوتاغین نملی هاواسی لا قاریشیب، آدمی بوغوب گیجهلدیر. بوْجکلر، بیت، سوسری، آغجا قاناد، بیره، قیرخ آباق، آدمی بیر آن بئله، راحت بوراخمیرلار. محبوس لارین هامی سیندا، دئیش لرینه گوره، عادی گون لرده بئله یئمک لری، یئمک اولموردو، هاندا قالسین بیز اولدوغوموز قیطلیق زاماندا.

عزیزیم نادره! بورانین خوشا گلمز دورومو بیر یاندان، چشیتلی فیکیر- خیال لار دیگر یاندان، منی آباق دان سالیب، بتر خسته لنمیشم. گئت به گئت حالیم خراب لاشیر. ایکی گوندو یئریمی دیشیب لر. ایندی خسته خانادایام. من له هوشنگه قوهوم- اقربا و دوست لارلا گوروشمه گه ایذین وئریب لر. ایندی بو حاقدان استفاده ائدیپ بو مکتوبو آدی گیزلی قالان بیر ی نین الی له سنه گوندردیم. بو خسته خانانین تکجه، آدی وار. نه یئترینجه داوا، نه ایسه صحت له علاقه لی بیر ایش واردیر. آنجاق بیرینجی نومره دن گلن لره بورا چوخ صفالی و گوزل دیر. ان آزی، آلتی آی تام گورمه دیگیمیز گونشین

ایشیغینی گۆره بیلیریک. گۆز لیریم چوخ ضعیفله یب، ایشیغی آزالیب دیر. گونشه باخا بیلیمیرم. بدنیمین گوجو بیتمکده دیر. بو گون عائله دوکتوروموزو دعوت ائده بیلدیک. اؤز خرچیمیزله ائشیکدن یئمکله- داوا آلیریق. بیر طرفدن ایسه، یئترلی یئمگه آلیشقان لیغیمیزین اولماماسیندان، باشقا طرفدن ایسه اشتهاسیزلیق لا ضعفین اولماسی، گونده بیر استکان بئله سوت ایچه بیلیمیرم.

سیز یاخشی بیلیرسینیز اوروپالی لارا نسبت اصلا بدین دئیلم. او تمدنون یاخشی یؤن لرینی آلمالی ییق. اونلارین تحصیلاتیندان، صنعتیندن، تجارت اوصول لاریندان استفاده ائتمه لی یک. آنجاق تأسفله، قانی سویوق، رحیم- سیز سوئدلی لرین داوارانیش لاری ائله غضیلی و اؤزباشینا دی کی، انسان اونلارین ایش لرینی گۆرنده، ایرانین قدیم زیندانبان لارینا مین رحمت اوخویور. من همئشه دئییردیم بیز دؤلتی و شخصی اوفیس لری میزه اوروپالی یؤنتیجی لری، دعوت ائدک، ایران لی جاوان لار اونلارین الی آلتیندا تربیت گوروب، یؤنتمن لیک اؤرگن سین لر. آنجاق نظمیه نین سوئدلی لری، منی بوتون اوروپالی لاردان بئزدیردی. اکثریتده اؤز اؤلکه لرینی گئری قالمیش نادان آدام لاریندان اولدوق لارینا رغماً، ایرانلی لارا آفریقانین وحشی لری کیمی باخیرلار. قانونی اؤلکه لرده، اوروپادا- آمریکا دا حیوان لارا بئله، جیسمی ایشکنجه و کتک وورماق یاساق دیر، سوئدین ایش باشیندا اولان لاری نین امری له، ایرانلی محبوس لار، بئش یوز دنه شاللاق یئبیرلر، قیرخ سگ گیز ساعات یوخوسوز قالیرلار، بوز اوسته اوتورورلار. ایل لرجه، نومره بیرده، غیر معین لیک، بیر دورومدا قالیرلار نییه؟ چون سوئدلی بگلر ایران لینی حیوان- دان داها پیس و داها آچاق بیلیرلر.

عزیزیم! ریجا ائدیریم بو مکتوبو آلان همن، مهرانگیزی گوٲتوروب تهرانا گلین. اولنه کیمی اوشاغیمی گوٲرمکدن محروم اولاجاغیمدان قورخورام. الله سیزدن راضی اولسون. من سیزدن راضی یام. سیز مهرانگیزی ساخالیب، قوروماق اوچون آلاهیین طرفیندن گلن بیر فرشته سینیز. کاش اولکه میزده، سیزین کیمی نٲچه کیشی تاپیلاردی. سوٲزومدن اینجهمه بین، قصدیم خانیم- لارا توهین دئییلدی. سیز گرچکدن، کیشی اخلاقدا، کیشی جسارته سینیز. متین، دؤزوملو، هوشلو و عاغیللی سینیز. روزگار سیزی کیشی سل بوٲوک ایشلر اوچون حاضیر لایب دیر.

اومود ائدیریم منیم بو سون ایسته گیمی قبول ائدیب، مهرانگیزی منه یٲتیره سینیز. او عاجیز، ساده و تجربه سیز دیر. سیزین یاردیمینیز، قوروماغینیزا احتیاجی واردیر. اونو تسللی ائدیب اورک وئرین. چون آتاسیندان، سوٲوملی نشانلی سیندان آیری دوشوب دور، محبته- نوازشه نیازی واردیر. منیم خسته لیگیمدن خبری اولمامالی دیر. گلنده، اوٲونوزله، ارزاق، دویودن زاددان گتیرین. تهراندا قیطلیق شدیدلشیب دیر. خالق آجیندان اوٲور. هٲچ بیر ارزاق تاپیلیمیر. منیم شخصی اشیامدان، ساعات، اوزوک، پالتار و س... ساتیب یولون خرج لرینه صرف ائدین. منه آلت پالتاری لا، کٲت شالوار گتیرین. پالتار لاریم، نومره بیرده، شه دن، چیرکلی لیکدن چورویوب دور.

ایندی جمشیدخان لا، ایران خانیم اوتاغا گدیلر. اوٲونوز بیلیر سینیز، من اونلاری تانیمیردیم. سیزین مکتوب لارینیز اونلاری بیر آن بوراخمایب، بیزیم آزادلیغیمیز اوچون گٲجه- گوندوز، چالیشیب لار. سیزدن و دوست- لاردان چوخ تشکور ائدیب، هم ده، چوخ اوتانییرام. بو قدر دئییه بیلهرم، سیزین جمشیدخان لا ایران خانیم، او قدر سوٲوملی، محبتلی و گوٲل دیلر

کی، اونلاری گۆرندن بری، زیندائین بوتون دردلرینی حضورلاریندا، اونوتموشام. عؤمر مومن سونلاریندا بئله بؤیوک ایرانلی لاری تانیماغا سبب اولدوغونوزدان، سیزدن چوخ راضی یام. بوندان آرتیق یازماغا گوجوم یوخ دور. آتانیزا، آنالیغینیز، باشقا دوستلارا، منیم و هوشنگین وریندن سلام دئیین. مهرانگیزین آی اوزونو چوخلو اوپون.

حؤرمته

احمد تهرانی

مهرانگیزله نادره رشتده

دئدیک احمد آغا نادره یله گؤروشندن سونرا هله لیک اوروپایا گتتمک دن واز کئچیب، حاجی عبدالصمد رشتی نین باغیندا، ساکین اولدو. هم بیلیریک بو جناب، اوغرو لوق و دالان دارین قتلی اتهامینا، نومره بیرده آلتی آی قالدندان سونرا، خسته لیک و استنطاغین بیتدیگینه گؤره، پلیسین خسته خاناسینا وئریلیب، مهرانگیزله، نادره یه مکتوب یازیب اونلاری تهرانا دعوت ائتدی. ایندی مهرانگیزله نادره و بیر بؤلوم ده ایسه، احمد آغانین باشینا گلن لرینی ایضاح ائتمک اوچون، نادره نین یازی لارینا قایتمالی بیق.

نادره نین یادداشت لاری نین دوققوزونجو بؤلومو

یئنی دن نیشان لاندیم

احمد آغایلا- قیزی مسافرت دن واز کئچندن سونرا، بیزیم باغیمیزدا قالدیلار. یاخلاشیق هر گون من اونلاری گؤروردوم. دوستلوغوموز، ایلشگی میز گونو- گوندن آرتیردی. بیر- بیریمیزین عادت لریمیز،

اخلاقیمیزدان کامل خبردار اولموشدوق. من اؤز شرح حالیمی احمد آغایلا-
 مهرانگیزه گنیش حالدا تعریف ائتمیشدیم. اونلار ایسه اؤز ماجرالارینی منه
 دئییب، بئله لیک له بیر- بیریمیزی یاخشی تانیمیشدیق. یول لار هله ده باغلی
 ایدی. گمی لر، مسافر قبول ائتمیردی لر. روسیه دن، قافقازدان قورخولو خبرلر
 گلیردی. مسافیرلر داها گئتمه گه اومودسوزلامیشدی لار. مهرانگیز منه تام
 اعتماد ائدی ب، عمی لیگی، هوشنگه اولان عشق- محبتینی مختلف دوران-
 لاردان، چوخ ساده شکیلده، نقل ائتدی. اونو، حساس، ساده و پاک بیر قیز
 گوردوم. هوشنگی عیبادت حدینده سئویر. بو ساده جاوان قیزین عشقینه
 تایی، هئج بیر رومان دا، کتاب دا اوخوب و هئج بیر افسانه ده بئر عشق
 گورمه میشدیم. اونون ساده و بزک سیز سؤزلرینی تیکرار- تیکرار ائتمه گی
 سئویرم. قلبی بیر آینا کیمی دورو و پاک دی. هر نه دئیردیم اینانیردی،
 هر نه سوروشوردوم صداقت له جواب وئریردی. دانیشیغی کیچیک اوشاق لار
 کیمی دیر. عؤمرومده بئله بیر شیرین، خوش طینت قیز گورمه میشدیم. بیر
 آیدان سونرا اؤز مئیلی له مدرسه یه گلیب، موسیقی، رسم، و باشقا هنر درس-
 لرینی عهده لندی. بیلگی و تجربه لریندن مدرسه ده یاخشی فایدالان دیق.
 چون ایلک اوخولو، پاریسین ان یاخشی مکتب لرینده بیتیریب، اورتا مکتبی
 ایسه تهراندا تحصیل آلمیشدی. مدرسه ایشیندن و معلم لر له ایلگی ده
 اولماغی سئویردی. کیچیک قیزلاری گورمک دن لذت آیردی.

احمد آغا واختینی مطالعه، ایدمان و باغبانلیق لا سووردو. من له- آتام دان
 باشقا، کیمسه یله قونوشمور. وورغولادیغیم کیمی بیزیم علاقه میز سیخ-
 لاشیردی. چوخ ساعات لار اجتماعی، ادبی، علمی و اخلاقی سورون لاردان
 صحبت ائدی ب، دارتیشیردیق.

زaman کتچدیکجه، اونا نسبت اورگیمده، ایستکله- محبت حسّ اولوردو. آیری جا ایلک گوروشدن، اونون اخلاغینی- رفتارینی بیهنمیشدیم. بو یئنی محبت، مطلق فریدونا اولان حسّمه اوخشامیردی.

فریدونون عشقی شدید، یانديران، خیال و آرزوی لارلا دولو ایدی. آنجاق احمد آغانین محبتی عقل و تجربه اوزویله، نرمال، ایچدن اولان بیر حسّ- دیر. ایندی داها، اسکی لر کیمی بیر رمانتیک مالیخولیایی قیز دئیلم، نچه ایل لیک تجربه اساسیندا چوخ پیشیب، کامل لشمیشم.

ایندی نسبتاً، خوش اخلاق، ساغلام و تحصیلاتلی بیر اریم اولسون، ایستیرم. مستقیل ائویم، اوشاغیم اولسون ایستیرم. بو هدفیمه، احمد آغادان یاخشی سی تاپیلیمیردی. بو گونکو باخیشی لاریمدا، نرمال بیر کیچیک محبت، عائله قوروب اورتاق یاشایشا یئترلی دی. ایندی داها دا خیالی عالم- لره آلدانماییب، ایده آل بیر عشقی آرامیرام.

احمد آغانین، داوارانیش لاریندان، منه قانی سویوق، قایغی سیز اولماماغینی آنلامیشدیم. ال وئریب گوروشنده، حسّ ائدیردیم ال لری خیف تیریر، صورتی قیزاریر، الیمی تئز بوراخماق ایسته میر. منیم دانشیغیم لا- حرکت- لریم چوخ ساده و ریاسیز اولوردو. باخیش لاریمی، سیخیلمادان اورتایا قویوردوم. او منیم اخلاق- رفتاریم دان چوخ راضی ایدی. نهایت قارشیمه گلیب، عشقینی بیان ائتمه گینی گؤزله بیردیم. آنجاق بیلیمیرم یاش فرقیمزه گوره بیدی یا خود اسکی ایشیندن اوتانماغیدی (اوزوگو گئری الماق)، کنایه-

ایشاره دن آرتیق ایره لی گلیب، عشقینی آشکار ائتمه گه جسارت ائتمیردی. عادت اوزره، تعطیل گون لری سحر تئزدن مهرانگیزی گورمه گه گئدیردیم. یئری گلمیشکن، پاییزین خوش گون لری نین بیرینده، باغا گئدیب، تعطیل-

دن ایستفاده ائدیب، اونو بندره گزمه‌گه آپارماق ایستیردیم. نئچه دفعه اونون من دن بئله ایسته‌گی اولموشدور. باغا گیردیم. قوللوچولار خبر وئردی مهرانگیز یاتاق‌دان قالخماییب هله. احمد آغا باغدا قدم وروردو. فرصت‌دن استفاده ائدیب اونا طرف گئتدیم، سلام وئریب گؤروشدوم. او سئوینجک گؤرونوردو. تراش ائدیب ان گؤزل پالتارلارینی گئیمیشدی. تعاروفات‌دان سونرا، سئوینه‌رک گولومسه‌نیب دئدی:

- نادره خانیم! بو گون گؤزل خبرلر آلمیشام. هوشنگ یازیب کمسیون ایش‌لرینی بیتیریپ، بیزیم خیریمیزه رأی وئریب‌دیر. محکمه عضولری یاردیم‌لارینی بیان ائدیرلر. اومود ائدیرم بو خوشا گل‌مه‌یه‌ن دورومدان خوشلوق‌لا، خیلاص اولوب، میرزه مهدی‌له حاجی آغالارین شیرکت‌لرینه، احتیاجیمیز اولماسین. طلب‌کارلارین چوخو بیزدن حیمایت ائدیرلر. ایشین سونونو مال باتیرماق‌لا بیتمه‌سینی ایسته‌میرلر. استقراضی بانک بیلیمه‌ین تاریخه کیمی، تعطیل اولوب. هوشنگ دئییر، میرزه مهدی‌نین آلاجاغینی آنامین ارثی‌له حساب ائده‌رسک و حاجی قاسمین حیل‌ه حوق‌لارینی، الیمیزده اولان مدرک‌لرله ایثبات ائتسک‌سه، دوروموموز چوخ اوینغون و یاخشی اولاجاق‌دیر. منیم کئچمیشیمی، اخلاغیمی بیلدیگینیز حالدا، منیم سئوینج‌لی و شاد اولماغیمدان شاشمیرسینیز؟

- یوخ! عکسینه من بونو نرمال بیر شئی گؤروروم. او زامان یورقون و کسالتده ایدینیز، گل‌جه‌گه اومودونوز یوخ ایدی. ایندی آلاها شوکور گرگین-لیک سووشوب، سئوینج‌له ایشینیزه گئدیپ، بیر دوزگون نقشه‌یله، پروگرام‌لا تجارت‌ه باش‌لایاجاق‌سینیز.

احمد آغا منیم سۆزلىرىمى ائشيدىب، باشىنى بوخ ايشارهسى له ترپه دىب دئدى:

- بوردا سىز سهو ائديرسينىز. من داها تجارته دؤنميه جه گم. دفعه لر له سىزه دئميشم بو ايشدن خوشوم گلدير. منيم سئوينجيم بوندان دير كى، خالقين آلاجاغى باتمايىب و عائله ميزين اوستوندن باتماق ليق ننگى گؤتورله نىب دير. منيم قرارىم قطعى دير. اوروپايا مسافرت يئرینه، ايرانين خوش آب-هاوالى ولايت لرى نين بيرينه گئديب، قالان عؤمرومو اوردا اكينچى ليكله كئچيردجه گم. بو تئزليكه ده تهرانا گئتمه گى دوشونورم. سىزىن و حؤرمتلى آتائىزىن زحمت لرىندن چوخ تشكور ائديب اوتائىيرام. اؤزل ليكله سىزدن! بىزى تهلوكله لى اوروپا سفرىندن دؤندردىگىنيزه گؤره.

من اونون سۆزلىرى نين جوايندا دئديم:

- حؤرمتلى بگ! بيليرسينىز بىزيم سىزىن دوستلوغونوزا، صميميتىنيزه تام اعتمادىمىز واردى. بوندان- بئله، ندىن رسمى دانىشيرسينىز؟ تصديق ائتميرسينىزى من سىزىن حضورونوزدا همئشه ساده و راحت اولوب، اينام- لارىمى آيدىن دئيب، رسمى عبارت لردن، سۆزلردن چوخ چكىنميشم، ندىن سىز منيم كيمى ساده شكيلده، تعارف سىز دانىشميرسينىز؟

احمد آغا خفيف بير گولوش دن سونرا دئدى:

- من ابدن تعاروف بيلمهرم. تأسف ائديرم قلبى حس لرىمى لازيمى قدر، دئيه بيلميرم. من له مهرانگيزه ائدن ياخشى ليق لارى، ان آزى لازيمى قدر تشكورله ديله گتيره بيلميرم. بو قدر دئيه بيلمهرم، سىز اؤزونوز اولان اوستو بير خانيم، ماشاءالله بير نادره سىنيز! وطنىمىزىن سىزىن كيمى قىزلارى اولمايىب. الله عاقبتىنيزى خير ائتسين.

من احمد آغانین تعریف- توصیف لریندن اوتانیب، قلبیمده دئییردیم: «یازیق اخلاقلا- عشقین آراسیندا اولان ساواشدا، چوخ زحمتلره قاتلاشیر. او منی شوبهه سیز عیبادت قدر سئویر. آنجاق عالی اخلاق و پاک روحو، عشقینی آشکار دئمه‌گه مانع اولور. بوردا عاغلیما بیر فیکیر گلدی، دیواردان بیر تیکه گچ قوپاریب حووضون قیراغینا گلدیم. احمد آغا نه ائده‌جه‌گیمی بیلیمردی، مارق لا منی ایزلییردی. اونا خیطاب دئدیم:

- سیز همیشه بویویورسونوز من نستعلیق خطینی یاخشی یازیرام. آنجاق، بوستانین حاشیه‌سینده سیزین خطینیزی تصادوفا، گوردوم. گرچکدن چوخ گؤزل یازیرسینیز! هندستان سفر قونوسوندا و بت‌پرست‌لرین ضاللتی حاقدان سیزین له راضی‌یام. یقین شیخ سعدی، هیندلی روحانی‌نی قویویا سالماییب- دیر، بلکه هئج سومنات دا اولماییب‌دیر. قصدی تکجه نصیحت وئرمک اولوب، او اوزدن بونا بیر داستان یازیب‌دیر. سیز یاخشی دقت ائدی‌سینیز کی، شیخ او کمالاتلا، باشاریقلا، بؤیوک خطالار ائدی‌دیر. زرتشت‌لی، بودایی، برهمن، مسیحی کشیشی بئله، بیر سیرادا ایشلیدی‌دیر:

فتادن گیران پازند خوان
 چو سگ با من از بهر آن استخوان
 کشیشان هرگز نیازده آب
 بغلها چو مردار بر آفتاب
 چو دیدم که در دیر گشتم امین
 نگنجیدم از خرمی در زمین
 مهین برهمن را ستودم بلند
 که ای پیر تفسیر و استاد زند

بتقلید کافر شدم روز چند

برهمن شدم بر مقالات زند

من ده تصدیق ائدیرم «مغ» آذرپرست تعبیری، پیر، اوستا و زندین تفسیری، همچنین کشیش و دیرین، برهمنین بتخاناسی لا هئج بیر علاقه‌سی یوخدور. سعدی‌نین اورگی ایستییب بو یول ایلا، بیر نصیحت وئرمیش اولسون. هر حالدا او بؤیوک کیشی، مختلف دین‌لردن، اؤزل‌لیک‌له اونلارین روحانی‌لریندن بیلگیسی یوخ ایمیش، برهمنی اوستا مفسری له زند، بوتخانانی دیر آنالیب‌دیر. منیم غرضیم بونلار دئییل‌دیر. ایستیردیم سیزه ثابت ائدم کی، سیزین خطینیز اولدوقجا داها گؤزل‌دیر. ایندی من نئچه کلمه بو حوضون قیراغیندا یازیرام. ریجا ائدیرم سیز ده یازینیز، بونولا منیم خطیمین پیس لیگینی اؤز گؤزونوزله گؤررسینیز.

احمد آغا منیم بو حرکتیمدن، سابقه‌سی اولمایان، علاقه‌سیز سؤزلریمدن چوخ شاشیب دئدی:

– بو نه فرمایش‌دیر! من بیلیرم سیزین خطینیز چوخ ظریف و گؤزل‌دیر. ایندی بیز اوشاق دئییلیک کی، اؤز خطلریمیزی یاریشا قویاق. بونا باخمایاراق، سیزین امرینیزی اطاعت ائدیرم بویورون یازین!

من احمد آغانین سؤزلرینین بیتمه‌سینی گؤزلمه‌یب یازماغا باشلادیم. «محترم بگ! سیز صباح- بیری گون، تهرانا دؤئه‌جک‌سینیز. دوشونورم بو سوره ده، بیر- بیریمیزین خصوصیت‌لریمیزی، اخلاغمیزی یئترینجه بیلمیشیک. سیزجه، بیزیم دوستلوغوموز بو حده دایانسین می؟ یا خود.

احمد آغا دئدی:

– نییه جومله‌نین سونونو نقطه ایله بیتیردینیز؟

دئدیم:

- نقطه‌لری سیز تفسیر ائدجک سینیز. بو قدر منیم خطیمین پیسیلگی یتر.

احمد آغا گجی الیمدن آلیب، منیم خطیمین آلتیندا یازدی:

- اگر سیزین هوشونوز، قلبینیز، اراده‌نیز منی داها یاخین بیر دوستلوق فخرینه سئچرسه، اؤزومو دونیانین ان موتلو آدمی حساب ائدیپ، سیزی بیر ایلاسه کیمی عبادت ائده‌جه‌گم. سیزین کنارینیزدا، سیزین ایشتراکینیز و دوستلوقونوزلا، بیر کونجده، قالان عؤمرومو راحت کئچیرسم سه، خوشبخت اولارام.

یوخاری عیبارت‌لری یازاندان سونرا گچی حوزا آتیب دئدی:

- یاریش بیتدی. سیز اوددونوز، من ایسه اودوزدوم. یا خود عکسینه من اوددوم، سیز اودوزدونوز. هر حالدا، من سیزین جواپینیزی گؤزله‌ییرم. یانی، نئچه واختی قلبی آرزیمی سیزه دئمک ایستییردیم. آنجاق سیزدن نه گیزلین، یاش فرقی، هم ده منیم مال باتیرماغیم بؤیوک مانع ایدی. آیری جا سیزین نظرینیزده شوبه‌هم وار ایدی. ایندی، سیز منه ایفتخار وئیرسینیزمی؟!

من اونون سؤزلرینی دوز باشا دوشوردوم. گؤردوم یازیق هیجان و اضطرابین چوخلوقوندان، سؤزون اوجونو ایتیریپ نه دئدیگینی، فیکیرلرینی نئجه سؤیله‌دیگینی بیلمیر. من اؤزومه جرأت وئریپ سویوق قانلی لبق و ساکیت-جه، یاواش دئدیم:

- ایندی کی بئله دیر، مسافرتدن اؤنجه، اؤزونوز آتامای خبر وئیرن. من اؤزوم مخالف دئیلم. نهایت سیز منیم اخلاغیمی بیهنیب، منی حیات یولداشی اوچون سئچدیگی نیزدن فخر ائده‌جه‌گم.

سۆزلىرىم اونا، راحت نفس آيب، طبيعى حالينا قايتماسينا ياخشى فرصت ياراتدى.

ياواش ايرهلى گليب، اليمى اينه آيب، تيترك دوداق لارينى اپاردى. مانع اولمادىم. اليمى اوپندن سونرا، التماس لا، گئرى آلان اوزويو، اؤز اليله بارماغيما تاخدى. بئله ليكله، يئننى دن نيشان لاندىم! او گون ماجرانى مهرانگيزه، انا ليغيما، اؤزل ليكله اتاما خبر وئردىك. بو هامى يا گؤزل بير خبر ايدى. قوهوم - دوست لار لا ياناشى، نؤكر - كولفت لر بئله، اورك دن بو سئوينجه اورتاق اولدولار. مهرانگيز گئجه بيزيم ايفتخاريميزا، محتشم قوناق ليق وئريب، پيانونون روح نواز نغمه سى له هامينى شاد لاندىردى.

غفيل دن بير قضا

شادياناليق لا كئچيرن گئجه نين سحرى بيزى چوخ آجى بير اولاي گؤزله - ييردى. گئجه نى شيرين خيال لار و گله جك حياتيمين گؤزل گورونتولرى له يوخوسوز كئچيرديب، سحره ياخين يوخلا ميشديم. آييلديغي مدا طالع ديشيب، شادليق مصيبتته چئوريل ميشدى. بير ساعات اؤنجه، باغبان خبر گتير ميشدى، احمد آغانى نظميه يه اپاريب اوردان ايسه، دا يانمادان تهرانا يولا ييب لار. ائوين بوتون يئرلرينى آرا ييب لار، هر نه كيتاب - كاغاذ وار ايدى، مهرانگيز له هوشنگ ين مكتوب لار ينى بئله، مأمور لار اؤز لرى له اپاريب لار.

بو خبرى ائشيتتمك همن، مهرانگيز ين يانينا قاچديم. يازيق قيز، بو قصادان چوخ - چوخ پريشان و حئيرت ايچينده ايدى. كيچيك ال لر ينى اليمه آيب، آغلار گؤز لر ينى، آغار ميش دوداق لار ينى اوپوب، اونو ائوميزه گتيرديم. تئز ماجرانى ايران خانيم لا - ارينه يازيب، اونلاردان ياردىم ايسته ديم. نئچه

گوندن سونرا جواب گلدی، احمد آغایلا- هوشنگین توتولماغی نین سببی، تأمینات طرفیندن اونلارا نسبت وئرن اوغرولوق لا- جنایت دیر. آیری جا بیزه دئمشیدیلر، یئریمیزدن ترپنمه‌یب اونلارین ایشاره‌سینی گۆزله‌یک. معلوم اولدو اونلارین زیارت حاق لاری یوخ ایدی. جمشیدخان وعده وئریدی دوست لاری نین طریقی له بیزه گۆروش ایذنی آلاجاقدیر.

احمد آغایلا- هوشنگین حبسی چوخا چکدی. ایران خانیم چوخ‌سایلی مکتوب لاریندا بیزه اورک وئریدی. آنجاق اونون سۆزلری بیزی قانع ائتمیردی. یازیردی:

محبوس لارین حالی یاخشی دیر، جان لاری تهلوکده دئیل. تئزلیک له سوچ‌سوز تانیناجاق لار. هله سورغولار بیتمه‌یب. یول لار تأمینات‌سوز و شلوغ‌دور. قیطلیق گونو- گوندن شدت تاپیر. آج اینسان لار وحشی حیوان لار تک، قارشسی لارینا چیخانی یئیرلر. کیمه زورلاری چاتیرسا، غارت ائدیرلر. روسون اییی قیریق اوردوسو، داغیناق حالدا وطن لرینه قاییدارکن، یول اوستو هر نه گۆرورلر غارت ائدیرلر. بئله بیر دورومدا، سیز یئرینیزدن ترپنمه‌مه‌لی- سینیز. آیری جا سیزین گلمگینیزدن بیر خیر یوخدور. منیم ایشاره‌می گۆزله‌یین.

مهرانگیز چوخ دالغین و راحت‌سوز ایدی. حالینا اورگیم یانیردی. بو معصوم قیزین آغارمیش صوراتی، مظلوم گۆزلری و حسرت له دولو باخیش لارینا دۆزه بیلیردیم. ایش لیریمی بوش لاییب تکجه اونو تسلی وئریردیم. آنجاق بونلارین هامیسی فایدا‌سوز ایدی. اؤزوم ایسه، همچین چون کدرلی و غم‌لی ایدیم. بیلیردیم، قیز حاق‌لی دی باشینا گلن بدبخت‌لیک دۆزولمز و یوروجو ایدی.

قورخونج بیر یوخو

بیر گون مهرانگیزی مطالعه ائدرکن قویوب، مدرسه یه باش چکمه گه دیشاری چیخمیشدیم، قایداندا بتلی بوکولموش بیر قادینی عجله یله بیزدن چیخاندا گوردوم، آنلام لی بیر تهر اوزومه باخیب، ریشخندله و اونون یاشینا اویغون اولمایان بیر حیزلا، گندیب گوزومدن ایتدی. من قاری نین حرکت- لریندن یئنی بیر فالاکت و بدبخت چیلیگی حس ائتدیم. بو گورونتودن بئیمه هجوم گتیرن چئشیتلی دوشونجه لرله، بیلیمیرم نه حالدا اوزومو مهرانگیزین اوتاغینا یئتیردیم. اوتاقد ائییلدی. پنجره دن باخیب گوردوم چارپایادا اوتوروب دستمال لا گوز یاش لارینی سیلیر. اوزومو تتر حیه طه یئتیریب اونو قوجاق لادیم. منی گورجک دورماق ایسته دی، آیاق لاری یاردیم ائتمه ییب قوجاغیما دوشدو. مه جبین له قوللو قچولارین یاردیمی لا اونو اوتاغینا آپاردیق. بیر آزدان هوشا گلدی. لطیف گووده سی قیزدیرمادان اوت کوره سی کیمی یانیردی. ایستی سینی اولچدوم، قیرخ درجه دن یوخاری ایدی. آنلام- سیز سوزلر دانیشیب سایاخلا ییردی. او گئجه نی چوخ چتین کئچیردیک. سحره یاخین قیزدیرماسی آزالدی. من اولان لار حاقد سورشماق ایسته میردیم. اما چاره سیز قیز دوزنمه ییب، تیتراک ال لرله، آغ قول لارینی بوینوما دولاییب آغلادی. من ایسه، اوزومو ساخالاینامادیم گوزلریم دن یاش توکولدو. مهرانگیز نهایت چوخ ضعیف سس له، دانیشماغا باشلا یب دئدی:

- عزیزیم! سیز بیلیرسیز من خرافه پرست دئییلیم. فال، جادو- طلسمه اینامیم یوخدور. حیاتدا یوخونو- زادی دا ائتگی لی بیلیمیرم. آنجاق ایچ دویغولاریم امینم. چون تجربه اوزوندن اونو گورموشم. سنه دئمه دیگیم دونن کی یوخویا

اؤنم وئرمیردیم، آنجاق او یوخودان منی چوخ قورخویا، وحشته سالان بیر حسّ لر یارانیب دیر.

دئدیم:

- مهرانگیز، سیز سحر دن حالسیز ایدینیز، یاتاندا ایسه یقین، قیزدیرمان وارایدی. اؤزون یاخشی بیلیرسن تب چئشیتلی فیکیر، ایلگینج و قریبه خیال لار یارادار. سیزین رویانیز دا کسین تب دن ایمیش، اورک دؤیونتون ده، اونون تأثیردی. هله قیزدیرمان کئچمه ییب دیر. حرارتینیز آزالماق همن، قلبینیز ساکیت لشجه ک دیر. کسین قورخوب هیجان لانمایین.

- عزیزیم سیزین شفقت له تسلینیزدن چوخ ممنونام، تشکور ائدیرم. ایندی، دونن کی اولای لاری سیزین اوچون گئیش ایضاح ائدیم: ناهار چاغیندان بیرآز حال سیز ایدیم. اورگیم توتولموشدو. سیز اوشاق لارین دیکته لرینه باخاندا من چارپایا اوسته اوزاندیم. ایش گورمه گه حوصله م یوخ ایدی. بیز آز فیکیرلشیب چابالادیم، نهایت یوخلادیم.

اؤزومو بیر سیخ اورمان دا یالقیز گوردوم، یولو ایتیرمیشدیم! هر طرف دن چاققال لار، قوردلار، وحشی حئیوان لار منه طرف هجوم گتیرمیشدیلر. چوخ زحمت دن سونرا، بیر آغاجین باشیندا گیزلندیم. بیرتیجی حئیوان لار، آغاجی دؤوره لیب، قورخولو سسله اولداییب، دیش لرینی بیر- بیرینه سورتولدولر. مشعل کیمی یانان گؤزلرینی منه تیکمیشدیلر. گئجه چوخ قارالیق و طوفان ایدی. آغاج لار شدت له ترپه نیردیلر. من تیتک ال لریم له، آغاجین بوداغیندان یاپیشمیشدیم. هئچ بیر یئردن، اومود وئریجی بیر ایشیق بله یوخ ایدی. ال- آیاغیم یورولموشدو، نه قدر قیشقیرماغا چالیشسام دا، آغزیمدان بیر سس چیخمیردی. محکم قار- یاغیش یاغماغا باشلادی. یئکه و سویوق

دولولار باش - گۆزومه ديبيرديلر. چوخ سوسوزلاميشديم طوفان گئت به گئت شديدلشيب، اورمانين بؤيوك آغاج لاريني سينديريب، تۆكوردو. قورخودان - دهشتدن، هلاک اولماق اوزره ايديم. غفيل دن اوجا و اوزون گولوش سسى ائشيتديم! اجنه يا شيطان اولدوغونو سانديم. گولوش صاحابی نين شوم و قورخولو اوزونو گۆرمويوم دئيه، گۆزلريمي محکم يومدوم. اما ايکي گوجلو ال ايتي چنگال لاريني قولوما سوخوب، مني قوجاق لادی. گۆزومو آچديغيمدا بير چيرکين قيرمیزی صورت بوزينه نی گۆردوم کی، اوجا قهقهه يله دئير: «مهرانگيز سن منيم اسيريم سن! هوشنگ گۆزلدی! سن ده گۆزل سن! ايکي گۆزل وارليق بير يئرده اولاييلمز لر! سن منيم سن! منيم اولمالی سان يا خود اولمه لی سن!»

بونو دئیندن سونرا، حريص دوداق لاريني آغزئما ياخين لاتدی، دوداق لاريمي اؤپمک ايستيردی، من وار گوجوم له او ميزي حيوانی اؤزومدن اوزاق - لاديرديم، بو آرادا حيوان لارين اولدوماق لاری چوخالميشدی، قوردلارين ديش لری نين سسینی ياخيندان ائشيديرديم. بوزينه، ايتي ديرناق لاريني سينمه قويوب سيخيردی. من دؤزنمهييب، چوخ گوجله چيبن لريني سيلکه - لیب، اونو اؤزومدن اوزاق لاتماغا چاليشديم. بو آندا، ايکيمي زین ده آياق لاريميز آغاج دان قوپدو. اما او سينه مدن آسلانيب ال لريني قوپارماق ايسته ميردی. نهايت آغاجين نازیک بوداغی ايکي نفرين آغیرليغيندان، شاققيلتی لا سيندی. او زامان شاشقين حالدا يوخودان آتيليب، سيزي چاغيرديم. دئديلر مدرسه يه گئديب سينيز.

من اونو اوغوتماق اوچون دئديم:

- مھرى جان! كسىن بونلارېن ھامىسى قىزدىرماڧان ايمىش. آيرى جا يوخو ندى كى، اينسانىن حياتىندا تاثير قويا بىلسىن. من اوزوم قىزدىرمام اولاندا، بئله قورخولو يوخولاردان چوخ گورموشم. ھىچ اونملى دئىيل. مھرانگىز دئدى:

- دوزدور من ده اونمسه مېرم. انجاق او حالتده نه قدر زحمتده اولدوغومو بىلدىگىنيزى، ايسته دېم. آيرى جا بدبختلىك و اضطراب بوردا بيتمه دى. سونرا ابيقلىق دا گوردوگوم اوندان دا قورخولو ايدى. دئدىم:

- عزيزىم مھرانگىز! بئله سوزلرله اوزوو يورمايىن. - عزيزىم نادره! دئمه سم قلىبم پاتلار. دانىشماق لا يونگول لىيرم. تسلى تاپىرام. باش آغرىسى دىرسا، البته سوسارام. - دانىشماق لا تسلى تاپىرسىز سا، دئىين! چوخ ياخشى، من دىنلە يىرم.

جادوگر

مھرانگىز منى راضى سالاندان سونرا، اونا اوز وئرن اولاي لارى بئله ايضاح ائدى: - عزيز نادرم! من اوياناندان سونرا سىزى گوروب قورخولو يوخومو سىزه تعريف ائتمەگى چوخ ايستىردىم. تاسفله مدرسه يه گتمىشدينيز. ناچار هوا آماق اوچون باغچايا گئدىب، چارپايادا اوتوروب حوض و اوردا اولان الوان بالىق لارا باخماغا مشغول اولدوم. او گوزل حيوان لارېن حرىكتلىرى گوزومده حبسده اولان لارى جانلاندىردى. اوز محبوس لارىمىزى خاطرلايىب اوزومه دئدىم: «يول آچىق اولسايدى بو حيوان لار بو داراشلىق، كىچىك حوضدا دايانمايىب، اوزلرېنى دنيزه چاتدىرىب، اوزگور ھم جنس لرىنە قاووشاردىلار. اوركلرى ايستىين يئرلره گئدردىلر. ھىچ بىر مانع لرله قارشى -

لاشمازدیلا. آنجاق ایندی بیر کیچیک جولادا حبس اولوبلار. هر بیر حرکتده باشلاری دیوارا دییر. اوزگچلرینی سانکی باغلایبیلار. محدودیت، گرچکدن چوخ پیس بیر شئی دیر. آه آلاهییم! عزیز هوشنگیم، مهربان آتام بو سوچسوز حیوانلار کیمی اؤزگورلوگ اوچون تلاش دادیرلار آنجاق، خیلاص یئرینه باشلاری دیوارلارا، حبس خانانین محکم قاپی سینا دهییر. اؤزگور اولماقدان اومودلرینی اوزورلر. آه آلاهییم من بیلمیرم جنایت نه دیر؟ اوغورلوق، خیانت ندن اولور؟ نییه جانی نی، اوغرونو حبس ائدییرلر؟ نییه اینسان سوچلونو، سوچسوزدان آبیرد ائده بیلمیر. نییه، جرم اولان یئرده اولمایان بیر شخص، تکجه اوخشاتماق لا بیرینین سوچلو اولماغینا قطعی رأی وئریر؟ ان کیچیک عضوونو بئله خلق ائده بیلمهین، وارلیغی محو ائتسین دئییه. اینسانین طالعی منیم الیمده اولسایدی، هر شئیدن اؤنجه، جرم- جنایت یوللارینی باغلاردیم. قتل، اوغورلوق توردن، آراجلاری محو ائدریم. اینسانلارین مادی- معنوی علاقهلرینی، ائله بیر اساسدا قوراردیم کی، هر قاتدان اولان اینسانلار، جنایت فیکیریندن، خیالیندان آریناردیلار. اوندان نه اوغورلوق اولاردی، نه قتل و نه باشقا جنایتلر. نه محکمه لازیم اولاردی، نه سوچلو و نه ده، محکوم اولماقدان قورخو. نه حبس اولاردی نه محبوس. نه قیزلار آنالارینین حسرتینده یاناردیلار، نه عاشیقلر، معشوق حسرتینده قالاردیلار. اینسانین حیاتی ساده، دردسیز، کدرسیز اولوب، هر یئرده هامی یا سئوینج، شادلیق، سعادت، موتلولوق ایمکانی یارانیب، مطلق عدالت، هامی یا حکم سورردی.

آنجاق تأسفله ایندی کی دونیا نه قدر چیرکین، نه قدر خارابدیر؟ بو گونکو اینسانلار نه قدر عاطیفهسیز، میزی و روحسوزدورلار؟ اورکلری اؤز

همجنس لربنه، اؤز لریندن اولان لارا، یانمیر. بیر- بیر لربینی اؤلدورورلر. باشقاسی نین مالینی اوغور لاییب، بیر- بیر لربینی بلایا سالیرلار. دوغرودان بو گونکو بشرین گؤرونوتوسو، نیفرت ائدیجی و قورخولودور. اینسان شفقت- لی، عادل، ویجدان لی و مهربان اولمالی دیر. اینسان لارین دردیندن اوزولمه لی دیر. باشقاسی نین راحت لیغینی دوشونوب بئله لیک له اؤز راحت لیغینا یئتیشمه لی دیر. عاقلی، هوشو و علمی ایله طبیعتین قانون لارینا غلبه ائدیب، اوکئان لاری، کئچیلمز داغ لاری، گئنیش صحرا لاری، هاوانی و سولارا بئله حاکیم اولان بو اینسان، نندن اؤز اصلحینی دوشونمور؟ نندن بو قدر اؤز بدبخت لیک لری نین قاباغینی آلانمیر؟ نییه اؤزونه بو قدر گولونج اویون لار، باش آغری لار یارادیر؟...

الله! نئجه ایندی یه کیمی ساده ایدیم، خبرسیز ایدیم. تکجه اؤزومون کیچیک یووامی، کیچیک چئوره می گؤروردوم. دونیادان، اینسانین حیاتیندان، میلیون لار جا ضعیف اینسان لارین محرومیت لریندن، بدبخت- لیک لریندن خبریم یوخ ایدی! یئیب- ایچیب، یاتیردیم، ایلنیردیم، موسیقی له، رسم له یا خود مطالعه یله واختیمی کئچیریدیم. ایده آل لاریم، یوخاری ایسته گیم تکجه، هوشنگین عشقی- محبتینده، بیتیردی. نئجه ده! من عزیز لیریم توتولمادان اؤنجه، حبس خانا، حبس خانادا اولان لاردان خبرسیز ایدیم؟ نئجه عاغلیما یئتیشمیردی دونیادا ائله بیر آدام لار وار کی، عزیز آتالاری، اوشاق لاردان و گؤزل دامادلاری، گلین لردن آبییریب، آدی زندان اولان بیر قفسه سالیرلار.

عزیزیم نادره، بیلیمیرسیز او ساعات نه حالدا ایدیم. روحوم یئر کوره سی نین اوستونده اوچوردو. سونسوز اوزای دا دوروب، یئر ماراق لا تاماشا ائدیردیم.

اینسانین مولولوق - موتسوزلوق لارینی تام خیردالیق لاری لا، نظریمده جان - لاندیریدیم. اؤزومون وارلیغیمی تام اونوتمودوم. بیردن، بیر قوجا قاری نین گوؤبود سسی، منی او روحانی عالی حالتدن چیخاریب، اؤزونه گتیریب، یئی دن یئر اوزونون چیرکین لیک لری نین قارشى سیندا دایاندیم.

قاری نین صورتی ائله قورخمالی ایدی کی، گوؤرمک همن بیر ساعات اؤنجه یوخودا گوؤردوغوم بوزینه گوؤزومون اؤنونه گلدی. قاری منیم حییرتیمه اعتنا ائتمه ییب، پیس بیر گولومسه ای له الیمی الینه آلیب دئدی:

- گوؤزل قیز حالین نئجه دی؟ به به! نه گوؤزل گوؤزلردی. هوشنگ بو چکیجی گوؤزلره عاشق اولماغا، بو لطیف وارلیغی قوجاق لاماق اوچون مین جوره جنایت ایشله مه گه حاقلی ایمیش.

من ایسه خاپدان نیشانلی مین آدینی اهانت له آغزینا آلان، نابلد قاری نین الیندن الیمی چکیب، دئدیم:

- خانیم ریجا ائدیرم من دن اوزاق لاشیب، منی اؤز حالیمه بوراخین. کیمین ایدنی له منیم یانیمه گلیب سینیز؟
قاری دئدی:

- عزیزیم! من فالچی یام، اولدوز چویام. تصادفاً بو ائوه گیردیم، سنین گوؤزل - لیگین منی چکدی. قلبیم سنین عشقیندن، محبتیندن دولدو. سنین اطرافیوی بؤیوک تهلوکه لرین آلدیغینی گوؤردوم. اورگیمه الهام اولدو، هوشنگ آدلا بیرری ظاهیرده عشق آدینا، آنجاق اؤز خیری اوچون، سن له - آتاوا بدبخت لیک یارادیب دیر. اورگیم سنین حالیمه یاندى. سنه بیر خدمت ائتمک ایستیرم، سنین طالعیوی گوؤرندن سونرا، سنی تههدید ائدن تهلوکه لری اطرافیندان اوزاق لاتماق ایستیرم.

دئدیم:

- آنا سیز الله مندن ال چکین. آیری آدامین طالعینه باخین. نیازینیز وارسا بو بیر تومنی آلین منی بوشلایین. من اوزوم یئترینجه، طالعیمین پیس اولماغینی بیلیرم. سیز دردیمی چوخاتمایین!
قاری یئنه گولومسهیب دئدی:

- عزیز قیزیم سن هله اوشاق سان! اوزوون یاخشی- پیسیوی آیرد ائده بیلمیرسن. سنین فالیوا باخماغا مجبورام. شوکور اولسون دونیا مالینا- پولونا احتیاجیم یوخدور.

سوزونو کسمه دن قارشیمدا یئره اوتوروب، سول الیمی، الینه آلیب، دئدی:
- بهبه! نه گوزل وجودونوز و خوش اخلاغینیز واردیر. نه گوزل معصوم پاک اورک! عؤمرونوزو اوزون گورورم. ساغلام لیغینیز همئشه یئرینده دیر! نئچه واخت اؤنجه، سنه بیر مصیبت اؤز وئریب دیر. بلی! گورورم! سنه کامل اوخشایان بو قادین، دئیسه سن آنان دیر، سنی چوخ سئورمیش! آنجاق ایندی سندن بئزاردی. چون سنین شوم عشقینی سئومیر! آها! بو خط گورسه دیر سن آلدانیب سان، بیر حوقاباز جاوان سنی آلدادیب. سنی سئون آدام چوخ بدذات و حيله کار دیر.

من قاری نین تارتان- پارتان سؤزلریندن غضب لیب گوج له الیمی الیندن چکیب،
دئدیم:

- خانم منی اؤز حالیم بوراخین، بوندان آرتیق ایجیتمه یین. بو یالان سؤزلری ائشیتمه گه حؤصله م یوخدور.
قاری محکم الیمی الینده ساخلا ییب، دئدی:

- سن آنلامیرسان! دینله. او سنی سئومیر. او بداخلاق جاوان دیر و اؤز واختینی هرزه و پیس قالدین لارلا کئچیریر. او تکجه آتاوین وار- یوخونو آماق ایستتیر. آه! اونو بیر جانی بیر قاتل گؤروروم.
من دؤزنامه ییب سرت دئدیم:

- خانیم گئدین! تئز بورانی ترک ائدین سیز شوم سونوز!
او ال گؤتورن دئییلدی. منیم سؤزلریمه اؤنم وئرمه ییب دئدی:
- عزیزیم! حاق سؤز آجی دیر. عشق، قالین بیر پرده کیمی سنین گؤزوو توتوب دور. بیر آز دوشون. سنین بو اوشاق یانا داورانیشیوین نه فایداسی واردیر؟ سن ندن منیم سؤزلریمی اینانمیرسان؟ منیم سن له نه دوشمن- چیلی گیم واردی؟ کیم سنین عشقیوی منه آنلادیب دی؟ سنی هاردا گؤرموشم؟ ناواخ سنین آتا- آناوی من تانیدیم؟ نییه اؤزووه ظولم ائدیرسن؟ قوی من سؤزلریمی دئییم ایستمه سن اینانما. آیری جا آتاوی تهدید ائدن تهلوکه نی بیلیمک ایسته میرسن سه، من گئدم. نهایت پشمان اولاجاقسان.
او زامان الین منه چاتما یا جاق.

بو سؤزلری دئیندن سونرا، عجوزه گئتمک قصدی له آیاغا قالخدی. من اؤز یانیمدا دوشوندوم، «سؤزلرینی سونا جان دئمه گی یاخشی اولار.» بس الیمی اونا ساری اوزالیدی دئدیم:

- اصرار ائله دینیز اوچون بویورون.
قاری منیم ریضایتیم دن اورک دن سئویندی، آنجاق ظاهیره لاقئیدجه، چیین لرینی آتیب دئدی:

- یوخ! منیم اصراریم یوخ دور. راضی اولماسانیز، البته گئدم.

من ساکیت اولدوم. قاری تیکرار قارشیمدا اوتوروب الیمی الینه آلدی. بیر آز الیمین جیزیق لارینا باخیب، باشینی گۆیه قالدیریب، ساکیت قالدی. سونرا الیمین جیزیق لارینا دقت له باخیب دئدی:

- بلی! سن نیشان لانان بو آدام، چوخ شوم و طالعسیز دی. بو وصلت سنه موبارک اولمایاجاق دیر. اونلا نیشان لانان گوندن سنین بدبخت لیگیین باشلانیب دیر. بو بدبخت لیک او زامان بیته جک دیر کی، اونلا نیشان لانماق - دان واز کتجه سن. سن له - آتاوین نجاتی اوندان اوزاق لاشماق دیر. سن له غرضیم یوخدور. والله الین له آتاوی اولومه یول لاییرسان! بونو دا دئییم کی، سن هئچ واخت هوشنگ له اولنمه یه جک سن!

قاری نین سؤزلریندن اوقاتیم تلخ اولدو. هر تورلو اوندان قورتولماق ایستیردیم، آنجاق او الیمی محکم الینده ساخلامیشدی. سؤزلرینه دوام ائدیب دئدی:

- مهرانگیز خانیم سن قالان یئر چوخ تهلوکه لی دیر. چوخ تئز بوردان اوزاق لاش. بوردا بیر قیز وارا! او هممشه سنین ضیددینه چالیشیر. او ظاهرده مهربان آنجاق طینیتی پیس، قیسقانچ و پاخیل دیر. او حیله یله آتاوی آلدادیب آناوین یئرینی توتماق ایسته ییر. اوندان اوزاق لاش اونون سؤزلرینه اینانما او شیطان دان درس آلیب دیر.

منیم دا صبریم توکنمیشدی، الیمی زورلا الیندن چکدیم، چین لریندن توتوب، حوضا آتماق ایستیردیم. آنجاق او گؤز قیرپیمیندا گؤزدن ایتمیشدی. اونون سؤزلریندن بدنیم تیتیردی! قلبیم توتولموشدو. آیاغا قالخماق ایسته - دیگیلمده نه یاخشی سیز یئتیشدینیز، سیزین قوجاغینیزا دوشمه گی بیلدیم تکجه.

عزیزیم نادره! منی تسلی و ئرمک ایسته دیگینیزی بیلیرم. دینلهیین! من خرافه پرست دئییلیم. قاری نین سؤزلریندن کسین قورخومازدیم اگر، اونون یالنیز بیر جادوگر و فالچی اولماغینا امین اولسایدیم. آنجاق تأسفله، یقین بیلیرم بئله دئییل. او بیزیم دوشمن لریمیزین طرفیندن بو اوونو چیخاریر. او هوشنگی محو ائتمک اوچون دوشمن لریمیزین طرفیندن شوم نقشه نی اجرا ائدن دیر.

دئدیم:

- مهوری جان! یاخشی تخمین ائتدینیز. منجه ده بئله دیر. بو ایش لره دقت ائتمه گینیزدن چوخ سئوینیرم.

قیز یئنه درین دن بیر آه چکیب دئدی:

- او قدر ده سئوینمهیین. دوشمن لریمیز بیلیر من فالا اینانمارام. اونلار بو قاری لا منی تهدید ائدیرلر. آتام لا- هوشنگین بدبخت لیک خبرینی منه چاتدیرماق اوچون اونو یول لاییب لار. او منه قانددیدی کی، دوشمن لریم چوخ گوج لو و باشا راجاقلی دیرلار. عزیزیم! ایندی من هوشنگ له عزیز آتامین جانیندان نیگرانام.

من مهرانگیزین فیکیرلرینی ائشیدندن سونرا، قراریمدان واز کئچیب، اونو تسلی و ئرمه دیم. چون او اؤز ایناندیغیندا اصرارلی ایدی. بوندان بئله فیکریمی آچیق دئمه گه مجبور اولدوغومدان، دئدیم:

- مهرانگیز جان! من سین بوتون دئدیک لرینه قاتلیرام. وورغولادیغین کیمی، قاری دوشمن لرین طرفیندن گل میشدی. آنجاق قورخو- اضطرابین، هئچ فایداسی یوخدور. تهلو که دن ایندی خبردار اولدوق، اونو اؤنمه سه یه ریک. نهایت حقیقت اوزه چیخاجاق دیر. اورک لی اولون.

مهرانگیز ظاهرده راضی لاشیب، داها دانیشمادی. من چوخ تئز ماجرانین شرحین ایران خانیملا- جمشیدخانا یازیب، گؤروش واختی آلماق اوچون، جلد اولماق لارینی ریجا ائتدیم. مهرانگیزین وریندن ایسه، تأمینات ادارهسینه بیر مکتوب یازیب، ملاقاتا ایدین وئریب، محکمه‌نین تئز تشکیل تاپماسینی ایسته‌دیم. آنجاق خبر تئز گلمه‌دی.

یاشایشیمین ان آجی گون‌لری اولان، قیشین ایکی آیینی چتین لیک‌له کئچیردیک. محبوس‌لاردان دوزگون خبریمیز یوخ ایدی. قیطلیق و قارا گون، گون‌به‌گون چوخالیردی. اطراف ولایت‌لردن قورخولو خبرلر ائشیدیردیک. باخمایارق گیلان‌دا قیطلیق ائله ده بیلینمه‌بیردی، آنجاق چوخ آدام‌لار باشقا ولایت‌لردن چوخ پیس دورمدا، اورا سیغیشیردی‌لار. من‌له- مهرانگیز ایمكان قدر، اؤزوموزو بدیخت‌لره، خسته‌لره یاردیم ائتمه‌گه مشغول ائدیردیک. بو ایش‌لر، اؤزلوگونده مهرانگیزه بیر تورلو تسلی ایدی. صبرسیزجه، ایران خانیمین مکتوبونو گؤزله‌بیردیک. یول‌لار، یئنه تهلوک‌ه‌لی و شلوغ ایدی. تئز ارین قیریلیمیش قوشونونون قاییتماغی، آجلیق‌لا، قیطلیغین اوستونه گلیمیشدی.

وحشت‌له جنون

مهرانگیز گون به گون ضعیف‌له‌بیردی. مختلف فیکیر- خیال‌دان، راحت- سیز و عصبی اولوب، پریشان اولموشدور. بیر اوغون‌سوز، پریشان رویادان، چوخ راحت‌سیز اولوردو. یازیق قیزا اورک دؤیونتو، باش گیجه‌لمه، غش و باشقا خسته‌لیک‌لر هجوم گتیرمیشدی. من چوخ واختیمی اونا یولوخوب، اونو قوروماق‌دا صرف ائدیردیم. او یالقیزلیغا، گیزلی یاشاماغا میل‌لی اولموشدو.

من ایسه، اونون باشینی قاتماغا الیمدن گله‌نی اسیرگه میردیم. تصادفاً، قیشین سون گون لرینده، یاری گنجیه یاخین فیکیر خیال‌دان، یوخوسوزلوق‌دان یورولموشدوم، چیراغی یاندیریب، مطالعه ائتمک‌له اؤزومو مشغول ائتمه‌گه چالیشیردیم. بیردن، مهرانگیزین اوتاغیندان بیر سسلر، پیچیلتی‌لار ائشیتدیم. ایلک باشدا بئله بیلدیم کی، یازیق قیزی، یئنه قیزدیرما باسیب، سایاق‌لا ییر. یا خود یئنه غش ائدیب دیر. یئریمدن قالخیب مهرانگیزین اوتاغی نین قاپی‌سینا یاخین لاشدیم.

سس هارداسا اوچالمیشدی. نابلد کیشی سسی نین اولدوغونو، سئجه بیلدیم. قورخویا دوشدوم. باشیمین آلتیندان گۆتوردوگوم هفت تیری دنه‌دیم. سونرا قاپی‌یا یاخین لاشیب اوتاغا گیرمک ایسته‌دیم. آما مهرانگیز - عادت‌ی اولمادیغینا رغماً - قاپینی دالی‌دان باغلامیشدی. چاره‌سیز اوجا سسله دئدیم: - مهرانگیز نه خبردی؟ قورخما گلدیم.

آنچاق مهرانگیزدن سس چیخمادی. دانیشیق ایسه کسيلمیشدی. قاپینی محکم ووروب - آچیب، ایچهری کئچدیم. من گیرمک همن، ایکی تانیمایان کیشی اؤزلرینی پنجره‌دن ائشییه آتیب قاجدی‌لار. مهرانگیز طبیعی حال‌دان چیخمیشدی. احتیاط اوزره همئشه حاضر ائله‌دیگیم داوالاری یئدیرتدیم. اؤزونه گلدی. حالینی سوردوم. جوابیم‌دا آنلام‌سیز سؤزلر دئییردی. دئییه‌سن منی تانیمامیشدی. گۆزلری قیزاریب، اوزونون دامارلاری قورخودان شیشمیشدی. نؤکرلری سسلدیم. چوخ تئر هامی، مه‌جبین بئله حاضر ایدی. حییه‌طی آرادی‌لار. اوغرو لاردان بیر ایپ، بیر نردبان‌دان باشقا بیر اثر یوخ ایدی. بیر شئی ده، آپارمامیشدی‌لار. تصادفاً ماسا اوستونده گۆزوم

بیر کاغذا دوشدو. جوهری هله قورومامیشدی. گۆتوروب دقتله باخیب مهرانگیزین خطینی تانیدیم. بئله یازیلیمیشدی:

«آغای هوشنگ خانین قولوغونا! مرحبا! حورمتلی بگ! نهایت اسکیکلی گیوی گۆرستدین! من له آتامی اؤز طاماح کارلیغیندان بدبخت ائتدین. اؤز عیش - عشرتین اوچون اوغورلوق دان، قتل دن ده، ساخینمادین. من سنی داها یاخشی تانیمیشام! سنین سۆز لرین هامیسی یالان ایدی! اؤزوندن ذره قدر بئله شرف، کیشی لیک وارسا...»

مکتوب یاریمچی لیق قالمیشدی. خط چوخ ایری - بوروق ایدی. هر کلمه ده کاغاذ دلینیب، قلمین باشی سینمیشدی. آلتی دانا یئنی سینیق قلم باشی، ماسانین اوستونه تۆکولموشدو. یازی طرزیندن بیلینیردی یازار چوخ غضبلی و حیرصلی ایمیش. چون هر کلمه نین باشیندا مورکبدن بؤیوک بیر لکه تۆکولموشدو. بعضی کلمه لر اوخونموردو بئله.

مهرانگیزین حالی چوخ تهلوکه لی اولموشدو، اؤزوندن ایلگینج بیر حرکت لر و ادالار چیخاریردی. دیواردا بیر نکته یه باخیب اؤزو - اؤزونه دانیشیردی. هردن گولوب، هردن آغلا ییردی. بعضاً دوروب، قاچیب اؤزونو پنجره دن آتماق ایسته ییردی. منه دئییردی: «سن هوشنگ دئییلسن! یالان دئییرسن! سن دلی اولوبسان!» سونرا اوتاغی نین اشیالارینی بیر - بیر خاطر لاییب آدین دئییردی. مثلاً دئییردی: «بو ایپک فرش لر نئجه ده بنزه ییر... بو اوروسولار، بو پیانو، بو تابلولار! هامی سینی یاندیراق. کلکسیون لار ایسه یاخشی دئییل لر گۆزومدن اوزاقلادین.» بیر حالدا کی، اونون یاتاق اوتاغیندا بو اشیاء لارین هئچ بیر یوخ ایدی.

بو احوالاتی گۆرمک چوخ آجی و چتین ایدی. ایلک، پُلّیسه خبر وئرمه گی دوشوندوم. سونرا قورخدوم یازیق قیزی دلی خانایا یوللایالار، ابده کیمی دلی قالا. بو سببه، بو سرّی هله لیک گیزلی ساخالیب، مهرانگیزی نه اولور اولسون توخدا تماغمیزا قرار وئردیک. مشهور بیر دوکتورا آپاردیق، اؤزومده اولان ساغلیق رساله لری نین طبّی دستورلارینا باخدیم. سونوندا ایشات اولدو جاوان قیز دلی اولوب دور!

او گۆزل صورت ائله دیشمیشدی، آدام باخاندا وحشت ائدیردی. قانلی گۆز لری حدقه دن چیخمیشدی، اوزو قهوه رنگی اولوب، کۆپوک لو دوداق-لاری چوخ قورخونج ایدی. او اؤزو هئج بیر شئی آنلامیردی. دائم چابالیردی. چوخ دانیشیردی. چوخ قریبه گوج لشمیشدی. دؤرد- بئش نفره ساخالایانمیردیق. اؤزونون، بیزیم بوتون پالتارلاریمیزی جیریردی. یئمک یئمیردی! داوا اتمیردی. نئچه گوندن بیر، بیر کره، بیر ایکی قاشیق آش ایچیردی. سونرا قاها- قاه لا قاب لاری پنجره دن آشاغا ائیردی. خلاصه، بیر آی تامام ایشیم تکجه بو آدام سیز دلی یه باخماق ایدی. اؤز یوخومو، استراحتیمی اونوتموشدوم. گئجه- گوندوز یانیندا قالیردیم. قاچماق و یا خود اؤزونو یئر اتماق قورخوسوندان، اوتاغینی دیشیب زئرمی یه گتیرمیشدیک. قاپی لاری باغلا ییردیق. ایکی قوللو قچو، ایکی باخیحی، بیر اؤزوم سیرایلا کئشیک وئیردیک. بایرام گئجه سی بحران شدید لشدی. او قاپی- پنجره نی سیندیریب قاچماق ایستیردی. دئییردی:

- قویون گئدیم. هوشنگی دارا آسیرلار. عجب آخماق سیز، دلی سینیز. سسینی ائشیتیمیر سینیز می؟ دار آغاجینی گۆرمورسونوز؟ به به! گلدیم! نئجه ده گۆزل لیب سن! بو آجان لار، سنه یاخین لاشماغا منی قویمورلار! آی!

آجان! قاچین! من أصلانام! قافلانام! سنی بیرتارام! یاخینا گلمه! هاهاها...
یا لانچی لار! سیز منیم بالام دئیلسینیز! گئدین ایتیلین!

خسته نین حالی چوخ تهلوکه لی اولموشدو. بیز هامیمیز یورقون، عاجیز قالمیشدیق. او ایسه گوجلو و زورلو ایدی. اؤزونو ووروردو، ساچ لارینی یولوردو، تپیک- یوموراق لا، دیش لری له بیزی اوزاق لادیردی. آز قالمیشدی قاپینی سیندیریب قاچسین. تا نهایت من فرصت تاپیب، ال لرینی محکم آرخادان توتوب، دئدیم: تئز ایپ گتیرین باغلا یاق. هله سؤزلریم بیتمه میشدی کی، او قریبه بیر حیزلا فیرلاندى، ال لریم دایانمادان آچیلدی. او فرصت وئرمه ییب ال لرینی منیم بوغازیما دولاییب نه کی گوجو وار سیخماغا باشلادی. من ان کیچیک بئله، حرکت یا اؤزومو مدافعه ائده بیلمیردیم. بوغولماغیما آز قالمیشدی. قوللوقچولارین بیرى بو صحنه نی گؤرونجه، اؤزونو یئتیریب اونون چین لرینی گوجله سیلکه لدی. بیلیمیرم غیض دن یا چوخ یورقون لوقدان، ال لری بیردن بوینومدان آیریلیب، نئچه آددیم اویاندا یئرہ ییخیلدی. یئرہ دوشنده، باشی دیوارا دیب قان سوزدو. نئچه ثانیه دن سونرا، خپ دوشوب، حرکت سیز قالدی.

من بوغازیمین آغری سینی، یارالارانی اونودوب، حئیرت له قورخا- قورخا اونون ساکیت بدنینه یاخین لاشدیم. اوزو، بدنی نین چوخ یئری قانلی ایدی. رنگی دیوار گچی کیمی آغ و گؤزلری یومولو ایدی. الینی الیمه آلیب، نبضینه باخدیم. چتین لیک له دیری اولدوغو بیلیندی. من چوخ قورخوموشدوم. چوخ چکمه دی گؤزلرینی آچیب مظلوم جا اوزومه باخیب دئدی:

- عزیز نادره! اؤلورم! قول لاریمین قوه سی یوخدور. قلبیم چیریمیر سانکی؟! آه بو قان نه دی؟ نییه پالتارلارین جیریلیب دیر؟ ندن دانیشمیرسان عزیزیم.

هلاک اولماق دان قورخورام. حالیم چوخ خارابدير! بيز هارداييق؟ نيهه
آغليرسينيز؟...

واختیمی دانشماق لا ایتیرمک ایسته میردیم. بو سببه تکجه دئدیم:
- قورخما! بیر شئی اولماییب! اؤز ائومیزده بیک! سیزین آیاغینیز زویروشدو
یخیلدینیز. عیبی یوخدور. من ایندی قاییدیرام. نگران قالمايین. قانی تئز
کسمک لازیم دیر.

داها سورغو- سؤالا دورمادیم، اوتاغیما قاچدیم. لازیم داوالار حاضیر ایدی.
تئز قاییدیب، قاناماغین قاباغینی آلیب، قوهلی شربت لری ایچتمک له بیر آز
حالی یاخشی لاشدی. سونرا اونو، دؤرد نفرین یاردیم لا اوتاغینا آپاردیق.
اوردا، بؤیوک بیر فینجان سوتو باشینا چکدی. بیر ساعات اؤنجه، او گوجل
منی بوغماق ایستیین ال لر، آیاغا دوروب بوینوما دولاندى. اوزوم- گوزوم،
ضعیف، آریق، خسته قیزین اؤپوش لری له دولدو. نئچه دقیقه سکوتدان
سونرا، درین یوخویا گتتدی. یاواش جا اونو گؤتوروب یاتاغینا سالدیق. من
ایسه یوخوسوزلوق و طاقت سیز اولدوغومدان اونون یانیندا اوزاندیم.
سگگیز ساعاتدان سونرا، یانی گئجه یاریسی اویانیب بو مدّته بیرینجی کز
اولراق، ایشته یا ایلا یئمک یئدیم.

او اون ایکی ساعات تامام یاتدی. یوخودا حزین ناله لری ائشیدیلیردی.
آنجاقلی لیک حالت لرینه تایی بیر حرکت اوندان گؤرونمه دی.
گونش نئچه ساعات اولاردی چیخمیشدی کی، گوردوم گوزلرینی آچدی.
نرمال حالدا، آنجاقلی چوخ ناتوان و ضعیف ایدی. دئییردی: «بوتون سوموک-
لریم ازلیب دی، هئچ گوجوم- توانیم یوخدور.»

گرچکدن چوخ ضعیفلهیب، آریق لامیشدی. گۆزلی باتمیشدی، صورت-لاری سارالیب، دوداقلاری قان سیز و آغ ایدی. اعصابی تام قاریشمیشدی. دۆکتورلار و اؤزومون تلاشیملا حالی یاواش-یاواش دوزلدی. چوخ چکمه‌دی، نرمال حالینا، تام صحتینه قاووشدو. یاخلاشیق بایرامدان بیر آی سونرا، خسته یاتاغیندان دۆردو. هوش-باشیندا ایدا بیر سورون گۆرونموردو. اسکی ده چوخ حساس، غم‌لی و اورگی سینیق اولدوغونون عکسینه، دوزلندن سونرا، چوخ دۆزولم، متین و آغیر گۆرونوردو. أصلا آه - ناله ائتمیردی. ایدمان و ال ایشلرینه مئیلی اولموشدور. عصبی اولماق احتمالی اولان دانیشاقلاردان، چکینیردی. خسته‌لیگینده اونون اوچون چکدیگیم زحمت-لری اونوتدوم. چالیشیردیم او، خسته‌لیگیندن، آیرینتی لاریندان هئچ بیر شئی بیللمه‌سین. آنجاق او بیر گون چوخ جڈی حالدا یانیم گلیب دئدی:

- عزیزیم نادره! بیرینجی، ایدین وئرین بوندان بئله «سیزی»، «سن» خیطاب ائله‌ییم. چون سیزدن یاخینراق منه کیم‌دیر؟! هم ده من داها رسمیتدن یورولموشام. البته سیز ده منه «سیز» دئمه‌یین.

دئدیم:

- عیبی یوخدور. سن نئجه سؤیرسن من ده سؤیرم.

سونرا سؤزونه دوام ائدیپ دئدی:

- ایندی یاخشی اولدو. بیرینجی، منه چکدیگین زحمتلردن دولایی تشکور ائتمه‌گی آرتیق بیلیرم. اوتانماغیمین حددینی ایسه سن اؤزون یاخشی بیلیرسن، بونلاری دئمکدن قصدیم یالتاق‌لیق دئییل. جانیم عزیزیم! گرچکدن سن اولاغان اوستو بیر وارلیق‌سان! قلبین اوکیان کیمی گئنیش، دوشونجه‌ن اوزای تکی سون‌سوز و بؤیوک‌دور. سنه یاخینلاشدیقجا،

عشقیم محبتیم یوز قات داها چوخ، داها شدتلی اولور. دوشونورم سندن آیریلماغا مجبور اولورسام، کسین هلاک اولارام. چون سن منیم حقیقی روحومسان! ایذین وئر، بیر دفعه بیر کز ده، او نازنین گؤزلریوی اوپوم. سونرا ایذین وئر بو قدر سیزین آزار- اذیتینیزه سببه اولان او قورخولو گنجهدن سیزه دانیشیم.

ایندی یه کیمی سن مندن سورماماغین ندنی نی بیلیرم. منیم راحت سیز و عصبی اولماغیما سبب اولدوغونوزدان قورخوردون. آنجاق من سنه سؤز وئریم داها او خاخول، ضعیف، تجربه سیز مهرانگیز دئیلم. حیات منی کئچمیش درین یوخودان او یالتدی. حیاتین مبارزه کوره سینده یانیب، صاف- لاشیب، تجربه لی اولموشام. ایندی اسکسی کیمی دویغولاریم تابع اولمورام. ایندی اوماریم بو سؤزومو قبول ائده سینیز، ائتمسه نیز ده، اؤزوم عمل ده اونو سیزه اثبات ائده جه گم. آنجاق ایندی ایذین وئر اصلی قراریمی سنه دئییم، قراریم چوخ ساده دیر. سنی و داورانیش لاریوی، بوتون ایش- لریمده لیدر ائتمک ایسته ییرم. اؤزومو سنین کیمی دؤزوملو، سویوق قانلی، عاغیللی، درین دوشونر، قرارلی صیفتلره تجهیز ائتمک ایسته ییرم. دوشونورم، تکجه بئله لیکله بوتون درد لرله- مصیبتلره قاتلاشا بیلهرم. هئچ بیر تهلوکه دن قورخما ییب، کیچیک گمی می بیر باشا مخالف یئل لر، طوفان لارا ساری سوروب، اؤزومله، عزیزلریمی نجات ساحیلینه یئتیرجه گم. ایندی بیلیمک ایستیرم بو حالدا، سن منی دوست لوق، یولداش لیغا قبول ائدیرسن می؟ دوننه دک یازیق، چاره سیز، ضعیف اولان، آنجاق بوگون قرارلی، محکم آددیم لارلا مبارزه میدانینا گلن بیر قیزین اینی قبول

اڏيرسن مي؟ يوخسا يوخ؟ اوڙ تجربه لرين، چوخلو هوشون، عاغلين لا اونو حمايت و يارديم ائتمک ايستتيه جکسن مي يوخسا يوخ؟

يوخاري داکی سؤزلری ائله جدی و صميمی دانشميشدی، من اونلاری ائشيتديکجه هيجان لاندیم. گرچک دن بوتون وارليق لار، طبعی اتفاق لار و اجتماعي جريان لار، بير طبعی دئورمين دوغولماسی دير. زامان گئديشينده، مختلف ندن لر، بيردن ائله بير ديشيک ليک و انقلاب يارالدير کی، اينسانين عاغلی اونو گؤرنده، حئيرت ده قالیب، ايتير. من اول جه دوشونوردوم ، اينسانين احوال- روحيه سی، گئتديکجه اينکشاف ائدر. انسان لار عؤمرلری نين اوليندن سونونا کیمی واحد و ثابت بير اخلاقدا اولارلار. آنجاق مختلف اينسان لارين حياتی، همچنين اوڙ حياتيم، منه ايثبات ائتدی کی، بوتون اينسان لارين -مختلف طبقه لردن، ملت لردن- روحياتی و باشقا طبعی قضا لار چئويک اولوب، دؤنوشه محکوم دورلار. بير ساواش، بير ملتین دوشونجه سینی ديشير. بير اوئملی کشف، دونيانين نئچه ایل ليک صنعت ساحه سینی آلت- اوست ائدير. بير غفيل اولوم، عاغيل لی بير شخصی دلی ائدير. بير باخيش، بير اينسانين ساکيت قلبيني عشق- محبت له دولدورور. بير کيچيک اوغور، ایل لر بويو تنبل ليک له باشا وئرن بيرینی، زيرنگ، جسارت لی، اکتیو و غرورلو ائدير. مهرانگيزين روحياتيندا يارانان ديشيک- ليک، يوخاری داکی اينام لاری بئينيمده ياراتدی. ايندی منيم قارشيمدا اوڙو وورغولاديجی کیمی، خاخول، تجربه سيز مهرانگيزين يئرینه، بير جسارت لی، اراده لی قيز دايانميشدی. من اونون سؤزلرينی سئوينجک قبول ائديب، شادليق لا يئریمدن قالخيپ، اونو شيرين جان کیمی قوجاق لاييب گؤزل

دوداق لاريندان اۇپوب، ايکيميز ايواندا يان - بايان اوتوردوق. ايندى آرتيق سيرا منده ايدى كى، اونو قرارى اوچون تبريك ائدم، پس دئديم:

- عزيزيم مهري جان! منيم سنه اعتماديم وار. قصدينده دايناقلى اولاجاغينا يقين ائتديم. سندن ايسه، بونو گۆزله ييرديم. چون اينسان حياتين مباريزه سينده، چتين و خوشا گلمز حادثه لرله مناقشه ده، پيشيب برک اولار. آيرى جا، گوجلو اراده، قلعى قرار و اوزونه گووهن بوتون اوغورلارين قارانتى سى دير. اوماريم بيز ده، اوز قراريميزدا ثابيت و قطعيتيميزده محکم اولوب عزيزلريميزين آزادلىغى اوچون بؤيوك ايش لر گۆرك. ايندى ايسه، او شوم گنجه نين اولاي لاريندان ايضاحات وئرمک ايسترسن من كؤنول لو اولاراق، قولاق آسارام. چون بيليرم داها دا بئله ماجرالار و اونلارى خاطرلاماق سنين وجودوندا تاثير قويما ياجاق دير. من ايسه، اول گوندن سنه سؤز وئرميشم سنين دوستلونغوندا، سندن حيمايه ائديب و يارديم اوچون هئچ بير فداكارلىق دان اسيرگه مه يم. ايندى تيكرار، سنين اختياريندا، سنين گؤزل ال لريوه وئريلن بو الين صداقتينه، دوزلوگونه اعتمادم ائده بيلرسن. بيزيم بيرينجى ايشيميز هوشنگله - احمد آغانى نجات وئرمك دير. اوماريم انشاء الله آرزيميزا چاتاق.

مهراڭگيز سؤزلريمى كامل دقتله، چوخ جدى دينلھيب سونوندا ايسه، گيريش سيز اونون جنونونا سبب اولان ماجرانى دئمگه باشلادى او دئدى:

- عزيزيم نادره! البته اونوتماييب سان هوشنگله - آتامين توتولماغيندان سونرا، روحاً، جيسماً كسالتلى و خسته اولموشدوم. اؤزل ليكله سون گون لر چئشيتلى فيكىر - خيال لار منى يوخودان، راحت ليقدان محروم ائتميشدير. اوزون سوره بير گوشه ده اوتوروب يا خود ياتاق دا اوزايب درين فيكره

گئیدیردیم. اؤزون بیلیرسن مالیخولیا بیر تهلوکه‌لی و چتین مرض دیر. اونا توتولان‌لار زامان گئدیشینده، لذت‌لی- شیرین خیال‌لارلا، بوز کیمی اریب آردان گئدرلر. گۆروردون او زامان‌لار من هئچ ایش گۆرموردوم. چوخ واخت- لار سوفره باشیندا حاضیر اولا بیلیمیردیم. بعضاً ایرمی دؤرد ساعات دا بیر شئی یئمیردیم. هفته‌لر یوخوسوز قالیردیم چون شیرین خیال‌لاریمی کسه بیلیمیردیم. او دوشونجه‌لرین هامیسی حقیقت‌دن اوزاق و خیالی ایدیلر. هر بیرین سونوندا اومودسوزلوقا، یأسه قاپیلیردیم. اؤزل‌لیکله، بیر فیکری بیتیریب، باشقاسینی بیتیرمک‌دن اۆنجه. بو زامان‌لار احوالیم چوخ پیس، روحوم چوخ عذابدا اولوردو. هئچ بیر شئی منی راضی ائتمیردی. بیر یئنی ریشته تاپیب اؤزومو آلداتماغا چالیشیردیم. بودا منیم روحو حالت‌لریم‌له راحت ایش دئییلدی. قصادان سنه تعریف‌لمک ایسته‌دیگیم ماجرا اوز وئرن زامان، روحیاتیم، دئدیگیم کیمی ایدی.

او گنجه ساعات اون‌یک‌یه کیمی، یئنی بیر خیال تاپیب اؤزومو مشغول ائتمه‌گه، چالیشیردیم. آنجاق فیکریم هئچ تورلو حاضیر دئییلدی. بیر قونو اطرافیندا فیکریمی توپلوبا بیلیمیردیم. نهایت گنجه یاریسی اون‌یک‌ی زنگی- نین سسینی ائشیدیب، یوخلاماق قصدی‌له، چیراغین ایشیغینی آزالدیب، نئچه دقیقه یاتماق ایسته‌دیم تأسف‌له گۆز‌لریم یئنی قیزمیشدی کی، پنجره- نین آچیلماق سسی قولایما دیدی.

تله‌سیک دوروب، اونو اؤرتمک اوچون تخت‌دن آشاغا آتیلدیم. بو آرادا بیر چیراغین ایشیغینی چوخالندی، اوتاق ایشیق لاندی. من حئیرت‌دن یئریمده ترپنمه- دن دؤردوم. چراغ یاناندان سونرا اؤزومه گولن قیرمیزی صورت جاوان اوغلانی گۆردوم. جاوان ساکیت‌جه نئچه آددیم ایره‌لی گلیب، باشینی اییب دئدی:

- خانیم! قورخمايین پیس نیتیم یوخدور.

من اؤزومه اورک وئریب، ایکی آددیم دالی گئدیب دئدیم:

- بیرینجی سی منه یاخین گلمه یین، ایکینجی سی دئیین گوروم، پیس نیت-
 نینز یوخدورسا، گنجه نین بو واختیندا نندن بورا گلیب سینیز؟ بونلاردا لازیم
 دئیل! یاخشی سی بودور دانیشمادان، اؤزونوزو تانیتدیرمادان گلدیگینیز
 یولدان قایداسینیز. یوخسا، زنگ وروب ائو اهلی نی اویالدارام سیز
 توتولارسینیز. بس بوردان تئز چیخماغینیز یاخشی دیر.

نابلد شخص، گولومسه نرک دئدی:

- مهرانگیز خانیم! آفرین سیزین هوشونوز! دوشونمورسونوزمو بو دورومدا
 اؤزونو بورا یئتیرن آدام، بو ساده لیکده بوردان چیخماز؟ هله چوخ دانیشماغی
 بوراخیب، ایشیمیزی گوررکن دانیشاق. من بیر کیچیک مکتوبدان اؤتور
 بورا گلیمشم. اونو آلمادان هئج بیر گوج منی بوردان چیخارا بیلیمز. بویورون
 ایلشین ماسا آرخاسیندا، دئدیک لریمی یازین، بونو بیلین کی، سیزین اؤزونوز،
 آتانیز و نیشانلی نینزین جانی بیزیم الیمیزده دیر. خلاف ائتسه نینزه، هامینی
 تهلوکه یه سالارسینیز.

اؤز یانیمدا دئدیم: «بو سوتوندان او سوتونا فرج دیر» هله لیک ماسا آرخاسی،
 قارشى- قارشیا دورماق دان یاخشی دیر. آیری جا اؤزومو قورخاق
 گورستمه مەلی یم. بس ماسا آرخاسینا گئدیب ظاهیراً لاقئیدجه، آرام صندل
 اوسته اوتوروب دئدیم:

- بویورون من سیزین بویوروق لارینیزی گؤزله بیرم. اؤنجه دن سیزه دئیم
 کی، من اؤز اولومومو توهین- تحقیره ترجیح ائدیرم، بس دانیشیق لارینیزی
 قورویون.

نابلد آدام دئدى:

- سيز منى تانيميرسينيز. بو سۆزلىرى ديله گتيرمه گه حاقلى سينيز. بونو دئيه بيلميرم بو كيچيك، سيزين فاميلينيزين قولوقچولارين دانام. سيزين حورمتينيز منه هر بير شئى دن داها واجيب دير. بو جهت دن قورخمايين.

دئديم:

- هر حالدا سيزين سۆزلىرىنى دىنله مگه حاضيرام.

دئدى:

- قولاق آسماق يئتمز. هر نه دئيرم عمل ائتمه لى سينيز.

غضب له، سرت دئديم:

- او سيزى ايلگى لنديرمز. سيز منه تلکليف وئرنمز سينيز.

دئدى:

- هر حالدا زورا قويماق آراج لارى يانيمدا دير. فقط دىنله يين. منى احمد آغانين طرفدارلارى بورا گوئنديربلر. بيزلر آتاوين آزادلىغى اوچون هئچ بير فداكارلىق دان اسيرگه ميشيك، بونلارى سيزه دئمه گه گوږه وييم وار. ايشين گئديشاتيدان معلوم اولوب دور اونون توتوق لانماسى هوشنگ ين طاماح كار- ليغيندان دير. او، مالى الده ائديب، اؤز هرزه ليك لرىنى تامين ائتمك اوچون، اوغورلوق لا- قتل ائديب آتازين باشينا ايش آچيب دير. همچنين بيز بيليريك، سيز اؤز مئيلينيزله گرچك لرى ائشيتمه مگه حاضير اولما ياجاق سينيز. چون هوشنگ ين عشقى سيزين گوئلرينيزى توتوب دور. بئله ليك له احمد آغانين خيلاصى اوچون، اولورسا اؤز مئيلينيزله، يوخسا، سيزى زورلا هوشنگه مکتوب يازديرىب نيشانلى اولماغينيزدان واز كئچدينينيزى دئديتديررم.

منیم شر- شور جاوانا آلدانماغیم ممکن دئییلدی. تخمیناً او دا فالچی کیمی دشمن لریمیزین طرفیندن گؤندریلیب دیر. آیری جا هوشنگی مندن یاخشی کیم تانییا بیلر. آنجاق عینادلا، قابالیق فایداسیز ایدی. آرام، آنجاق جدی لحن له، دئدیم:

- حورمتلی بگ! سیز آتامدان حیمایت ائدیرسینیز یوخسا اونون جان دوشمنی سینیزمی، بو منی ایلگی لندیرمیر. بونو دئییه بیلهرم کی، دوست اولسایدینیز اوغرو لار کیمی یاری گنجه منیم اوتاغیما گیریر، منی اینجیدیب، راحت سیز ائتمزدینیز. بویورون دوست لارینیزا خبر وئرن، سیز دئمیشکن، آتامدان حیمایت ائدیب، اورک یاندیرمالارینا گوره چوخ تشکور ائدیرم. آنجاق منیم شخصی ایش لریمه قاریشمالارینی ایسته میرم. یاخشی سی بودورکی، منی اؤز حالیما قویوب، بدبخت لیگیمی آرتیرماین.

جاوان دئدی:

- عرض ائتدیگیم کیمی بیز احمد آغانی قورتارمالی ییق. یئنه ده سیزین نحس عشقینیز ان بؤیوک انگل دی، او آرادان گئتمه لی دیر. ایندی لیک بو حاقدان سیزه ندن لری ایضاح ائتمه گه واختیم یوخدور. بویورون قلم- کاغذ گؤتورون، دئدیگ لریمی یازین، یوخسا بو خنجر، بوردا سیزین اورگینیزی و باشقا خنجر ایسه، دوستاق دا هوشنگین قلبینی دلجهک دیر. بونو بیلین نیشان لی تاپیلار، آنجاق آتانی تاپماق غیر ممکن دور. سیز آتانیزی شهوت له هوا- هوسه فدا ائتمه یین.

شر- شور جاوان بو تهدیدلی سؤزلردن سونرا، منه دانیشماغا مجال وئرمه- ییب، خنجری سینمه یاخین لاتدی. من خیالیمدا چوخ سئویندیم، دوشونوردوم ان یاخشی فداکارلیق معشوق یولوندا، شیرین جانان کئچمک-

دیر. سونرا دوشوندوم منیم اؤلمه گیم له هوشنگ نجات تاپمایاجاق دیر، اوسته لیک آتام دا غصّه دن هلاک اولاجاق دیر. ایندی هر یول ایله اولسا دا، بو بدجنس حیوانین ایندن قورتولمالی یام. آیری جا نه عیبی وار؟ اونا یازان مکتوبون مضمونو گؤرسم اگر، پیس سؤزلر یا او یغون سوز کلمه لر دئیر، یازمارام یا خود صباح باشقا بیر مکتوب دا هوشنگه جریانی خبر وئرم. بلکه ده تهدیدی دوزدور منیم یالقیزلیغیما، جاوان لیغیما رحم ائتمیه ن آدام هوشنگی ده اؤلدورر. آلاها توکل! تسلیم اولورام گؤروم الله دان نه گلیر. بئله لیک له قلمی گؤتوروب دئدیم:

- بویورون ایندی کی، سیز له - آتامین دوست لاری بئله قرار وئریب سینیز من ایسه اؤز جانیم اوچون دئیل، آتام لا نامزدیمین جانینی قورتارماق اوچون سیزین اؤنرینیزی قبول ائدیرم.

جاوان دئدی:

- بو عاغیل لی قرار دی. من ده سیزه سؤز وئیرم سیزین هئچ بیرینیزه جان تهلوکه سی اولمایاجاق دیر.

من قلمی دنه ییب یازماغا باشلادیم. آنجاق قلییم چوخ نادینج و فیکریم داغیلیمیشدی. ال لیریم تیتیریدی. یازا بیلیمیردیم. گؤزلریم قارالیردی. باشیم گیجه لیردی. قان سوران جاوانین آنورمال سؤزلری گولله کیمی قلییمی دلیردی. هاردا اولدوغومو بیلیمیردیم؟ نه ایش گؤرورم؟ یوخودایام یوخسا آییغام؟! ائله بیر کلمه لر دئیلیردی کی، اونلاری یازماق لا، بوتون آرزوی - دیلک لیریم اونون اوستونده دایانان اساس لار، یئرلی - دیلی قیریلیب، داغیلیردی. او ساعات دا اؤزومو درین بیر اوچوروم دا گؤروردوم. قورخویلا، وحشت منی بوروموشدو، ال لیریم حرکت دن دایاندی. جاوان سؤزلرینی نئچه

کره تیکرار ائتدی. من مات- مات مکتوبا باخیردیم. دلییم دانیشماغا
دولاشمیردی. جوانین صبری بیتیب، خنجری یئنه قینیندان چیخاردیب، منه
یاخین لاشدی. من اولومو سئوینج له قارشیلاییب، آیاغا دوروب دئدیم:

- بویورون! تئز اولدورون منی! سیزدن چوخدا ممنون اولارام. من عشق سیز
باشایا بیللمهرم. عشقی وئرمهرم! یاشاماق سیزین اولسون! بویورون! تئز
جلادلیق گوره وینیزی یئرینه یئتیرین! مانع توره بیلر!
جاوان چوخ غضبلنوب دئدی:

- خانم! عصرین ان گؤزل قیزی! منیم خنجریمه له اولمه گیندن چوخ تأسف
اؤدیرم!
دئدیم:

- من دونیانین ان چیرکین گنجی نین خنجری له، دونیانین گؤزل عشقینه و ان
گؤزل کیشی سینه فدا اولماق دان چوخ موتلویام. بویورون نه یی گؤزلویورسونوز؟
دئدی:

- پس سیز قرارینیزدان دؤنمورسونوز، اؤزونوز له عزیز هوشنگ یینیزین جانینا
رحم ائتمیرسیزمی؟
دئدیم:

- یوخ!
جاوان او وحشی صورتی لا نئچه آددیم منه یاخین لاشدی. من قول لاریمی
یانیم سالیب سینه می اونون ظولم خنجری اوزرینه ایره لی گتیردیم. او
ظالیم الینی گویه قالدیردی. من شهادت کلمه سینی یاواشجا دئدیم. بو آن
پنجره شدت له آچیلدی، اوجا بیر قارا آدم، اؤزونو اوتاغا سالیب، گؤز
قیرپیمیندا ائله بیر سیلله بدجنس اوغلانین قولاغی نین دیبیندن وردو کی،

باشی گيجلله نيب يئره دوشمه سين دئيه، ماسايا دا ياندى. قارا اوغلان،
 واختى ايتيرمه دن، حيزلا خنجرى اونون ايندن چيخارديب دئدى:
 - بورا جان يئتر! بو ضعيف و آدام سيز قيزدان نه ايستيرسن؟ اسكيك ليگي
 اورا چاتديريسان؟ سن بو گوژل ليكده حورى نى، معصوم فريسته نى دنيا
 مالينا فدا ائتمك مى ايستيرسن؟ جلد اول قارنوي بييرت ماميش بو قوتسال
 يئردن چيخ ائشيگه!

جاوان، قارانى هده لييردى، آنجاق او اونون سؤزلرينه اعتنا ائتميردى. من
 شاشقين ليق و حيرت ايچينده، قورو آج كيمي يئريمده دورموشدوم. قارا
 اوغلان حورمت له منه سارى دؤنوب دئدى:

- مهرانگيز خانيم قورخمايين! بوندان - بئله وفالى بيير قارا ايت كيمي سيزين
 جانيزين، ماليزين، ناموسوزون قوروجوسو اولاجام. من ديرى ايكن، سيزه
 كيمسه پيس باخا بيلمز.

بو آن قاپى آچيلدى. من ده هوشومو ايتيرديم. ايندى بيلميرم او مکتوب نه
 اولدو. او ايكي آدام كيمي ايديلر؟ هارا گئتديلر؟ دئيه سن منيم هوشدان
 گئتمه گيم يا خود خسته ليگيم بيير آيدان چوخ چكيب دير.

قارا بشير

نادره نين قارا بشيردن كامل بيلگي سي اولماماغي معلوم اولور. بو سبيه اوژ
 شرح حاليندا يازير «قارا بشير آدلانان، احمد آغانين قيزيني نجات وئرن،
 بيلميرم نيبه بيير آيرى واخت، احمد آغا حاقددا دا بؤيوك بيير فداكارليق
 ائتدى.»

آیدین دیر یوخاری داکی بیلگی لر، اونو تانیتماق اوچون - او بو داستاين مثبت پهلو ان لاريندان دیر - يئترلی دئیل. بونا گوره بو قيسمتده، نادره نين يادداشت لاری نين آراسيندا، بو قارا اوغلانين شرح حالين قوباريق.

قديم ايرانلی لاردا، مصرلی لر، يونانلی لار، رومی لر و باشقا ملت کیمی، اقتصاد، اکینچی لیک، صنعت و ساير ايش لرده، قول ايشلتيديک لرینی، تاريخ گورسته ميب. اونلارين ايران تاريخينده اونملي نقش لری اولماق لاری بو سببدن دیر.

قديم ايرانلی لار، عادت اوزره، جنگدن سونراکی، اسيرلری تام اوزگور بوراخارديلار. اونلاردان تکجه ماليات الماق لا کيفايه لنردیلر. آنجاق باشقا ملت لر اوزل لیک له يونانلی لارلا، روملولار جنگ اسيرلرینی بعضاً حيوان کیمی ساتارديلار.

بونا گوره قول لارين سايبی گون به گون چوخاليب، اقتصاد دا، اجتماعي جريان لاردا بئله، اونملي رول اوينايرديلار. حتی دئيرلر مسيحييت دينی نين، ايلک رومدا، سونرا بوتون اوروپادا، قوزئی و باتی آسیادا سورعت له ياييلماسی بو يازيق کوله لرین وارليغيندان ایدی. بيز بو قونودا، معروف تاريخ - چی «دبير» ين يازديغی قديم تاريخدن آليب، قيسساجا اوخوجولارا چاتديريريق.

«رومون نجيب لری، اوز وطنداش لاريندان داها چوخ مولک لری اولماغا چاليشيرديلار. چون اونلارين نجابت لری و فخری لری، مال - مولکون قياسيندا معین اولوردو. اونلار اوزلری نين گئنيش يئرلرينده اصلا اکين اکميرديلر، اورالاری اوو و يا خود اوز حيوان لاری نين يئم لمک لری اوچون تعيين انديرلر.

بئله ليك له رومون اينكشاف دئورينده، ايتاليانين بوتون اوادانليق لارى، سيلاح لى برده لر، قوردوغو سورولرين اوتلاغينا چئوريلميشدى. بو سيلاح لى دسته لر چوخ واخت لار، يولدان كئچن لرى قتل - غارت ائتمك له، يول لارى تايمينات سيز ائديب كندلرين ويران قالماغينا سبب اولوردولار. آنجاق قوزئى - ده و مركزده بئله دئيلدى. اوردا يئرلردن ياخشى فايدالانيرديلار. اكينچى - ليك، باغبانليق، اؤزل ليك له زيتون لا - اوزوم، همچنين، قوش لارى ساخلاماق، باليق بئجرتمك و سايره، چوخ اينكشاف ائتميشدير.

نجيب لرله، ارباب لار، باغلار و زمى لريني برده لرين الى له اكيب، آبادلاييرديلار. او زامان قول تاپماق چوخ راحت و قيمت لرى ايسه اوجوز ايدى. چون دال با دال ساواش لاردان سونرا، ايلده نئچه مين اسير و قول گليب، ساتيليردى. آبرى جا، دنيز اوغرو لارى ايلده نئچه مين نفرى ساحيل - لردن اوغورلاييب «كورس» آداسينا - او زامان اورا ان اؤنملى قول بازاری ايدى - آپايرديلار. حتى بعضى گون لر كورس بازاريندا، اون مين دن چوخ قول ساتيليردى. بونلارين هاميسى روما داشينيب، اوردا اكين يئرلرينده، زاووت لاردا ايشله ديليردى. گابا روم لولار، اؤز قول لارى لا يونانلى لاردان داها چوخ پيس داورانيرديلار. مثال اوچون «كاتون» بؤيوك ماليك لردن، اؤز امكداش لارينا تاپشيريپ، دئيردى: «همئشه جاوان و آز ياش دا قول لارى آلين. بيرينجى سى، اونلارى اوجوز ساتيرلار، ايكينجى ايسه عؤمرولرى چوخ، گوج لرى آرتيق دير. اوچونجوسو، اونلارى اؤز ايسته ديگيميز كيمي تربيت انده بيله ريک. آنجاق قوجالاندا، تنز اونلارى ساتين چون او زامان آرتيق بير چؤرك يئنه اونلار.»

آیرسی دئیوردی «قول لاری قویون چوخ ایشله ییب یورولسون لار. بو حالدا ییب- یاتماقدان سونرا فیکیرلری اولمایاجاق دیر» گئلده هامیسی، قولون اینسان دئیل، آراج اولماغینا اینانیردیلار. دئیوردیلر، تکجه باشقا آراج لارلا فرقی بودور کی او دانی شیر آنجاق بونلار دانی شمیر.»

بؤیوک مولکلرده، قول لار عائله قورموردولار. اونلار عمومی یاتاق خانالاردا، عسگرلر کیمی یاتیردیلار. تنبل و یا سوچلو قول لاری ایسه رحیمسیزجه جزالاندیریردیلار. ایشلیینده اونلاری دسته لره بؤلوردولر. ایشه گئدیب- گلنده اونلاری زنجیزله بیر- بیرینه باغلا ییردیلار. هر دسته نین اؤنونده، دسته باشی شاللاق و آغاج لا یول گئدیردی. قزادان قول لارین بیر یی یاواش یئری سیدی، دسته باشی اونو چوماق لا- شاللاق لا یورودردی.

رومون قانونوندا اربابا هئچ بیر حد- حدود تعیین اولمامیشدی. ارباب قول- لارینی جزادان قوخمایارق، هر تورلو ایشکنجه یله اؤلدوره بیلردی. قول لار باشقا اینسان لاردان اوزاق ساخلانیب کیمسه یله علاقه قورا بیلمزدیلر. اونلار پالتار و باشقا احتیاج لارینی اؤز لری حاضر لایاردیلار.»

۱۴۰- م جی ایله «سیس» آداسیندا چوخونلو ایران و باشقا دوغو اؤلکه لردن اولان قول لار بؤیوک بیر عصیان ائتدیلر. عصیانچی لار بوتون ارباب- لاری اؤلدوردولر، آدانی آلیب «ایون» آدلا بیر گولونج قولو سلطنته سئچدیلر. اونون شاهلیغی لا، آلتی ایل تمام روم دؤلتی له ساواشیب باغیمسیزلیق لارینی ساخلادیلار. اوچونجو قاتین خالق ی دا بئله، اونلارا قوشولموشدولار. نهایت روم دؤلتی چوخلو زحمتدن سونرا اونلارین ایچینده اولان دوشمنچی لیکدن استفاده ائدیب، یئنی دن آدانی ایشغال ائدیب، ایون سلطنتینه سون قویوب، اونلاردان ایرمی مین نفرینی اؤلدوردو.»

هر حالدا تجارت و قول لارین زحمت لریندن فایدا لانماق، اؤزل لیک له اوروپادا، یئنی تمدن باشلاناندا چوخ اؤنملی و دقت ائتمه لی ایدی. بیر نفر لهستان لی یازار، (ثروت منبعی و سرمایانین بیغیلماسی) آدیندا بیر کیتابدا، حیثرت ائدیجی رقم لر و مدرکلر له ایثبات ائدیب کی، قول تجارتی و اونلارین زحمت لریندن استفاده ائتمک، اروپای لا، آمریکادا سرمایانین اله ائدیب، بیغیلماسینا قباریق عامل لردن بیر دی.

آنجاق ایراندا هئج زامان بئله اولماییب دیر. یئنی و اسکی ایران، هئج زامان قولون زحمتی و تجارتی نی ائله ده اؤنمسه میب دیر. بونا باخمایارق ایرانین افسانه و داستان لاریندا، غلام دان، کنیزدن سوؤز- صحبت چوخ گئدیر، آنجاق دئدیگیمیز کیمی اونلار صنعتده و یا خود زحمت لی ایش لرده دخالت لری اولموردو، تکجه ائوین کیچیک ایش لرینده، کنیز لیک ده ایشله دیلیر دیر. ایران لی امیر لر و زنگین آدام لار، روس، گورجو اثرمنی و س... کنیز لریندن خوش لانا ردیلار، آنجاق بو ایش، روم لو، میصر لی قول لارین ایش لرینه هئج بیر بنزریگی یوخ ایدی. آدام، ایرانین حرم خانالاریندا اولان کنیزی، دونن کی روم لو آمریکالی، یابین یان دیران گونشینده یا خود قیشین اؤلدورن ساختاسیندا، مختلف شیکنجه عذاب لار لا ایشله یین، آج و لوت غلام- کنیز له، قیاس ائده بیلر می؟! یا خود کئچن عصرده، عرب لر له تورک لرین الی له ایرانا گلن آفریقانین قارالاری نین دولانی شیغینی، گونئی آمریکا و انطیل آدالاردا حیوان لار کیمی اکینچی لیک و صنعتین زحمت لی ایش لرینده، چالیشان قارالارین دولانی شیغینی، قیاس ائده بیلر می؟ ایراندا، کاکا یلا کنیز بیر لوکس شئی ایدیر کی، بعضی عائله لرده آزاد آغ دری لردن، داها یاخشی قورونوردو. چون ایران لی اعیان- اشرافین قصدی، تکجه ایفتخار لا پوز

وئرمه‌گی دیر. ایران لی ارباب‌لارین ائوینده غلام‌لا- کنیز همه‌کاره و عزیزایدیر.

زامان گئدیشاتیندا، اسکی عادت- عنعنه‌لر ده‌بیشیلندن سونرا، بو آزاراق سایدکی لار ایسه، یوخ اولموشدولار. بو داستان اوز وئرن تاریخده دئمک اولار هئج بیر ایران لی عائله ده، ساتین آلان غلام و کنیز یوخ ایدی. آنجاق قارالارین نسلیندن اورد- بوردا گؤرونوردو. بونلار کیچیک و یونگول ایش- لرله مشغول اولوردولار. اونلاردان بعضی سی ایسه بدبخت لات- لوت ایدیلر.

قارا بشیر بونلاردان بیر ایدی. او شیرازین بیر وارلی ائوینده دوغولموشدو. آتا- آناسی و اربابی اولندن سونرا، چاره‌سیزلیکدن لات اولوب، نئچه دفعه کیچیک اوغورلوق لارا گؤره توتولموشدو. قصادان شیرازین محسبینه اصفهان لی عباسا راست گلیب، آزاد اولاندان سونرا اونو اؤزونه آغالیغی دوستلوقا قبول ائدیپ، کؤنول لو اولاراق اؤزونو اونا تاپشیرمیشدی.

بشیر اسکی اربابی نین لوظفویله ساوادی چوخ یاخشی و خطی ایسه گؤزل ایدی. باشقا قارالارا رغماً، بو چوخ اورگی یوموشاق، وجدان لی، عاطیفه لی و هارداسا بیر آز دا شاعیر ایدی. شیرین سسی، ایستی نفسی وار ایدی. الی ایشلی ایدی. خیاطلیق، آشپازلیق و باشقا ائو ایش لرینده باجاریقی وار ایدی. دئییردی: «آنم منیم قیز اولماغیمی ایسته‌بیردی، چون منیم ایش لریمدن چوخ خوشو گلردی. خانیمیم منی چوخ سئویردی. کیچیک واختیندان همئشه هر یئرده اونلا اولاردیم. منه یاراشیق لی پالتار گئیدیرردی. هامی نین یانیندا مندن تعریف- تمجید ائردی. گرچکدن من چوخ سلیقه لی و تمیز ایدیم.»

او، اۆز ایشیندن ائله ده راضی دئییلدی. آنجاق اراده‌سیز، عباسین الینده آلت اولوب اونون بویوروق‌لارینا عمل ائدیردی. باخمایاراق ذاتاً بیرآز قورخاق ایدی. آنجاق یوخاری هوشو ایله زیرنگ‌لیگی بو عیبی اؤرتوردو. آغاداداش، او اخلاق‌سیز شهوت‌ران آلتی نفرلیک جمعی یارادیب، بشیری او جمعه قاتاندان بری، یازیق قارا! عیصمتینی الدن وئرن قیز کیمی، چوخ غم‌لی- کدرلی ایدی. همئشه اؤزونو لعنت‌له‌یب اؤزونون ایرنج اخلاغیندان نیفرت ائدیب، اؤزونه دئییردی: «عجب آسکیک و موردار آدام‌لاردیلار؟ بو چیرکین ایش‌لر نه دی؟ اینسان ندن بو قدر نفسی ضعیف اولار کی، اؤز شهوتینی ساخلایا بیلیمیه؟ من چوخ آخماغام! سئفیه‌م! عباسین سؤزویله، آغاداداشین آدام‌لاری لا بو فاحشه قادین‌لارلا علاقه قورموشام. من عشقه- محبته اینانیرام آخی! من احتیاج اوزوندن اوغورلوق ائدیرم. اؤزومه سؤز وئرمیشم بو چیرکین دنیزدن اؤزومو خیلاص ائدیپ کیچیک عائله قورام! ندن ناموسومو پاک‌لیغیمی هوی- هوسه تسلیم ائدیرم؟»

بو شکلده قارائین نیفرت‌لی قلبی چوخ راحت‌سیز ایدی. بو سبب‌دن آغاداداش اونو عباس‌لا بیرگه، مهرانگیزی قورخوتماق اوچون رسته یوللایاندا، اؤز ایچینده چوخ سئویندی. چون دوشونوردو تهراندا اولورسا، او قادین‌لارین وارلیغیندان اؤز طبیعی میلینه غالب گله بیلمز.

رشته اونون گۆره‌وی مختلف باهانالارلا، مهرانگیزین یاشایشینی آراشدیرماق ایدی. یئری گل‌میشکن اورا گلدیگی‌نین ایکینجی گونو حاجی عبدالصمدین ائوینین قوللوقچوسو، قارا ستاره‌نین واسیطه‌سی‌له مهرانگیزی گۆره بیلدی. بو گۆروش قارائین وجودوندا بؤیوک بیر اینقلاب یاراتدی.

مهرانگیزین اویغون بوی - بوخونو، خورما رنگده ساچ لاری لا - گوژل اوزو،
 قارانی اؤز لوگوندن چیخاردیب اونو حئیران و واله ائتدی.

عشقین ایلگینج اویون لاری وار. دیلنچی لات قارا، ائله بیر قیزا ورو لور! و
 کسین بیلیر کی، قارا الی او بهشت حوری سی نین اته گینه چاتما یا جاق دیر.
 آنجاق قلب بو شئی لری بیلیمیر، منطیق ندن لری قبول ائتمیر. او حرکت
 گلیرسه هئج بیر گوج اونا مانع اولما بیلمز. بلی! بشیر عاشیق اولموشدو.
 آنجاق بو عشقی ان یاخین دوست لارینا بئله، دئمه گه امین دئییلدی.
 دئییردی: «خالق آخماق دی. یقین منی استهزا ائده جک لر. بیلیم لر منیم
 عشقیم پاک و روحانی دی. من اونو طبیعی هوی - هوس اوزوندن پرستش
 ائتمه دیگیمی، قانما یا جاق لار. اصلینده صاحابینی سئون بیر ایت کیمی یم. من
 بیر قوتسال وارلیغی سئومک ایستیه ن عاجیز و ضعیف بیر آدامام. من اونو
 ایسته بیرم سؤزو سهو دیر، من اونو ایسته گه هانکی ایتیم؟ تکجه دئییه
 رم، او منیم معبود و ایلا هه م دیر. من اونون کیچیک بیر فدایی سی یم. من
 اوندان نه ایسته بیرم؟ بیر مرحمت لی باخیش! هیهات بو چوخ - چوخ دور. بیر
 بو یوروق؟ افسوس منیم اونا لیاقتیم یوخ دور. پس من نه ایسته بیرم؟
 باشقا لارین باخیشی لا هئج نه! آنجاق اؤزومون باخیشیمدا چوخ قیمت لی و
 بؤیوک بیر شئی، چوخ عالی و قوتسال بیر شئی، او نه دی؟ او بودور، او
 بیلسین بو دونیادا، بو قدر گوژل، عالی، زنگین، رشید و لیاقت لی آدم لارین
 آراسیندا، بیر نالایق قارا، چیرکین، عاجیز و عاصی واردیر کی، اونون
 سعادت لی، خوشبخت و شاد اولماق آرزوسیندا دیر. بیر قارا واردیر کی، اونون
 بیر ایشاره سی له، اؤزونو اودا، دنیزه آتیب اونو راضی سالماق آرزوسیندا دیر.»

قارا بشیر ایلگینج حالدا، اؤزونون گؤزل اوونا عاشیق اولان زامان، اصفهان لی عباس بیر آن بئله چالیشماسیندان ال گؤتورموردو. نادره نین یادداشت لاریندان آنلادیق، او بیر گون فالچی بیر قادینی، عجیب- قریب سؤزلرله مهرانگیزین حالینی پریشان ائتسین دئییه، عبدالصمدین ائوینه گؤندردی.

بو حیله کار قادین عباسین آناسی و آغاداشین دایه سی ایدی. او رشتده، عمومی قادین ائولرینین بیرینین رئیسی ایدی.

عباسین سون خوف لو ضربتی ایسه، گنجه چاغی مهرانگیزین اوتاغینا گیرمک ایدی. نادره اونو اؤز یادداشت لاریندا ایضاحات لی دئییب، او اولایی مهرانگیزین دلی اولماغی نین اصلی ندنی بیلیردیر. قارا بشیر ایسه، او زامانا کیمی عشقه توتولماسینی عباسا دئمه میشدی. آنجاق او گنجه عشقین دایانقلی گوجونو گورسه دیب، قارا، اوندان داها آرتیق سرینی گیزله دیب، معبودو عباسین رحیم سیز چنگالیندا اسیر اولماغینا ایمکان وئرنمه دی. او عباس لا- آغاداشین قصدینی یاخشی بیلیردی همچنین عباسین قارشسی- سیندا دورماغین تهلوکه سیندن ایسه، یاخشی خبری وار ایدی. آنجاق اؤزو دئمشکن او عاشیق و مجنون اولموشدو، بئله بیر واختدا اؤز جانینی دوشونه بیلمزدی. بو سببه عباسین امرینه رغماً، نئچه آددیم آرایلا اونو تعقیب ائدیب، عباس استفاده ائتدیگی نردیوان دان یوخاری قالخیب، پنجره آرخاسیندان صبیرسیزجه دانیشیق لارین سونونو گؤزله بیلردی. عباس مهرانگیزی قورخوتماق اوچون خنجری او گؤزل فرشته نین سینه سینه قویاندا، آتیلب خنجری عباسین الیندن چیخارتدی، سونرا مهرانگیزه قایدیب، دیلی توتار- توتماز اوتانجاق حالدا دئدی:

– مهرانگیز خانیم! بوندان بئله ایذین وئریب، لاییق بیلسه نیز قارا بیر ایت، سیزین ائوینیزی وفادارلیق لا قورویاجاق دیر.

دیشاری چیخاندان سونرا، عباسی بیر کونجه چکیب، تهدیدله، بوندان – بئله حاجی عبدالصمدین ائوینین چئورسینه دولانیب احمد آغانین قیزی بوندان آرتیق اذیت ائتمه مه سینه سؤز آلدی. اونا دئدی:

– بیزیم ایشیمیز ساده بیر اوغورلوق اولاندا، من سنه قارشى دوروب ایش- لریوه ایراد توتماغیم ممکن دئییلدی. اما ایندی سن بو جیزیق دان چیخیب، قتل و جنایت ساحه سینه قدم قویدوغوندا، بیزیم دوستلوغوموز ممکن اولمایاجاق دیر. بو ساعات دان سن جلادلیق یولونا من سیز گئتمه لی سن. سن غلامحسین دالان داری اؤلدورنده اؤز یانیمدا دئدیم: «بلکه ده، سن جانیوبین قورخوسوندا، اوغورلوغو کشف ائتمک و یا خود ال- آیاغیوی ایتیرمک دن بو جنایتی ایشله بیسن.» آنجاق ایندی گورورم، بیله رک و معین پیلان اوزوندن بیر سوچ سوز گؤزل وارلیغی اؤلدورمک ایسته بیردین، بو داها منه چوخ آغیر گلیر. گئت! من کئچمیش دوستلوغوموزا خاطر سنی اؤلدورمورم. اوزون بیلیرسن، ایشیوی بیتیریب غلامحسین یین ایتقامینی آلماق منه چوخ راحت ایدی. ایندی بوندان واز کئچیرم. بونو دا بیلیرم سوچ سوز غلامحسین یین قانی نهایت سنی دار آغاجینا چکه جک دیر. آیری جا من جلاد دئییلیم، ندن الیمی سنین موردار قانین لا بولاییم؟ تئز گؤزومدن ایتیل! آنجاق اونوتما، مهرانگیزه نسبت ان اوافق بیر یالنیش حرکت سندن گورورسم، من چوخ رحیم سیز اولاجام. سنین یانیندا توانیم قدر اونون حمایتینده جاندا کئچمه گیمه اونا سؤز وئردیم. خودا حافیظ! گئت! بونو بیل، بیز بیر- بیر- میزی یاخشی تانیریق!

عبّاس چوخ غضبلی اولدوغونا رغماً، بیلیردی قارا هر نه دئسه دوزدور، او سؤزوندن هئچ زامان دؤنمز. بس دانیسیغین واخت ایتیرمکدن باشقا، بیر فایداسی یوخ ایدی. اونا اؤلدورمه‌گی اؤزونون حتمی گؤره‌ولریندن بیر ی بلیب، او حالدا تکجه بیر «خداحافیظ» کلمه‌سی له نئچه ایل لیک دوستونو ترک ائتدی.

صباح قارا ستاره‌دن، بشیر، اوندان سونرا ایسه عبّاس مهرانگیزین دلی اولماغینی بیلدیلر. عبّاسین رشتده بیر ایشی یوخ ایدی. مهرانگیزین جنونو اولارین بوتون پیلان لارینی داغیتیمیشدی. اونا گوره تهرانا قاییتدی. اما بشیر معبودونو ترک ائده بیلمزدی. رشتده قالمالی اولدو. ایچینده‌کی مناقشه‌لریندن سونرا، مهرانگیز ساغالاندان سونرا، تهرانا گئدیب، بوتون اولان لاری پلیسه دانیسماغینا قرار وئردی. بوندان بئله، ایچینده چوخ راحت‌سیز و پریشان ایدی. دوشونوردو سرین افشاء‌سی لا هوشنگ آزاد اولاجاق دیر. او مهرانگیزین حقیقی اییه‌سی ایدی. بیر یاندان ایسه مهرانگیز، بشیرین معبودو ایدی. اؤزونه دئییردی: «قربیه شوم طالعیم واردی. دنیا دا هامی‌نین محبوبو- دوستو اولار، اؤزونو اونون وصالینا لاییق بیلر. آنجاق من بیر بدبخت قارا، بیر آلچاق اوغرو و مورداردان باشقا بیر شئی دئییلیم! هانکی حاق‌لا- جسارت‌له بیر گؤزل معصوم قیزی سئویرم؟ بو خام خیال و آخماق بیر آرزوی منیم دلی اولماغیما ندن دئییل می؟ من، مهرانگیزه لاییق اولان، دوست‌لوق حاقی اولان هوشنگی قیسقانیرام سا، چوخ آخماغام. اؤزومون معبودومو، آلاهییمی هر تورلو ایمکان وارکن، آیریلیق اودوندان قورتارمیرام- سا چوخ آخماغام. لعنت منه! یالانچی آلچاغام. عاشیق دئییلیم. عاشیق اولسایدیم اونون ایسته‌گینی هر بیر شئییه ترجیح ائدردیم. اونون خوشبخت-

لیگی اوچون، اؤزومو محو ائدردیم. قارا قانیم لعنت اولسون. نه ائدیم؟ منده اینسانام. منیمده اورگیم وار. من ده باشقالاری نین دخالتی اولمادان معبودومو عیبادت ائتمه‌گه حاقیم وار دیر. مهرانگیزی می سئویب، جانیمی اونا فدا ائتمک ایسته‌ییرم. دوزدور منیم جمالیم، مقامیم، اخلاقیم و دوزلوگوم یوخ- دور، آنجاق بیر دئییه‌بیلرمی، قلیبیم ده یوخدور؟ هیهات! دلی اولماق اوزره- یم! الله اؤزون منی بو بدبخت‌لیک‌دن قورتار. آی عشق، سن اؤزون منیم ان بؤیوک ایشیغیم‌سان منی دوز یولا یؤنلت. ای عشق! ای محبت! منی قیسقانج‌لیق چنگیندن خیلاص ائدین. اؤز سئویملی می غم- غصّه‌دن قورتاریب، او عشق ملکه‌سینی اؤز الیم‌له اؤز جانیم‌لا نجات وئریم دئییه، منه یاردیم ائدین. ای کینه! ای حسد! ای رقابت! ای بسه- بس‌لیک، مهرانگیزی عزیز هوشنگ‌ینه چاتدیرماغا منه مهلت وئرین.

بو قدر توتارسیز دوشونجه‌لره رغماً، قارا بشیر شوبه‌ه‌لی، تیتک آددیم‌لارلا اؤز هدفینه ساری- احمد آغایلا- هوشنگی نجات وئرمه‌گه- یاخین- لاشیردی. مهرانگیزین توختاماسیندان آرخابین اولاندان سونرا، بو هدفه تهرانا گئتدی. اما آغاداداش لا عباس آغا، اونون رشتده اولماغینی سانیردی‌لار.

احمد آغایلا- هوشنگ نومره بیردن پلیسین مریضخاناسینا وئریلنده و همچین نادره‌یله مهرانگیز رشتدن تهرانا چاتاندا، عباس لا دوست‌لاری، آغاداداشین امری‌له مریضخانانی نظارت آلتینا آلدیلار. قارا بشیر ایسه، مشق میدان و جلیل‌آباد خیوانی نین گوشه- کناریندان، مریضخانانی گودوردو. بیرینجی، او احمد آغایلا- هوشنگ‌دن بیر خبر آلماق ایستیردی، ایکینجی، مهرانگیزین گؤزل اوزونو، بیر داها گؤرمک ایستیردی. آنجاق او ان کیچیک

بئله، بیلگی آلمادان اؤنجه، عباس لا- دوست لاری اونو گوروب تانیمیشدیرلار. بشیرین تاپیلماسی، آغاداش لا عباسا قورخو یاراتدی. چون او هر شئی بیلیردی. بس عباس همان گون، دوست لاری لا اونو تعقیب ائدی، سنگلجین قارانلیق کوچه لری نین بیرینده، ایکی کارت ضربه سی له اونو یارالییب، قاچدیلار. خوشبخت لیک له او سحره کیمی اولمه میشدی. کئشیک آجان، محله اهلی نین یاردیمی لا اونون یاری جان جسدی نی مریض خانایا آپاردیلار. او گون لر قیطلیغین اثریندن یولوخان ناخوشلوق لار چوخالمیشدی، خسته خانانین اوتاق لاری دولو اولدوغوندان دولایی، بشیری هله لیک، احمد آغانین اوتاغیندا یئرلشدیردیلر. دوکتورلار خسته نین تهلوکه لی یارالارینی، اولومجول تشخیص وئردیلر.

نادره نین یادداشت لاری نین آردی و سون بؤلومو

تانیمایان بیر خسته خانیم

من نحس گجه نین ایضاح لی راپورونو ائشیدن سونرا دئدیم:
 - مهرانگیز جان! ایندی قالانی نی من دئییم: او واختا جان یوخلامامیشدیم، مطالعه ایله مشغول ایدیم. همه مه ائشیدیرکن، اوزون له دانشماغوی ساندیم، یا خود غش ائتمه وی. دایانمادان اوتاغیون قاپی سینا یاخین لاشدیم. قریه بیر کیشی سسی ایدی. شاشقین لیق لا فرصتی ایتیرمه دن اوزومو اوتاغا یئتیرمک ایسته دیم. نچه تپیک له قاپینی آچیب، اوتاغا گیردیم. منیم گلمه گیم له، تانیمایان کیشی لر عجله یله پنجره دن آتیلیب قاچدیلار. سن

هوش سوز دوشموشدون. چوخ زحمت له سنی هوشا گتیردیم. آنجاق بیر آی تامام، طبیعی حالین یوخ ایدی. هئج کیمسه نی تانیمیردین. سۆزلریوین آنلامینی بیلیمیردین. بیز سنین پیس دورومدا اولماغیندان چوخ اوزولوردوک. مختلیف دوکتورلارین معالجه سیندن سونوج آیینمادی. آنجاق خوشبختلیک له تکجه بیر غفیل ماجرا اوزوندن (بورون قاناما) بو بؤیوک تهلوکه دن نجات تاپدین. مکتوبدان دا نگران قالما، ایندی ایدین وئرسن اونو یاندیریم. مهرانگیز دئدی:

- منی دلی ائدن مکتوب، کسین یانمالی دی.

من مکتوبو یاندیردیم. مهرانگیز یئنی دن دانیشماغا باشلایب دئدی:

- مکتوب لاریمیزین جاواب لاری گلینجه اؤزوموزو مشغول ائتمه لی بیک. یقین بیر آی اؤنجه یه نسبت قیطلیق چوخالیب دیر. یئنی دن کاسیب- بدبخت لره یئشمه گی باشلایاق.

هله مهرانگیزین سۆزلری بیتمه دن، حیه طدن یالوارا- یالوارا ضعیف سس گلدی. مهرانگیز سۆزونو کسیب، اؤزونو قاپی یا یئتیریب، سس صاحابی اون- آلتی یاشیندا یوخسول بیر قیزی اوتاغا گتیردی...

بو گنج قیز چوخ آریق، ضعیف و گوج سوز ایدی. آنجاق ایری گۆزلری چوخ جان لی گۆرونوردو. همچنین بیر پاک روح و اراده نی نمایش ائدیردی. یئمک گتیردیک، یازیق قیز یئمه گی گۆرمک همن، جیبیندن بیر کؤهنه دستمال چیخاریب، یئمه گی دستمالا بوشالتماق ایسته دی. دئدیم:

- قیزیم اوتور ایسته دیگین قدر یی، گئدنده دئیهرم سنه یئنه گتیررلر.

قیز ممنون باخیشی لا دئدی:

- خانیم‌لار! الله سیزی خوشبخت ائتسین. منی نجات وئردینیز. قورخوردوم ایم بیر یئره چاتمایب یازیق آرواد تلف اولسون. ایذین وئرین واختی ایتیرمه‌دن اؤزومو او بدبخت خانیما یئتیریم. اؤزویله- اوشاغی اؤلمزسه یاخشی دیر. یازیغین بوتون گوجو توکهنیب، بیر طرفدن تیتیرمه- قیزیشما و آج‌لیق، او بیر یاندان دوغماق ائوینی بیخیب دیر. بو حالی لا ایکی گوندور بیر شئی تاپا بیلمه‌میشیک. اون گوندور بیر خارابا گوشه‌سینده دوغوب‌دور. خسته آنایلا کیچیک قیزی گۆرنده، اینسانین قلبی اولدانیب. الله سیزی قوروسون. کیچیک یاردیم لا بؤیوک ثواب ائتدینیز.

مهرانگیز کاسیب قیزین سۆزلرینی ائشتجک، اوتاغینا قاچیب، نچه تیکه پالتار بیر آرز دا شیرینی گتیریب دئدی:

- نادره! دور اؤزوموزو او یازیق قادینا چاتدیراق.
من ایسه بیر آز یئمک بیر شوشه سوت گۆتوروب دوروشکه‌یله قادینین یانینا گئتدیک. نچه دقیقه یول گئندن سونرا قیزین ایشاره‌سی‌له، دوروشکه «ساغری سازان» محله‌سینده دایاندی. بیز دار- دودوک کوچه‌لردن کئچیب بیر خارابایا یئتیشدیک. خارابا چوخ پیس قوخولو و چیرک‌لی ایدی. زاول‌لی قادین بیر پارچا حصیرین اوستونده ایلان کیمی بورولوب، اوشاغینی قوجاق- لاییب آریق و قورو دؤش‌لرینی اونون آغزینا قویوردو. اوشاق بوش دؤش- لرده بیر شئی اولمادیغینی آنلامیشدی. اونا گۆره آغزینی دؤش‌دن چکیب سیزیلدایردی. هاوا قارانلیق ایدی و شدت‌له یاغیش یاغیردی. خارابانین دامی ایسه یاغیشی ساخلامیردی. یاغیش سویو او یازیق‌لارین باش- گۆزونه تۆکولوردو. قادین تلیسه بندر بیر پارچایلا اؤزونو اؤرتموشدو. اوشاغین

گئیمی ده، آناسیندان یاخشی دئییلدی. قیز بیزدن اؤنجه، اؤزونو او قادینا یئتیریب اوشاگی قوجاق لایب اوزونو اونون کیچیک یاناق لارینا یاپیشدیردی. بیز او قادین لا بالاسی نین تأسف لو حالیندان چوخ اوزولدوک. یازیق، بیزی گورجک ال - آیاغینی ییغیشدیردی. دورماق ایسته دی، آنجاق دایانامادی، مهرانگیزین قول لارینا دوشدو. من بیر شوشه سوتو اونا ایچیرتدیم، بیر آز جان لاندی. اوشاگی آپاردیغیمیز پالتارا بوکدوک. بیر کؤهنه چادرا ناتوان آنانین باشینا اؤرتوب، اوچونو ده، ائومیزه گتیردیک.

ایمیزدن گلنی اونلارین حاقیندا اسیرگه مه دیک. کاسیب قیز، اوشاگی بیر آن بئله قوجاغیندان یئر قویموردو. قادینین خسته لیگی گون به گون داها چوخالیردی. دوکتورلار ساغالماسیندان مایوس اولموشدولار. مهرانگیز بوتون واختینی اونا باخیردی. قیز اؤزونو او خانیمین کولفتی تانیدیردی. آنجاق قادین اونو باجی خطاب ائدیب، سونسوزا قدر اونو سئویردی.

خسته نین حالی بیر آز یاخشی لاشان بیر گئجه. من له مهرانگیز اونا تسلی وئریب اوودوردوق. زوال لی بیزیم مهربانجا سؤزلریمیزی ائشیدندن سونرا، منیم ایمی بیر الینه، مهرانگیزین الینی ایسه او بیر الینه آلیب، کدرلی تیتراک سسله دئدی:

- خانیم لار! سیزین محبتینیز و التفاتینیزدان خجالتم. یئرسیز منی تسلی ائدیرسینیز. اؤزوم بیلیرم بویون - صاباح حیاتین زحمت لریندن خیلاص اولاجام. آنجاق سیزدن ریجام بودور بو اوشاگی ائشیکه سالماییب، ایمكان اولورسا اونو آتاسینا چاتدیرین. او بو ضعیف وارلیغی سئویر. بو قدر اونا دئیین کی، بو سنین عزیز کلثوموون یادگاری دیر.

كلثومون باشينا گلن لر

من له مهرانگيز اونو بالاسى نين گلجه گيندن امين ائديب، اؤز شرح حالينى بيزه تعريفلمه سيني ايسته ديك. يازيق قادين بير نئچه ثانيه دا يانان دان سونرا باشيني قالديريپ دئدى:

- حورمتلى خانيم لارا! من بير بدبخت قادينام. داستا نيمين سيزى راحت سيز ائتمه سيندن قورخورام. يا خود منه نسبت پاك اينامينيز ديشه بيلر. چون منيم كئچميشم چوخ اوتانديريجى دير. آنجاق آلاهيين و ويجدانيمين يانيندا سيزه آچيق دئيه بيله رم كى، بير مدت دى خالص نيّت له او چيركين دونيادان اؤزومو كنارا چك ميشم. ايندى كى، منيم شرح حاليمى ائشيتمه گه مارا غينيز وار، من ده، حياتيمين سون دقيقه لرينده اونو سيزه دئمه گه راضى يام. بلكه اوندان استفاده ائديب، باشقالارين عبرتينه گوره يازاسينيز.

محترم خانيم لارا! منيم دوغومودان نئچه گون سونرا، قارا باخت انام اولدو. آتام محله باققالى ايدى، اونون اولوموندن سونرا، بير فاحشه قادينى سوت باجى آدى لا ائوه گتيريب، منيم تربيتيمى اونا تاپشيردى. من آتامين معشوقه سى اولان، يالانچى عمه مين نظارتينده بو يودوم. اون آلتى ياشيما جان اوندان سونرا كيمسه يله گئت - گليم يوخ ايدى. او منى اؤز سليقه سينه اويغون نادان و جاهل يئتيشديردى. من اونو اؤزومه اورك يانديران و آرخا دوران سانيرديم، سؤزلرينى غرض سيز بيليرديم. او منه گؤرستديگى كيمي دونيانى گؤروردوم و عيقتين، عصمتين لذتينى آنلاميرديم. او منيم قولاق - لاريمى شهوت لى سؤزلرله دولدوروب، عيصمت سيزليگى گؤزومده جنت گؤرستميشدى. قانما مازليق دان اونون سؤزلرينى اينانيب، چوخ تئزراق او منه

تعریف ائتدیگی، عالی سالن لاری گۆرمک، شیک پالتارلاری گئیمک، بزک - دوزک و قیمتلی لعل - جواهر و عیش - نوشا یئتیشمک ایستیردیم. عمه خانیم ایشینده ماهر ایدی. ایلک منی بیر قوجا تاجیره اره وئردی. بو معامیله ده بیر آز پول آلدی. من حاجی قاسیم آدلا، چیرکین قوزلو بیرینی دینمز - سؤیله مز قبول ائتدیم. چون عمه خانیم بو اره گتتمه گی نجات یولو آدلاندیرمیشدی.

من حاجی قاسم قوزونون آدینی ائشیمک دن حئیرت لیب مهرانگیزه باخیب، فرانسیزجا دئدیم:

- سانیرام بو، آتانا نیشانلی وین توتولماغیندا ایشترک ائدن همان حاجی قاسم دی.

مهرانگیز دئدی:

- ایران خانیمین مکتوب لاریندان بئله آنلاشیلیر.

من اؤز یانیمدا دئدیم:

- قریبه تصادف دور. مهرانگیز هاردان بیلسین بیر گون همن حاجی قاسم اونو اوغلونا ائلچی لیک ائدیبدیر؟

آنجا ق یاتاق قادین بیزیم دانیشیق لاریمیزدان بیر شئی آنلامادان، صحبتینه دوام ائدیردی. من ایسه کؤنول لو دئدیک لرینی یاداشت ائدیردیم. چون اونون دئدیک لرینی عیناً یازا بیلیمیردیم، اونلاری لفظ قلم یازیردیم. باخمایاراق، سونرالار اونون سؤزلرینی عیناً یازمادیغیما پئشمان اولموشدوم. هر حالدا یازیق قادین سؤزلرینی دوامیندا دئدی:

- خانیم لارا! چوخ باش آغری وئیرم منی باغیشلایین. آلتی آی اره گئندن سونرا، شاه عبدالعظیمین حرمینده گؤزل بیر جاوان لا تانیس اولدوم. عمه

خانیمین بو تانیش لیقدان آجیغی گلمه‌دی. بیزیم دوست‌لوغوموز ائله اولدو کی، بیر آز سونرا اونا ائوده قوللوق ائدیردیم. آدی حسن آغایدی. یاشی ایبرمی‌ایکی دن چوخ دئییلدی. عمه خانیم بیزیم ایلشگیمیزه مانع اولماماغینا رغماً، خلوت‌ده منه دئییردی:

– سن کیمسه‌نی سئومه‌ملی‌سن. اونلار سنین عشقیندن استفاده ائدیب سنی آلدادارلار. سن پول قازانماغا چالیشمالی‌سان. عشق، محبت هامیسی پوچ سؤزلر و یلان دیر. سن بو یالان‌دان ایستفاده ائدیب کیشی‌لرین جیب‌لرینی بوشالیدیبلر اونلاری یانیندان قوومالی‌سان.

اونون سؤزلرینه رغماً، من حسن آغانی سئویردیم، او دا منی پرستش ائدیردی. عمه خانیم منی راحت بوراخمیردی. من ایسه، اؤز گؤزل لیگیمه، جذبمه غرورلانیب، دوشونوردوم، تئزلیکده چوخلو پول قازانیب، حاجی‌دان بوشانیب حسن آغایلا ائولنرم. اؤز مثلیمله عالی‌ائو- ائشیک و حیات قورارام. عمه اؤز پیلانیندا دایاناجقلی ایدی. او نه ائتدیگینی، منی هارا چکدیگینی بیلیردی. یئری گلمیشکن، بیر گون بیز خالامی گؤرمک اوچون تجریشه گئندنه ایلگینج بیر آداما، آفتاب‌الوکاله آدیندا، راست گلدیک. مختصر دانیشیق‌دان سونرا عمه خانیم منی او چیرکین آداما ساتمیشدی. بیز خالامین ائوی یئرینه، آفتاب‌الوکاله‌نین باغیندا ائندیک. بیرینجی کز من او ائوده هرزه‌لیگه چکیلدیم. بوندان بئله کی، او باغدا بیزه هر تورلو عیش- عشرت خوش کئچیرتمک وسایلی حاضیر ایدی. آنجاق من، ایل‌لر آرزوسیندا اولدوغوم ایش‌لردن، ائله ده خوشلانمیردیم. قادین- کیشی‌لرین داورانیش- لاری، سؤزلری ساختا ایدی. او قدر یالتاق‌لیق آراسیندا عشق‌دن- محبت‌دن اثر گؤرموردوم. اوچ گنجه- گوندوز اوردا عیش- نوش لا ایلندیک. عمه

خانیم منیم بیر آیما آلان یوز تومن دن علاوه، اؤنملی میقدار پول دا، شاباش لا- هدیه آلدیق.

اوچ گوندن سونرا خالاما باش ووروب، شهره قاییتدیق. گنجه حسن بیزه گلدی. من اوندان چوخ خجالت ایدیم. ویجدانیم عذابایدی. چون حسن آغانی آلدایب، غریبه کیشی لرله ایلگی لنمیشدیم. اما او محبتله داورانیردی. اونون قارشى سیندا قلیم چیرپینیردی. دوشونوردوم او ایتی باخیش لاری لا، گؤزلریمدن هر بیر شیئی بیله جکدی. اؤزومه دئییردیم: «گرچک لری بیلرسه، کسین عشقی- محبتی سؤنه جکدیر. او زامان یاشاماغین منه نه خیری اولاجاق دیر؟» من اونون عشقینه آلیشمیشدیم. اؤزومدن نیفرت تاپدیم. حسن آغا منیم حرکاتیمدان چاشمیشدی. چالیشیردیم گؤزوم اونون گؤزونه ساتاشماسین. باشیمی آشاغا تکیب، یئرّه باخیردیم.

بو حین ده، حاجی نین اؤسکورمه سسی گلدی. بیز اونو گؤزله میردیک. عمه خانیم سهواً حیط قاپی سینی آچیق قویموشدو. حسن آغا تله سیک دوروب دام یولوندان قاچدی.

حاجی، عمه خانیمین یالتاق لانماغینی سایمایب، خاپدان اوتاغیما گیردی. من حئیرتدن یئریمده قورویوب قالمیشدیم. حاجی قارشیمدا دوروب، تترک سس له دانیشماغا باشلایب، دئدی:

- منی آلداتماق فیکرینه دوشمه. من هر شیئی گؤروب آنلامیشام. قورخومدان دیلیم توتولموشدو. حاجی آغزینا گلنی دئییردی. دل لر کیمی آددیم لاییردی. بعضاً منی وورماق قصدی له الینی قالدیریردی. آنجاق جسارت ائتیردی. چون بیز ایکیمیزده اوندان گوج لویدوک. یئرینده اوتاغین

گوشه‌سینده گۆزو حسن آغانین عباسینا دوشدو. منیم حالیم خوش دئییلدی. گۆزلیم قارالیردی. عمه خانیم ایسه، قانی سویوق اولماغینا رغماً، ال-ایاغینی ایتیرمیشدی. حاجی عبانى گۆرچک اونو یئردن گۆتوروب دئدی:
- بو نه دى؟ یاخشی بو دا بیر سند.

عبانى ترپه‌دنده، حسن آغانین کیفی عبانین ایچیندن یئره دوشدو. در حال اونو گۆتوروب آچدی. او زامان نه گۆردوغونو بیلیمیردیم. تکجه گۆردوم رنگی آغ- قارا، گۆی و یاشیل اولدو. دایاننامیب ایختیارسیز یئره اوتوردو. نچه دقیقه سکوت ائوی بورودو. بیز بو سکوت‌دان ایستفاده ائدیب، اؤزوموزه گلدیک. سانکی حاجی ایسه، بو دقیقه‌لرده دوشونموشدو. باشینی قالدیریب یامان- یووزسوز دئدی:

- بو خیانت‌لره رغماً، من سیزی اذیت ائدیب، روسوای ائتمیه‌جه‌گم. بیر ساده شرط له، سیزی بو ائودن قووورام. بیلیرسیز تکجه بیر ساده شرط له! یانی کیمسه بیلمه‌ملی‌دیر سن بیر زامان لار منیم خانیمیم‌ایدین. بو قونو حاقدانیشسانیز ایکیزی‌ده اولدوروب ایت‌لرین اؤنونه آتارام. عمه خانیم ایشاره‌بله منه آندیردی شرطی قبول ائتمه‌گه حاضریم.

اوندان سونرا یوبانمادان ائودن گئتدیک. یالانچی عمه بو ماجرادان چوخ سئویندی. چون بو مدّته، ییغدیغی پول لارلا پیلان‌لادیغی ایش‌لری باش‌لایا بیلردی. من بیر یاندان حسن آغانی دوشونوردوم، دیگر یاندان ایشین سونوندان قورخوردوم. چون اوز وئرمیش ماجرالاردان سونرا، عمه خانیمین دوستلوغونا، صداقتینه شوبهه ائتمیشدیم. عمه خانیم چوخ تئز بیر ائو توتوب، اشیاء‌لار آلدی. چوخ چکمه‌دی هرزه کیشی‌لرین آیاغی ائومیزه آچیلدی. من عجیب- قریب قوناق‌لاردان قوللوق ائتمه‌گه مجبور اولموشدوم. عمه خانیم

ایسه، اونلارین جیب‌لرینی بوشال‌دیردی. بو یئنی حیات منه چوخ چتین و دوزولمز اولموشدو. ایستمه‌دیگیمه رغماً، هر بیر موردار کیشی‌له یاتمالی و هر بیر گئدهنی سئویندیرملی ایدیم. بو پیس ایش‌لرین اثرینده اخلاغیم دیشیلیمیشدی. چوخ تنز عصب‌لشیردیم. دلیلیم‌له، عملیم‌له قوناق‌لاری اینجیدیب عئیش‌لرینی حرام ائدیردیم.

نئچه واختدان سونرا، عمه خانیم، من تک جانیم او قدر قوناغا قوللوق ائده بیلمه‌دیگیمی آنالاییب، نئچه خانیمی دا ائوه گتیردی. من اونلارین هئج بیر له صمیمی اولمادیم. اؤز حسن‌ایمین غرورو بیر طرف‌دن، او یاشاماق-دان نیفرتیم ایسه دیگر یاندان منی یالقیزلیغا، گیزیلی یاشاماغا چکیردی. زامان کئچدیکجه حسن آغانی تاپماقدان ال اوزوردوم. بو منی چوخ اینجیدیردی. گون به گون داها دا عصب‌لشیردیم.

تا کی بیر گون عمه‌خانیم بو قیزی کولفت‌لیگه، پالتار یوماغا ائوه گتیردی. ایلك گون‌لر اونون نجیب‌صورتینی، ساده باخیشینی بیه‌نیب اونو سئودیم. مینا - من له مهرانگیزی خسته‌نین باشی اوستونه آپاران قیز - آدینی ائشیتیمک همن کلثومون اوشاغینی قوجاق‌لاییب، آغلار گؤزله اوتاق‌دان چیخدی. کلثوم ممنون باخیشی لا اونون آرخاسینجا باخیب، دئدی:

- آله قوروسون. موتلو و بخته‌ور ائتسین. سیزین ده اورگینیزین مطلبینی وئرسین. عزیز خانیم‌لار! اؤزومه سیزین گؤزونوزده برأت قازاندیرماق یا خود سوچ‌لاریمی کیچیتیمک ایسته‌میرم، دئدیک‌لریم عین حقیقت دیر.

مهرانگیز دئدی:

- بویورون خانیم! سیزین سۆزلرینیزی شیشیرتمک سایمیریق. چون لحنیزدن معلوم اولور گرچکی دئییرسینیز. اوزونوزدن، باخیشینیزدان، ساده اورگینیز، پاک ویجدانیز معلوم اولور. کلتوم آه چکیب دئدی:

- خانیم جان سیزین تسلینیزدن چوخ ممنونام، آنجاق اعتراف ائتمه‌لی‌یم اورگیم سیزین اورکلرینیز کیمی صاف و پاک دئیل. اونو چیرکلدیب، لکه‌لندیبریبلر. نادان آتام اونو حوقاباز عفریته‌نین الیه، سیندیریب، داغیدیب‌دیر. هر حالدا! ایذین وئرین حیکایه‌می سونا چاتدیریم. چون بیلیرم بو مرضدن قورتولمایاجام. بلی! مینا او خانیم‌لارین ایچینده منی سئچیب یاخین لاشیب دئدی: «خانم جان! من بو ائوده قالمایاجام. گوروروم بورا اوتاندیریجی و پيس ایش‌لر محلی دیر. آما بیلیرم نندن دیرکی، سیزین محبتینیز اورگیمه دولوب‌دور. سیز گنج، صاف و ساده‌سینیز، بو قارنی یوغون قادین، سیزین عمه‌نیز اولماغینی سانمیرام! او سیزی آلدادیر. اونون اورگی سیزه یانمیر. سیزی ساتیب پول قازانماق ایسته‌ییر. خانیم سیز الله تئزراق بوردان گئدین. من صباح کسین گئده‌جه‌گم.»

من قولومو قیزین بوینونا سالیب اوزوندن اؤپوب دئدیم: «مینا جان من ده سنی سئویرم. دئییرلر اورک‌دن- اورگه یول وار. عزیزیم منی بو تهلوکه‌لی یئرده یالقیز بوراخما. ایندی دا چوخ قورخویا دوشموشم. سن گئتسن من هلاک اولارام.»

مینا منه ایناندی، بیلیردی یالان دئمیرم. خواهیشیمی قبول ائدیب دئدی: «سیزه خاطر بیر نئچه گون داها قالیرام. بو سوره‌ده، سیز ده ایشی بیتیرین.»

منیم پریشان خیالیم تکجه مینانین تسلی لری له آرام اولوردو. او نماز قیلاندا
ال لرینی گویه گوٲورتوروب منه دعا ائدیردی. من ایسه آغلار گوٲویله آمین
دئیردیم.

آفتاب الوکاله نین عاقبتی

عمه خانیمین قراری لا، هفته ده اوچ گون آفتاب الوکاله نین ائوینه گئدیردیم.
دئیه بیلهرم او دوغرودان - دوغرویا منه عاشیق اولموشدو. اما من همئشه
اولدوغو کیمی اوندان نیفرت ائدیردیم. عمه خانیم اونلا دوست اولماغیمدا
اصرارلی ایدی، من ایسه چاره سیزلیکدن قبول ائدیردیم.
آفتاب لا سون گوٲوشوموزده، مینانی دا اوٲومله آپاردیم. آفتابین ائوی همئشه
کیمی شلوغ و جمعیتله دولویدو. من خانیم لار - آغلار لا ایواندا بیر ماسانین
اطرافیندا اوتوروب ظاهرأ ایلنمکده، اما اصلینده اوٲ خیال لاریمدا ایدیم.
گئجه یاری سینا یاخین، مینا یانیم گلیب، خالاسی ائوینه گئتمه گه ایدین
ایسته دی. من اونا ایدین وئردیم.

مینا چادر اسینی، روبندینی دوزلدیب گئتمه گه حاضر اولدو. بو آن مجلس
چوخ قیزیشمیشدی. آغلارین بیر یی ساز چالیب، او بیر یی اوخویوردو.
بیلیمیرم بیله رک یا خود تصادفاً بو بیتتی نئچه کره تیکرار ائدی.

«فاسیق لری سوچدان حذر ائدن محتسبه

دئنه گل نامحرمین اوزوندن نقابی سالاق»

بیردن جاوان لارین بیر یی قالخیب دئدی:

- آفرین! آفرین! نئجه اویغون بیر شعر دی! سعدی سنین روحون وار.
دوغرودان نامحرم لردن نقاب سالماق چوخ یاخشی ایش دیر.

جاوان تارتان - پارتان دئییب، غزلین آردینی اوخویاندان سونرا، والای وورا - وورا اوزونو مینایا یئتیریب، نیقایینی آچماغا چالیشدی. مینا ال - آیاغینی ایتیرمه‌دی، حیزلا دؤندو چوخ گوج‌له، سرخوش جاوانین چین‌لریندن یاپیشیب دالی یا ایتله‌دی. اورداک‌ی لار قیزین جسارتیندن و عیاش اوغلانین عرضه‌سیزلیگیندن، قاها - قاه گولدولر.

جاوان بو گولمک‌لردن داها چوخ غضب‌لنمیشدی، انتقام آلماق اوچون مینایا حمله ائتدی. مینا ساواشچی کیش‌لر کیمی یئریندن ترپنمه‌دی، یزدی چادراسی‌نین آلتیندان یوموراغی چیخاردیب دئدی:

- بئینون داغیلما‌سینی ایسته‌میرسن سه، راحت اوتور یئرینده. سن چوخ سهو ائدی‌ب‌سن. قادی‌ن‌لارین هامیسی سن گورن قادی‌ن‌لاردان دئیل‌لر. من کند قیزی‌یام. سیز شهرلی تولکولر کیمی قورخاق، جسارت‌سیز دئیلیم. سیزین نازلی خانیم‌لارا تای قولچاق، او یونجاق اولمارام.

مینانین سؤزلری قوناق‌لارا خوشا گلیم دئیلدی. هره‌سی بیر سؤز دئیردی. جاوان، یولداش‌لاری‌نین حمایتیندن جسارت‌تاپیب، اوزونو بیر داها یوروشه حاضیر ائیردی. من آغالار - خانیم‌لاردان عذر ایسته‌یب، جاوانی پیس ایشینه گوره قیناییب، گئتمک قصدیله آیاغا قالخدییم. آفتاب التماس لا ال - لریمدن توتوب زورلا یئریمده اوتورتدو.

من مینانین گوجونه، شجاعتینه اینایب، سرخوش جاوانین، کندلی قیزا حریف اولما‌ماسینی بیلیردیم. اؤز یانیمدا اونون رشادتینی، عیقتینی قیسقانیردیم. جاوان نئچه آددیم ایره‌لی گلیب، یئن‌دن قیزی قوجاق‌لاماق ایسته‌یردی! مینا درحال سول‌الی‌له محکم بیر سیللی اوزوندن چکدی، دایانمادان ساغ‌الی‌له چینینی ائله ترپتدی کی، جاوان نئچه آددیم دالی

گئديب، يانی اوسته ييخيليب ماسايا دیدی. بو آن ماسايلا اوستونده کی لر آشیب، قوناق لارین پالتارلاری باشدان- آشاغا، ایچمه لی- یئمه لی لرله بولاندى. جاوان ایسه ایوانین، اورتاسیندا هوش سوز ييخیلدی. قوناق لار وحشتله پالتارلارینا و غش ائدن جاوانا باخیردیلار. من مینانین شجاعتیندن غرورلانیب، لازیم اولورسا اوندان حمایت ائتمک قصدینده ایديم. قوللوقچولارلا- قوناق لار، قیزا هجوم گتیرمک ایسته دیلر، من اوزومو آریا آتیب، قویمادیم. مینا اوجا و جدی سسله دئدی:

- عزیزیم! سیز اوزونوزه زحمت وئرمه یین. بو قورخاق لار منه زیان وئر بیلمز لر. قوی مندن عیبرت درسی آلیب بوندان بئله، شرافتلی آدام لارا ال اوزاتماسین لار.

مینانین سؤزلری آغالارلا، خانیم لارین غضبینی تحریک ائدیب، یامان - یووزا باشلادیلار. کولفتلر هوش دان گئدن اوغلانی هوشا گتیریردیلر. مینا اوزونو خانیم لارا توتوب، دئدی:

- پالتارلارینیزین باتماغینا عصب لشمه یین! عیبی یوخدور! سیزین هر شئینیزی ساتین آلان بگلر، اونلارین دا زیانینی اؤدرلر. بیلیرم پالتارلا، گولمه لی بزکلر اولمازسا، کیمسه سیزی سایماز. آما آغالار تربیت اولوب لار، گوره ولرینی بیلیرلر. من ده پوللو اولسایدیم، سیزین پالتارلارینیزین پولونو وئرردیم. آنجاق گؤرورسونوز من کاسیب بیریم. آیری جا، اصلی سوچلو سیزین اؤز امکدارینیز دیر، من تکجه اوزومو مدافعه ائتدیم.

خانیم لار بو کینایه لی سؤزلردن داها چوخ عصب لشیب، قاشیق- چنگل، کارد- بوشقاب، شوشه، ال لرینه گلنه نی اونا آتیردیلار. مینا صندل لرین بیرینی اینه آلیب اوزونه قالخان ائتمیشدی. هامی بیرگه اونا یوگوروردولر. مینا مین

جوره خواهیش له منی اوزاق لادیب، صندله، یوموراق لا اونلارین یوروشونو دفع ائدیردی. ایواندا قریبه بیر هنگامه قوپموشدو. بعضی خانیم لار منی ده بئله، یامان - یووزدان محروم ائتمیردیلر. مینا سرخوش کیشی لرین ال - ایاق سیزلیق لارینا گولوردو. نؤکرلر خانیم لاری نین سس لرینه اؤزلرینی حیه - طه یئتیریب، ال لرینه کئچن، آعاجی دینه گی گؤتوروب، ایوانا قایدیدیلار. من داها دؤزنامه دیم سسیمی اوجالدید، آفتابی هده لیب، قادین - کیشی لری قینادیم. آفتاب کی، اولدن باشینی آشاغا سالیب، ساکیت اوتورموشدو منیم سؤزلریمی ائشیدیب سیلاح لی نؤکرلرینی گوررکن یئریندن قالخیب دئدی:

- جناب لار ساکیت اولون. ظرافتی، نزاکت حدیدندن چیخارماین. بورا جان دؤزوردوم بلکه سیزلردن بیرینیز بو چیرکین حرکت لرینیزی آنلاب، ال چکیب، مندن، ائو صاحیبیندن عذر ایستیه سینیز. تأسف له گوروروم هامینیز مظلوم اؤلدورن سینیز. اوتانماز جاسینا، یازیق بیر قیزا هجوم ائدیر سینیز. اونون سوچو نه دی؟ او گتتمک ایستیردی نندن قویمادیز؟ نییه اذیت ائتدینیز. من اونون داورانیشینی تأیید ائدیرم. زورلا خالقین ناموسونا تجاوز ائده نین جزاسی سیللی و یئرّه بیخیلماق دیر. عزیز قوناق لاریم بیز بو کندلی قیزدان عبرت درسی آلمالی ییق! بوتون وطن داش لار اونون کیمی اولمالی دیرلار. من ماللا کیمی سیزه موعظه ائدیب، اخلاق درسی وئرمک ایسته میرم. چون من ده سیزین کیمی ایدیم و یئنه سیزین کیمی یم. تکجه ریجام بودور بو داعوا - دالاشی بیتیریب ائولرینیزه تشریف آپاراسینیز. گئجه یارینی کئچیب دیر. سونرا مینایا ساری گئدیب دئدی:

- سن منیم عزیز قیزیبیم سان. ابده جان سنین جسارتیوی اونوتمایاجام. سن شجاعت لی تپکی لرین له، منیم گۆزومو آچدین و عفتین، شرافتین لذتینی منه آنلاتدین. الله سنی ناموس، عفت اوغرو لارین شریندن قوروسون. سونرا منه طرف قاییدیپ، دئدی:

- کلثوم خانیم، بو مدّته سنین قلبیوی تانیماسایدیم سا، سنه هئج بیر اوئری وئرمزایدیم. سنین اویغون سوز تربیتیوه رغماً، پاک روحون و عاطیفهن وار. بو پاک قیزین حضوروندا بو قدر دئییه بیلهرم، حیاتین لذتی تکجه ناموس لا، شرافتده دیر. سن ایسه بوندان بئله، بو کیفیر دونیادان اوژوو قیراغا چکمه لی سن. قوجا اریندن بوشانماغین چوخ یاخشی اولدو. بویور بودا بشش یوز تومن قبضی بانکدان آل. ائله گونو صباح عمه دن آیریل. البته اوژ سلیقن له نجیب بیر ار تاپارسان. بیزی همئشه لیک اونود!

من قبضی قبول ائتمه ییب دئدیم:

- مرحمتینیز چوخ! سیز بویورمادان من بئله قارار گلیمشیدیم. ایندی داها سیزین پولونوزا، مالینیزا احتیاجیم یوخدور. صحت بدنیم وار، اوژ الیم له ایشله ییب باشیمی دولاندیرام. امین اولون بوندان سونرا دونیادا، عاغیل سیز- عصمت سیز بیر کلثوم اولماییب، یئرینه عفت لی، زحمتکش بیر قادین اولوب، اوژونو سیزین بشش یوز تومن لیک لرینیزه محتاج گورمییه جک دیر.

مینا سئوینجک یئریندن آتیلیب قول لارینی بوینوما سالیب، اوزومو اوپوش- لری له ایسلاتدی. من ایسه اونو اوپوب دئدیم:

- مینا جان! ایندی آرزویو چاتدین من سنین مئیلین له عمه نین یانیندان چیخاجام.

مینا گۆزلرینی دولدوروب دئدی:

- کلثوم جان! من بئله اولدوغونو بیلیردیم. چون بونلار سنین پاک قلبیوه لاییق دئییل لر. سیزین یئرینیز عفتلی، حیالی آدام لارین کناری دیر. من قیزین محبت لریندن دو یغولانیب، گؤزلریمدن یاش الندی. آفتاب ایسه بیر گوشه ده دوروب، بیزیم حالت لریمیزی گؤروب، شوق دان آغلا ییردی. قوناق لار ساکیت و حئیرت ایچینده یدی لر.

بیز کیمسه یه اعتنا ائتمه یه رک، وقارلا قارش ی لاریندان کئچیب، بیر باشا ائوه گل دیک. گئجه نی بیر یئرده یات دیق. من قراریمیزدان چوخ شاد و راضی ایدیم. ماجرانی عمه خانیم خبر وئرمه دیک. سونرالار ائشیتدیم آفتاب الوکاله ایسه گرچک دن چیرکین اخلاغینی دییشیب، ائوینی، باغینی ساتیب، تهراندان چیخیب. دئیه سن مازندران دا بیر یئر آلیب، اوردا اکینچی لیک له مشغول اولوب دور. دئییردی لر اکینچی لرین بیری نین قیزی لا ائولنیب، شرافت له یاشاییر.

سحر تئزدن عمه نین سورغولارینا جواب وئرمه دن، مینایلا ائودن چیخیب آتامین ائوینه ساری یول لاندیق. عمه نین چنگیندن قورتولماق لا قلبیمین راحت اولماغینا رغماً، اون آلتی ایل تامام اوردا یاشادیغیم ائوه گئتمه گیم گل میردی. دوشونوردوم: «کلثوم! سن اوچ ایل دی، بیر غونچا کیمی پاک بو ائودن چیخیب سان! ایندی باخ گؤر نه اولوب دور؟ هانکی یول لاردان یئر ییب سن؟ بدبخت! هانکی اوزله هانکی جسارت له، اون ایل عزیز عؤمرونو دوزلوک شرافت له کئچیردن شرفلی آناوین یئرینده اوتورماق ایستیر سن؟ بدبخت هارا گئدیر سن؟ او مقدس ائوین قاپ- باجاسی سنی لعنت له مه یچک می؟»

هر حالدا قورخا- قورخا ائوميزين قاپى سينا يئتيشديك. تيترك اليمله قاپيني دويدوم. من ائولندن سونرا، آتام اوستاد احمد بنانين خانيميسى لا ائولنيب ائوه گتيرن خانيم، قاپيني اچيب، شاشقين ليق لا آه چكيب دئدى:

- كلثوم خانيم حالينيز نئجه دى؟ هارداسينيز؟ سيزى عالى يئرلرده گوروردوك! عزيز جانىوا آند اولسون سنى گورمك ايسته بيرديم. تئجه عمه- وين قورخوسوندان جرات ائتمه ديم. نه عجب سيزى گوزله ميرديم. بو يورون چاي ميل ائدين، سيزه شيريني گتيريم.

بيز آناليغيمين دعوتيني سئوينجك قبول ائديب، ايچه رى كئچديك. من ساده ليكله باشيما گلن لرى گئيش اونا تعريف ائتديم. بيزيم گوزلديميزه رغماً سوزلريمى ائشيديب رنگى آغاردى، قاش لاريني چايب دئدى:

- كلثوم خانيم او زونوزو زحمته سالماين! آتائيز سيزين ايش لرينيزين هاميسيني بيلير! چوخ تتر بو ائودن گئدين. او سيزى بوردا گورسه سيزى ده، او زونو ده اولدورر. گئديب عئيش لرى ائديب سينيز، يالانچى عمه نين جيب- لريني دولدوروب سونوز! ايندى گليب سيز بوردا نه ائده سينيز؟ يازيق آتان سنين قباح تلى ايش لريندن، هرزه ليك لريندن قارا گونه قالدى. وار- يوخونو ساتيب حاجى قاسميين بورجونو وئردى. اعتباردان دوشدو. دوكانى ايندن چيخدى. اوتانديغيندان، خجالتدين اوزونو محله ده گورسه دنمير. سحر دن- آخشاما قاچير بير شئى قازانمير. گئت يالانچى عمه وين يانينا! من هرزه، فاحيشه قيزين لا بير ائوده ياشايا بيلمهرم.

من آناليغيمين دورائيشيندان شاشماديم. چون اونو باشدان تانيبيرديم. آتامين اخلاغيني دا ياخشى بيليرديم. آناليغيمين سوزو بير آز اينانمالي ايدى. چون الى بوش ائوه دؤنموشدوم منى قبول ائتمه گى ممكن دئيلدى. بونون منه اؤنمى يوخ

ایدی. تکجه «يالانچی عمه خانیم» کلمه سیندن چوخ آجیغیم گلدی. چون اونو هله ده عمه تانیردیم. اونا اولان قلبی نیفرتیمه رغماً اوندان حمایت اوچون دئدیم: - خانیم نه دانیشدیغینیزی بیلین! من بو ائوده قالیب، سیزه یوک اولماق ایسته میرم. منیم عمه می پپس لمک حاققینیز یوخدور.

خانم گولوب عمه خانیمین حاقیندان و کیملیگیندن گئیش بیلگی وئردن سونرا دئدی:

- ایندی بیلدینیز او سیزین عمه نیز اولمایب دیر. سیزین عاغیل سیزلیغینیزدان سیزی پپس یول لارا چکیب، سیزین عصمتینیزی، ناموسونوزو ساتماق لا جیب لرینی اشرفی له دولدوروب دور.

من آنالیغیمین حاق سؤزلری قارشى سیندا بیر سؤز دئمه ییب مینانین الینی توتوب، دئدیم:

- گئدک! بوردان سعادت اییی گلیمیر. اوشاغی نین گلجه گینی دوشونمه ییب راحت لیق و خوش کئچیرمک دن اؤتور بالاسینی ساتان، ساقالینی بئله بیر بد اخلاق قادینین الینه وئرن آنانین، اوشاغا لیاقتی یوخ دور. چوخ تتر بو ائودن اوزاق لاشساق یاخشی دیر.

مینا من له راضی لاشیب دئدی:

- هر حالدا آجیمیزدان اؤلمه ریک اورک لی اولون.

گۆز لنیلمز بیر گۆروش

آتامین ائویندن چیخیب دانیشا- دانیشا گئدیردیک. بازاردان کچیب بؤیوک دؤرد یولا یئتیشمیشدیک کی، اوزاق دان حسن آغانی گۆردوم. اونو گۆرونجه قلبیم چیرپانماغا باشلادی. اونون گۆرمه گی نین شیرین دوغوسو بوتون

اعضامی تیترتدی. پالتاری، دوروشوغو دیشیلیمیشدی. فوکول - کراواتی یوخ ایدی. گۆزلی پارلاق، اوزو ایسه طراوتلی ایدی. رنگی قیرمیزی یا چالیردی. یاناقلاری سارالماق یئرینه قیزارمیشدی. اونو گۆرونجه، مینانی آرخاسینجا یول لادیم، اوزومو خلوت کوچه یه چکیب گۆزله دیم. حسن منی گۆرنده دیسکیندی، تشویشلی حالدا اوزونو چئویریپ قاییتماق ایسته دی. نچه دقیقه دوروب سۆزلریمی ائستسین دئییه یالواردیم. او قبول ائتدی. آنجاق اوزومه باخماماغا چالیشیردی. من کئچمیش حالیمی قیسا اونا دانیشیب دئدیم:

- حسن آغا ایندی بوتون مانع لر آرادان قالدیریلیب. عشقینده صادق سن می، منی آلداتمیردین می؟ ایلمی قبول ائتمه لی سن! من ایش ده و حیات دا سن له اورتاق اولارام. ائوینی اداره ائدرم. اوشاق لارینی تربیت ائدرم. وفالی بیر کنیز کیمی سندن اطاعت ائتمک ده محکم اولارام. گل عزیزیم سنه اوزانان ایلمی توتوب منی بدبخت لیک دن قورتار!

حسن کدرلی سس له دئدی:

- کاش منی گۆرمیه بیدین دردی می تزه لدین! بلی کلثوم خانیم بیر زامان سنین عاشیقین ایدیم، سنه گۆره جانیمی وئرمه گه حاضر ایدیم. آرزیم تکجه سنین وصالین ایدی. آنجاق افسوس! خوش گون لر، دولوب - داشان عشق من له - سنین بدبخت لیگیمیزه سبب اولوب دور. سنی خاطر لایاندا عذاب چکیرم. وجدانیم بیر آن منی بوراخمیر. نچه کره اوزومو اولدورمک ایسته میشم. تأسف له آنامین وارلیغی مانع اولوب دور. مندن ال چک. منی اؤز حالیم بوراخ. بیزیم شوم عشقیمیز سؤیشمه میز بؤیوک سوچ لاردان ایمیش! بیز ایکیمیز ده کار، نادان و تجربه سیز ایدیک. دوستلوق دان اؤنجه، بیز کیم

اولدوغوموزو بيلمه لی ایدیک. ایندی نه قدر حیاتداییق، اؤلندن سونرا بئله عذاب چکجه بییک. سن داها منی بوراخ! بو قدر بدبخت لیک ییتر. من الیمی اتکیندن اوزمه دیم. یالوارارق بو قدر پئشمان لیغین سببینی سوروب کیمسه یه دئمه مه گیمه آند ایچدیم. او بیر آز دایانان دان سونرا دئدی:

- کلثوم اؤز چیرکین حرکتیمدن بو قدر نیفرته رغماً، قلبیم سنین عشقیندن دولودور. امین اول سندن باشقا هئچ بیر کسی سئومه گیم ممکن دئییل. آنجاق نه ائدیم؟ سنین قوجا ارین منیم آتام حاجی قاسیم ایمیش! او منیم عمام لا- کیفیمی سیزین ائوینیزده تاپیب، ایلیشگیمیزی بیلیب. ائوه قایدان- دان سونرا آنامی بوشاییب، منی اولادلیق دان رد ائدیب، ایکیمیزی ده ائودن قودو. او زامان دان من آنامین خرجینی چیخارتماغا مجبورام. ایندی دللال- لیکدان نچه قیران قازانیب بیر تهر یاشاییریق. من داها او حسن آغا دئییلیم. کئچمیش و او دئوران لا علاقه سی اولان هر بیر شیئی اونوماق ایستیریم. سن منیم آنالیغیم اولماسایدین، عزیز آنامین، اؤزمون جانیمه آند اولسون، سنین سؤزوو یوباتمادان قبول ائدیب، سنین قولون- بندهن اولاردیم. منیم عشقیم حقیقی و گرچک عشق ایدی. اونو اونوماغا چالیشماغیمه رغماً، همئشه قلبیمده قالارقی اولاجاق دیر. گل همئشه لیک آیریلاق. منی اونود. الله امانیندا. خیواندا، بازاردا- زاددا تصادفاً منی گؤرسن، اؤزونو گؤرستمه. چون سنین گؤروشون منیم ویجدان عذابیمی چوخالدا جاق دیر.

من حسرتله حسن آغانین اته گینی بوراخیب، آغلار گؤز، اورک دولوسو دردله قایتدیق. بوتون اشیاء لاریمی، قیزیل لاریمی عمه یه وئردیم. اونون یالواریش لارینا قولاق وئرمه ییب، حیله لرینی، یالانچی لیق لارینی اوزونه چکمه دیم. تکجه پالتار لاریمی، بیر دست یورقان- دؤشکله گؤتوروب

مینانین خالاسی ائوینه گئتدیک. قصادان اوردا بیر کیچیک اوتاق بوش ایدی. آز بیر پول ایله اورانی ایجاره ائتدیک. او گونون صاباحی سیندان گیوه توخوماغا باشلادیق. مینانین بو ایشدن باشی چیخیردی. من ده تئز اؤرگندیم. گونده اوچ تومن قازانیب، خوشلوق لا کئچینیردیک.

بیر سوره بو سایاق راحتلیق لا، بعضاً خوشلوق لا دولانیردیک. من بئکار واخت لاریم باشقا قونشولار کیمی دعایلا ناماز قیلماقدا، مینایلا خالاسی لا صحبتده کئچیریردیم. کئچن گون لری خاطر لاتماقدان آجیغیم گلیردی. تکجه حسن آغادان اوزاق اولدوغوم دان اوزولوب دئییردیم:

- بو دا آتامین و بدذات یؤنتمه نیمین چیرکین ایش لریندن ایدی کی، منی قوجا کیشی یه وئریب، حاقیم اولان عشق دن قلبیمی محروم ائتدیلر.

بیلیرم هانکی بایرام ایدی، بیر گون مینانی یوخودا قویوب، اونون خالاسی - لا مسجده گئتدیم. جماعات نامازیندان سونرا ائوه قایداندا، مسجدين حیه - طینده بیر کور کیشی شیرین و گوئل سسله قرآن اوخویوردو. خالانین ایستگی له یانیندا اوتوروب، قولاق آسدیق. هله گون چیخمامیشدی. شاه مسجدي نین حیه طی خلوت ایدی. من پیچه می، خالا ایسه نقابیمیزی قوو زامیشدیق، چئورمیزدن خبرسیز ایدیک. نئچه شاهی کورا وئریب دوردوق. هله مسجدين حیه طیندن چیخمامیشدیق، بیری منی آدیم لا سس - لدی. دؤندوم گووردوم حسن آغادی. حئیرت و شاشقینلیق دان گوجلیم. او تله سیک اؤزونو بیزه چاتدیریب اوجا سسله دئدی:

- کلثوم! کلثوم! موشتولوق! بدبخت لیگیمیز بیتدی.

بئله بیلدیم یازیق دلی اولوب دور. او منه مَهلت وئرمیب خالادان ریجا ائتدی نئچه دقیقه بیزی یالقیز بوراخسین. خالا حئیرت له منه باخدی. دئدیم:

- خالا جان! سونرا من سنه کامل دانیشارام، ایذین وئین گوروم آغا نه دئمک ایستیرلر؟

قادین نئچه آدیم ایرلی گندیب منی گؤزله دی.

حسن چادرامین انگینی اؤبوب، دئدی:

- آنام سرینی منه آچدی. معلوم اولدو حاجی قاسم منیم آتام دئیلمیش. چوخدان دی سنی آراییردیم. گرچک دن دلی اولموشام. چوخ زحمت له عمه-وی تاپدیم. او سنین آرخانجا قارقیش ائدیردی. یئریوی بیلمیردی و یا خود منه دئمک ایسته میردی. دئییردی: «کلثومون من له هئچ علاقہ سی یوخدور. او دلی دی. بیلیمیم کیم آلدایب ائویمدن گتدی. اونا چکدیگیم زحمت لر هدر اولدو. بلکه ده تهران دان گندیب دیر.»

هر حالدا هر نه قدر آختاردیم سنی تاپانمادیم.

من حسن آغانین سؤزونو کسب دئدیم:

- بورا بو سؤزلرین یئری دئیل. گل گئدک بیزیم ائومیزی گور، هر زامان واخت ائله دین گل اوردا قرار لاشاق.

حسن آغا دئدی:

- دوز دئییرسن! منیم ایندی بازاردا واجب ایشیم وار. عنوانیوی دئنه، ناهاردا گلیب سنی آنامین یانینا آپاریم. کلثوم بیلیمیرسن نئجه نازنین خانیم دیر. روزگار نه بلالار باشینا گتیریب دیر. اؤز ماجرامیزی اونا نقل ائتدیم. حالیا اورگی یاندى. ایندی گئجه- گوندوز سنی گورمه گی گؤزله بیر.

من ائومیزین عنوانینی اونا وئریب، ائوه قاییتدیق. یولدا اؤز ماجرامی اونا دئدیم. او منی آلیش لاییب خوشبخت لیگیمه دعا ائتدی. اولان لاری مینایا دئدیم. قیز شادلیق دان قیشقیریب، اؤزونو قوجاغیما آتیب، اؤپوشدوک.

حاجی قاسمین سونو

- محترم خانیم لارا! اقدس خانیمین حیکایه سینی ائشیدندن سونرا، بیزیم ائولنمه گیمیزه بیر مانع قالمامیشدی. او گونون صاباحیسی اقدس خانیم، مینا و خالاسی لا محضرده حاضر اولدوق. من مینانی دا اؤزومله حسن آغانین ائوینه آپاریب، یئنی حیات باشلادیق. بیز اسکیزی کیمی گیوه توخویوردوق. حسن آغا ایسه دلال لیق ائدیردی. پیشیر- دوشور اقدس خانیم لا ایدی. بئله لیکله چوخ خوش کئچینیردیک. حیاتی میزدان چوخ راضی ایدیک. قونشولاری میز ایسه، اؤزوموز کیمی ساده و قانع آدم لار ایدیر. تأسفله نئچه واختدان سونرا، اقدس خانیم سکنه ائلیب، اؤلدو. قیطلیق ایسه شدیدلشیب ایشیمیز چوخ کاسادلاشدی. گیوه ساتان لار داها بیزه ایش وئرمیردیلر. حسن آغا دلال لیقدان بیر شئی چیخارا بیلیمیردی.

قیش گلیمیشدی، بیزیم نه ایستی پالتاریمیز وار ایدی، نه یانا جیمیز. حسن آغا غیرتلی، شرفلی جوان ایدی. او بیزه گؤره اؤزونو اودا- کۆزه وروردو. زحمتلی ایش لردن، حامبال لیق، قار کوره مهک و س... کیمی ایش لردن چکینمیری. آنجاق ایش تا پماق چتین، اصلینده غیر ممکن ایدی. نهایت قیر- قیزیلی میز و جزئی اشیالاردان ساتیب خرچ لدیک. من حامیله اولموشدوم. حسن آغا منی اووغوندوروردو. مینا پالتار یوماق و اوتولمکله، ایکی اوچ قیران تاپیردی، ایکی آرپا چؤرگی آلیب کئچینیردیک. بونلارلا بئله اؤزوموزو خوشبخت سانیردیک. اؤزل لیکله اورگیمده اوشاغین حرکتین حسّ ائنده، مینانی اونودوب، اؤزومو حسن آغانین قوجاغینا آتیردیم. او مندن چوخ راضی ایدی. بیر- بیریمیزین عشقیله ائله مشغول ایدیک، بعضاً

آج لیغی، قیطلیغی اونودوردوق. تکجه آرزیمیز اوشاغیمیزین اوزونو گورمک ایدی. صبرسیزلیکله اونون یولونو گوزله بیردیک.

قیشین اورتالاریندا، دوروم گرگین لشدی. مینا ایسه، ایش تاپا بیلمه‌دی. حسن آغا سحردهن - آخشاما چالیشیردی آنجاق نه فایدا، بیر شی تاپا بیلمیردی. او زامان پول لولار بئله، راحت چورک تاپا بیلمیردی، قالسین یازیق حسن آغا کی، ایلک پول تاپیب سونرا چورک تاپمالی ایدی. چتین گون لرین بیرینده - اوچ گون ایدی بیر شی یئمه میشدیک - اکینتی چاغی حسن آغا ائوه قایدیب ایکی چورک بیرآز دا ات گنیردی. اونو چوخ غم‌لی گوروب سببینی سوردوم. دئدی:

- عزیز کلثوم بو گون چوخ پیس بیر گوروتتویه شاهید اولدوم. بو اینسان لار قوردلاردان داها بیبرتیجی اولوب لار. ائودن ائشیه چیخاندا، قدیم کی ساللاخ دوست لاریمدان گوردوم. او منی اوزویله ساللاخ خانایا آپاردی. آخشاما جان اونا یاردیم ائتدیم، بو اتی بئش قیران آغ پول ایله منه وئریب دئدی:

- هر دن منیم یانیم گل، من تک باشیما آج لارلا باشارا بیلمیرم. سنین یاردیموا احتیاجیم وار. بیلمیرم شاگیردیمین باشینا نه بلا گلیب دیر. نه اولور - اولسون سنه بیر شی یئتیشر.

من قدیم کی دوستومدان خداحافیظ لشیب چورک تاپیم دئییه، سزه میدانا کیمی گلدیم. اوردا تانیش لارین بیری دئدی: «پاقاپوق دا بیر آنباری آچیب - لار، اوجوز قیمته اون پایالایر لار. گل گئدک، بیز ده بیر آز آلاق.»

من دوشوندوم اون آلماغیم یاخشی دی. چورک تاپیلیمیر هم ده اون داها اوجوز اولار. اونلا بیرگه، پاقاپوغا گئتدیک. اوردا قریبه بیر شکلده قیامت ایدی. بئش - آلتی مین دن چوخ قادین لی - کیشی لی بویوک آنبارین قارشى -

سیندا بیغلمیشدیلار. اللى دن چوخ پلیس، خالقین قاباغینی آلا بيلمیردیلر. کیمسه - کیمسه نین هایینی ائشیتمیردی. هامی انبارا ساری گئدیردیلر. هر کس او بیریندن اؤنه کئچمک ایستیردی.

فیشار حددن چیخمیشدی. بیز ایسه، خالقین ایچینه گیردیک. باسان - باسان سیخینتی دان، نچه دقیقه سونرا اؤزوموزو میدانین اورتاسیندا گؤردوک. قیشقیریق، های - کوی هر آن چوخالیردی. قادین لار - اوشاق لار هامینی سؤیوردولر، عین حالدا شلوغ لوقدان چیخماغا، یا فیشاری آزالتماغا یئرسیز چالیشیردیلار.

جمعیت قیملدا بیردی، دالغالانیردی. هر کس ایره لی کئچمک ایسته بیردی. خالقین یوروشو و فیشاری اثرینده، نچه دقیقه سونرا، بیز سیرانین اؤنونه یئتیشدیک. بو زامان بعضی لری یوموراق - تپیک له، انبارین قاپیسینی سیندیریب، اون لاری غارت ائدیردیلر. آجان لارین هر بیرى، مین نفر آدامین ایچینه دوشموشدو. من له - دوستوم اؤزون بیلدیگین کیمی، غارت اهلی دئییلدیک. اونا دئدیم:

- بیز جماعتین آراسیندان چیخمالی ییق. بو ایش چوخ پیس دی. اودا من له راضی ایدی. بو گپروه ده، تانیش بیر سس ائشیتدیم. باشیمی قالدیریب، حاجی قاسمی گؤردوم! او انبارین سکی سینده دوروب، خالقى گولله یله داغیتماغی، آجان لاردان ایسته بیردی. میرزه علمدار یازیق هر نه قدر یالواریردی کیمسه سؤزونه باخمیردی. بيلمیرم بو قدر آدامین ایچینه قوزلو حاجی نین گؤزو منی هاردان گؤرموشدو. منی گؤرونجه، اودلانیب اوجا سس له قیشقیردی:

- ای الچاق گئده، سن بو خالقی تحریک ائدیب بورا چکیب سن! یوخسا بو انباردان کیمسه نین خبری یوخ ایدی. من ایسه بو خسارتین جزاسینا سنی بوغاجاغام.

من اونلا طرف اولماق ایسته میردیم. اوزومو دالی چکمه گه چالیشدیم، آنجاق خیری اولمادی. انبارین قاپی سینی سیندیرماق لا، خالقین آخینین ترسینه، ان کیچیک حرکت ائتمک ممکن دئییل دیر.

حاجی، میمون کیمی منه ساری هجوم گئیردی، آنجاق کیمسه بیلمه دی اونون مخاطبی منم. هر کس اونون تهدیدینی اوزونه آلدی. جریان ایسه، اونون حرکتینه مانع اولدو. بو سبب دن چالیشسا دا بیر قدم بئله گوٲورنمه دی. بیز اونون سسینی ائشیدیردیک. چون جریان بیزی اونا یاخین لاتمیشدی. من چوخ اضطرابدا ییدیم. غفیل دن، جیرتدان کیمی بیر قادین من له- حاجی نین آراسینا کئچیب، قوجا کافتار کیمی امان وئرمه دی، یازیق حاجی نین خیرخیراسینی محکم یاپیشیب قیشقیردی: «یاخشی توتوموشام سنی! اوزومون و خالقین اینتقامینی سندن آلاجاغام. بو خالقین بو قدر بدبخت- لیگینه سبب، سن عئیبه جرسن! بو قدر تاخیلی انباریندا ساخالیب سان، خالقی آجیندان اولدورورسن! خالقین آرواد- اوشاغی نین قانی لا هر گون باکره جاوان قیز آلیرسان! آی جماعات نیبه دوروب سوز؟ حس سنینیز یوخدو مو؟ بو موردار کیشینی اولدورون.»

جیرتدان خانیمین ایشاره سی له خالق حاجی نین اوستونه جومدولار. بیری دیشه ییردی، بیری قولاغینی چکیردی، باشقاسی ساقالین چکیب، یئله وئیردی. سونوندا آزگوج کیشی آباق دان دوشدو. آج آدام لارین تپیک- یوموروق لاری نین آلتیندا، خورد- خمیر اولدو. علمدار ایسه، اربابی نین جانینی

قورتارماق ایستیهن آن دا، شدتله یئره بیخیلیدی. ائشیگه چیخماغا چالیشارکن، اینسان دالغاسی من له او قادینی (حاجی قاسمین قاتلی) قارشى- قارشى یا گتیردی. اونو تانیدیم. سنین یالانچی عمه ن ایدی منی گۆرچک، اوستومه یومولوب، دئدی: «آی جماعات توتون! بودا قوربان لاردان بیرى! بودا او بزکلی ایلان لاردان دیر. باشینی سیندیرمالی ییق.» آنجاق باشقا بیر دالغا گلیب، من له دوستومو اون آدیم عمه دن اوزاق لاتدی.

حسن آغا ماجرانی دئیندن سونرا، منه دئدی:

- عزیز کلثوم! بو گون نگران لیغیما سبب بو ایدی. اؤزوم ده بیلیم بو نگران چیلیق او بئش- آلتی مین اؤلکم اوزره اولان آج لارا خاطریدی، یوخسا ایرمی ایکی ایل اؤز آتام ساندیغیم حاجی قاسما گۆره دی؟ یوخسا یازیق علمدارا گۆره دی کی، بویوندن اونون دا آرواد- اوشاغی او بیرى آج لار کیمی یئتیم قالا جاق لار؟ هر حالدا عزیزیم چوخ اوز گونم، استرس لی یم.

خلاصه او گئجه نی پریشان حال ایله کئچیرتدیک. صبح یوخودان دوروب - دورماز ایکی نفر تأمینات دان ائومیزه گلیب، حسن آغانی اؤز لری له آپاردی. اونو آج لاری تحریک ائتمک و حاجی قاسمی اؤلدورمک اتهامی لا ساخلادیلار. سونرا آنلادیق کی، عمه خانیم حسن آغانی گۆروب ایتیرندن سونرا، حیرصینی یئمه ییب، درحال نظمیه یه گئدیب، بئله بیر یالان راپورو وئریب دیر. مأمور لاردان نئچه سی ایسه، اونون سؤز لرینی تصدیق ائدیب، دئیبلر: «حاجی قاسمین اونو یامان لاماسینی گۆردوک، او جماعات آراسیندا تکجه اونو خیطاب ائتمیشدی.»

رشت سفری

من نچه گون قاچا- قاچدان سونرا، حسن آغانی محبس ده زیارت ائتدیم. مینانین خواهیسی له، اوندان ایذین آلیب، تهران دان چیخیب، مینانین آتاسی گیله گتتمک ایسته دیک. تهراندا اوندان چوخ قالا بیلمیردیک، چوخ حسرت- له آیریلدیق. ائوده قالان هر نه بی آز پولا ساتیب، بیر داشقا کیرالاییب قزوینه ساری حرکت ائتدیک.

یولون گورونتولری چوخ قورخونج و دهشتلی ایدی. جماعات دسته- دسته شهردن چیخیب، اطرافا قاچیردیلار. هر آدیمدا یاری جان، اولو و داغیلان جسدلره راست گلیردیک. ایتلر، کافتارلار اولولری پارچالاییردیلار. بیزیم سسیمیزه، قووماغیمیزا ابداء اعتنا ائتمیردیلر. هامی سیندان چوخ اورک یاندیرجی، بیر آنایلا سوت اوشاغین گورونتوسو ایدی. معصوم اوشاق کیچیک الینی آنانین قورو دوش لرینه قویوب، آجیندان اولموشدو. بیزیم اصراریمیزلا، داشقاچی لا- او بیرری مسافیرلر، آنایلا- اوشاغی قویلا دیلار.

مینانین آتا- آناسی، قزوینین بیر آغاج لیغیندا اولان «قدیم آباد» کندینده ساکین ایدیلر. بیز قزوینین یاخین لیغیندا داشقادان ائنیب، بیر ساعات یئریندن سونرا اورا چاتدیق. خاراب اولموش اولردن، اینسان لارلا- حیوان- لارین قوخوموش لئش لریندن باشقا، بیر شئی قالمامیشدی. مینانین آتاسی نین ائوی ایسه، کندین باشقا اولرینه تای، خاراب اولموشدو. یازیق قیز آتاسی نین ائوینی گورنده آغلاماغا باشلاییب، اوشاق لیق گون لرینی خاطیرلادی. من اونو شیرین جان کیمی قوجاق لاییب دئدیم:

- مینا جان! غصه نین، آغلاماغین خیری یوخدور. گون باتمامیش سالیم بیر یئر تاپمالی بیق هاوا سوپوق دور. بو گنجه ائشیکده قالساق سوپوق دان اوله ریک.

مینا گوژ یاش لارینی سیلیب دئدی:

- سانیرام مسجد خاراب اولماییب. بو گئجه اورا گئدیب آلاها قوناق اولاریق.

مینانین تخمینی دوز ایدی. مسجد هله خاراب اولمامیشدی. اورا گئدیب قاپی - پنجره‌نی محکم باغلادیق. مسجد ائله‌ده بو‌یوک دئیلیدی. ایکی تیکه حصیر تاپیب، مینبرین آرخاسینی دؤشه‌دیک. مینا خارابالاردان بیر آز تاختا تاپیب اود یاندیردیق، سونرا اوردا قوجاق لاشیب یاتدیق. صبح یئمک تاپماق اوچون، مسجددن چیخدیق. خارابا ائولری، طؤیله‌لری آختارماق دان بیر شئی الیمزه چاتمادی. سویوق دان تیتیردیک، اؤلوموموزه اینانمیشدیق، یولدا خوروز سسی ائشیتدیک. اومودلا، مینا سسه طرف قاچدی، چوخ چکمه‌دی دؤرد دانا یومورتایلا قایتیدی. اونلاری یئیب بیر آز جانلادیق. مینا دئدی:

- کلثوم جان! بیلیمیرسن بورا نئجه صفالی و یاخشی بیر یئر ایدی؟ بو خرابه - لرده بئش یوزدن چوخ کندلی خوشلوق لا یاشاییردیلار. اونلارین مین لرحه قویون لاری، یوزلر آت لاری، اینکلری وار ایدی. یومورتا، بال - خاما، اؤزل - لیکله «قدیم‌آباد»ین قالاسی‌نین اوزومو هر یئرده مشهوردور. ایندی بیلیمیرم نئجه اولوب فاطما سولطانین ائوینده بیر خوروزلا - اوچ تویوق قالیب‌دیر!

من اونا تسلی وئردیم. سونرا تویوق - خوروزلاری توتماق اوچون، قاری‌نین ائوینه گئتدیک. اونا دئدیم:

- بلکه هله او ائوده دیر؟ اونون یانینا گئتمه‌گیمیز یاخشی دیر. سنین آتا - آنان دان بلکه بیر خبری واردیر؟

مینا، فاطما سولطانی تانیبردی. دئدی:

- بلکه ائوینده دیری دیر. او احتیاطلی، پول لو و خسیس قادین دیر. گۆرورم طؤیله نین قاپیسنی آچیق قویوب لار، آیاق ایزی ده گۆرونمور. نه ایسه گۆرک دا.

بونو دئییب شدتله قاپینی دؤیدو. آنجاق ائوین ایچیندن سس گلمه دی. نهایت ایکی یاندان قاپینی دیدن چیخاردیب، ائوه کئچدیک. قوجا قاری یورقانی باشینا چکیب سانکی یاتمیشدی. نئچه دفعه سس لدیک. اوندان حرکت گۆرونمه دی. یورقانی گۆتوروب گۆردوک، چوخدان دی اؤلوب بدنی دونوب دور. بورنونو، یاناق لارینی سیچان - پیشیک چئینمیشدیلر. او یازیغین روحونا فاتحه اوخویوب اوتاغین گوشه سینده پالتارلی قویلا دیق.

سونرا اوتاغی آختارماغا باشلا دیق. چوخلو اون، بوغدا، دویو، ایکی کوزه قوورما، یاریم کوزه یاغ تاپدیق. قوجانین طؤیله سینده، اکینچی لرین طؤیله سی کیمین سکی دوزتمیشدیلر، کندین هر یئریندن چوخ، اورا بیزیم قالمایمیزا یاخشی ایدی. اوردا ائو دوزلدیب بوتون قیشی اوردا قالمایا قرار وئردیک. بو مدّتده کیمسه نی گۆرمه دیک. ایلك گئجه لر، چوخ قورخوردوق. چون یاخین دان قورد و آیری بیرتیجی حیوان لارین سسی گلیردی. آنجاق زامان گئدیشینده، قولاق لاریمیز آلیشیب، قورخودان چیخدیق. گون لرین حسایینی هارداسا ایتیرمیشدیک. بلکه بایرام گئجه سی یا اوندان نئچه گون اؤنجه ایدی، ارزاغا باخیب گۆردوک ائله چوخ قالمیر. هاوادا گون به گون یوموشانیردی. یووامیزی ترک ائدیب، اؤزوموزو بیر یئر چاتدیرماغی دوشونوردوک. آنجاق هارا گئده جه گیمیزی بیلمیردیک. بونو دئمه گی اونوتدوم کی، فاطما سولطان خانیمین جیبیندن، آلتی دنه بئش تومن لیک

تاپمیشدیق. بو بیزی چوخ اومودلانديرمیشدی. بئله دوشونوردوک، شهره چاتساق، حاصل يئتیشينجه، بير تورلو دولانا بيله ريک. بو گون لرین بيرينده مسجدین قارشى سیندا اوتوروب گونش لنيرديک، بير قوجا کيشینی گوردوک، او ائوینی خاراب لاييب قاپی - پنجره سینی ائششه گه چاتيپ شهره آپاريردی. بيز مينانين آتا- آناسینی اوندان خبر آلدیق. قوجا بیزی گوروب شاشدی. اونا دئديک: «ايکی گون دور بورا گل ميشیک.» قوجا دئدی: «مينانين آتاسی ايکی آی اؤنجه اؤلدو، آناسی ايسه، کند اهلی له بيرگه رسته ساری گنتديلر. دئيرلر گیلاندا قیطليق يوخدور. الله آباد ائله- سين. بول نعمتلی يئردی، حضرت اميرين اوردا سوفره سینی سيلکله مه گی يئرسيز دئيليميش.

بیز قوجایا بير آز يئمک وئريب، يول لاندیق. اؤزوموز ايسه، مينانين آناسینی تاپماق اوچون «قدیم آباد» قلعه سیندن چيخدیق. ارزاغيميز بير هفته نی گوردی. آیری جا اؤزوموزو فاطما سولطانين ورثه سی سانيب، اونون ايکی تويوق بير خوروزونو قيزارديب اؤزوموزله گؤتوردوک. بير ساعات يول گئندن سونرا، قزوينين بويوک شوسا يولونا چاتدیق. چوخ چکمه دی تهراندان ايکی داشقا يئتیشدی. ايره لی لييب، بیزی آپارماق لارینی ريچا ائتديک. داشقاچی قبول ائتدی. چون کيرايه نين ياری سینی اؤنجه دن وئردیک، آیری جا فاطما سولطانين تويوق لارينين بيرینی سوروجويه وئردیک. يولجو چوخ ایدی. بیز اؤز آذوقه ميزی اونلارلا پایلاشيرديق. بو سببه حورمت ائديب، بیزی ان ياخشی يئرده اوتورتدولار. باخما يارق کی، يول لار تهلوکه لی ایدی، آنجاق ایمامزاده هاشيمه کیمی بيزه بير حادثه اوز وئرمه دی. يولجولار جنگلين ياشيل گورونتولريندن چوخ سئوينجک ايديلر.

داشقالار قفہ خانانین قارشى سیندا دایاندىلار. یولجولار سئوینەرک آشاغا دوشوب هر دسته بیر گوشه ده، اود یاندىریب استراحته، شام دوزتمه گه مشغول اولدولار. بیز ایسه، اؤزوموزله گتیردیگیمیز فاطما سولطانین خالچاسینی، قفہ خانانین بیر گوشه سینده سگگی نین اوستونده آچدیق. شام- دان- چای دان سونرا، قوجاق لاشیب اوزاندىق. فاطما سولطانین یون یورقانی نین آلتی چوخ ایستی، بیز ایسه یورقون اویدوق. اونا گؤره تئز یوخلادیق. هاردا سا گئجه یاری سی، توفنگین سسی له، یولجولارین سسینه تله سیک اویاندىق. او آندا، ایکی نفر یول کسن لردن قفہ خانایا گیریپ، یولجو- لارین وار- یوخونو تالادیلار. بیزه ایسه آت پالتاریندان باشقا بیر شئی قالمامیشدی. سحر تئزدن، داشقاچی لار حسرت له دولو گؤز لری له، آت سیز، سینیق داشقالارینا تاماشا آندیردیلر.

ایمامزاده هاشم قالماغا اویغون دئییلدی. باشقا مسافیرلر کیمی بیز ده پیادا، یولا دوشدوک. یول اوزونو آغاچ لارین یارپاق لارین و تزه اوت لاری یئمک له آجلیغیمیزین قباغینی آیردیق. یاواش- یاواش منیم دوغماق واختیم یاخین- لاشیردی. یولجولار بیزی گؤزلمه ییب، گتدیلر. مینانین یاردیمی لا مین مصیبت له اؤزوموزو شهره چاتدیردیق. «قدیم آباد» دا قوجا کیشی دن آلدیغیمیز عنوان لا، اورانین نئچه نفر اهلیندن، چوخ پیس دورومدا تاپیب، اونلاردان مینانین آناسینی سوردوق. تأسف له، بیزدن اوچ گون اؤنجه چتین- لیک، فلاکت له اؤلدوگونو دئدیلر. بیز ایسه، قبری نین اوستونه گئدیپ، دعا اوخیانندان سونرا گؤردوغونوز خارابادا سیغیندیق.

بیر آی تامام اوردا دلت، فلاکت له قالدیق. من داها، آیاغا قالخا بیلیمیردیم. مینا اؤز درد لیرینی اونودوب زحمت له بیر تیکه یئمک تاپیب گتیریردی،

يئيرديك. تا، اون گون اوُنجه همان خارابادا ماماسيز، يارديم سيز مين دردلە خيلاص اولدوم. بيلميرم سويوق ديمە يا خود هانكى بلادان ايدى كى، ايلك ساعاتلاردان شدتله قيزديرديم. بو مدتده تكجه داوا دئييل، يئمەگە بئله بير شئى يوخ ايدى. معصوم بالام آجلىق دان تلف اولوردو. اوزوم ايسە، چوخ پيس دورومدايديم. سوموك لريم سينيردى، آغزيم قورويوب، گوؤدم دميرچى كورهسى تك يانيردى. اولومون قورخوسو بونلارين هاميسيندان چتين ايدى. قزوين يولوندا گوؤدوغوم او آنا- بالانين دهشتلى دورومو گوؤزومده جانلانيردى. من اولندن سونرا كورپه بالام، او اوشاق كيمي هلاك اولاجايندان قورخوردوم. ايندى داها سيزين مهربان ليغينيزين كؤلگه- سيندهيم، اولمكدن قورخومرام. بالامى ترك ائتميهجه گينيزى بيليرم. او سوچسوز دور، پاك دير. آناسى نين سوچلارى اونون بوينونا دئييل. اينانين! آناسى دا او قدر هرزه و پيس قادين دئييلدى، او نادانلىق دان آلدانيب، شرافتين لذتىنى آنلاماميشدير. او اولور آنجاق بير عيصمتلى، ارينى سئون بير قادين كيمى.

ايمكانيزدا اولورسا بو طيفيل معصومو آتاسينا يئتيرين. او كاسيب، آنجاق غيرتلى و شرافتلى بير كيشى دير. او، اوزونو خراب ائدن فاسد محيطلتن كنارا چكيبدير. او مهربان بير دوست، ياخشى آتا دير. كورپه سيني سئوه- جكدير. او قيزينى خوشبخت ائدهجكدير. سيز اوزونوز اونلا قارشى لاشماق ايستمه سني، بو مينانين الى له اوشاغينى اونا يئتيرين. اوشاغا اوز آديمى وئرمك ايستيميرم. سيز حسن آغايا دئيين، كلثوم بير آن بئله اونو اونوتماييب، عؤمرونون سون دقيقه لرينده بئله، اونا خير دعا ائتمك دن ال چكمه ييبدير. اونا دئيين، الله قارا باخت كلثومون دعاسيني قبول ائديب، اوزويله- بالاسيني

خوشبخت ائده جک دیر. چون کلثوم اونون عشقی اوچون دونیانین بوتون لذت لریندن محروم اولدو. پول دان، راحت لیق دان ال گوٴتوروب، جاوان- لیغینی، گوٴزل لیغینی تکجه اونا تاپیشیریپ، اونو عبادت ائتدی. خانیم لارا! باغیشلایین اؤز سؤزومو آنلامیرام. آه! قلبیم دؤیونور! باش آغری! قوربان اولوم بیر آز سو، بوغولورام! آه! ... عزیز مینام! قیزیم کلثومو گتیر! اولورم. سون دفعه اونون گوٴز لرینی اوپمک ایستیرم.

بو سؤزلرله، حقیقت دن چوخ راق افسانه یه اوخشیان، کلثومون حیکایه سی سونا چاتدی. من له مهرانگیز اونا تسلی وئردیک. او چوخ آغری چکیردی. صبح اذانی، اوشاغینی بیر داها قوجاق لاماق ایستیردی، آنجاق ال لری سوستالادی. مینا تنز اوشاغی گوٴتوردو. چوخ چکمه دی چکیجی گوٴز لرینی یوموب همشه لیگه یوخلادی.

بنله لیک له، مشهدی حسین باقالین قیزی، قوز حاجی قاسمین خانیمی، آفتاب الوکاله نین معشوقه سی، قارا گونده، آنجاق بیر پاک خانیم کیمی دونیادان گئدیپ، بیزه بالاجا کلثومو یادگار قویدو.

آغاداداشین تویو

آغاداداش، میرزا مهدی اصفهانی نین اوغلو، تاخیل شیرکتی نین ایش لرینی سهمان لاییب، هوشنگ له، احمد آغانین توتوق لناماسیندان سونرا، آتاسی نین امری له توی ائدیپ، اصفهانا قاییتماق فیکرینه دوشدو. حاجی قاسم آغا- داداشین ایسته گینی سئوینجک قارشی لادی. توی مراسیمی سس سیز- سمیرسیز اولدو. حاجی قاسم، آغاداداشی راضی سالسین دئییه، چوخلو جاهاز حاضیر لامیشدی.

عائله عضولرى، رقيّه خانيمدان باشقا، بو توىدان سن دئيهن خوش-
 انماديلار، گلين ده ائله، كؤنول لو دئييلدى. هممشه دالغين و سيخيتتيلي
 ايدى. پريشان يوخولار كؤروردو. رقيّه خانيمدان بير آن بئله آيريلميردى.
 يالقيزليقدان قورخوردو. كؤزلى آغلاماقدان شيشميشدى. قابلهدن، سرينى
 گيزلتمك اوچون آلان دستورلار، اونو راضى ائتميردى. رقيّه خانيمين تسلى
 ائتمهگى و اورك وئرمهگيندن آجيغى گليردى. رقيّه نين ايضطرابى ايسه،
 عفتدن آز دئييلدى. آنجاق اوزونه گنيرميردى.

آغاداداش كبين كسمه مجلسينده حاضير اولمادى. حاجى قاسم، هم داماد هم
 ده گلين وريندن و كيل اولوب، كبين كسيلدى. ايكي گون سونرا، گلين ميرزا
 علمدار و ائوين نؤكرى ماهسولطان لا بيرگه، كئشيك كالسكاسى لا، اصفهانا
 يول لاندى. تكذبان لا- عائله نين باشقا عضولرى حضرت عبدالعظيمه جان،
 اونلارى اؤتورمهگه گئتديلر. اوردا آغاداداش يولداش لارى لا بيرگه، يانى
 اصفهان لى عباس و قارا بشيرله، شهر دروشكاسى لا آرخادان گلديلر. علمدار،
 ماهسلطان، بشير كالسكادا اوتوردولار. عباس ايسه سورجونون يانيندا اوتوردو.
 آغاداداش يولا سالان لار لا- اونلار ايسلانماسين لار دئيه تله سيرديلر- وداع-
 لاشيب، گلينين دوروشكاسينا قايتدى. دوروشكانين قايسيني آچيب، ادبله
 گلينه سلام وئريب، تريك ائتدى. عفت آغاداداشى گؤرچك، ايلديريم
 ورموش ادم لار كيمي قيشقيريب، هوشدان گتدى. كالسكا گنديردى.
 آغاداداش گلينين ايشيندن شاشدى، او شرم- حيادان بئله اولدوغونو
 دوشونوردو، يا خود يازيغين قلب خسته ليگى واردير دئيه دوشونوردو. تنز
 يانيندا اوتوروب، گلينين اؤرتوگونو ياواش يوخارى چكدى.

گورونتو چوخ قورخونج ایدی. حیرص دن - غضب دن توکلری، بیز - بیز اولوب، قیرمیزی اوزو قاب - قارا اولموشدو. چون گلین، قاسم خانین ائوینده کی «کیچیک خانیم» ایدی. ایلک، اونو داها تئز هلاک ائتمه گی دوشوندو. سونرا، دوشونوب - داشینیب اؤزونه دئدی: «بو سایاق دا اونو اؤلدورسم منه لذت وئرمز. او بیر شئی آنلاماز. بلکه او بئله اؤلومو آلاهدان ایسته ییر. اونو بو ساده لیکده اؤلدورمه ملیم. اؤنجه، شکنجه نین، عذابینی، مزه سینی بیلمه لی دیر. حیا سیزلیغین، سونوجونون لذتینی دادیب، سونرا التماس لا اؤلدورولسون. گرچک دن بعضی قیزلار چوخ جسارت لی و احتیاط سیز اولورلار. گور نه جسارت له او قدر هرزه لیک دن سونرا، باکیره قیز نامینا تهران دان اصفهانا گئدیر؟ یقین منی ساده، آخماق بیر جاوان سانیرمیش؟»

عفتین بایلماسی، نئچه دقیقه دن چوخ چکمه دی. آغاداداش، دورد سیگار دال با دال آلیش دیرمیشدی. کالسا سورعت له یول گئدیردی. آغاداداش گلینی آیتماق اوچون بیر ایش گورمه دی. آنجاق کالسا کالسا کالسا محکم ترپنمه سی، دیشاری نین سویوغو اونو تئز آیتدی. او باشینی یئره تکیب بیر ایش گورمه دی. نهایت آغاداداش اؤزو سکوتو پوزوب، دئدی:

- یاخشی! عفت خانیم! بویورون تکلیف نه دی؟ سن له نئجه داورانسام یاخشی اولار؟

عفت، ایش - ایشدن کئچیب، آغاداداش اونا ار اولمایا جانی آنلامیشدی. چون وورغولادیغیمیز کیمی آغاداداشین رنگی قارالیب گؤز لری حدقه دن چیخیب، قورخونج بیر گورونتو تاپمیشدی. عفت اؤز یانیندا دئیردی: «من آنالیغیمین اخلاق سیزلیغی و اؤز ساده لیگیمدن آلدانیب بیر غلط ائله میشم. اما او دا پاک دئیل. او ایسه پاک لیغینی ایتیریب، هرزه لیک، هوا - هوس دن،

اۋزوملە، رقیه و ملکہ، مین جورە اخلاق دان اوزاق ایلیشگیسی اولوب دور. منی حیلە - حوقایلا نئچە نفرلە علاقەلندیرن او دئییلدی می؟ منیم قصدیم عیاش لیق دئییلدی. من آلدانمیشدیم. اسکیک علی خانین، من لە ائولنمە - سینی دوشونوردوم. آنجاق منی چیرکین ایش لره چکن، نئچە ساعت عیاش - لیغیندان اؤتور منی بدبخت ائدن، ائله بو اوزو قیرمیزی میمون، اۋزو ایدی. من نییە اوندان قورخوم؟ آیری جا بو روسوای لیقدان سونرا اولوم عئینی سعادت دیر. قوی منی اولدورمکله جنایت لرینی تامام لاسین. من مطلق اوندان قورخورام، عفو زاد دیلمییە جه گم. او، منیم یالوار - یاخاریما، جاوان - لیغیما، آدام سیزلیغیما اورگی یانان دئییل. پس من ضعف نیشان وئرمە ییب قانی سویوق و لاقئید یاناشماغیم یاخشی دیر!»

بو هدفله آغاداداشین سۆزلرینی ائشیدندن سونرا باشینی قالدیریب، اوز اؤرتوگونو اوسته آتیب، ایری گۆزلرینی آغاداداشین قان لی گۆزلرینه تیکیب دئدی:

- مندن نه ایستیرسن؟ نندن من سنین تکلیفینی معین ائتمە لییم. هر کس اؤز تکلیفینی اۋزو یاخشی بیلیر.

آغاداداش، حیاسیز گلینین جسارتیندن دیسکینیب، غضبالی و زهر دولو سسله دئدی:

- من سنین ارین اولاراق، ذره جه اوتانمیرسان می؟ او کئچمیشین له، اوزومه ده بئله باخیرسان؟

عفت دئدی:

- نییە سندن اوتانیم؟ سن ده، حیاسیز، شرف سیز جوان دان باشقا بیر شئی دئییلسن. باشقالاریندان شرم و حیا گۆزله یه نین، اۋزونون شرم و حیاسی اولمالی دیر! اۋزو پاک - پاکیزه اولان داماد، گلینه ناپاک لیق تهمتی وورا بیلر.

اینان منیم سنه اولان نیفرتیم، سنین کیندن مین قات چوخ دور. ایندی ایندن گله نی اسیرگه مه.

آغاداش ایچینده یارالی ایلان کیمی قیوریلیب آپیلیردی، آنجاق ظاهرده گلینین سۆزلرینی سایمادان، دال با دال سیگار چکیردی. گلین ایسه، دامادین لاقئیدلیگینی گۆرونجه، سایمادان روبندینی سالیب، کالسانین کونجونده قیوریلیب، ساکیت قالدی.

آغاداش سیگاراسینی بیتیرندن سونرا، باشینی پنجره دن چیخاریب سوروجویه، هئچ بیر دوراجاق دا دورماماغینی، داشقانی گۆزلمه مه گینی امر ائتدی. سوروجو اوجا سس له دئدی:

- یول لارا اعتبار یوخدور. ایکی گون اؤنجه کئشیگی تالاییبلار، هاوا دا مغشوش دور. یقین گئجه آغیر قار یاغاجاق دیر. آغاداش اصرارلا دئدی:

- گئتمه لی سن! اوغرو لاردان، یول کسن لردن قورخما! نئچه گون اؤنجه کئشیگی ووروب لار. بو تنزلیکده بو آرالاردا گۆرسنمزلر. ایکینجی، بیز اؤزوموز بو اویون لارین لوطوسویوق. کیمسه بیزیله ایشی اولماز. مشهدی محمدعلی! سنین جانین، دۆرد گونه، بیزی اصفهانا یتتیرسن اون بئش تومن انعامین وار.

مشهدی محمدعلی، اون بئش تومن انعامین آدینی ائشیتیمک همان، آت- لاری هئی لیب سونرا دئدی:

- سۆز وئرمیرم! چالیشیرام بلکه بئشینجی گون ایکینتی چاغی سیزی ائوه چاتدیرام.

آغاداداش کالسکانین پنجره سینی باغلابیب کالسکانین او بیری گوشه سینده عباسینا بوروندو. بیر آز ساکیت قالماق ایستیردی. آنجاق نئچه ثانیه قالانمادی. سس لنیب دئدی:

- یاخشی! کیچیک خانیم! نهایت سن منه تکلیف وئرمه دین. ایندی من سنه تکلیف ائدیم! من اصفهانا کیمی سن له هئج بیر ایشیم یوحدور. گوروم آتام نه دئیجه ک دیر. سن داورانیشیندان، دانیشیغیندان موغایات اول. ان کیچیک بئله نیشانه وئرمه ملی سن. عباس سنی تانییر، بونو بیلیرسن. ائله اوزوو اؤرتملی سن کی، عباس سنی تانییا بیلمه سین. هم ده چالیش سسیوی ائشیتمه سین.

عفت دامادین سؤزلرینه جاواب وئرمه ییب، ساکیت قالدی. کالسکا کهریزک و باشقا دوراق لاردا دایانمادان حیزلا گئدیردی. عفت ائله خیال لاریندا اسیر ایدی کی، «حسن آباد» دا آغاداداش لا- عباسین آراسیندا گئدن دانیشیق- لاردان خبری اولمادی. گئجه دن بیر آز کئچمیش، کالسکا «حسن آباد» ین دؤنگه لرینده بیر تپه یه چاتدی. هاوا سویوق و کولک ایدی. قار نسبتاً چوخالمیشدی. شدت لی یئل داغ- دره لرده گزیب، قورخونج سس لر چیخاردیردی. گئجه قارانلیق و قورخمالی ایدی. بیردن عباسین فیشقا سسی گلدی. او بو سس له آغاداداشا دئمک ایستیردی کی، کالسکا بو یوک دره یه چاتیب، او آغاداداشین بو یوروق لارینا عمل ائتمه گی باشلابیب دیر.

گلین فیشقا سسیندن اوزونه گلیب، اونا تله قورماق ایمکانینی آنلادی. بو آرادا بیر شئین دوشمک سسی ائشیدیلدی. بو قارا باخت کالسکاچی مشهدی علی ایدی، عباس بیر خنجر ضربه سی له اونو کالسکادان یئره سالمیشدی. بو آرادا عفت ایسه، کالسکانین چتین یول گئتدیگینی گوردو. سانکی یولدان

چیخمیشدی. بونلارین هامیسی اونا بویوک بیر تهلوکه‌نی آنلاتدی. بو سببه اۆلمه‌دن اول، انتقام آماق ایسته‌دی. آغاداش باشینی قالدیریب ریشخندله عفته باخیردی.

عفت هدفینه چاتسین دئییه، بیر آندا چادراسی لا روبندینی آچیب، اؤزونو دامادا یئتیریب، بوغازیندان محکم توتوب، دئدی:

- سن کی منی اؤلدورمک ایستیرسن، من ده اؤنجه‌دن اینتقامیمی سندن آلاجاغام. امین اول الیمدن قورتارمازسان.

آغاداشین چالیشماسی فایداسیز اولدو. او ان کیچیک بئله، سس چیخارا بیلمدی. تکجه، آیاق لارینی محکم کالسانین دیوارینا و ترکینه چیرپیردی.

عباس آیاق سسی ائشیدیب، بئله دوشونوردو آغاداش عفتی بوغور. کالسکایا دقت ائتمه‌دن چتین‌لیک‌له تپه‌نین آرخاسینا سورودو. نئچه دقیقه

چیرپیناندان سونرا نهایت آغاداشین ال- آیاغی ایشدن دوشوب، کالسانین اورتاسیندا حرکت سیز دوشدو. عفت دامادینی اؤلدو سانیب،

چادراسی لا روبندینی دوزلیدیب یئرینه قاییتدی، اوجادان قاقیلدایب دئدی:

ایندی عباسا دئنه، پیلانیوی سونا چاتدیریب منی اؤلدورسون. دور آیاغا آغامحمدخان محصل شیرازی! نه اولدو بیردن دیشیب، آغاداش اصفهان-

لی تاجیر اوغلو اولدون؟ سن دؤکتورلوق بیلیردین! خیر! بو سنین کیچیک خانیمیندی! سن کی، مندن خوش لانیردین! منیم رقصیمی سئومیشدین!

هممشه کیچیک خانیم سنی اؤپسون ایستیردین! ایندی میه من نه ائتمیشم؟ هممشه بوینووا دولاشان ال لر ایدی بو ال لر، یالنیز بو دفعه داها محکم

دولامیشدیم! دور آیاغا عزیز اریم! نندن گولمورسن؟ نییه دوداق لاریوی محکم باغلایب، قورد یئمیش دیش لریوی گؤرستمیرسن؟

کالسکا معین اولدوغو یئره چاتمیشدی. عباس در حال، یئره آتیلیب آغاداشی سسلدی. آنجاق گۆزلیلمز حالدا آغاداشین جوابی یئرینه، عفتین دلی وار، قورخونج سسینی ائشیتدی. تلهسیک کالسکانین قاپی سینی آچدی! حیرت ائدیجی گۆروننو ایدی. آغاداش جان سیز، کالسکانین اورتاسیندا اوزانیب، عفت ایسه، باشی اوستونده دلی لر کیمی گولوردو. عباس یوبانان، دایانان آدام دئییلدی. ایلک باخیشدا هر شئی آنلامیشدی. واختی ایتیرمه ییب بئل شالی لا عفتین ال لرینی آرخادان محکم باغلا ییب کالسکادان آشاغا گتیردی.

آغاداش هله اولمه میشدی. عباس پشه کار قاتل لردن اؤرگندیگی کیمی، سوت قارداشینى هوشا گتیردی. آغاداش گۆزلرینی آچیب، عباسی گۆرونجه راحت نفس چکدی، تلهسیک قالخیب سوروشدو:

- عفت هانی؟ اولدوردون مو؟

عباس جاواب وئردی:

- هله فرصت اولماییب.

قیسا دانیشیقدا سونرا، نهایت ایکی غضبلی جلاد کالسکادان دوشدولر. عفت یئرینه سایمازجا، ترپنمه دن دورموشدو. عباس ایره لی گلیب اونون ال لرینی آچدی. آغاداش عباسا خیطاب دئدی:

- جان قارداشیم، اونو بو راحتلیقدا اولدورمک ایسته میرم! او منیم گلینیم - دی. سنده نامحرم دئییلسن! اونون گۆزل و آغ بدنینی بو قارلارین اوستونده بیر دفعه ده گۆرمک ایستیرم. عزیزیم عباس! قوی کیچیک خانیم بیر داهایا، بیزه بیر عالی نمایش وئرسین. اونون سویوقدان قورخوسو یوخدور. او اوت کوره سی دی، طوفان اونا بیر شئی ائتمز. کیچیک خانیم سن سؤزه

باخان قیز ایدین! نییه معطل سن عزیزیم؟ چادرای آج، پالتارلاریوی سویون، بو یوماشاق تمیز قارلارین اوستونده او گؤزل رقص لریون بیرینی اوینا. عباس! کیچیک خانیم غرورلانیب سؤز ائشیتیمک ایسته میر. حاقلی دی. او تازا گلین دیر. اؤزونو باکره کیمی آپاریر. به به! بورا نه عالی حجله دیر! او دوز دئییر. توی گنجه سی دامادلا- قارداشی نین قارشی سیندا لوت اولانماز. اولسون من موشاطلیق ائدیب، اؤز الیم له گلینی سویوندورام. چون من دامادام بو منیم شرعی حاقیم دیر.

عفت آجی کنایه لره اعتنا ائتمیردی. اولومونه اینانمیشدی. اونون جاوان لیغینا آدام سیزلیغینا جالادلارین رحم ائتمه مه گینی بیلیردی. آغاداش نطقین سونوندا، گوله رک عفته یاخین لاشیب، آل آتیب اونون چادراسینی آچماق ایسته دی. عفت سویوق قانلی لبقلا الینی قالدیریب، اونون اوزوندن محکم بیر سیللی وروب، دئدی:

- آخماق بئله دوشونورسن، سن له میمون قارداشیندان قورخورام می، یا اولومدن می قورخورام؟ گئت ایتیل!

بو آرادا عباس آغاداشا یاردیم اوچون ایره لی گلیب، گلینین ال لرینی محکم ساخلایب، آغاداش اونون پالتارلارینی خنجرله جیریب اینیندن چیخارتدی. سونرا عباس گلینی بوراخیب، نئچه آددیم دان، اونو استهزایلا تاماشا ائدیله.

عفت مطلق سویوغو حس ائتمیردی. اؤز جانینی دا دوشونموردو. یالیز ایمکان قدر قاتل لرینه صدمه ووروب، انتقامینی آلماق ایستیردی. آغاداش نئچه دقیقه تاماشا ائدیب، عفتین قارقیش لارینی ائشیدن سونرا دئدی:

- عباس جان قوی گلینیم له سون وداع نی ائدیم.

عبّاس دائشمادی. او یاواشجا عفته یاخین لاشیب، قولونو اونون بئلینه سالماق ایستیردی. عفت وحشی پیشیک کیمی قالخیب، دامادین الیندن قورتولوب، یوموراق - تپیکله اونو اؤزوندن اوزاق لاتدی.

عبّاس داها ظارافات دان یورولموشدو. آرخادان اؤزونو گلینه یئتیریب، ال لرینی تکرار محکم ساخلادی. آنجاق عفت ایسه ساکیت دورموردو، تپیکله، دیش لری له مبارزه ائدیردی. آغاداش یئریندن قالخیب ایره لی گلیب دئدی:

- بئله دوشونورم نمایش یئتر. عفت خانیمی راحت ائتمه لی یم.

بو سؤزو دئیندن سونرا خنجری بئلیندن چکیب، چوخ گوجل، گلینین قارینا سوخدو. خنجری چیخارتماق همن، قان فواره کیمی فیشقیریب آغ قارلارین اوستونو قیزارتدی. عبّاس ایسه اؤلونون قول لارینی بوراخیب، نئچه آددیم دالی گتتدی. عفتین قانلی بدنی در حال قارلارین اوستونه دوشوب، بیر ایکی دقیقه دن سونرا دایاندی.

سحر تئزدن، آغاداش و ایکی ساعات سونرا، عبّاس امنیه کئشیگینده حاضیر اولوب، بو ایضاحاتی وئردیلر:

«اوچ ساعات گئجه دن کئچمیش، بؤیوک دره نین اورتاسیندا یول کسن لر کالسکامیزی دؤوره لیب، بیر خنجر ضربتی له سوروجونو یئرہ سالدیلار. رضا یزدی (عبّاس اصفهانی) جانین قورخوسوندان قاچدی. یول کسن لر بیزیم کالسکامیزی تپه نین آرخاسینا آپاردیلار. منیم تسلیم دن سونرا باشقا چاره م یوخ ایدی. ایلک کالسکادا وار- یوخوموزو غارت ائدیلر، سونرا منیم جیب- لری آردیلار. پول و هر نه باهالی شئی لری مندن آلدیلار. سونرا گلینی گؤتوردولر، من ایسه دؤزنمه یب اؤزومو اونلارلا- گلینین اورتاسینا آتیب،

یوموراق - تپیک له اونلارلا مبارزه ائتدیم، سونوندا بوینو یوغون یول کسن - لرین بیر، ال لریمی توتوب، بوغازیمی ائله سیخدی کی، آیق دان دوشوب، هوشوم داغیلدی. هوشا گلدیمه اوغرو لار گتتمیشدی، گلینین لوت جنازه - سی له سینیق کالسکادان باشقا بیر شئی قالمامیشدی. قارا باخت خانیمیم! ائله گونده نه حال لارا قالدیغیمی سیزه دئمک ایسته میرم. آنجاق ایفتخارلا دبیرم او ناموسون قوروماق یولوندا شهید اولوب دور. چون، یول کسن لری گورجک یالوار - یاخارلا خنجری مندن آلیب دئدی: «ناموسوما ال آپارسالار اوژومو هلاک ائدرم.» ایندی گورورسونوز او جسارت له دئدیگینی ائدیب. یا خود اوغرو لار اونون تسلیم اولماماغیندان غضب لنیب رحیم سیزجه اونو اولدوروب لر. هر نه ایسه من دونیانین ان قارابخت جاوان لاریندنام. سیز اوغرو لاری آراین. من تهرانا قایدیب، قونونو آراشدیریب گلینیمین اینتقامینی آلا جام.

عباس یئی بیر شئی آرتیرماییب، دئدی:

- کالسکچی اولندن سونرا اوژومو یئره آتیب قاچدیم. یولو ایتیرمیشدیم. ایندی اوژومو بورا چاتدیرا بیلیمشم. امنیه لر حادثه یئرینه قاچدی لار، آنجاق یول کسن لردن بیر اثر تاپا بیلمه دیلر. چون دونن گئجه یاریم متئیردن چوخ قار یاغیب، آیاغ ایزلرینی او رتموشدو. بیر گون بو اولای دان سونرا، علمدار، ماه سلطان و قارا بشیر داشقایلا گل دیلر. امنیه لرین ایذنی له، بشیر له، علمدار عفتین جنازه سینی یول اوسته قویلا دیلار. ایکی گون یوباناندان سونرا، قُم - دان بیر کالسکا گلیب مسافر لربن هامیسی تهرانا قایتیدیلار. آغاداش تهرانا قایداندان سونرا، مکتوب لا آتاسینا خبر گوئدریب، آغلار گو زله حاجی

قاسمین یانینا گلیب، امنیهلره دئدیگی سۆزلری هیجانلا اونا دا تعریف ائتدی.

حاجی قاسم، دامادین سۆزلرینی کدرله دینلهیب، سونوندا دئدی:

- باخمایاراق عزیز قیزیمین اؤلومو منه چوخ آغیر درد دی، آنجاق ناموسونو قوروماق اوچون جسارتی، هامیمیزین تسلیمیز و ایفتخاریمیز، سبب اولمالی دی. سن منیم عزیز اوغلوم ایسترسنسه، کیچیک قیزیم مهلقانی سنه نشانلارام. بو قدر غصّه ائتمهیین. سیزین ناکام عفتیمی اونودا بیلمه-دیگینیزی بیلیریک. او ملاحتلی و چکیجی ایدی. آنجاق کیچیک کنیز ایسه، بؤیوک باجی سیندان، گۆزل لیکده، عصمتده دالی دئییل. بو ایل اون-ایکی یاشی بیتیب دیر. ایندی سیزین مئلینیزه قالیب دیر. منیم بوتون اوشاق-لاریم، عائله، عفت کیمی ناموسلارینی، عصمتلرینی قوروماقدا فداکار دیلار.

آغاداش ساختا بیر اندوهلا دئدی:

- حاجی آغا! سیز منیم آتام سینیز. سیزدن نه گیزلین عفتین اؤلومو قلبیمه بؤیوک بیر ضربه اولدو. اونو اونوتماغیما عهد ائتمیشم. او بیزیم ناموسوموزو اؤز قانیلا قورودو. من نه قدر آلچاق اولام گرک! اونون کفنی قورومامیش ائولنمک فیکرینده اولام. یوخ حاجی آغا! هله لیک منی باغیشلایین من سیزین اوشاغینیز اولاراق قالارام، آنجاق بیر داها ائولنمهرم.

حاجی قاسمین عائله سیندن کیمسه عفتین اؤلوموندن اوزگون دئییلدی. تکجه رقیه خانیم گیزلیجه نئچه گون آغلادی. حاجی قاسم عفتین اؤلدورمه سینی دامادین دیلینجه، عائله سینه تعریف ائندنه، رقیه (عفتین هرزلیکلری نین دوستو) شوبهه ائدن بیرینجی آدام ایدی. چون او بیلیردی،

عفت ناموسا- عصمته باغلی اولان دئییلدی. او معلوم کتچمیش لری له، جانینی ناموسا خاطر تهلوکویه سالان دئییل دیر. آنجاق روسوای چیلیق قورخوسوندان، اؤز خالاسی ملک خانیمی بئله، شوبهده اولدوغوندان خبردار ائتمه‌دی.

آغاداداش اسکی ائوینه، یانی قاسم خانین ائوینه مطلق گئتمه‌دی. کروانسرا دا حوجره‌سی‌نین یانیندا بیر اوتاق دؤشویوب اوردا قالدی. همچنین مهرانگیزی قاچیردیب هوشنگ‌له نیشانلی لیق لارینا مانع توره‌تسین دئییه، قارا بشیرله اصفهان لی عباسی رشته گؤندردی. عباسین آناسی (اؤز دایه‌سینه)، اوزون بیر مکتوب یازیب، ایش لری اوچون یاردیم ایسته‌دی. بیز او ایش لری گئدیشاتینی، نادره‌نین یادداشت لاریندا اوخوجالارین نظرینه چاتدیرمیشیق.

هله عفتین اولوموندن بیر آی کتچمه‌میش، کلثوم مهرانگیزله نادره‌یه ایضاح ائتدیگی کیمی، حاجی قاسیم آج لارین الیه اولوب، شیرکتین تاخیل آبارلاری او تاریخدن آغاداداشین اختیارینا کئچدی. دئیش لر اساسیندا، او قالابالیق‌دا و حاجی قاسم‌لا میرزه علمدارین قتلینده، آغاداداشین دا، الی وار ایمیش. نه ایسه، آغاداداش‌لا، حاجی قاسمین بؤیوک اوغلو حیدرخانین آراسیندا، محکم بیر ساواش باشلانیب، ایش لر اوزاندی.

نادره‌نین یادداشت لاری‌نین اونونجو بؤلومو

خیلاص کار

کلثومون اولوموندن بیر هفته سونرا، احمد آغایلا- هوشنگ‌دن بیر مکتوب آلیب، مهرانگیز و آتام‌لا تهرانا ساری حرکت ائتدیک. تهرانا یئتیشمک

همان، زیندانی لری ملاقات ائتمک اوچون ایذین آلیب، پلیسین مریض خاناسینا قاچدیق.

احمد آغا چوخ خسته ایدی. یاتاقدان قالخانمیردی. بو سببه، بیزیم گوروشوموز مریض خانانین اوتاغیندا اولدو. بیرینجی گوروشده، آتام، ایران خانیم، اری و احمد آغانین عائله دوستونون حضورلاری وار ایدی.

ایکینجی گوروش ایسه، بیز یئتیشن گونون صاباحیسی اولدو. اوندا من له مهرانگیز یالقیزایدیق. خسته نین حالی بیر آز یاخشی گورونوردو. هوشنگ له مهرانگیز یان - بایان اوتوروب یاواشجا دردلشیردیله. من احمد آغانین الینی، الیمه آلیب، اوزاق لیغین ماجرالارینی اونا تعریف ائدیردیم. اوردا اوچ نفر باشقا مریض ده واریدی. آنجاق حال لاری نین پیس اولدوغوندان، بیزیم سؤزلریمیزه دقت ائتمیردیله.

احمد آغا حیاتیندان اومودونو اوزوب، حسرت له بعضاً منه، بعضاً ده مهرانگیز له - هوشنگه باخیردی. مهرانگیز نهایت آتاسی نین باخیش لارینی سئزیم، دامادین الینی بوراخیب، یانیمیزا گلدی.

احمد آغا، بالاسینی اوپندن سونرا دئدی:

- مهرانگیز! هوشنگ! نادره! بو بیزیم سون گوروشوموز اولدوغونو سانیرام. بو گئجه قورخونج یوخولار گوروشوم. من سیزین هامینیزدان راضی یام. مطلق اولمدن قورخومرام. چون بو چیرکین و پیسلیک لی حیاتدان دویموشام. منی راحت سیز ائدن، رحیم سیزجه بیزه ورولان تهمت دیر. تکجه بو بؤیوک دردی گؤرا آپارا بیلیمیرم. نظمی - نیظامی قورویان تشکیلات لار، یا وکیل - لرین دئدیگی تعبیر له، توپلومون، میلتین ایلیشگی لرینی معین ائدیلن حاق - حقوق، چوخ ناقیص و او حاق لاری قورویان آدم لار چوخ نادان دیلار. ان

آزی سبز بیزیم سوچ سوز اولماغیمیزی بیلیرسینیز. آنجاق، سیزده، مستنطق له ساوچونون یئرینده اولسایدینیز، یقین بیزیم بو جنایتدن خبریمیز واردیر بلکه دئییه، شوبهه لئردینیز. بلی عزیزلریم! قانون روح سوز دور. هئج زامان اونا بئل باغلامایین. اینسانین عاغلی قیسا، چوخ زامان لار دا، تخمین دوز دئییل. ساندیغینیز شئی لری اعتبارلی بیلمه یین. دوزلوک، صداقت له غرورلانمایب، دشمن لرین حيله - حوقالاریندان غافل اولمایین. سیز سالییم پاک ویجدانیزا گووه نیرسینیز. بشرین مادی بلگه لره احتیاجی واردیر. ایندی گوورسونوز حيله کار دشمن نئجه ده محکم بلگه لرله، بیزیم کیمی سوچ سوزلارین ال - قولونو باغلا ییب، مهارت له مسئله نی او قانون لارلا، شوبه له ائتدی. بو بورون سیز مین نندن گتیرین، آند ایچین! اوژونوزو اولدورون، میه کیمسه سوزلرینیزه اعتماد ائدرمی؟ مادی بلگه ایتی قیلینج دیر. اونون قارشی سیندا دایانماق ممکن دئییل.

بیز هامیمیز باشیمیزی آشاغا سالیب، خسته نین سوزلرینی دقت له دینله - ییردیک. نهایت مهرانگیز دایانانمایب اوجادان آغلاماغا باشلادی. من اونو قوجاق لاییب یاواشجا دئدیم:

- میه سن منه دوزوم لو، صبیرلی اولماغیوا سوز وئرمه میشدین؟
گورستدیگین بو نه ضعیف لیک دیر؟

سوز یئرینه دوشوب اثر سالدی. مهرانگیز گوزلری نین یاشینی سیلدی. سونرا گوزلرینی گویه قالدیریب دئدی:

- آلاهییم سن منیم عزیز آتامی خیلاص ائدیب، منه ایسه، صبیرله - گوج باغیشلا.

سونرا اوزونو منه طرف دؤنوب دئدی:

- سن حاقلی سان. منیم قلبیم چوخ ضعیف اولوب دور. بوندان بو یانا، مندن بئله بیر حالت لری گۆرمییه جکسن. من سۆزوم اوسته دورموشام. بیز انتقام آلمالی بیق. عزیزلریمیزین سوچ سوز اولدوغونو اثبات ائتمه لی بیک.

بو آن، ضعیف بیر سس هامینین دقتینی چکدی. سس صاحبی قارا دری لی بیر خسته ایدی. یازیغین اوتورماق گوجو یوخ ایدی. سسی چوخ زحمتله ائشیدیلیردی. مهرانگیزله - احمد آغانین آدینی دلینه گتیردی. بیز هامیمیز احمد آغادان باشقا، اونون باشی اوستونه قاچیب، حالینی سوروشدوق. قارا چوخ زحمتله گۆزلرینی آچیب ایشاره یله هوشنگه قانیدردی کی، اونا دایانیب اوتورماق ایستیر، آیری جا اؤنملی سۆزلر بیزه دئمک ایستیر.

هوشنگ اونون دئدیگینه عمل ائتدی. قارا اوتوران دان سونرا درین دن آه چکیب دئدی:

- آغالار! بگلر! آلاهدان منه نچه ساعات مهلت ایستین کی، سیزی بو دهشت لی اوچوروم دان خیلاص ائدیم.

بیز، یازیغین سایاق لاماغینی سانیردیق. احمد آغا زحمتله یاتاق دا اوتورب، حییرت و شاشقینلیق لا قارانین اوزونه باخیردی. مهرانگیز هوشنگین ایشاره سی له خسته نین نبضینی توتدو. من دقیق باخیردیم ، خسته نین اوزونده غریبه بیر سؤینج گؤروندو. سانکی غیرطبیعی بیر گوج تاپمیشدی. مهرانگیز دئدی:

- آه! ایستی سی چوخ دور! یازیغین قیزدیرماسی قیرخ درجه دن چوخ دور سانکی. بو چوخ تهلوکه لی دیر.

قارا اورکدن دئدی:

- خانیم سهو ائدیرسینیز بو قیزدیرما اؤلدوروجو دئییل. چون بئله لیک له نئچه ساعات دیری قالماغا اومودلانیب، سیزین خیلاصیزلا باغلی اولان بویوک بیر سّری سیزه آچیق لارام. سیز چوخ تئز کئشیک مأمورونا خبر وئیرین، ساوجی و مستنطقی بورا چاغیرسین دئییه. سهو ائتمه بین عاغلیمی ایتیرمه میشم. دلی ده دئییلیم. سایاق لامیرام دا. ایستیم کئچیحی دی و کئچدی سانیرام. سیزین علیه ییزه دوزله ن جنایت لردن منیم کامل بیلگیم وار. من اوغورلوق و دالان دارین قتلی زامانی اوردایدیم. من سیزین اوغورلانمیش سندلرینیزین یئرینی بیلیرم. من آغاداداشین، دایه سینی تانییرام. بو فرشته نی جادوگر آدی لا بیر گون قورخودان او یوددو. من مهرانگیز خانیمی عبّاس ین لیندن قورتاردیم.

بوردا، مهرانگیز سئوینجدن قیشقیردی، قارانین تیتک الینی، الینه آلیب، آلیندن اؤپوب دئدی:

- من هم هوشنگ له - اؤز آدیما، هم آتام لا - باشقا دوست لارین آدیندان بیزیم خیلاص کاریمیز اولان، سیزدن تشکور ائدیرم. یازیق قارا سئوینجدن گیجلمیشدی. مهرانگیزین بو قدر محبتینه نئجه جاواب وئرمه گینی بیلمیردی. بیر آز ساکیت اولاندان سونرا، صحبتی دوام ائدیب دئدی:

- بلی! من چوخ شئی لر بیلیرم. حاجی قاسمین قیزی، آغاداداشین خنجری له اؤلموشدو، اونو من قارلارین آلتیندان چیخاردیب قویلادیم. سیزین نجاتینیز منیم الیمده دیر. تله سین! اسکی دن قالان آرزیم عمل ائتمک ایستیرم. من اؤلمه دن، دؤلت اتهامچی سی و یا خود نوماینده سینی بورا گتیرین. تأمینات رئیسینه ده خبر وئیرین.

چوخ چکمه‌دی، حبس‌خانا مأمورلاری، ایتھامچی و تأمینات رئیسینه خبر وئریب، اونلار ایسه واختی ایتیرمه‌دن، خسته‌خانادا حاضر اولدولار. نظمیہ دوکتوروندان علاوه، بشیری یوخلاسین لار دئییه، ائشیکدن ایکی دوکتور دا چاغیرمیشدی‌لار. اونلار، باخمایارق خسته‌نین یارالاری چوخ درین و تهلوکه-لی دیر، آنجاق عاغلی هوشوندا هئچ بیر اسکیک‌لیگین اولماماسینی بیلدیردیلر. اوندان سونرا، بشیر ماجرانی باشدیندن سونونا دک دانیشیب، راپورا قول چکدی.

قارا بشیرین اعتراف‌لاریندن ایکی گون سونرا، اونلا احمد آغانین جسدینی خسته‌خانادان تحویل آلدیق. هوشنگ ایسه، قارا بشیرین اعتراف‌لاری‌لا، سربست بوراخیلدی. اوغورلانمیش بلگه‌لری، آغاداداشین اسکی ائوینین زئرمی‌سیندن چیخاردیلار. همن گون عباس‌لا- آغاداداش توتوق‌لاندى. عباس ایلك تفتیشده، قارا بشیرین سؤزلرینی تصدیق ائتدی.

حسن آغا و کئچمیشی

کلثومون خاطراتیندن آنلادیق کی، حاجی قاسم، آفتاب‌الوکاله‌نین باغیندا کی منظره‌لری گؤرور و حسن آغانین شکلی ایچینده اولان، کیفینی کلثوم گیلده تاپاندان سونرا، چوخ تتر اقدس خانیمی بوشاییب، حسن آغانی ائولادلیق‌دان چیخاردی. کلثومو ایسه، اؤزو ایضاح ائتدیگی کیمی، سس-سبز- صداسیز ائودن قوودو.

اقدس خانیم ایسه، سرینی آچیق‌لایب، حسن آغایلا- کلثوم ائولندن سونرا سکتہ ائدیپ اؤلدو. حسن آغا آج‌لاری عصیان ائتدیرمک و حاجی قاسمی

اۆلدورمک اتهامی لا توتوق لاندی. کلثوم اوشاغینی نادره یله، عبدالصمد رشتی نین حمایه سینه تاپشیریپ اۆلدو.

اقدس خانیم اۆز حیکایه سینده دئدیگی کیمی، حسن آغا ظاهرده حاجی قاسمین، آنجاق اصلینده میرزامحمد طالقانی نین اوشاغی ایدی. حاجی قاسم عادت اوزره، یئنی خانیم لارینی دوغمدان، آیری ائوده ساخلاردی، آنجاق دوغاندان سونرا آنانی اوشاق لا بیرگه ائوه گتیرردی. اقدس خانیم لا دا، بو معامیله نی ائدیپ، حج دن قایداندان سونرا اونو ائوه گتیریپ ائوین بیر قیسم ایش لارینی اونا تاپشیردی.

اقدس خانیم «سید یانماز اودون» الیندن خیلاص اولماق اوچون، ائوین چتین و دوزولمز ایش لارینی، همچنین تکذب انین (شکوفه) قبا و پیس داورانیش لارینی خوشلوق لا قبول ائدیردی. بئله لیک له حسن آغا چوخونلوق بیر عائله و تربیه سیز بیر لشگر آرواد- اوشاق ایچینه گیردی. آنجاق، اقدس خانیم اونون روحی- اخلاقی تربیه سینه چوخ چالیشیردی. چون عشق- محبت دن، اوزون- اوزون آرزو- اومودلاریندان، تکجه بیر حسن آغاسی وار ایدی. اؤزونون بوتون یاخشلیق لارینی اونا آشیلاماق ایستیردی. اؤزونون مهر- محبتینی اونون وجودوندا آشکار ائتمک ایستیردی.

حسن آغا سگگیز یاشیندا چوخ ساده، چوخ شیرین و صمیمی ایدی. او اؤزونو اؤز یاشیدلاریندان اوستون بیلردی. او یون یولداش لارینا - گرچکدن ده اونا نسبت تربیه سیز و چیرک لی اولوردولار- تحقیر گؤزویله باخاردی. ساواش- دان، کتک لشمک دن، پیس سؤزلردن آجیغی گلردی. چوخ دوشونن و هر بیر شئی ه ماراقلی ایدی. هر شئی سوروشوب، بیلگی آلماق ایستیردی. گوروب، آنلاییب دوشونمک ایستیردی. اوشاق لار لا بیر جور، بؤیوک لر له، اؤزل لیک له

آناسی لا باشقا جوړه دانیشاردی. حاجی قاسمین کیچیک گوژلریندن، قیسا بوپوندان، قوزلو کورگیندن و کوسا ساقالیندان نیفرت ائدردی. بو قونودا باخیشینی تیکرار آناسینا دئمیشدی. اقدس خانیم اونون فیکرینی دیشمزدی، آنجاق ظاهرده ساختا آنانین محبتینی اونون اورگینده یاراتماق ایستیردی. حاجی ایسه، حسن آغانین اخلاغینی و اوژونو او قدر سئومزدی.

اقدس خانیم حسن آغانی، آتاسی کیمی آخوند و علم اهلی اولان بیر، بو یوتکم ایسته بیردی. آنجاق حسن آغا یولداش لاری لا نچه دفعه، ائولری نین یاخینیندا یئنی آچیلان مدرسه یه گئدیب، مدرسه نین بیناسیندان، میز- صندل دن، تمیز و ایشیق لی اوتاق لاردان، همچنین شاگیرلریندن، شکیل لی و گوژل کیتاب لاریندان خوشو گلیمیشدی. اقدس خانیم ایسه، عزیز بالاسی نین اصرار- التماسینین قارشسی سیندا، دایانانماییب، اوژونون و حاجی قاسمین سلیقه سینه او یغون اولمادیغینا رغماً، اونو یئنی مدرسه یه یول لادی.

حسن آغا ایلك صینیفدن، جدیتی، گوژل اخلاقی لا معلیم لرین هامی سینا سئویلمیشدی. او ایلك دن- سونونا دک، ایلك اوخولدا، بیرینجی شاگیرد اولموشدو. حتی دؤردونجو، بئشینجی صینیفی بیر ایلده کئچیرمیشدی.

معلیم لر اونون اخلاغیندان، حیزلا گلیمه سیندن چوخ راضی ایدیلا، معلیم- لرین هر بیر، یئری دوشنده اونو آلقیش لاییردیلا.

بو آلقیش لار بیر طرف دن، اونو جدیت له چالیشماسینی چوخالتماغینا، سبب اولموشدو. باشقا طرف دن ایسه اونون کبر و غرورونون چوخالماسینا ندن اولموشدو. بئله کی، او بئشینجی صینیفدا اوژونو اولان اوستو بیر شخص سانیب، اوژ صینیفداش لاری لا دوست لوق، یولداش لوق ائتمیردی. هممشه یالقیز و دورغون اولوردو.

معلیم‌لر اونو آلقیشلاسین‌لار دئییه، اؤز کیتاب‌لارینی اونون اختیاریندا قویموشدولار. او علمی کیتاب‌لارلا یاناشی، قزئت‌لری، گونده‌لیک‌لری ده اوخویوردو. بو اوخوماق‌لار اونو او قدر غرورلان‌دیرمیشدی کی، معلیم‌لرین بیر چوخونو تحقیر ائدیردی، اؤزونون بیلگی‌لرینه گؤوه‌نیب، اؤزونو فیلسوف سانیردی.

اون‌ایکی یاشیندا ایلک اوخولو بیتیردی. اورتا اوخولون محیطی اونا خوشا گلیم اولمادی. یوخاری صینیفلرین شاگیرلری‌نین قارش‌ی‌سیندا اؤزونو نمایش ائتدیره بیلمه‌دی. اورتا مکتب‌ین بیرینجی - ایکینجی ایلی چتین‌لیک‌له کئچدی. تکجه اوچونجو ایله یئنی مکتبه آلیشیب، وارلیغینی گؤرسده بیلدی. آنجاق بونا رغماً، اسکی‌سی کیمی بیرینجی اولانمادی. فقط هوشلو و جدی شاگیرلرین بیری ساییلیردی.

او تاریخده ایراندا اورتا مکتب مدرسه‌سی چوخ آز ایدی. اوردا ایشله‌ین‌لر، ایش آدی‌لا دئییل، یئنیجی‌لیک و اینکشاف ائتمک نامینا اوردا چالیشیردی‌لار. آنجاق کوتله، یئنی مکتبلره خوش باخمیردی‌لار. گئری قافالی‌لار، یئنی مکتبلر انکشاف ائتمه‌سین دئییه، ایلگینچ ایش‌لره ال آتیردی‌لار. معلیم‌لری کافر دئییب شاگیرلری دؤیوردولر. اوشاق‌لارینی مکتبه گؤندرمیردی‌لر. بونا گؤره، مدرسه‌لرده چالیشان‌لار، تدریس‌دن باشقا، تبلیغ و آیدین‌لاتما ایش‌لرینی ده عهده‌لنیب، خرافه و خیالی دوشونجه‌لرین کؤتویونو کسب، آزادلیق دوشونجه‌سینی یایماق اوچون چالیشیردی‌لار. اؤزل‌لیک‌له اورتا مکتبلر، یئنی دوشونجه‌لرین مرکزی حساب اولوردولار. او زامان‌لار قدیم مکتب‌لرین ملا طلبه‌لری، اوزون گئیملرینی دیشیب، معلیم‌لر سیراسینا

کَنجَمه میشدیلر. شاگیرلرین اینکیشافیلا، اوغورلاری چوخ واختلار،
نینچی لیک، وطن سئورلیک و سوسیال ایش لرله اؤلچولوردو.

حسن آغا ایسه، او دئورین چوخلو گنج لری کیمی، محیطین ائتگی سیندن
خیلاص اولمامیشدی. او بیرری آیدین لار کیمی نادان جماعتی، ملتین
اینکشافینا مانع اولان قات تانیردی. او دا اؤیرنجی لرین قوردوق لاری
یغینجاق دا حاضر اولوب، بعضی اجتماعی- سیاسی سؤزلری اؤرگه نیب،
طوطو قوشو کیمی هر زامان هر یئرده تیکرار ائدیردی. بیر حالدا کی، بو
خصوص دا بیلگی لری ناقص و یئترسیز ایدی.

حاجی قاسم، حسن آغانین درس لریندن، ایناملاریندان خبرسیز ایدی. آتا-
اوغولون آراسیندا اولان قارشیلیق لی نیفرت و سئومه مزلیک دن دولای،
گوروشمک دن خوش لانمازدیلار. آنجاق حسن آغا، آرتیق بؤیوموشدو.
حاجی اونو اؤز باشینا قویا بیلمزدی. بازارین بیر قیسم ایش لرینی اونا وئرمک
لازیم گورونوردو. اما حسن آغانین اصراری لا، اقدس خانیم حاجی نین یانینا
گئدیب، بیر ایل ده اونلا ایشی اولماسین، او دیپلم آلیب درسینی بیتیرسین
دئییه، خواهیش ائتدی.

حسن آغا تحصیلینی بیتیریب، علمین عالی مقام لارینا چاتماق ایستیردی.
بئله لیک له، میلتنه، وطنینه قوللوق ائدیب، یئته نک، لیاقت و بؤیوک لوگونو
بوتون عالمه گورستمک ایستیردی. دوکتور، فیلسوف، مهندس، اختراع چی
اولماغا مئیل لی ایدی. آنجاق تأسف له اورتا مکتبین سون سیناولاری
باشلامامیش، آغا شیخ ابوالحسن، اقدس خانیمین دایی سی، اوچونجو کره
اولاراق، نجف اشرف دن، مشهد زیارتی قصدیله، تهرانا گلیب، حاجی
قاسمین ائوینده قالدی. (آغا شیخ ابوالحسن همان مجتهد دی کی، ایرمی

ایل اؤنجه، سید یانماز اود، اونون قورخوسوندان اقدس خانیمی حاجی قاسما اره وئرمیشدی). حاجی شیخ ابوالحسن نفوذلو شیخ لردن ایدی. او سببه حاجی قاسم اونون گلمه گینی غنیمت بیلیب، اونا و اونون زیارتینه گلن لری قارشى لاییب قوللوق ائدیردی. حسن آغا ایسه، آناسی نین اصراری لا ایکی - اوچ گون مکتبه گئتمه ییب ادب - ارکان لا، حاجی دایی نین قوللوقوندا اولدو. حاجی شیخ، حسن آغانین بیلگی لریندن، ذکاوتیندن خوش لانیب اونو تحصیلاتی نین بیترمه سینه تشویق ائتدی. حاجی شیخین اقامتی بیر هفته چکدی. حاجی قاسم اونون حوزوروندان استفاده ائلییه رک، اقدس خانیمین آناسی نین ایرئیندن سؤز آچدی. آنجاق «سید یانماز اود» ساختا بیر آنلاشما گۆرسه دیب یاخاسینی حاجی قاسمین الیندن قورتاردی. بو سببه «یانماز اودلا» شیخ ابولحسنین آراسی قاریشدی. بونا باخمایارق سید هر گون آغانین زیارتینه گلیردی. او چالیشیردی خالق، ایچ لرینده اولان ساواش دان خبرسیز اولسون لار. همچنین بیر فرصت یارادیب حاجی شیخین حؤرمتمینی، نفوذونو، لکه لندیرمه یه جان آتیردی.

یئری گل میشکن، حاجی شیخ ابوالحسن قاییتما دان اؤنجه، بیر نئچه عالیم، تاجیر و طلبه حاجی قاسمین ائوینده دعوت ایدیرلر. یانماز سید ایسه، چاغریلما میس اؤزونو قوناق لارین آراسیندا سوخوب، اوتورموشدو. میرزه علمدار، حیدرعلی، حاجی قاسمین بؤیوک اوغلو و حسن آغا قوناق لارا قوللوق ائدیردی لر. یانماز سید، حسن آغانی گۆرمک همین ذهنینه بیر حیله گلدی، در حال اونو عمل ائتمک اوچون اونون یانیندا اوتوران شیخ مقصود و طلبه لرین ساختا باشچیسى لا یاواشجا پیچیلدادی، آغا شیخ مقصودون ایشاره سی له، یانماز سیدین پیلانیندا شیرکت ائدن لر، گۆره ولرینی بیلدی لر.

حسن آغا قاپی قباغیندا، قوناق لارین ایشاره‌سی و امرینی گۆزله‌بیردی. اون ایل تامام مکتبه مختلف شرارت‌لر و موفته‌خورلوق‌لا، بوینو یوغون اولوب، علم‌دن، معرفت‌دن هئچ بیر شئی آنلامایان، مختار، شیخ مقصودون ایشارسی‌له، حسن آغادان سو ایسته‌دی. حسن آغا بولور بارداغی، ایکی‌الی - له اونون اوْنونده یئره قویدو. مختار اونو ایچیب دئدی:

- آفرین نئجه ده یاخشی و عاغیل لی جاوان‌سان! الله سنی آتا- آناوا چوخ گۆرمه‌سین.

حسن آغا باشینی آشاغا سالیب بیر شئی دئمه‌دی. مالا فتحعلی مرثیه‌خوان مجلسین او باشیندان دئدی:

- دئییه سن آغا، حاجی قاسمین اوغلو دور. الحق یاخشی جاوان‌دیر!
حسن آغانین شرعیات، عربی معلیمی فرصت‌دن استفاده ائدیب، اوْزونو گۆرستسین دئییه، دئدی:

- حسن آغا بیزیم مدرسه‌نین عاغیل‌لی، دوشونر و جدی شاگیرلریندن دیر. ان‌شاءالله بو ایل دیپلم آلاجاقدیر.

جمع‌ده حاضر اولان‌های - کوی‌لولرین بییری، اوْسکوروب سینه‌سینی صاف لایاندان سونرا غلیظ لحن‌له دئدی:

- آغالار! بوشلایین. دنیا شوهرتینه گۆره، کافیردن، زندیق‌دن تعریف ائتمه‌یین! مسلمان لارین معصوم بالالارینا اوْرگتدیک‌لری زای و اوْنم‌سیز شئی‌لردن، تعریف ائتمه‌یین. حاجی‌زاده، اوندان بو قدر توصیف ائتدیک‌لریزله، بو‌یوروب بیزه دئسین لرگۆرک، نه بیلیرلر؟ بو سۆزلری قیراغا قویون.
شیخ مقصود بو سۆزلردن سانکی جوشوب، کینایه‌یله دئدی:

- سیزدن گۆزلیلمزدی! میه او بابی، علم‌سیز، نادان معلم‌لردن نه اؤرگندیک‌لرینی ایستیرسینیز؟

بو آشکارا ساواش اعلانی ایدی. مجلس قیزیشمیشدی، بعضی لری قوناق-لاری اونودوب، همئشه کی عادت‌لری اوزوندن، های-کوی سالیب، حاجی قاسمین ائوینی، مدرسه حییه‌طی کیمی، کار ائدیجی و آنقیرتیچی سس‌لری‌له دولدورموشدولار.

قونودان خبرسیز اولان خاخول سید احمد، اوجا سس‌له حسن آغادان حمایت ائتسین دئییه، آیاغا قالخیب دئدی:

- آغالار! سیز سهو ائدیرسینیز. سانیرام حسن آغانین عربی ساوادی سیزین هامینیزدان داها چوخ‌دور. سیزین اونلارین درس‌لریندن مطلق بیلگینیز اولمایان حالدا، هانکی اساسدا دوشونورسونوز کی، یئنی مکتبلر، مسلمان بالالارینا، الله ائلمه‌میش، لامذهب‌لیک درسی وئریلر؟

آغا سید احمد خان حاقلی ایدی. او تاریخ‌ده، مدرسه‌لرین معلم‌لری، تهمت، تکفیرین قارشسی سینی آلماق‌دان اؤتور، عربی و شرعیات درس‌لرینه چوخ اؤنم وئریلر. حسن آغا اؤزل‌لیک‌له عربی درسینده بیرینجی ایدی. اما حضرت‌لرین هدفی حسن آغانین بیلگی‌سینی اولچمک دئییلدی. اونلار، یانماز اودون ایسته‌گینی یئرینه گتیریب، حسن آغانی هوی‌لاماق‌لا، حاجی شیخ ابوالحسن‌بن حورمتینی آزالتماق هدفینده ایدیلر. بو آماج‌لا، اونلاردان بیر ی سید احمد خانین سؤزونو کسب دئدی:

- چوخ یاخشی! چوخ یاخشی! بیز حاضیریک. حاجی اوغلو بویورسون لار گۆرک، مطولی گۆروب‌لر؟ حاشیه‌دن بیر شئی بیلیرلر؟ بونلار قالسین هله، غسل، تیمم، استبراء و باشقا واجباتی بیلیرلرمی؟ ناماز قیلیرلارمی؟ او

فیرنگی پالتارلارلا ناماز قیلماق اولارمی؟ بویورسون لار گۆرک، نئجه اوتورولار شالوارلاری نین اوتوسو خاراب اولمور؟

حسن آغا ایلگی سیز سورغولاردان ائله حیرص لنمیشدی کی، اؤزونو ساخالایا بیلمه ییب، دیزلری اوسته قاپی قاباغیندا اوتوروب دئدی:

- بویورون هانکی جناب لار حاضیردیرسه، من اونلارلا عربی دانیشماق ایستیریم؟ امینم باجارمایاجاق لار. بیر حالدا کی، بیز مدرسه ده عربی و نئچه دیل دن باشقا، مختلیف علم لری ده اوخویوروق.

یانماز اوده، حسن آغانین جسارت له ملاحظه سیزلیگیندن چوخ سئوینردی. چون حسن آغانین غضبلی و یئرسیز سؤزلری، اونو مقصدینه یاخین- لادیردی. حاجی شیخ ابوالحسن، دوشونر، یئنیچی مجتهدلردن ایدی، مشروطیتین ایلک گون لریندن سیاسی توپلوم لاردا اشتراکی اولوردو. او بئله های- کوی لردن چوخ گؤرموشدو، اورداکی لارین مباحثه و های- کوی لرینه مانع اولسون دئییه، حسن آغایا خیطاب دئدی:

- حسن آغا معلوم اولور سن بو قونودا سهو ائدیرسن. بو مجلسده نئچه نفر آغالاردان وار کی، روحانی علم لرله یاناشی یئنی علم لری ده بیلیرلر. مثلا بیزیم یولداشیمیز «آغا شیخ رضا» فرانسه، اینگیلیس دیلینی چوخ یاخشی بیلیر. ائله بو «حاجی سیدمرتضی»، اسلامی اثرلرین چوخونو آلمان دیلینه ترجمه ائدیبلر و سایره. معلوم اولور سیزین بعضی معلیم لرینیز چاشیب لار. آیری جا، بعضی جناب لارا دئمک ایستردیم کی، یئنی مدرسه لر حاقیندا بیر آز اینصاف لا یاناشسین لار. اسلام ملت لری اینکشاف ائتمک ایسترسه لر، اؤز عصر لری نین علم لرینی، هنر لرینی اؤرگنمه لی دیرلر. یئنی مدرسه لر دین له،

اسلام لا هئچ تورلو ضدیتی یو خودور. صنعت له - هنر، اسلام دینینده آلقیش - لانیب دیر.

سبیز، نندن دمیر یولونون ماشینینی سوره نی، ائششک له یوک چکن مسلمان - دان داها پیس بیلیرسیز. میه اسلام یوخسول لوق، بدبخت لیک دن یانا دیر؟ ایندی لیک بو قونودا بحثیمیز یو خودور. منجه ایمکان قدر، دینی علم لر اویرنجی لری له، یئنی مدرسه لر آراسیندا ائله بیر اورتاق لیق و بیر لیک یارانمالی دی کی، ملت بو ایکی فایدالی گوج دن استفاده ائده بیلسین. حاجی شیخ ابولحسن ین صحبتی نین سونوندا، شیخ مقصود باشینی اوئه گتیریب همان پیس سسی له دئدی:

- آغا دوز بویورورلار! اسلام فنی، صنعتی منع ائتمه ییب دیر. آنجاق تأسف له تهرانین مدرسه لریندن و اورانین بابی معلیم لری نین اینام لاریندان خبرسیز - دیر لر. ایندی ایذین وئرسه لر حاجی اوغلو بویورسون لار گورک، یئر نه شکلده دیر؟ گون هاردان چیخیب، هاردا باتار؟

حسن آغا بیلگی لرینی سرگی لمک اوچون بئله بیر فرصت آختاریردی، تله - سبب حاجی شیخین ایذینی گوزلمه دن، دئدی:

- یئر یووارلاق دیر و بیر میلیون اوچ یوز مین قات گون دن کیچیک و قیرخ - دوققوز قات آی دان بویوک دور. ایرمی دورد ساعاتدا، بیر کره، اوز دؤوره سینه دولانار، بو دولانیش دان گئجه - گوندوز یارانار. اوچ یوز آلتیمیش بئش گون، بئش ساعات و قیرخ سگگیز دقیقه و قیرخ آلتی ثانیه ده، گونون دؤوره سینه دولانار، بو دولانیش دان ایسه، دورد فصیل یارانار.

هله حسن آغانین سوزلری بیتمه دن، آغا شیخ مقصود - ون ایشاره سی له، اورداک ی لارین بیر آزی آیاغا دوروب، گتتمک ایسته دی، آغا شیخ مقصود

گنتمه دن، اوجا و ساييلى كلمه لرله دئدى: «بلى! ايندى ايش او يئره چا تيب كى، ديندارلاردان بعضى سى، اسلامين عليه يينه دانیشان ائوده اوتوروب، اينام سيزلارين، دين سيزلرين كفر دانيشيق لاريني دينله ييب، مرتدلرين يئمك لريندن يئيرلر.»

بو سوؤزلى دئندن سونرا اونلا دار- دسته سى، مجلس دن چيخديلار. يانماز اود سئوينديگيندن چيچه گى چاتلاييردى. آنجاق ظاهيرى حفظ ائتسين دئيه، توبه ائده- ائده يئرینده قالدی. حاجی قاسم غضب دن، دلی لر کیمی اؤز- اؤزونه دانیشيب يئری- گويو يامان لاييردى: «عجب ايشه دوشدوم، عجب روسواي اولدوم. هانكى اوزله بازارا گئده جه گم. يقين بو خبر ائله بو گون شهرده ياييلاجاق دير. توکانچى لار من له آل- وئرى كسه جك لر، حياتيم، تجار تيم الدن گئده جك دير. منى كافير، موردار بيله جك لر. الله جيندا اقدسه لعنت ائتسين. الله بو ناخلف اولادى جاوان اولدورسون! كاش حاجى شيخ حسن ين قيچى سيناردى بيزه گلنده. كاش! يانماز اود اؤز اودونا يانيب، اقدسى منه باسمازدى. بو نه بلايدى دوشدوم؟»

حاجى شيخ ابوالحسن حاجى قاسمين زومزومه سيني ائشيديب اونا اورك وئرسين دئيه، دئدى:

- حاجى آغا يئرسيز راحت سيز اولمايين. قويون گئتسين لر! اسلام دينى بئله خاخول و شر- شور طرفدارلاريندان بئزاردى. بيز انكشاف و مشروطيت دئورينده بئله اويون لاردان چوخ گؤرموشوك. سيزين نيتينيز خاليص اولسون. او گئجه نين صاباحيسى، حاجى شيخ ابوالحسن يئنى دن حاجى قاسما تسلى وئريب، تامامى له لاقتيد و راحت جا، يولداش لارى لا بيرگه، مشهده گئتديلر.

حاجی قاسم، یانماز سید و باشقا عالیملر، تاجیرلر شهرین ائشیگینه جان، اونلاری یولا سالدیلار.

حسن آغا ایسه، بؤیوک دایی سینی یولا سالان دان سونرا تئز مدرسه یه گئدیب، مدیرله - معلملره، اولانلاری دانیشدی. اولنار، اونو احتیاط - سیزلیغینا گۆره قینادیلار. او ایسه اؤز ایشی نین سونوندان، بتر قورخموشدو. بیلیردی حاجی بونو باهانا ائدیب، اونو مدرسه دن چیخارداجاق دیر. قضادان دوز تخمین ائتمیشدی. حاجی عادتین دیشیندا، او گون ناهارا ائوه گلدی بیر باشا ایچهری ائوه گلیب، یامان - یووزو باشلادی. حسن آغانی مدرسه دن قدغن ائدیب، او گون حوجره یه گلیب، اونون ایذنی اولمادان هئچ بیر کیمله گوروشمه مه سینه امر ائتدی. او گرچک دن بابی گری دن قورخوردو. چون اؤزو دفعه لرله بو حربه یله باشقالاری لا ساواشمیشدی. حسن آغا ائله توتولموشدو، بیر کلمه بئله اؤزونو ساوونماغا، دانیشمادی. فقط قدغن سؤزونو ائشیتیمک همان یئمک باشیندان قالخیب، آغلاماغینی گیزلتسین دئی، آناسی نین اوتاغینا گئدیب بیر گوشه ده اوتوردو.

یازیق اقدس خانیم نه ائدیگی نی بیلمیردی. اونون، حاجی نین یانیندا نفوذو - اعتباری یوخ ایدی. مه لقا دونیا یا گلندن سونرا اویغون سوز ار - آرواد آراسیندا، هئچ بیر ایلیشگی یوخ ایدی. بوندان بئله، اوشاغینی قوروماق اوچون سون گوجونو ده ووردو، تیتراک قیچلار، آغلار گؤزلرله حاجی نین یانینا گلیب، دئدی:

- سیزدن سون دفعه اولاراق خواهیش ائدیرم نئچه گون ده مهلت وئربن امتحانین وئرسین، سونرا اورگینیز ایستین کیمی عمل ائدین.
حاجی قاسم اقدس خانیمین التماسیندان داها دا، غضب لیب دئدی:

- بوتون بو بلالاری، سنین آخماق لیغین لا، نادان لیغین منیم باشیما گتیریب- دیر. ناخلف اوغلانی بابی لرین مکتبینه گۆندرن، دنیا دا منی روسوای ائدن سن ایدین! صاباح ائوی، حوجره می اودلایاجاق لار. کیمسه من له آل- وئر ائتمییجه ک دیر. بوتون بازارین لاغ ائتمه سینه واسیطه اولدوم. بونلارین سببی سنسن! دا جانیم دان نه ایستیرسن؟ گۆزلی کور اولسون صاباح دان حوجره مده ایشله سین. سن ده منیم یانیمدا آز اول!

اونون تایی لاری بؤیوک تجارت خانالاری ایشله دیرلر. او ایسه، منیم اوچون آیلا- گونو اؤلچورو. آغا، منجم اولوب دور! منه نه! یئر یووارلاق دیر؟ گونش یئردن بؤیوک دور یا کیچیک دیر منه نه؟ عرب دیلی، فرنگ دیلی منیم نه دردیمه دیه جک دیر؟ من تاجیرم، اوغلوم دا تاجیر اولمالی دیر والسلام. بوندان بئله اوشاغیمین اختیاری اؤز الیمده اولاجاق دیر. سن له علاقه سی یوخدور.

قیساجا، حسن آغا آز بیر زاماندا، عیاش لیکدا، لات لیکدا، مشهور اولموشدور. شیک خانیم لارین یانیندا سئوملی، قماز باز لارین یانیندا دوست، میخانادا ایسه عزیز و ایسته مه لی ایدی. باخمایاراق جیب لری بوش ایدی، آیین باشی دوز- عملی دئییلدی، آنجاق لات لیغی، لاقئیدلیگی اونا، اؤزو فرقینده اولمادان، اؤنملی بیر سرمایا اولموشدو. دئییب- گولوردو، عارسیزلیق ائدی، اوینوبوب اوینا دیردی، یانسی لاییردی، دلک لیک ائدیردی. یومور تعریف له بیردی، قیساسی، هر نه ائدیردی، قبول اولوب، سئویلیردی. بو سببه حسن آغا هارا گئدیردی دوست لاری کؤلگه کیمی اونون آرخاسیجا گلیردی لر. او خوش- اخلاق، آزارسیز و ساده بیر جاوان ایدی. کیمسه دن گۆزلنتی سی اولموردو، کیمسه یله ایشی یوخ ایدی. اسکی دن اولان کبر و غرورو، تام اونو تموشدو.

دوست- تانیش لاری، اونون ایچینده اولان دردلردن خبرلری یوخ ایدی، بئله دوشونوردولر کی، او شادلیق هئیکلی، خوش لوق و سعادت قاینای دیر. خانیم لار حسن جان خیطاب ائدیردیلر. بیرری اونا کؤینک آلیردی، باشقاسی پالتارلارینی اوتولوبوردو، بیرری اونا ایپک جوراب آلیب، دیگرری ساچ لارینی داراایردی. بعضی گئجه لر، خانیم لاردان اوچ- دؤردو، بسه- بس لیک دن، حسن آغانین باشینی سیرایلا، یوموشاق دیزلرینه قویوب، اوشاق کیمی اونا ناغیل دئییردیلر. دئمک اولاردی او ایکی- اوچ ایلده، عشق و سعادت سلطانی اولموشدو. بوندان- بئله، او ایچ دردلرینی هئچ کیمسه یله پایلاشماددی. بعضی سی اونا عاشیق، بعضی سی ایسه دلی دئییردیلر. بعضی- سی اونو فوق العاده بیر شخص بیلیردیلر. هر حالده اخلاقی ایلگینج ایدی. بو سوره ده او کیمسه نی اؤزوندن اینجیدیب و پیس سؤز آغزینیا گتیرمه میشدی. چون اینسان لارین دونیاسینا اصلا ماراگی یوخ ایدی.

وورغولادیغیمیز کیمی حسن آغا، اورتا مکتبدن چیخاندا اون دوققوز یاش دان یوخاری دئییلدی. آنجاق چوخ مغرور، کبرلی، تجربه سیز و احتیاط سیز ایدی. اؤزوده بئله! مسلکینین، اینامی نین، ایستگی نین نه اولدوغونو بیلیردی. تکجه بونو بیلیردی بشرین ایندی کی بیناسی، دوزگون اساس اوسته قورولماییب دیر. نرمال اولان رسم لر، اینسان لارین آراسینداکی سئچکی لر، عدالت دن اوزاق و یالنیش دیر. آیری جا او ایران میلیتی نین تمدن دن اوزاق اولماسینا، بیر شئی لره احتیاجی اولماسینا اینانمیشدی. آنجاق او زامانین گنج لرینه تای اونون دا عاغلینا بیر چاره یئتیشمیردی. «بو یون کی دوروم پیس دیر سه، هانکی دوروم اولورسا داها یاخشی اولار؟» سوروسونا، بیر جواب دئییه بیلیردی. او تکجه، بو مرکب سورون لارین حلینی مدرسه لره

تحصیل دن آسیلی گۆزوردو. اونون یولو فقط، تحصیل ائدیب، بیلگی لئمک ایدی. تکجه بو واسیطه ایله -حسن آغانین او گونکو اینانج لاری لا- جامعه ده بوتون فسادلارین اصلاحی ممکن اولای بیلردی. او تحصیل ائدیب هر شیئی آنالیب، اؤزونون علم و استعدادی لا سئویملی خالقینا، وطنینه خدمت ائتمک ایستیردی. او، اینسانین خلاصی یولوندا چالیشماق ایستیردی. او خالقینین، بؤیوگو، لیدری، یونتیجی سی اولوب، نفوذ و شهرت قازانیب، عالی مقام لارا چاتماق ایستیردی.

تأسفله، قوناق لیق گنجه سینده اولان اولای لار، اونو بو ایشیق لی عالم دن، سفالت و یازیق لیغا ساری سورتله دی. جاوان اوغلان عالی اومود و آرزو- لاریندان الینی اوزوب، اوجا خیال لاردان آلچاق قات لارا دوشدو. چوروموش چیرکین محیطده، عیش- نوش دا بوغولدو. خالقا قوشولدو. بو خالق اسکی ده گووه نن خالق ایدی می؟ گنج قادین- کیشی لر اونون وطنداش لاری اولان- لار ایدی، او بونلارین می اؤنونه دوشوب اونلاری بدبخت لیک دن، فلاکت دن قورتارماق ایستیردی؟ او همئشه بئله خیال ائدیردی، بو کوتله نین آراسیندا جدی طرفدار لار تاپا بیله جک دیر. اما، غفلت یوخوسوندا آنالیب، خالق، کوتله نی تانیان زامان، اؤزو ده او اولچویه دوشموشدو.

او ایندی هارداسا هامینی گوروب، دانیشیب گوروشوردو. هامی نین کئچنک- لرینی دینله یب، آرزو- دیلک لریندن خبری اولوردو. تأسفله بو تانیش لیق اونون اومودسوزلوغونا، اوارالیغینا، داها چوخ سبب اولموشدو. چون اونون باخیشیندا، هامی کیچیک، آلچاق، اؤزلرینی سئون، حيله کار، یکی اوزلو و پاخیل ایدیلار. او بئله بیر چیرکین لیک ده باتمیش، گئنیش کوتله نین ایچینده اؤزونو ایتیرمیشدی. هاردان گلیب، هارا گئتدیگینی بیلیردی. اؤزونون،

خالق نین آخیر- عاقبتی نئجه اولاجاق دیر، بیلمیردی. بو اینسان لار، او وصف لرینی کیتاب لاردا اوخویان، یا خود معلیم لردن ائشیدن خالق دئییلدیلر. بو گئیش محیطین تأثیرینده نهایت زامان آخاریندا، سوسیال اصلاح لار، اینسان سئورلیک دوشونجه لر، یالانچی آلقیش لار، آلچاق هدف لر یولوندا دوست لوق لار، ساختا عشق- محبت، هامیسی خالق اغفال ائتمک اوچون، زینت، پاک لیق، حکمت، و بیلگی دونوندا، مادی خیرلر و شخصی هدف لر اوچون ایدی. سرگردان حسن آغانین باخیشیندا، بؤیوک توده نین گؤرونوسو بو ایدی.

او ایندی آرتیق، هامیدان بئزار اولوب، نیفرت ائدیردی. دوست لوق اذعالاری اولان بگلردن، نیفرت ائدیردی. عشق- محبت لرینی ایثبات ائتمک اوچون، مین جوره افسون و افسانه اوخویان خانیم لاردان نیفرت ائدیردی. چون هامی سینی یالانچی، اؤزلرینی سئون، کیچیک هدف لرله آرخاسیجا دوشن آدام لار گؤروردو.

بو مدتده، یانی مدرسه دن چیخاندان سونرا، بیر صفحه ده بئله، کیتاب اوخوما میشدی. چون، کیتاب لاری یالان بیلیب، حیاتدان تام دویموشدو. اؤزونون هلاکتیندن قورخوسو یوخ ایدی، آنجاق اولومو ده آرزوی ائتمیردی. هئچ واخت انتحار دوشونجه سی بئینینده یارانما میشدی. او سانکی بیر اؤنملی شئی ایتیریب، خیالی چوخ راحت سیز و ناراضی ایدی. سانکی اورگی بیر دیلک ایستیردی.

بو سببه چوخ زامان خیالی، گرچک بیر مشغولیت آختارماق ایدی. بیر صمیمی دوست، پاک اورک، غرض سیز بیر دوست تاپیب، ایختیارینی اونا وئرمک آرزوسوندا ایدی. سینیق قلبینی تام آنلامدا اونا وئریب، اونون یانیندا

بوتون دردلری، غصّه لری اونوتماق ایستیردی. بو دورومدا بیر تصادف اونو کلثومه طرف چکدی. ایلك باخیشدا اونون گۆزل اوزو، اویغون بوی - بوخونو و چکیجی گۆزلرینی بیه نیب، سونرا روحیاتینا گیردی. کلثومون ساده لیگی، غرض سیزلیگی، صمیمیتی اونو بوتون لوکده اؤزونه چکدی. بونو دا دئمه لی - بیک او گونه دک، هرزه خانیم لاردان سونرا، باشقا بیر قیز یا خود خانیم لا قارشى لاشمامیشدی.

اونا گۆره او، قادین لارین هامیسینی فاحیشه، روح سوز، عاطیفه سیز، ایکی - اوزلو و آلچاق تصور ائدیردی.

آنچاق کلثوم ساده لیکله باشینا گلن لری اونا تعریف لیبند، هارداسا دیشیلیب، کلثومون عشقی نین پاک و دوز اولدوغونا امین اولدو. او زاماندان اخلاغیندا، داوارانیشیندا بؤیوک بیر دیشیک لر گۆرونودو. وئل نمکله لات - لیغی بوراخیب، شرابدان، قوماردان و ناباب دوست لاردان اوزاق لاشدی. هممشه حوجرده حاضر اولوب، تجارته مارق گۆرسه دیدی. پالتار فیکرینه دوشوب، باش - گۆزونه یئتیشیردی. آی لارجا تیراش ائتمه یه ن اوزونو هر گون تر - تمیز اصلاح ائدیردی. آنا - باجی سینا یئتیشیردی. چون بیر دایاناچاق، بیر صمیمی دوست تاپمیشدی. ایندی، دا کلثومو سئودیکینی بیلیردی. گنج - تنز اونو آلمالی ایدی. کلثومون قلبی تکجه اونون اوچون چیرپینماغینا امین ایدی. ایندی داها، حیاتدا هدفی، آرزوسی وار ایدی. ایندی سه اونون اوچون دقیقه لر، ساعات لار اؤنملی و قیمت لی ایدی. اونون فیلان میخانادا، یا خود فیلان هرزه قادین یا هرزه اوغلان لانه ایشی وار؟ فیلان ساعاتدا، کلثومله گۆروشمه لی ایدی. عشق، اینجه، مشغولیت، روحانی لذت یالنیز اوردا دیر. ساعاتی گۆزلمه لی ایدی. دقیقه لره دقت

ائتمه‌لی ایدی. باشقا زامان‌لار فایدالی ایش گؤرمه‌لی ایدی. گلجه‌گی دوشونمه‌لی ایدی. چون کلثوم قوجا اریندن بوشانیب اونون اولمالی ایدی. کلثومو ساخلاماق اوچون، آنا- باجیسی نین یاشایشینی تأمین ائتمک اوچون، ائو و باشقا اشیا لازیم ایدی.

بو سعادت دئوری، تأسف‌له او قدر چوخ چکمه‌دی. کلثومون سرگذشتین تعریف ائندنه دئدیک، حاجی قاسم کیفی تاپماق‌لا اونلارین ایلشگی سینی آنالییب، اونلا- آناسینی ایسه، کلثوم کیمی ائودن قوودو. بو غفیلدن اوز وئرن ماجرا، اونو یئنه‌ده سفیل- سرگردان لیغا چکه‌جک ایدی. چون بوتون اومودلاری یئنی‌دن کیسلیمیشدی. او هئج واخت، گؤزل کلثوم، اونون آنالیغی اولدوغونو خیال ائتمزدی. بو گؤزلنیلمز اولای‌لا، او تکجه عشق- محبتینی ایتیرمه‌دی، بلکه بیر تورلو ویجدان عذابی و اضطرابینا دا دوچار اولموشدو. بونلا- بئله، اسکی حیاتا دؤنمه‌دی. چون ایندی آناسی نین دا سوروم‌لولوغو بونلا ایدی. یازیق آناسینا اورگی یانیردی. بونو بیلیردی، ان کیچیک سایمازلیق اونون هلاکینا سبب اولار. آناسینی ترک ائتسه، دنیا دا، آخرت ده عذاب‌دا اولار.

بئله‌لیک‌له، عرب‌لر محله‌سینده کیچیک بیر ائو کیرایه ائدیب، حیاتی‌نین سون دقیقه‌لرینه دک اونو ترک ائتمه‌یب، اونون یاشایشینی ان یاخشی شکیلده تأمین ائتدیگینه، آناسینا سؤز وئردی. بو هدف‌له، ایلک ساعات- لاردان فوکول- کیراواتی قیراغا قویوب، بیر دست ساده پالتار گئیب بازارا گئتدی. اوردا دل‌ال‌لیق و ال‌ده شئی ساتماق‌لا مشغول اولدو.

او ایندی داها، کلثومون یاساق عشق- محبتینی اونوتماق ایسته‌بیردی. حاجی قاسم اونلارین ایلشگی سینی بیلیم کلثومو بوشاماغینی بیلیردی. بونا

رغمًا، اونلارین محلہ سیندن کتچمه مه گه چالیشیردی. چون اؤز قلبیندن قورخوردو. کلثوم له اوز- اوزه گلیب، دویغولارینا حاکیم اولماییب اونا یاخین- لاشماق دان قورخوردو. چون نه قدر اونون اؤزونو، آدینی اونوتماغا چالیشیردی، ممکن اولموردو. اؤزونو لعنت لییردی. اؤزونون نفسی نین ضعیف لیگینی بیلیب، اونا چوخ تنز اونوتدوغونو اؤزونه سؤز وئیریدی. آنجاق کلثومون گؤزل اوزو، گؤزونون اؤنونده ایدی. کلثومون خیالی اونا تعقیب ائدیردی. هر گتجه اونا یوخودا گؤروردو. یالقیزلیق دان، قارانلیق دان قورخوردو، چون کلثومون خیالی اؤزل لیکله قارانلیق دا اونا ظاهر اولوردو. بیلدیگیمیزه گوره بو دوروم چوخ سورمه دی. کلثوم حاجی عبدالصمدین ائوینده، نادره یله، مهرانگیزه دئدیگی کیمی، نچچه هفته دن سونرا آناسی اقدس خانیم سربنی اونلا- کلثومه آچیق لاییب، ائولندیلر. نچچه آی سونرا، حاجی قاسمین قتلی اوز وئریب، یازیق حسن آغا توتوق لاندی.

حسن آغایلا آغاداش

دوستاغین ایلک گون لری، حسن آغایا چوخ چتین و دوزولمز ایدی. چون او عذاب وئرن نومره بیرین زحمت لریندن علاوه، مینایلا - کلثوم دن ده نگران ایدی. اونلارین چؤرگه محتاج اولماق لارینی بیلیردی. او بو، فیکیر- غصّه دن خسته لندی. مأمورلار اونون حالینی گؤرچک یئرینی دییشدیلر، ایلک خسته - خانایا گؤندردیلر، بیرآز توختایاندان سونرا، عمومی دوستاغا آپاردیلار. او

گون لرده کلثوم ایکی دفعه گۆروشونه گلیب، مسافرت ائتمه‌گه ایذین ایسته-دی، بونون ایضاحاتینی کلثومون تعریف‌لریندن خاطریمیزده وار. کلثومون سفریندن سونرا، حسن آغا بیرآز راحت‌لادی. چون او مینانی بیر زیرنگ و مهربان قیز بیلیردی، کلثومو قوروماغیندان امین ایدی. بس یاواش-یاواش او بیرى محبوس‌لارا قوشولوب، هله‌لیک بدبخت‌لیک‌لرینی اونوتدو. دئیب-گولدو، گولدوردو، اورداک‌لاری مشغول ائتدی. اونلارلا اولماق اونا چتین ایش دئییلدی. چون قیسا عؤمرونده، بدبخت‌لیک، فلاکت، یوخسول‌لوق، پول‌سوزلوق، آج‌لیق، قورخو، اومودلا-یأس، دوست‌لوق‌لا-دوشمن‌لیک، آنالایان‌لا-آنلاماز و... چوخ گۆروب، بونلارین هامی‌سیندان بؤیوک تجربه‌لر قازانمیشدی. آیری‌جا، یاخلاشیق اوچ ایل تامام مختلیف آدم‌لارین آراسیندا، لات‌لیق‌لا یاşamیشدی. بو علاقه‌لر اونو فیلسوف، لاقتید آنجاق خوش صحبت و صمیمی ائتمیشدی. او داها ایندی غرورلو، تکبرلی، آدم‌لاردان قاچان و احتیاط‌سیز شاگیرد دئییلدی. او هر کسه اؤز دیلی‌له دانیشا بیلیردی، یاخشی یا پیس ماجرا‌لاردان قورخمایب، اولان‌لاری جسارت‌له قارشى‌لا بیلیردی. باخمایارق هله‌ده، محکم بیر سیاسی دوشونجه‌سی و اجتماعی کارکترى یوخ ایدی. آنجاق بیر فردی دایاناجاق و دوشونجه‌یه صاحب ایدی کی، اخلاق دنگه‌سینی قوروماغا یئترلی ایدی. ایندی او آرتیق ائولی ایدی. نئچه واخت‌دان سونرا آنا اولاجاق ایدی. اهل-عیالی‌نین سعادتینی تأمین ائتمک اونا بیر شیرین ویجدان گۆره‌وی ایدی، بو دویغو اونو حیاتا مارق‌لان‌دیرمیشدی.

باخمایارق، ایلك باخیشدا، اوردان اولان محبوس‌لارین چوخو، قاتل، اوغرو و یول‌کسن ایدیرلر، اونلارین اخلاق، رفتار و گۆرونوش‌لریندن ایسه خوش-

لانمیردی، آنجاق زامان - زامان اونلارا قوشولوب، چوخ لاری لا دوست اولدو، یاشام حکایه لیرینی ائشیتدی، آرزو - دیلک لیرینی آنالییب، اعتراف ائتدی کی، اینسان، جامعه دن قوولان بو قاتدا اولان لارلا دوستلوق دان، باشقا دوست لاریندان چوخ زیان گورمور. اوزونه دئییردی: «بونلاردان بعضی لری، اوز یاشاییش لارینی تأمین ائتمک اوچون، بعضی لری عئیش - نوش اوچون، بیر آزی تربیت سیزلیک دن، محیطین تأثیریندن، فاسید دوست لارین واسیطه سیله، اختلاسا و باشقا جنایت لره باش قاتیبلار. البته بونلار یاخشی ایش دئییرلر. اینسان دوز یولدا، مشروع یولدا منفعت لیرینی آختارمالی دی. اوز راحت لیغینی باشقا لارین زحمتینه گورمه مه لی دیر. آنجاق باخیب گورک، بئله یالنیش ایش لر تکجه بو طبقه نین آدام لارینا عاید اولور مو؟ خالقین روزوسونو آنبارلاردا بیغیب آج لیق، قیطلیق یارادان تاجر، قاتل دئییل می؟ یالانچی، یالان لارلا، مشتری لری آلدان بازار، سوچ لو، جانی دئییل می؟ رشوت آلیب اوز امکداش لاری علیه ینه، حيله - حوقا ایشلدن مأمورون شرافتی وار می؟ همچین معامله ده، دوستلوق دا، علاقه لرده، تقلب، یکی اوزلولوک ائدن باشقا صنیفلر، جزایا لاییق دئییل لر می؟ میه بدبخت آفتافا اوغرو - لاری، اوز شخصی فایدالاریندان باشقا، هدف لری وار می؟ بو هدفی تعقیب ائتمه یین وار می؟ کیم عومومون خیرینی اوز خیریندن اوستون توتار؟

قبول ائدیریک بونلار فاسید، آچاق و پیس دیرلر. آنجاق محبس دن ائشیکده اولان لار، اوغورلوق لارینی، شرافت پالتاریندا گیزلدن، سوچ سوز اینسان لارین هلاکینا باعث اولان لار، آچاق و شرف سیز دئییل لر می؟

هله بو، دوستاقدان اولان لارین ایچینده، یاخشی خیصلت لردن - کیشی لیک، سوزو دوز، صمیمیت - تاپیلیر. آنجاق اولاردا، یالان دانیشماق، بؤرک قوبماق،

شرّ آختارماق و دیگر چیرکین ایشلردن باشقا بیر شئی گۆرونمز. پس بیزی محیط زورلا بو آدم لارلا تانیش ائدیسه، من ده قورخومرام. بونلارین هر بییری نین اؤزونه اؤزل کئچمیش لری واردیر. من ایسه اونلاری دانیشدیрмаغا چالیشیرام، بو ایش لرله اؤزومو مشغول ائده جه گم.»

حسن آغانین محبس ده کیلره گۆره، اینامی نین اؤزئتتی بو ایدی. آنجاق او ایناملاری هئچ بیر یئرده آچیق لامامیشدی. اما حبس ده اولان لار اونون داوارانیش لاریندان، روحیاتینی آنالییب، اونو باغری لارینا باسمیشدی. چوخ چکمه دی کی، حسن آغا اسکی سی کیمی، کلثوم له ائولنمه میشدن اؤنجه سی کیمی، هامی نین سئویملی سی اولدو. محبس ده کیلرین هر بییری اونو اؤزلرینه دوست، خیر خواه بیلیب، قورخما دان، جرم لریندن، ائتدیک لری ایش لردن اونا دانیشیردی لار، اونا مشورت ائدیب، اعتیما د ائدی ردی لر. او ایسه، اونلارا الیندن گلدیگی یاردیمی ائدی ردی.

نئچه آی حسن آغانین تونوق لانماسیندان سونرا، آغاداداش لا- عبّاسی ایسه، نومره بیر محبس دن عمومی یه گتیردی لر. حسن آغا اونلاری یاخشی تانییردی. آنجاق هئچ بیرینه تانیش لیق وئرمه دی. بونلا بئله، عبّاس ایلك گوندن اونا یاخین لاشیب، استنطاقین تفصیلاتینی و اعتراف لارینی اونا ایضاح ائتدی. غلامحسین دالان دارین اؤلدورمه سینی، احمد آغایلا- هوشنگین تونوق لانماسی نین سببینی، اولدوغو کیمی اونا نقل ائتدی.

آغا داداش لا عبّاسین آراسی ده میشدی. عبّاس اونو اؤز بدبخت لیگی نین باعیثی گؤروردو. آغاداداش اونون اعتراف لاریندان چوخ غضب لیب، بئله دوشونوردو او دایان سایدی، آغاداداش دا اعترافا مجبور اولما زدی. او بیر مدّت اوتاق دان ائشیکه چیخما دی. چون حسنی، حاجی نین اوغلو و عفتین (اؤزو

اۆلدورن نامزدی) قارداشی سانیردی. سونرا قارارا گلدی بو تصادفدن، اۆزونو ساوونوب، حسن آغانی روسوای ائتمکده، یارارلانسنین.

بو قصدله محیطی یاخیندان - اوزاقدان آراشدیریپ، آداملارین حقیقی یئرلرینی، اۆلچولرینی آنلاماغا باشلادی. بو آرادا حسن آغانین دوروم و نفوذوندان خبردار اولدو. بئله دوشوندو حسن آغا ایسترسه، گۆز قیرپیمیندا اوغرولا رلا یول کسنلرین الیه اونون جانینی آلا. بو فیکیر آیریجا، جاوانین قیسقانچ، کبرلی، جنایتکار دویغولارینی چوخ یارالادی. بونا گۆره واختی ایتیرمه دن حسن آغانی روسوای ائتمک اوچون، عیفتین فاحیشه لیگینی هامی یا خبر وئردی. اۆزونو بیر تعصوبلو کیشی گۆرسه دیب، هر کسین یانیندا دۆلت و تأمیناتدان شیکایت ائدیب، دئییردی: «دۆلت، دیانتین ضدینه عمل ائدیر. من ناموسومون یولوندا نامزدیمی اۆلدورموشم. دۆلت باشقالارینا اؤرنک اولسون دئییه منی آلقیش لاما ق یئرینه، یئرسیز منی توتوقلا ییب دیر. نیشانلیم، بو اوغلانین یانی حسن آغانین باجیسی دیر. ایندی تأمینات منی، خانیمسینا گۆره، آتاسینی اۆلدورن بیری له، بیر یئرده حبس ائدیب دیر. یازیق حاجی قاسم، بونو، اخلاق سیز اولوب ناموسونا تجاوز ائتدیگی اوچون اولادلیق دان محروم ائتدی. او ایسه اینتقام آلسین دئییه، آج-لاری آتاسینی اۆلدورمک اوچون قورشالادی.»

بو دئی - قودولار، محبوسلارین ایچینده تأثیر بوراخمادی. چون بیرینجی بوکی، عباس اولانلارین هامیسینی، هامی یا تعریف ائتمیشدی. ایکینجی - سی، اونلار حسن آغایا و اونون اخلاغینا کامل اعتمادلاری وار ایدی. بونا باخمایاراق، حسن آغا بو سۆزلری ائتمکدن، اؤزل لیک له آنالیغی لا ایلگیلی قونوسوندان، خوشو گلمه دی. آناسی نین سرینی افشاء ائدیب، حقیقی آتاسینی

معرفی ائتمک ایسته میردی. تانیش لاری نین یانیندا نامردلیگه تانینماسینی دا ایسته میردی.

کاسیب لیق، یوخسول لوغون اؤزونه گۆره، بیر عادت- عنعنه لری واردی. او عالم ده اصل، نسب، علم و باشقا شئی لر درده دیمز. کیشی سل اخلاق، صداقت، فداکارلیق، ضعیف الیندن توتماق، ظلم له مبارزه ائتمک و نهایت سخاوت و صمیمیت اینسانین ان اؤنملی صیفت لریندن حساب اولار. یوخسول لارین آراسیندا بیر تورلو برابرلیک، طبیعی و ساده اشتراک وار دیر. بؤیوک لره حؤرمت قویارلار، هر بیر اتفاق دا دسته باشی لاردان اوز چئویرمز لر. اؤز دوست لاری نین منفعت لرینی قوروماق اوچون، اؤلوم له اوزبه اوز اولوب، بیر دانا «من اؤلوم» له اؤز لرینی اؤلومه وئر لر. حسن آغا بو عادت- عنعنه- لری یاخشی بیلیردی. اما سون سؤز اولسون دئییه، دسته باشی لاری کنارا چکیب دئدی: «عزیز دوست لاریم! یقین سیز ده اصفهان لی داداشین یایدیغی، دئدی- قودولاری ائشیدیب سینیز. بیلر سینیز من مالا، شؤهرته، مقاما گۆره سیزه یالان دئمهرم. سیزین بوغونوزون بیر قیلینی دونیانین سلطنتیله دیشمهرم، حقیقت بو دورکی، آنالیغیم لا علاقه م اوست اورتولو، دئییه بیلمه یین بیر سورون دور. بو قدر دئییه بیلهرم کی، بوردا منیم ان یاخین- لاریمین حیثیتی سؤز قونوسو دور. من ایسه قول شرف وئردیگیم اوچون، اونون سرینی سیزه آچیق لایا بیلهرم. آنجاق حاجی قاسم آغانین قتلینه گۆره، سانیرام سیزین بیلگینیز مندن چوخ دور.»

دسته باشی لارین هر بیر، اؤز نوبت لرینده، اونون صمیمیتینه، دوز لوگونه، دوز دانیشماغینا اعتماد ائدیپ، اوندان ریجا ائتدیلر، هر نئجه لازیم سه، آغاداشی تنبیه ائتسین لر.

حسن آغا اونلارين صميميت لريندن تشكور ائديب دئدى: «ساخين اونون دئديكلرينه اينانماين. موردار، جنايتكار آدام بير گون اؤز جزاسينا يئتيشر.»
 دسته باشى لار ظاهرده، حسن آغانين توصيه سيني قبول ائديب، هر كس اؤز ايشينه گئتدى، آنجاق هر بيرى باهانا آختاريرديلار. يئرى گلميشكن آغاداش حسن آغانين سكوتونو گؤرونجه جسارت تاپيب، ايشه باشلادى. او نچه نفر شر- شور دوستاق لارا -اونلار حسن آغانين آدمى دئييلديلر- ايرمى تومن پول و چوخلو وعده- وعيد وئريب، اونلارى حسن آغانى كتك- لمه گه، قورشالادى.

اوغرو لار پول لارى دسته باش لارينا گتيريب، ماجرانى اونا خبر وئرديلر. بئله- ليكله اونلارين اينه باهانا گلدى. اونلار اؤز لريني حسن آغانين قارشى سيندا سوروملو بيلميرديلر. چون هجوم، آغاداشين طرفيندن باشلاميشدى. بس حسن آغانين خبرى اولمادان ايشه باشلاديلار.

سكوت زىلى يئنى جه ورولموشدو كى، آغاداشين اوتاغيندان سس قالخدى. كئشيك آجان، فرصت تاپيب آغاداشين اوتاغينا قاچينجا، اوغرو لار ايش- لريني گؤروب، آغاداشين يارى جان جسدينى اوتاغين اورتاسينا اتميشديلار. ايرمى دن چوخ ائوداش لارى، تدقيقات دا شهادت وئرديلر، آغاداش اكبر سيگارى نين ياتاغينا گيرمك ايستيميش، اكبر اؤزونو مدافعه ائديب اونو يئر چيريبديلر. كئشيك آجان، اؤزونه معلوم اولان نندن لرله اونلارين شهادتيني تصديق ائدى. بئله اولدو آغاداش بير آى قارانليق دوستاغا محكوم اولدو. قايتديغيندا حسن آغا آزاد اولوب، اونون ايسه، بير باشقا جنائيتى افشاء اولموشدو.

حسن آغانين آزادليغي بىردن- بىره و گوڭزلىلمز اولدو. آغاداشين دؤيولمه سيندن ايكي گون سونرا، تامينات مأمورلارى ماه تابان، عمه خانيمي ائوينده اوز وئرن بىر فاحشه نين اؤلومو ايله علاقه ده توتدولار. بو خانيم بىرىنجى استنطاق دا، بوتون الى اولان جنائتلرينه اعتراف ائديب، آيرى جا حاجى قاسمين قتلىنى منطقى ندىن لرله ايضاح ائتميشدى. بئله ليكله حسن آغانين سوچ سوزلوغو ايثبات اولدو. آيرى جا آغاداشين بو ايشده الى اولدوغو بيليندى. يانى او عفتى اؤلدورندن سونرا، شيركتين انبارلارينا صاحب اولماق اىستيب، عباس و نئچه نفر آيرى لاتلارى عمه خانيمين ائوينده قورشالاييب پاقپوغا يولايير. اؤزو ايسه، عصيان زامانى اوردا اولور و نهايت حاجى قاسمين اؤلومو اونون ايشاره سى له اولور.

يوخارى داكى سؤزلرى باشقا سوچلور و تامينات مأمورلارى ايسه تصديق ائتديلر. ائله همان گون حسن آغايا برائت حؤكمو صادر اولور. بوندان نئچه گون اؤنجه، نادره، هوشنگ و جمشيدخان، نظميه يه گئديب، كفيل قويماق لا بئله، اولورسا اونو آزاد ائتمه گه قالميشديلار كي، شانس دان ايش اورا چاتمادى.

عمه خانيم توتولان گونون آخشامى، او بؤلومون رئيسى، حسن آغانى تله- سىك اؤز يانينا چاغيريب دئتميشدى:

- بىرىنجى بونو بيلمه لي سىنيز، تامينات اداره سى نين سىزىن له شخصى غرضى يوخدور. بىز اليميزه گلن راپورلار اساسيندا سىزى توتماق مجبور يتينده يدىك. شوکور آلاها سورون آيدىن اولوب، سىزىن سوچ- سوزلوغونوز ايثبات اولدو. بيليرم بو سوره ده سىز چوخلو زحمت و اذيت لر چكىب سىنيز. ايندى ايسه، بو سؤزلرين يئرى دئيب، انشاء الله باشقا زامان

سبزه دئیرم کی، ندن بیز چوخ واختلار جنایتدن اؤنجه قیصاص ائتمک زوروندا قالیریق. هر حالدا منی اؤزونوزون صمیمی دوستونوز کیمی حساب ائدین. اداره طرفیندن ایسه سیزدن عذر ایستیرم. حسن آغا نظمیة مأمورلاریندان او قدر یالان وعده ائشیتیمیشدی کی، شعبه رئیسین سادّه و صمیمی سؤزلرینه اینانا بیلیمیردی. رئیس اونلا ظرافت ائتدیگینی دوشونوردو. شانسدان او ساعاتدا نادره یله هوشنگ سئوینجک ایچهری گلیب، اونو تبریک ائتدیلر. داها شوبهه یئری قالمامیشدی. نادره اوتانمادان بالاجا کلثومو مینادان آلیب، حسن آغانین قوجاغینا وئردی. هامی سئوینجک شعبه رئیسیندن خداحافیظالشیب نظمیةدن چیخدیلار.

گؤروشون تأثیری

احمد آغایلا- قارا بشیرین اؤلوموندن سونرا هوشنگ، اطرافلی دئدیگیمیز کیمی، دوستاقدان آزاد اولوب، مهرانگیز و نادره یله بیرگه، ایران خانیمین اری جمشیدخانین ائوینده قالدیلار.

حاجی عبدالصمد رشت-ه قایداندا، نادره نی اؤزویله آپارماق ایسته بیردی. آنجاق مهرانگیز التماس لا اونو قاییتماغا قویمادی. حاجی عبدالصمد قایداندا سونرا، نادره نین خواهشی له، مینانی کلثومون اوشاغی لا تهرانا گؤندردی. نادره مهرانگیزی تسلی وئرمکدن باشی آیرد اولاندان سونرا، یازیق کلثومون وصیتی اساسدا، اونون کیچیک قیزی حسن آغانین گؤروشونه آپاریب، اونون اؤلومونو و آرزو لارینی اونا تعریف ائتدی.

محبسین مأمورلاری حسن آغانین اخلاغیندان ممنون ایدیلار، هارداسا اونون خاصیتلرینه بلد اولموشدولار. بونا گۆره ایستدیکلری زامان اوشاغی اورا گتیرمک لرینه ایذین وئردیلر.

حسن آغا بیرینجی - ایکینجی گۆروشده چوخ کدرلی ایدی. فقط اوچونجو زیارتده، بیر آز تسلی تاپیب، اونون خانیمی، اوشاغی حاقدان بو قدر یاخشی - لیق ائدن گنج قیزا، حاق شناس لیق و آلقیش گۆزو ایله باخدی. اونون بو باخیشدان باشقا مقصدی یوخ ایدی. تکجه بیلیمک ایستیردی کی، او پاک و

عاطیفه لی اورگین، گۆرونوسو ده یاخشی و سئویملی دیرمی یوخسا یوخ؟! آنجاق نادره نین، جذبه لی گۆزلر، گیرده اوز، بالاجا آغیز، قلمی بورونو، ائن سیز و قارا قاش لاری، اینسانی ماراق سیزجا، تاماشا ائده بیلن گۆروتو دئییلدی. بونا گۆره ایلك باخیشدان اورگی محکم تیریهیب حس لرینی گۆرستمه سین دئییه، باشینی آشاغا سالیب، اؤزونو اوشاق لا مشغول ائتدی.

اؤز - اؤزونه دوشونوردو، بو نئجه ده عالی بیر قیز دیر؟ نئجه خوش اخلاق، عئین حالدا سئویملی و چکیجی دیر. من ایندی یه کیمی اینسان لارین عاطفه لری و مهربان قلبلری نین دگرینی بیلمه ییب، نادان لبقدان اینسان - لارا پیس باخیش دایدیم. آنجاق ایندی گۆرورم اینسان هم چوخ کیچیک و آلچاق دیر، هم چوخ بؤیوک، شریف و آلقیش لامالی دیر. بو جاوان خانیم، وارلیق لارین ان گۆزل، ان شریفی دیر می؟ بو پاک اورک، اینساندان باشقا جانلی لاردا، گۆرونرمی؟ آه! بیخیلانین ایندن توتوب، یاردیم ائتمک نه ده گۆزل و لذتلی دی! بو گۆزل قیزا خاطر ده اولسا، بوندان سونرا اینسانی پرستش ائده جه گم. اؤزل لیک له قادین جینسینی عالی و ان قوتسال جانلی بیله جه گم. هاردان معلوم، ائله اؤز اولکه میزین گوشه - کناریندا، مین لر

بدبخت و بیخیلان اینسان اونلارین محبتیندن جان لانا، مین دانا نادره کیمی اینسان لار واردیر.

بیلیریک نادره درین بیلگی و تجربه لری له یاناشی، همئشه بیر دوشونر و روماتیک قیز ایدی. ائله ایلک گؤروش ده حسن آغانین اوزونده، اونون خیال لاری و عالی دوشونجه لری له اوست- اوسته دوشن، علامت لر و خصوصیت لری گوردو. نئچه دقیقه ده اقدس خانیمین ماجرالاری، کلتوم له سئویشمه لری، قاریم- قاریشیق آنجاق جذب ائدیجی، خاطریندن کئچدی. حسن آغانین حبسیندن، ملاقاتیندان، اوشاق لا گوروشمه گیندن، و باشقا محرومیت لریندن، اونون باخیشیندا بیر نوع روماتیک قهرمان جان لاندی.

ساده گئینیش، اصلاح اولونمامیش اوز، حسن آغانین صمیمت لی و ساده دانشماغی اونون حساس قلبینی حرکت لندیرمیشدی. بئله لیک له، اراده سیز اونلا دوست اولماغا مارق لانمیشدی. همئشه اونون زیارتینه گئتمه گه، صمیمی سؤزلرینی ائشیدیب، نجیب صورتینی یاخین دان گورمه گه بیر فرصت آختاریردی. بونا باخمایاراق، اونون اینانیلماز ائتگی لندیگینه رغماً، بیرینجی و ایکینجی گوروش ده، نرمال سؤزلردن ساوای، هئچ بیر شی آرالاریندا اولمادی، ساده باخیش دا بئله. تکجه اوچونجو گوروش ده نهایت حسن آغا فرصت تاپیب، اونون گؤزل اوزونه دیک باخدی.

بو یالیز بیر ساده باخیش ایدی. بو باخیش نادره نی حسن آغادان داها چوخ، گیجتلدی. دئییرلر اوز، قلبین ایناسی دی. بو گرچک دی. آز آدام تاپیلار، حیرصینی، شادلیغینی، قورخوسونو، جسارتینی، دقیق باخیش لاردان، گیزلمه گی باشارا بیلسین. نادره ایسه متانت لی اولدوغونا رغماً، حسن آغانین باخیشیندان سونرا، ایچ دوغولارینی گیزلده بیلمه دی! یاناق لاری قیزاریب،

بدنی تیتردی. آلیشماغینا رغماً رو بندینی آشاغا سالیب، حسن آغا کیمی اوشاق لا اوینادی. آنجاق حسن آغا اوزو ایستمه‌دن، گۆز آلتی یئنی دن اونون نازلی اوزونو تاماشا ائتدی. او بو حالتده، حیالی، چوخ گۆزل گۆرونوردو. حسن آغا، جاوان قیزین حالین دیشمه‌سینی سئزب، ایشیندن پشیمان اولدو. قونونو دیشمک اوچون قالخیب دئدی:

- حورمتلی خانیم! سیزین زحمت‌لرینیز، محبت‌لرینیزدن هانکی دیلده تشکور ائتمه‌گیمی بیلیرم؟

نادره آنلادی کی، او دویغولارینی دئمه‌گه، تشکور ائتمه‌گه، یاراشان عیبارت تاپا بیلیر. بونا گۆره اونون سۆزلرینی کسب دئدی:

- دویغولارینیزی آنالتماغا یئرسیز زحمت چکمه‌یین. من هارداسا سیزین اخلاق - روحیاتینیزی تانییب، بیلیرم. سیزین ایگیدلیگینیز و حق‌شناس - لیغینیز، سۆزله ایفاده ائتمه‌گه داها بویوک‌دور. بو قونودا ساخین دانیشماساق یاخشیدی. آیری جا بو قدر تشکور ائتمه‌گه لاییق، بیر ایش گۆرمه‌میشم.

حسن آغا کئچمیش گۆروش‌لرده، نادره‌نین عالی تحصیلاتینی بیلیردی، بو حساب‌لا فرانسیزجا دانیشماغا باشلایب دئدی:

- ریجا ائدیرم بوندان آرتیق اوتاندرمایین. سیز اولان اوستو بیر وارلیق - سینیز. گۆرورم، او عالی اخلاقینیز اساس‌دا، دویغولاریمی گرچک‌دن دئییه بیلمه‌دیگیم زامان، منیم دادیما چاتدینیز. سانکی اینسانین اورگینی تانیرسینیز! و هامی‌نین روحونون دویغولاری‌نین آچاری الینیزده دیر. منی باغیشلایین. سیز دئین کیمی، دیلیم دویغولاریمی آنالتماقدا عاجیز دیر. ریجا ائدیرم بوندان آرتیق منی اوتاندرماییب، مصلحت بیلدینیز زامان، مینا اوزو اوشاغی بورا گتیرسین. سیزین بوندان آرتیق زحمتینیزه راضی دئییلیم.

سيزين ياخشى ليق لارينيزدان تشكور ائمه گه بوندان آرتيق گوجوم يوخ دور. سيز
چوخ مهربان و ضعيف نواز سينيز.

بو زامان، ملاحتلى بير تبسم نادره نين كيچيك دوداق لاريندا تاپيلىب فرانسيزجا
دئدى:

- من سيزين بو يوردوق لارينيزين سون جمله لرى نين انلاميني بيلمه ديم.
بورا گللك سيزين اينام لارين ضيدينده ديرسه، بويورون البته گلگه رم دا.
يوخسا منى نظره آليرسيزسا سيزين خواهيشينيزى قبول ائتمه ييب، اسكى -
سى كيمي هفته ده ايكي گون قولوغونوزا گلجه گم. من بئله زحمت لردن
حظ آليرام. سيزين باشينيزدا دا، منتى يوخدور. ريچا ائديرم منيم اخلاق لا -
ويجدانى ايش لريمه قاريشمايين. ايل لردى بئله تربيت اولموشام، بوندان
باشقا دا او زومه بير گو ره و تانيميرام. دئديگيم كيمي، تكجه مظلوم لاردان
حمایت ائتمك دن، قالميش لارين ايندن توتماق دان لذت آليرام، ائله بو
دويغو ايدى، منى يازيق كلثومون طرفينه چكن. او، جانيمدان چوخ
سئودىگيم بو شيرين قيزى منه تاپيشيريب دير. اوركدن دئيرم، كيچيك
كلثومو سيزين قوجا غينيزدا گو رمه گى سئويرم. سيزسه، زحمت لريمين
قباليندا، بو روحانى لذت دن منى محروم ائتمك ايستيرسيزمى؟

سونرا دويغولو و تيترك سسله آرتيردى:

- بو ظالمانه اولمازمى؟

حسن آغا نادره نين صحبت لريندن كدرلنيب ياواشجا دئدى:

- الله سيزى خوشبخت ائتسين! عاقبتينيزى خير ائتسين. او زامان او زوز
بيلرسيز.

سونرا چوخ چكمه‌دى، اطرافلى ايضاحات ائديگيمز كيمي حسن آغا زيندان‌دان چيخيب، نادره‌يله - هوشنگين اصرارى لا، اونلارا تاي جمشيدخانيں ائوينده قالدى.

يئرى گل‌ميشكن، حسن آغانيں آزادليغى او گون اولدو كى، هوشنگ احمد آغانيں تجارتيخانا سى نين باشلانيش ايش لرينى بيتيرميشدى. اوچ گون سونرا، احمد آغانيں تجارتيخانا و باشقا وار - دؤلتى توقيف دن چيخيب، هوشنگ تجارتيخانيں بير بؤلومونون ايش لرينى، حسن آغانيں عهدە سینه قويدو. هاميسى، يانى نادره، هوشنگ، مهرانگيز و حسن آغا، احمد آغانيں ائوينه كؤچدولر. نهايت احمد آغانيں اؤلومونون ايل دونومو كئچن دن سونرا، هوشنگ‌له مهرانگيز توى ائتديلر.

بو مدت‌ده، نادره‌يله - حسن آغا ياخلاشيق هر گون گوروشوردولر. كيچيك كلثوم، بو ايكي گنجى ياخين لاتماغا واسيطه اولموشدو. اؤنجه ايشاره ائديگيمز كيمي، نادره ائله همن ايلك گوروش دن حسن آغانى روحاً، جسماً بيه‌نميشدى. بعضاً سؤز آراسى، قلبى محبتينه ايشاره ائديردى. آنجاق حسن آغا محبتيني گورستمه‌گه ان كيچيك بئله ايشاره ائتميردى. اؤز حركاتيندا، دانيشيغيندا چوخ جدى و احتياطلى ايدى. اداره‌ده ايسه، گوره - ولرينى تام دقت‌له يئرینه يئتيريردى. هوشنگ بئله بير صميمى، دوزگون دوست تاپماغيندان چوخ موتلو اولوب، اونو اؤزونه اورتاق ائتمه‌گه قرار وئرميشدى. آنجاق حسن آغا دئيردى:

- من قوللوقچودان آرتيق بير شئى دئييلم. ماليم سرمايام يوخدور. ائله عادى قوللوقچو قالماغيم داها ياخشى دير. چوخ معاش و گليرين آرخاسينجا دئييلم. اوشاغيم لا اؤزومون ساده شكيلده، كئچينه‌جه گيم اولورسا يئتر.

او نادره‌نی چوخ سئویردی. آنجاق ظاهرده اؤزونو بیر نوکر و قول کیمی آپاریردی. بو نادره‌نی اوزوردو. بو آرادا هوشنگ‌له - مهرانگیزین تویوندان سونرا، حاجی عبدالصمد خسته‌لیگیندن دولایی نادره‌یه یازیردی، تئز رشته قایتسین. آنجاق نادره تهران‌دان، عشقیندن ال چکه بیلیردی. او قایتماق - دان اؤنجه، بیر دفعه‌ده شانسینی دنه‌مک ایستیردی. بلکه نئچه ایل زحمت‌دن سونرا اوچونجو عشقی بره بیترمیش اولدو. بونا گؤره گتمه‌دن ایکی گون اؤنجه، ایران خانیمین یانینا گئدیب، اورک سؤزونو اونا دئدی. حقیقی آناسیندان چوخ سئودگی آناسی‌نین ائه‌گیندن، یاپیشیب التماس لا دئدی:

«سیز منیم باشیما گلن‌لری تام بیلیرسینیز. کئچن اون ایلده، قلبیم گندن یول‌لاری تانیرسینیز. ایندی جسارتله دئییه بیلهرم بو سون عشق منی یاشاییشا باغلایان تکجه باغ‌دی. بودا ثمرسیز اولورسا، ترک دونیا ائدن‌لر کیمی بوتون سئودیک‌لریم‌دن ال چکیب، بیر گوشه ده یالقیز یاشایاجام. عزیز ایران! منیم خیلاصیم سنین اینده دیر. یالیز سیز منی هدفه چاتدیرا بیلرسینیز. چون اؤزوم عاجیزلیمشم. هئج بیر ایش غاغلیما گلمیر. اونون ایلگینج اخلاقی وار. من عشقیمی اونا اظهار ائده بیلمیرم. اونو گؤرنده اؤزومو ایتییریب بوتون پیلان‌لاریمی، دوشوندوک‌لریمی الدن وئریرم.»

ایران خانیم نادره‌یله - حسن آغانین عشقیندن خبرسیز دئییلدی. اؤزو نئچه واخت ایدی بو قونو حاقدان اوندان دانیشیب، ائولنمک‌لرینی عیارلاماق ایستیردی. قضا‌دان، نئچه ساعات اؤنجه حسن آغا هوشنگ و مهرانگیزله بیرگه اونلا گؤروشوب، نادره‌یله دانیشماغی ریجا ائتمیشدیلر. آیری‌جا، لازیم گؤرنده حسن آغانین عشق مکتوبونو اونا وئرمه‌گی ایسته‌میشدیلر. آنجاق او

فرصت‌دن استفاده ائديب بير داه‌ا عزيز شاگيردي و صميمي دوستونون سؤزلريني ائشيديب، او حساس قيزين روحيه‌سى نين شرح حاليني ائشيتيمک ايسته‌يبردي. بير دفعه‌ده اونو صميمي دانيشيغا قاتيب سيرلاريني ائشيتيمک ايستيردي. بونا گؤره خاص لحن له سؤزه باشلايب دئدى:

- دوغرو دور من دفعه لرجه سنين شرح حال يوي ائشيتيميشم. اول لر سنين قليبوي تانيد يغمي، دوشونوردوم. ايندي گورورم تکجه سنين قليبوي تانيماقدا دئيل، بلکه بوتون اينسان لارين قليبيني تانيماقدا سهو ائتميشم. بئله معلوم اولور، دائمي عشق، مطلق و يگانه محبت حاقدا، قلم ووران شاعير لر، يازارلار، يا منيم کيمي سهو ائدير لر، يا خود بيله رک بو فيکري تبليغ ائديب لر و يئنه ائدير لر.

عزيزيم! سن بير زامان بير اوغلاني (محمدحسن) ني سئويب، اونلا عؤمرونون سونونا جان، عشق ده صادق قالماغا قرار لاشميشدين. گاه بير خسته اوغلانا عاشيق اولوب، اونا او قدر دگر وئرميشدين كي، اينسان بئله دوشونوردو اونون وصالينا چاتمازسان، الله ائتمه ميش انتحار ائده جک سن. بير آز مدت سونرا، قيرخ ياشيندا تهراني تاجيري گوروب بو قدر گنج، زنگين و تحصيلات لي ائلچي لريوه رغما، سعادت يوي اونلا دوستلوقدا گوروردون. ايندي ايسه، دئير سن حسن آغا منيم اولمازسا دونياني ترک ائده جه گم. سني ياخشي تانيماسايديم سا، سنين پاک و معصوم قليبندن خبر سيز اولسايديم، دئير ديم سن بير هوس باز و هاوايي قيز سان. آنجاق سنين روحياتين لا تانيش اولدوغوم دان دولايي، بئله يالنيش لاري دوشونمورم. فقط ساده جه اعتراف ائديرم، هر حالدا من سهو ائتميشم. مطلق عشق، گرچک دن خيال دير. اوزون ياخشي بيلير سن كي، بو سؤز لري سنه دئمک ده، توهين و يا خود

قیناماق نیتیم یوخ دور. سنه اینان دیرماق ایستیرم، سن یئرسیز همئشه اوزون خیال لارلا اوزوو یورورسان. رومان تیک و مالیخولیایی سان. اؤز عشق و محبتیوی بؤیودوب اؤزوی اینجیدیرسن. البته هر قادین بیر کیشی له ائولمه- لی دیر. بو طبیعتین قانونو دور. هر قادین ایسه یاخشی ار ایسته بیر. چون طبیعتین ناموسو بئله دیر. بئله اولماسایدی ایندی کی اینسان، حیوان لیق سطحیندن بو گونکو عالی مقاما چاتا بیلمزدی. بیز چوخ واخت لار، اوزوموز بیلمه دن، ایسته مه دن طبیعتین ایستک لرینه تابع اولوب، اونلارین چوخو بیزیم زانیمیزلا بیتن، ایش لر گوروروک. تکجه اینسان لار دئیل، حیوان لاردا بئله، طبیعتین قانونو اساسیندا چوخ دقتلی دیرلر. دیشی حیوان، ان یاخشی اثرکهی سئچهر. اثرکک ایسه ان یاخشی دیشینی آختارار. باشقا تورلو اولسایدی، گوردوگوموز بو گوزل لیک لر اولمازدی. آنجاق گوزل لیگین نسبی آنلامی واردیر. هر کس اونو اؤز مئلی له تفسیر ائدیر. بیر زامان قادین لار، شجاعت لی، دؤیوش کن و گوجلر ارلر ایستردیلر. چون او زامان قول گوجو درده دیردی. بیر زامان علمه، شعور و بیلگی یه اونم وئریدیلر. بعضاً ظریف بدن و شیک پالتارلاری بیه نیردیلر. ایندی ایسه زنگین لیک، وارلی لیق گوزه گلیر. اوزون بیلیرسن اینسان لار، ملت لرین هر قاتی، اؤزلرینه اؤزل سلیقه یه صاحب دیرلار. ائشیتیمیشم آفریقادا، دری لری داها قارا، بورون لاری داها ائن لی، دوداق لاری داها یوغون خانیم لار، ان گوزل خانیم لار ساییلار. مغول شاعیرلری کیچیک گوزلردن، شیشمیش یاناق لاردان، حددن آرتیق کیچیک بورون و ساری دری دن تعریف ائدیرلر. قیساجا، دئدیگیم کیمی گوزل لیک نسبی دیر. آنجاق بیز اوزوموزو ساوادلی تحصیلات لی بیلهرک، بو مسئله لری اونمسه مه لی بیک. بیز بیلیریک طبیعت، بیز اولمه دن، اوزوموزدن نسبی

قویماق ایستییر. بو سببدن بیزی کیشی لره ساری چکن بیر حسّ وار. تربیت، علم، اخلاق بیزه او قدر یاردیم ائتمه لی دیر کی، ایمكان قدر طبیعتین اسیری اولماییب، ار سچیمینده اؤز عاغلیمیزدان ایستفاده ائدک. ار لازیم- دیر. بیزده اونو سئومه لی بیک، آنجاق او قدر دئیل کی، مثلا معین بیر شخص الیمیزدن گئتسه، اؤزوموزو اؤلدوروب یا ترک دونیا ائدک. همن سنین اؤز عشقین بو اینانجی ثابت ائتمیرمی؟ آیری جا، اونون سنی سئومه- دیگینی هاردان بیلیرسن؟ سن اوشاق دئیلسن، چکینه مدن عشقیوی اونا یاز. مثبت جاواب وئرسه، چوخ یاخشی! وئرمزسه سنین کیمی قیزا مین نفر ائلچی تاپیلار.

- عزیزیم ایران! سیز حاقلی سینیز. من دلیم. آنجاق بئله دوشونورم سیز جمشیدخانی بیه نیب سچدیگینیز زامان، بیری بو سوؤز لری سیزه دئسه یدی، یقین باشقا تورلو جاواب وئردینیز. ایندی منی مذمت می ائدیرسینیز و یا خود تسلی، حاقلی سینیز. اگر باشقا بیری منه مراجعت ائتسه یدیسه، من ده سیزین کیمی جاواب وئردیم. اما سیز اؤزونوز یاخشی بیلیرسینیز، عشق و قلب مسئله لری، مائمتیک مسئله سی کیمی حل اولمور. اینسان ماشین دئیل. روحو، عشقی، قانی، اینسانین قلبی حس لرینی اؤلچمک چتین ایش دیر. من دئیریم بس، چتین خسته لیک توتان اینسان، ان آزی باشقالاری- نین دردینی بیلر. ایندی آنالاییرام، مرض لر ایسه خوشبخت لیک- بدبخت- لیک کیمی مختلف شخص لرده عئینی تأثیری قویمور. چون اینسانین بدنی نین بیناسی و معنوی تربیتی هامی دا بیر دئیل. سیزه تأثیر ائدن بیر اولای، منده تأثیر ائتمیه بیلر، یا ترسینه. تصدیق ائدیرم عشق بیر نوع جنون دور. عاشیق آدام عقل ایله داورانماز. بویوردوغونوز طبیعتی، جامعه نی،

اخلاق - عادت لری قبول ائدیرم. آنجاق نه ائدیم اختیاریم اؤز الیمده دئیل. عشقیمی خیالاتیمی بؤیودن من اؤزوم دئیلیم، عشق له - خیال لاردی منیم عاغلیمی، اراده می دایاندیریب، منیم بوتون جانیمال تاپان. بیلگی لر، مطالعه، فلسفه و حکمت، سیزجه عشق له ضد دیلرمی؟ بلکه باشقالارینا بئله دیر، اما ایلك گوندن منیم بوتون مادّی - معنوی وارلیغیم، عشق له بیرلشیب، اوندان حیمایت ائدیب منی آياق دان سالیرلار. منیم عشقیمین قارشى سیندا دوران تکجه گوج، سیزسینیز. من ایسه سیزی عشقین طرفینه چکیرم.

عزیزیم! گؤزل ایوی وئرین قلبیمین اوستونه قویوم. حسّ ائتمیرسینیزمی، قلبیم کؤکسومو یاریب، ائشیکه چیخیب، آياق لارینیزا دوشوب سیزی راضی ائتمک ایستیر؟ بیلیرم سیز طرف سیز دئیل سیز، یالیز من له دالاشماق ایستیرسینیز. منی دانیشدیریب - گولمک دن خوش لانیرسینیز. اولار، عزیز معلمیم! سیز منیم بؤیوم سونوز. منیم سیزدن باشقا کیمسه م یوخ دور. بئله دئیل می؟ او قوناق لیق گنجده بو ضعیف قیزی همشه لیک حمایه نیزده ساخلاما دینیزمی؟ ایندی پئشمان سینیزمی؟

- یوخ! آنجاق بوندان داها چوخ دانیشماغیوی ایستیرم! ایستیرم اؤرتولوسوز، هر شئی منه تعریف ائدسن! البته سونوندا باخیشیمی دئیجه گم.

- آه! عزیزیم ایران خانیم! بو قدر چکدیگیم درد لر و عذاب لار یئتمیر می؟ بوندان آچیق نه دئییم؟ من بو سون عشق دن محروم اولماق ایسته میرم. بو اونلاردان فرقلی دیر. من له - محمدحسن عاشیق دئیلدیک. چون او زامان عشقین آنلامینی بیلیردیک. او زامان بیز صمیمی ایدیک، دوستلوغوموزا آیشمیشدیک. نئچه آیلیق آیریلیق بیزیم بوتون علاقه و ایلگی لریمیزی بیتیردی. تکجه شیرین خیال منه قالدی. اودا عشق دن اؤنجه گولمه لی ایدی.

فریدونون عشقی نه ایدی؟ بیر پاک عشق، شاعیرانه خیال، خوش بیر یوخو. اؤزونوز یاخشی بیلیرسینیز کی، پهلوانی داستان لارلا، رومان لار منده نه اثرلر قویموشدو. میه او منیم گؤزومده، بیر رومانین افسانه سی نین پهلوانیندان باشقا بیر شئی ایدی می؟ اما سیز دئیگینیز کیمی ، احمد آغا، ایرمی ایکی یاشیندا بیر قیز اونا عاشیق اولای بیلن بیرسی دئیلدی. او بیر پاک کیشی، تر- تمیز بیر وارلیق و خیالی بیر عنصر ایدی. من اونو سئویردیم، اما جاوانلیغا گۆره دئییل، بلکه حالینا آجییردیم. او سرگردان لبقدا اونا یاردیم ائتمک ایستیردیم. حتی دئییه بیلهرم، بیر باخیش دان منیم ایشیم فداکارلیق ایدی. آیری جا اوندا باشقا جور دوشونوردوم. تکجه اریم اولسون دئییردیم. او بیر یاخشی ار اولماغا بوتون یاخشی خصوصیت لره مالک ایدی. من اونون ائوینی دولاندیریب، یاخشی اوشاق لار تربیت ائده بیلردیم. اؤزونوز گۆردونوز اوز- گۆزو پیس دئییلدی. اینسان هارداسا اونو سئوه بیلردی.

عزیز ایرانیم، بو ایضاح لارلا، بو اوچ عشق دن بیر ی سونوچ لو اولسایدی، یقین او بیر ی اورتایا چیخمازدی. آنجاق اؤزونوز بیلیرسینیز هر اوچونون ایسه، دئوران ی بیر شیرین یوخو تک قیسسایدی. ایندی نه دئیرسینیز؟ یاریم چیلیق قالان اوچ عشقیم دن سونرا حسیاتیمی بوغوب، دونیانین لذت لریندن ال گۆتوروب طبیعت له مبارزه می ائدیم؟

- من هئچ زامان بئله بیر اؤنری وئرمه دیم! وئرمهرم. دئدیم، سن قلبی حس لریوی بؤیوتمه مه لی سن، عشقیوی چوخ بیر فوق العاده بیر شئی بیلیم، الله ائله مه سین بو عشقین الدن گئدرسه دونیا خراب اولار کیمی دوشونجه ن اولمامالی دی.

- ایران جان! نه چکدیگیمی بیلمیرسن. قلبیمین اختیاری اؤزومده دیرمی سانیرسان؟ عشق - محبت، عقل - اراده اینده دیرمی؟ نه ائدیم؟ سئویرم. اونو اولاغان اوستو بیر گنج گؤرورم. اونون عالی اخلاقی منی مفتون ائدیب- دیر. اؤزونوز اینصاف ائدین. دونیانین ایستی - سوبوغونو چکیب. موتلولوق لا سعادتین آنلامینی بیلیر. محبتدن دولو اورگی آینا کیمی صاف دیر. او کلثوم چوخ کیچیک دیر. بو اوشاغی الدن وئره بیلمه رم. آتاسی بیر آن بئله، اوندان آیریلما یا جاق دیر. چون اوشاغینی سئویر. بلکه اونو یا شاما باغلایان بو اوشاغین وارلیغی دیر. قبول ائتمیرسینیز بو اوشاغین سعادت بی فداکارلیق ایستیر؟ بلی منیم عشقیم قوتسال دیر. عقل ایسه بو عشقی تصدیق لیر. او یاخشی ار و شرفلی آتا اولاجاق دیر. بیلیرسینیز کی، آتامین مندن سونرا اولادی یو خدور. آتام اونو اؤز اوشاغی کیمی سئو جک دیر. او آتامین ایش- لرینی صداقت له، اورکله اداره ائده جک دیر. عزیزیم یوبانمایین! من چوخ تئزراق اؤزومو آتاما یئترمه لی یم. مه جبین ال - آباق سیز، خا خول بیر خانیم- دی. او مریضه باخا بیلمز. همن بو گئجه منیم تکلیفیم بللی اولمالی دیر.

- آیری واخت اولورسا، اولمازمی؟

- یوخ! مثلا نه واخت؟

- مثلا نئچه ساعات دان سونرا، یا آخشام اوستو؟

- نه قدر تئز بیر او قدر یاخشی!

- ایندی اولسا نئجه دی؟

- ایران خانیم ماشاءالله ظرافتینیز توتوب! دئیه سن منیم قلبیمن خبرسیز سینیز. بیلمیرسینیز من یکی اود آراسیندایم. بیر طرف دن چوخ تئز اؤزومو

آتما چانديرمالي يام، او بير ياندان تهراندا آياغيم پالچيغا باتيب، عشقين تله سينه دوشموشم. سيز ده، ظرافته واخت تاييب سينييز.

- نادره جان! غير عادي حالدا ظرافت ياخشي دير. عادي حالدا ظرافت ائتسه يديم، عادي آدام لار كيمي اولارديم. گورورم منيم اليمدن حيرصلي - سن! عئبي يوخدور اونوداجاقسان. آل! ... بو مكتوب سنين تكليفيني هامى - دان ياخشي معين ائده جك دير. منيم واختم يوخدور. گنديم گورورم اوشاق - لاريم هاردا ديلار؟ ايسترسن شامى قال بوردا. آنجاق گورورم قالا نمازسان. قلبين ساكيت اولمور.

نادره تيترك ال ايله، ايران خانيم اونا وئرن مكتوبو آلدى، تله سيك قالخيب وداع لاشيب قاپى دان چيخدى. ايران خانيم تبسوم له شاگيردى نين آرخاسينجا دعا ائديب دئدى:

- الله سنى عاقبت بخير ائتسين، عزيز بالام! سن چوخ ياخشي، چوخ شيرين سن، او قدر بيلگى و هوش لا، چوخ صاف - ساده سن. هر حالدا من سنى اورك دن تبريك ائدن بيرينجى آدامام. بونو اونوتما.

نادره خدا حافظ لاشيب تشكور ائندن سونرا، ايران خانيم گيلدن چيخيب دالان دا مكتوبو اوپوب قلبينين اوستونه قويوب، عشق و هيجان دان دولو قلب له، تيترك آياق لارلا ائوينه قاچدى، مكتوبو اوخوياندان سونرا، ساده بير جواب يازيب، گوروش قرارى اوچون واخت و محل عيارلادى.

بيليريك، حسن آغا ايلك باخيشدان نادره نى چوخ اغيل لى و آلقيشا لاييق بير قيز گورموشدو. آنجاق تأسف له اعتراف ائديردى، اونون كيمي بير لات، كاسيب جاوان لا، زنگين و تربيت لى نادره كيمي بير قيزين آراسيندا كئچيلمز بير اوچوروم واردير. آنجاق اوزون سوره، ايلگى و دوستلوق اونون

اومودونو گوج لندیریب، نادره نین سون سوز محبت لری نهایت اونو اوزونون متلو اولماغینا امین ائتدیردی. او ایندی بئله دوشونوردوکی، اونلا نادره نین آراسیندا مانع وارسا، همن اوتانماق و اوزونون جسارت سیزلیگی دیر. نهایت، بیر گون یئتیشر بو اؤنم سیز مانع آرادان گئدیپ، گؤزل نادره اونون قوجاغیندا اولار. نادره آتاسینین خسته اولدوغوندان دولایی، ایکی گون سونرا مسافرت ائتمه لی ایدی. بوندان داها او یغون زامان اولا بیلمزدی. او اوزو، واختین اؤنملی لیگینی بیلیردی. آنجاق هانکی جرأت و اوزله، اوزونون و عزیز بالاسی نین خیلاص کاری نین الینی توتوب، اوندان اوستون بیر خانیم، عشقینی ابراز ائده بیلر؟ او بیر یوخسول، بیلگی سیز اولان حالدا، بیر اولغان اوستو و پاک قیزین اری اولماغا لاییق اولدوغونو، نئجه ادعا ائده بیلر؟ اوزونه دئدی: «البتة اونلا دوست اولماغا منیم لیاقتیم یوخ دور. آنجاق نه ائدیم من ده اینسانام، یئر اوزونون ان گؤزل وارلیغی اولان او قیزدان، هامی لار کیمی منیم ده خوشوم گلیر. وار- دؤلتیمین اولماماسی منیم سوچوم دئییل. بو منیم سوچوم دئییل کی قوز حاجی قاسم، نادان لیک و جهالت دن، همچنین یانماز اود سیدین قورخوسوندان، منی تحصیل آلماق- دان محروم ائدی. آیری جا او اوزو میه منی سئومیرمی؟ من حس ائتمیرم می اونون قلبی هممشه من له دی؟ میه گورمورم منی گورنده نئجه حالی دیشیلیر؟ من آخماقام گوزلییرم او عادت- عنعنه لری ترسینه، قارشیمایا گلیب دئسین، حسن من سنی سئویرم، سن ده منی سئویرسن گل ائولن. گیج! سفئه! گرچک دن آخماغام! یوخ!... ایشی بیر طرف لیک ائتمه لی یم. ایران خانیمین نفوذوندان فایدالانیب، اوندان ریجا ائدیم، نادره یله دانیشیب اونون باخیشینی آنلا سین.»

یوخاری دا کی دوشونجه لرله حسن آغا عشقینی اطرافلی یازیب نادره نین الینه چاتدیرماغا، قرار وئردی. بئله لیک له اشاره ائدیگییم سایاقد، هوشنگ و مهرانگیزله بیرگه ایران خانیمی گوروب، یاردیم ایستیندن سونرا، یازدیغی مکتوبو اونا تقدیم ائدی.

بو، همان ایران خانیم نادره یه وئردیگی مکتوب دور کی! اونا وئریب، دئدی، بو مکتوب سنین تکلیفیوی معلوم ائده جک دیر.

نادره گئجه سحره کیمی یاتماییب، وصل و سعادت موژده سی اولان مکتوبو دفعه لرجه اوپوب، نهایت سحره یاخین اورگی نین باشینا قویوب نئچه دقیقه یوخلادی. هله گون چیخمامیش، گونده کی عادت اوژوندن، کیچیک کلثوم دوروب، اوژونو نادره نین تختینه یئتیریب، اوژونو نادره نین اوزونه یاپیشدیریب، دوداق لاریندان اوپدو.

نادره اوشاغین ایستی نفسیندن اوپانیب، اونو ناز ائندن سونرا تله سیک گئیندیریب، مینایلا اونو گزمه گه یوللادی. اوژو ایسه پنجره قاباغیندا باغا تاماشا ائتمه گه مشغول اولدو. ائو اهلی هامیسی یاز صبحونون شیرین یوخوسوندایدی. او بیله رک بو واختی سچمیشدی. چون بیلیردی باغ تکجه بو زامان خلوت اولار.

هاوا هله کامل ایشیق لانمامیشدی. حسن آغا واختدان اوئجه اوردایدی. بو چوخ نرمال ایش ایدی! چون او دا نادره کیمی سحره جان یاتماییب واختین چاتماسینی گوزله بیردی. نادره همئشه کی عادتینه رغماً، حسن آغانی گورونجه، ناماز چادراسینی باشینا اوڑتوب، تله سیک پیله لردن ائدی. حسن آغا اطرافینا دقت ائتمه دن، باشی آشاغا، خیوانین دیینده قدم وروردو. نادره تیتک حالدا ایرلی گلیب، حووضون قیراغیندان کئچدی. بو آزادا بیر قورباغا آیاغی آلتیندان قاقچیب حووضا آتیلدی. حسن آغا قورباغانین دوشمک سسیندن باشینی قالدیریب، بیردن نئچه آددیم لیغیندا قیسا چادرالی بیر

قادینی گوگردو. اؤزو- اؤزونه دئدی: «بو کیمدی دای؟ نادره هئش واخت چادرا اؤتمز. مهرانگیز ایسه بو زامان اوتاق دان چیخمازا! چوخ پیس اولدو. یقین باغبانین خانیمی یا قیزی دیر!»

هر حالدا چادرالی قادینین تاپیلماسی حسن آغانین خلاف مئیلی ایدی. چون او بو گوگردو دن کیمسه نین خبری اولماسینی ایسته میزدی. آنجاق نادره، نچه آددیم داها یاخین لاشدی، یاخلاشیق اوزونون یاری سینی آچدی. حسن آغا ایندی دا اونو تانی می شدی. آنجاق نه دئدی گینی بیلمیزدی. طرح ائدن پیلانی، حاضر لادیگی سؤزلری بوتون اونو توموشدو. سانکی دیلی قیفیل- لانمی شدی. نادره ائله جه بیر آز ایرلی لهیب، یاواش جا سلام وئرب، کئف- احوال ائتدی. نادره نین کئف احوالیندان حسن آغا آوارالیق دان چیخیب، دوشونمه دن، اؤزو آنلامادان، دئدی:

- مرحمتینیز آرتیق، انشاء الله حالیز یاخشی دی. تنزلیک ده سفره گنده جک- سینیز. آما بو زاماندا من شیمرانی رشته ترجیح ائدیرم.

بو سؤزلره هارداسا صحبت لر باشلامی شدی. نادره بوندان سؤیندی. چون اودا هاردان باشلایب، نچه دانیشماغینی بیلمیزدی. ایندی آرتیق ساده بیر قونو اورتایا قوبولموشدو. دئدی:

- بورا رشت دن یاخشی دیر. آیری جا منیم عقیده م بودور، اینسانین اورگی هاردا خوش اولسا اورا بهشت دن داها یاخشی دیر.

(بورا همان ع...التجارین مشهور باغی دیر کی، اوغلو احمد آغا حاجی قاسمین ائوینده کی قوناق لیق دان سونرا، اونون اناق لاری نین بیرینده، پریشان و دالغین گئجه نی کئچریب، نهایت قرار وئرمی شدی مهرانگیزین الیندن توتوب ایران دان چیخسین، عبدالصمده وئردیگی نشان اوزویو گئری آلسین. همچین مال باتیرماغینی دایسی نین واسطه سی له اعلان ائتسین)

اونلار آددیم لایاراق، عمارت دن اوزاق لاشیب، باغین ان خلوت یئری اولان قلمه آغاج لاری نین آلتینا یئتیشدیلر. بو یئر چوخ صفالی ایدی. آغاج لارین آراسیندان بیر چشمه گورونوردو، بو چشمه نئچه آددیم لیکدا یاخلاشیق ایکی متر اوجالیق دان تۆکولوب، بالاجا شلاله یارادیردی.

اساساً بو باغ بیر کیچیک تپه نین اوستونده دوزلمیشدی، باغین دیوارلاری اطراف منظره لرین تاماشاسینا مانع اولموردو. اورا یئتیشمک هم، نادره سکوتو پوزوب دئدی:

- بویورون بوردا طبیعی فرش کیمی چمن لرین، اوستونده ایلهشین. شئه دن قورخمایین، اونلار چوخ دئییل پالتارلارینیزی ایسلاتماز. باخین گورون نئجه صفالی یئر سئچمیشم. نئچه دقیقه دن سونرا حضرت عبدالعظیمین قیزیل گونبزی نی سیزه گورسه درم. ایندی ایسه گورسنمه گه دومان قویمور. گون چیخیب دومان اوستونه، ایستی سینی یایسا، دان اولدوزو کیمی گورسنه جک دیر. صبح لر بوردان گورون گورونتو چوخ طراوت لندیرن دیر.

- بلی! آما من بورا گلمه گه واخت تاپا بیلمه میشدیم. گرچک دن گؤزل گورونتوسو واردیر. آما بئله دوشونورم بیزی بورا چکن قونو بوردان داها طراوت لندیرن دیر. او حاقدانیشساق یاخشی دئییل می؟

- بویورون!...

- یقین جسارتاً یازدیغیم مکتوب الینیزه چاتیب اوخویوب سونوزمو؟ ایندی ریجا ائدیرم نظرینیزی بویورون...

- من نه عرض ائدیم؟! سیز اؤزونوز بویورون هدف نه دیر؟ من سیزین اؤنریزه مخالف اولورسام اوتانمادان دئییه جه گم!

- من! من! اؤز خوشبخت لیک و سعادتیمی سیزین نؤکرلیگی زده بیلیب، منیم معبودوم اولماق ایستیرم. ایندی بویورون گوروم جوابینیز اولوم لودورمو، اؤلوم سوزمودور؟

- اولوم سوز اولورسا نئجه؟
 - انتحار ائدرم دئميرم!
 - پس نه ائدرسينيز؟
 - عادى ياشايشدان ال چكهرم!
 - او زامان نه اولار؟
 - لات ليق، سفيل سرگردان ليق، بدبخت ليك يوخسول لوق!...
 - سونرا؟
 - سونرا يازيق لار كيمي ميخانا گوشه لرينده، يا دوستاقدا، تام دونيانين
 ذلتى له!...
 - آه دئمه بين! سيز الله دئمه بين!... مثبت اولورسا؟
 - او زامان اختياريمي سيزين الينيزه وئرم. نئجه سئوسه نيز.
 - بو منه آغير بير گوره و اولاجاق دير!... من ائده بيلمهرم!...
 - آه نادره خانيم!
 - آه حسن آغا!
 - ايندى نه؟
 - نه؟
 - نه؟ جاواب! نندن سوردونوز؟ نييه جاواب وئرميرسينيز؟ من بيليرم سيزه
 لاييق دئييلم. بؤيوك جسارت ائتديگيمي بيليرم! آنجاق بو جسارتى سيزين
 جذبەلى گؤز لرينيز منده ياراتدى، سيزين محبتينيز، لوظف لرينيز منده
 ياراتدى. يوخسا من بئله ادعا ائتمك لره نه كاره يم؟... هله منيم آرزيمي
 بيلمه ييب سينيزمي؟... هله قطعى قرارينيز يوخدورمو؟ بويورون دئيين! من
 هلاك اولدوم!...
 - آنلاميرام! سيز ايستيرسيز من نه دئييم؟
 - نه ايستيرم مي بويوراسيز؟ ايستيرم بويوراسيز، من او گؤزل ال لرى...

- ائله بو؟

- آه. یئنه بو!... دا نه دئییم؟!...

- بویورون... ایندی بو منیم الیم! قلب، روح و بوتون وارلیغیم اونلادی! سیز ال... ال دئمکدن، بونو قصد ائدیرسینیز سه!... بویورون... اونو لایبق گؤرورسونوز سه قبول ائدین! سیزین عشق - محبتیزین قارشسی سیندا، بونلار قابل بیر زاد دئیل کی!...

گون یئنی چیخیب، حضرت عبدالعظیم قیزیل گونبذی اونون چیخماغیندان ایشیلداماغا باشلامیشدی. نئچه دقیقه اؤنجه، تهران ائولری - نین دام لاری نین اوستونه جن گلن خفیف دومان، یاواش - یاواش چکیلیب، شهر اینجه بیر منظره کیمی گؤروندو. باغ ایسه، صفالی حالدا دورموشدو. یازین سرین اسیمی آغاج لارین یارپاق لارینی ترپه دیردی. هله ده یاشیل چمن لرین اوستو، میرواری کیمی شئه دامجی لاری لا اؤرتولموشدو. هله ده، الوان گول و شکوفه لر روح پرور عطیرلرینی هاوایا سپیردیلر. هله ده خوش سسلی قوش لار، اؤز نغمه لرینی شلاله نین تۆکولمک سسینه قاتیب، عالی بیر کنسرت و شکوه لو بیر ملودی ایله دوام ائدیردیلر. هله باغین ساکین - لری نین گؤزلری یازین صبح یوخوسوندان دویمامیشدیرلار. سانکی طبیعت بیله رک بو ظریف محیطی، او ایکی گنج عاشیق اوچون بزه میشدی.

نادره او یوخاری ادعالاری لا رضایت وئرندن سونرا، بیر خاخول اوشاق کیمی نه ائتدیگینه معطل قالمیشدی. حسن آغا او قدر تجربه لری له، تام صداقت - صمیمیت له اونا تقدیم اولونان معبودونون یینی، نئجه قبول ائتمه گینی بیلمیردی. هئچ بیر موتولوق لارینی اینانا بیلمیردیلر. حسن آغانین قیچ - لاری حرکت قدر دئییلدی. بولبول لر چه چه وروردولار. کینک لر گول لرین اطرافیندا فیزلانیردیلار. گونش ایسه قلمه آغاج لاری نین آراسیندان، تبریک اوچون، اؤز شوقونو قیزیل سیکه کیمی اونلارین باشینا شاباش تۆکوردو.

چشمه‌نین سویو، دیغیرلانان قوم‌لاری‌نین اوستونده آخیردی. آغاج‌لارین یئنی چیخان یارپاق‌لاری اونلارین سئوینجی و شادلیغی اوچون یاشیل یئلیپیک کیمی، یاواش- یاواش ترپه‌نیردیله. آنجاق نادره‌یله- حسن آغا هله ده گۆزلیلمز موتلولوق و سعادت‌لرینی گۆرمک‌ده گیج اولموشدولار. هئج بیر دانیشمیردی‌لار. چون سۆزلر بیتیمیشدی. بوردا حسن آغایا بیر آز جسارت، بیر کیچیک حرکت لازیم ایدی. نادره گۆره‌وینی یئرینه یئتمیشدی. بونا گۆره، باشینی آشاغایا تکیب ائله- بئله چشمه‌نین آخماسینا باخیردی. عئینی حالدا، حسن آغانین جسارت‌له حرکتینی گۆزله- بیردی. حسن آغا قیسیسا سکوت‌دان سونرا، نهایت اؤزونه جرأت وئریب، نادره‌نین ظریف ال‌لرینی، تیتیک ال‌لری‌له توتدو. نادره داها چوخ اوتانیب- قیچیندی، قوناق‌لیق گئجه‌سی بیرینجی دفعه آتاسی الیندن توتوب، ایران خانیم تانیتراندا، اوندا یارانان حس‌لر یئنی‌دن تکرار اولدو، او گئجه‌کی کیمی، اوزونو گیزلتمک ایسته‌دی. بو سببه آغ و توپول چین‌لری‌نین اوستونه دوشن چادرانی، تیکرار باشینا چکیب اوزونو اؤرتمک ایسته‌دی. بو دفعه ایران خانیم یوخ ایدی اونی یوموشاق قوجاغینیا آلیب، اینجه سۆزلرله، نوازش‌لری‌له اوتانماق‌دان چیخارسین. اونون یئرینه حسن آغانین ایکی گوجلو تیتیک قولوی‌دو کی، نهایت قاباغا گلدی. اونون ساغ الینی ادبله دوداق‌لارینا آپاریب اؤپدو. بئله‌لیک‌له اونلارین آراسیندا، ار- آروادلیق پیمانی باغلانندی.

سون

نادره یله حسن آغا، تویدان سونرا مینا و کثومله تلهسیک رسته ساری یول- لاندیلار. همن گون مرکزین گوندهلیک لری، آغاداداش لا- عبّاسین، اعدامینی اطرافلی یایدیلار. حیدرعلی نین مال باتماغی دا تصادفدن همن زامان اولدو. اونون مال لاری نین باتماغی، روس مانات لاری نین دیردن دوشمه گی ایدی. او مانات لاری، حاجی قاسم حیاتدا اولان زامان، دار گۆزله ییغمیشدی. بیر ایل اؤنجه شکوفه یله قیزی فاطمه اولموشدولر. نهایت حاجی قاسمین بو یوک عائله سیندن، تکجه حیدرعلی قالمیشدی. او ایسه مالی باتماقدان سونرا صیغه سی ماه سلطان لا تهراندان چیخدی. حسن آغا باجیسی مهلقانی یانینا گتیردی، اؤز توپوندان اؤنجه حسن عمی، احمد آغانین ائوی نین نوکری نین اوغلونا، اره وئردی. اصفهان لی میرزه مهدی آغاداداشین اعدام خبرینی ائشیدندن سونرا افلیج و اوتوراق اولدو. نهایت تاخیل شیرکتی نین بوتون عضولری، اورا قویان سرمایا قدر ضرر قویوب، شیرکتی قوران لاری لعنت ائتدیلر. میرزا علمدارین بالالاریندان هئچ بیر خبر اولمادی. بلکه ده قیطلیق دا باشقا آج لار کیمی تلف اولموشدولار.